

Міністерство освіти і науки України
Турецький Гіресунський університет
Університет Миколаса Ромеріса
Державна вища технологічно-економічна школа
ім. Броніслава Маркевича
Державна вища професійна школа в Коніні
Європейський гуманітарний університет
Технічний університет Молдови
Державний біотехнологічний університет
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Полтавський державний аграрний університет
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Львівський національний університет природокористування
Кафедра обліку та оподаткування

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ:
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ**

***МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ***

22-23 березня 2022 р.

Частина 2

ЛЬВІВ 2022

УДК 330.341.1:005.92

О-17

Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, **22-23 березня 2022 р. Ч. 2.** Львів: ЛНУП, 2022. 320с.

Організаційний комітет:

Гнатишин Л.Б. – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Пилипенко К.А. – д.е.н., професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету;

Василішин С.І. – д.е.н., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Державного біотехнологічного університету;

Прокопишин О.С. – заступник завідувача кафедри з наукової роботи, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Жидовська Н.М. – заступник завідувача кафедри з навчально-методичної роботи, к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Малецька О. І. – к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування ЛНУП;

Дранус Л.С. – к.е.н, доцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили;

Лега О.В. – к.е.н, доцент кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю Полтавського державного аграрного університету;

Гуменюк І.Л. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».

У збірнику представлено матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти». Результати наукового пошуку можуть бути використані для подальших наукових досліджень та формування нових наукових ідей.

Усі матеріали подаються в авторській редакції

За вигляд, зміст, достовірність та відсутність плагіату у тезах відповідають автори.

© **Львівський національний університет природокористування, 2022**
Кафедра обліку та оподаткування, 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 4		
СУЧАСНИЙ БІЗНЕС: УПРАВЛІННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ		
Aleksandraviciute Birute Maletska Olha	SPECIFICS OF BUISENESS OPENING AND TAXATION IN LITHUANIA	13
Dranus Liubov Chukhan Lilia	MANAGEMENT PROBLEMS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE	16
Horodetskyy I.M. Guney M. S. Horodetskyi I.I.	IMPROVEMENT OF SAFETY MANAGEMENT ALGORITHMS IN THE AREA OF AGRICULTURE ENGINEERING	18
Ishchenko O.Ya.	APPROACHES TO LEARNING AND TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE UNDER CONDITIONS OF INTERNATIONAL MOBILITY	21
Malik N.I. Kravchenko S.A. Malik L.N.	STABILITY OF ECONOMIC RELATIONS AND THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF BUSINESS STRUCTURES	24
Андрушко Р.П. Мирончук З.П.	ДОЦІЛЬНІСТЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	27
Бандура Ю.О.	УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ТА РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	30
Барило В. Б.	МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ ЯК МИСТЕЦТВО УПРАВЛІННЯ	34
Башинська Ю.І.	МЕНЕДЖМЕНТ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ	37
Болюбаш Н.Б.	УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ	39
Борис В.М.	МАЛИЙ БІЗНЕС: УПРАВЛІННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ФОРС -	42

	МАЖОРНИХ ОБСТАВИНАХ	
Бочко Олена Kestutis Liek	ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ	45
Великий Р.І.	МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	47
Вільчинська Є.М.	ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА І РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	49
Вольська А.О. Шевчук О.В.	ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ РЕКЛАМИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	52
Генсецька О.М.	ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	55
Годнюк І.В.	КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	58
Горбасьов В.В. Турчина С.Г.	УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ	61
Городецький І.М. Мазур І. Б. Городецький В.І.	УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПІД ЧАС ВЕСНЯНО-ПОЛЬОВИХ РОБІТ	63
Гребеник А.А.	ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	65
Губені Ю.Е.	БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК РІЗНОВИД АУТСОРСИНГОВОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	67
Добровольська Е.В.	КАДРОВА ПОЛІТИКА БАНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	70
Дяченко К.С.	РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІТ-СЕКТОРУ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	73

Жавко О.В.	ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	76
Живко З.Б. Леськів Г.З. Блага Н.В.	РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	79
Жидовська Н.М. Вільчинська Є.М.	ІНСТРУМЕНТ ЕЛЕКТРОННОГО АУДИТУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ	83
Журбенко В.А.	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	86
Іваницький І.Є.	ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	89
Ковальова О.В.	УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ	92
Колодій І.В.	ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ У ПРОЦЕСІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	95
Колодійчук І.А.	РАДИКАЛЬНІ РІШЕННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	98
Крупа В.Р.	УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	101
Ксьонжик І.В. Мацьків Г.В.	НОВІ ПОДАТКОВІ РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	105

Кухарська Л.В. Живко З.Б. Родченко С.С.	РИЗИК В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ РИЗИК- МЕНЕДЖМЕНТУ	108
Лега О. В. Змієвська А.	ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	111
Лега О.В. Мельник А. Верезга Н.	ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	114
Лега О. В. Яловега Л.В. Прийдак Т. Б.	АНАЛІТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ПОДАТКОВОГО АНАЛІЗУ	118
Мартин О.М. Живко З. Б.	УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГОВОГО ПІДХОДУ	121
Матвійчук Л.О.	УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	124
Муха І. О.	ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС РИЗИКІВ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	127
Назарова Г.Б. Красін В.М.	ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЙ	131
Олійник М.М.	ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ: ЯК ВОНИ ПРАЦЮЮТЬ	133
Поляк-Свергун М.	СУЧАСНИЙ БІЗНЕС: УПРАВЛІННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ	135
Решетов В.О. Смоляник А.А.	ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	138
Слободян В.Д. Базилін В.	СУТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	141
Хамініч С. Ю. Сокол П. М.	МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ	145

РОЗДІЛ 5 ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС- ПРОЦЕСАМИ		
Dranus Valentyn Maniyak Olga	THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE	149
Mironchuk Z.P. Maletska O.I.	ORGANIZATION OF ACCOUNTING PROTECTION IN CYBER SECURITY INFORMATION	152
Андрієнко О.В.	ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО СУДОВО-ЕКОНОМІЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ	156
Багмет Л. А.	УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ	158
Бінерт О.В.	ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	161
Боліла Н.В.	ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	164
Винограденко С.О.	ІННОВАЦІЙНІ КАРТОГРАФІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ВІД GOOGLE	167
Волдасв Д.І.	ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПРОЕКТНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	170
Гримак А.В.	ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВЕТМЕДИЦИНИ	172
Гурмус М.В.	ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС - ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	175
Кирилов І.В.	ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ	178

Лизанець А.Г. Пугачевська К.Й.	ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ	180
Лиса О.В. Мідик І.-М.В.	МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ	183
Литвиненко О.В.	ВІМ-МОДЕЛІ У СКЛАДІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ БУДІВНИЦТВА	185
Марків Г.В.	ІНСТРУМЕНТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ	188
Мокієнко Т.В. Колотій В.Ю.	«MASTER: БУХГАЛТЕРІЯ»: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	191
Мокієнко Т.В. Ставицька В.О.	ВІТЧИЗНЯНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	194
Сисько О.Г. Страхов А.О.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ РИНКІВ	197
Федів І.М. Федів Р.Д.	ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ІТ-АУТСОРСИНГУ НА УКРАЇНСЬКОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ	199
Ходаківська Л.О.	ЕЛЕКТРОННИЙ КАБІНЕТ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ: ПОРЯДОК ДОСТУПУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЧАСТИНИ	202
Шеленко Д.І. Баланюк В.С. Шеленко В.І.	ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ	207
Шеленко Д.І. Матковський П.Є. Ємець О.І.	УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА У СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	210
Юрченко О.В. Трибой Н.С.	ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	213
Ярова.В.В. Ступницький Є.Р.	ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ ТА АУДИТІ: РИЗИКИ ТА ВИГОДИ ДЛЯ БІЗНЕСУ	216

РОЗДІЛ 6 МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ		
Dobrovolska S.R. Panchyshyn S.B. Opyr M.B.	LANGUAGE COMPETENCE FOR INTERNATIONAL EMPLOYMENT	221
Horodetska N.H.	CROSS CULTURAL BUSINESS COMMUNICATION	224
Horodetska N.H. Havryshkiv N.B.	THE EFFECT OF GLOBALIZATION IN THE WORLD BUSINESS	226
Horoetska N.H. Havryshkiv N.B. Semko N.M.	ART OF NEGOTIATION IN BUSINESS	228
Kravchenko S.A	METHODS OF SCORING EVALUATION OF INNOVATIVE BUSINESS PROJECTS	230
Kravchenko S.A. Malik L.N.	ENTREPRENEURIAL VITALITY MODEL	232
Malik L.N.	POLICY OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP	234
Opyr M.B. Dobrovolska S.R. Panchyshyn S.B.	BUSINESS CONTRACTS IN ENGLISH: STYLISTIC FEATURES AND PECULIARITIES	237
Panchyshyn S. Dobrovolska S. Opyr M.	ENGLISH AS A GLOBAL LANGUAGE	240
Rulitska K.	PREROGATIVES OF DEVELOPMENT IN DOMESTIC AGRICULTURAL POLICY	243
Yatsiv S.	INNOVATION AND INVESTMENT SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF DAIRY FARMING	247
Андрощук В.В.	ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ	251
Бабінець В.М. Паньківська С.О.	АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	254
Балазюк О.Ю.	ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	259

Брух О.О.	ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	263
Булик О.Б.	ОСОБЛИВОСТІ ТНК ЯК ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	268
Грицаєнко Г.І. Грицаєнко І.М.	ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	271
Грицаєнко Г.І. Грицаєнко М.І.	АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	274
Грицаєнко І.М. Грицаєнко Г.І.	ТЕХНІЧНЕ ОНОВЛЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	277
Грицаєнко М.І. Грицаєнко Г.І.	ІНВЕСТИЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ HR-БРЕНДУ РОБОТОДАВЦЯ	280
Доценко І.О.	ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ	283
Дубневич Ю.В. Войнич Л.Й.	УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ: УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ РЕЦИКЛІНГУ	286
Жабинець О.Й.	ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ЄС	289
Калініченко С.М.	ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	291
Линдюк А.О. Брух О.О.	АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ	294
Лисюк О. В. Балаш Л.Я.	СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ЗЕД У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	299
Малій О. Г.	ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ В	303

	УКРАЇНИ	
Мацьків Г.В. Райтер Н.І.	ГАЛУЗЕВА СКЛАДОВА ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	306
Рибка Н. В.	ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРУВАННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	309
Селіщева Є. В.	ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ІНТЕГРОВАНИМИ СТРУКТУРАМИ	312
Штогрін К. В.	АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ОЦІНЮВАННЯ АКТИВІВ У СУЧАСНІЙ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	315

РОЗДІЛ 4

СУЧАСНИЙ БІЗНЕС: УПРАВЛІННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

UDC 657 (474.5)

Aleksandraviciute Birute
Doctor of Social Sciences, lector
Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania
Maletska Olha
PhD in Economics
Associate Professor of the Department of Account and Taxation
Lviv National Environmental University, Lviv

SPECIFICS OF BUISENESS OPENING AND TAXATION IN LITHUANIA

Lithuania is the largest country in the Baltic region, which has great prospects and great economic potential. More and more Ukrainians and people from other post-Soviet countries are opening businesses and finding jobs in the country.

Attracting foreign capital to Lithuania has become one of the state's top strategic goals. At the same time, the Lithuanian government is focusing on creating new jobs with the involvement of Lithuanian specialists.

Starting your own business in Lithuania is not a problem, as the state system is open to foreign investment and foreign entrepreneurs entering the local market. In Lithuania, there is no list of countries whose citizens cannot do business in the country, which is one of the attractive features of this jurisdiction.

Before starting the business registration procedure, first of all it is necessary to pay attention to the possibility of business licensing in Lithuania. Business in the following areas is subject to compulsory licensing: tourism and restaurant business; alcohol production and sales; radio and media; gaming business (casinos, lotteries, etc.); investment and construction business; sale of antiques; pharmaceutical business.

The main stages of business registration in Lithuania:

- choosing a name and checking through the register for its uniqueness and compliance with language requirements. All company names are approved by the Lithuanian State Linguistic Commission
- choose the form of company registration
- specify the legal address
- open an account in a bank of Lithuania and transfer the authorized capital of the enterprise to it (if any)

- prepare all necessary registration documents and certify them with a national notary
- register the company in the Register of Legal Entities
- register the company with the social insurance fund
- register the company with the tax service

In Lithuania, there are several legal forms for starting a business (Figure).

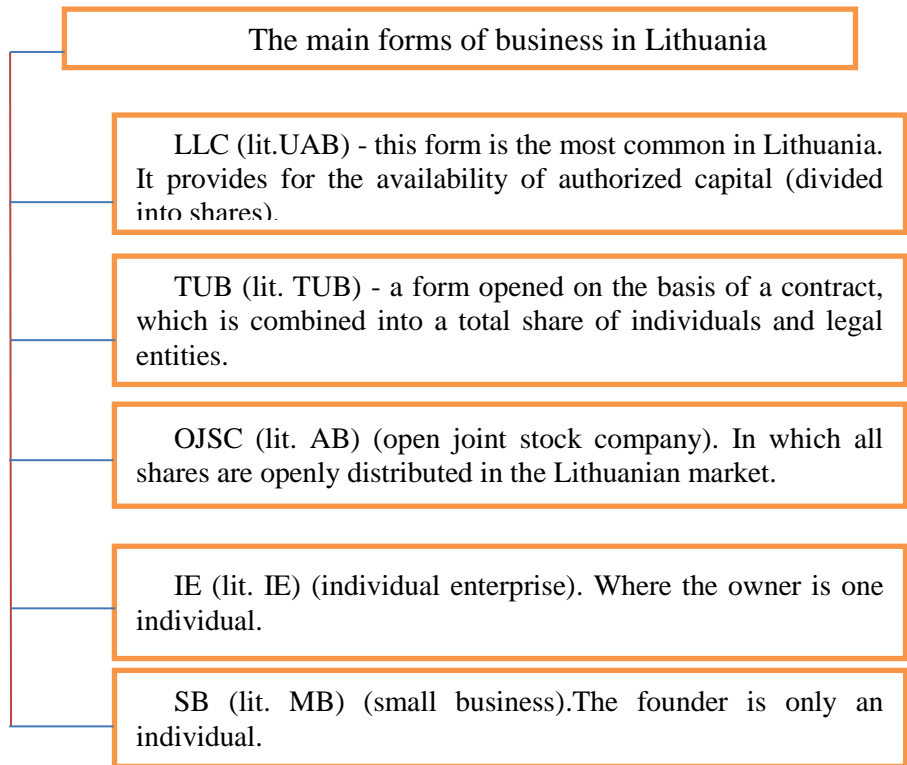

Figure. The main forms of business in Lithuania

The introduction of commercial activity in Lithuania automatically implies the existence of tax liabilities:

- income tax is 15%, applicable to legal entities
- preferential income tax of 5%. It is used if the company employs no more than 10 people and the annual income does not exceed 1 million

Lithuanian years.

- Exemption from income tax can be obtained only if your business is related to agriculture
- VAT - 21%. But this tax is paid only if the company's turnover is more than 29 thousand euros per year.

So, today Lithuania is one of the few countries where you can start a business quickly; for those who want to enter a new stage of business development, as well as obtain a residence or citizenship certificate in one of the most stable and environmentally friendly countries in Europe. Attracting foreign capital to Lithuania has become one of the state's top strategic goals.

Starting a business in Lithuania has a number of advantages, including:

- fairly low staff costs
- developed infrastructure
- 15% income tax (for small companies up to 10 people and turnover of 300,000 euros - 5%)
- the possibility of entering the EU global market
- the possibility of VAT refund
- 4 languages. Exactly 4 languages are spoken in Lithuania: Lithuanian, Russian, English or Polish
- minimum number of tax audits
- fast internet and IT development in all areas
- The world's fastest public Wi-Fi and the highest speed broadband connection

Thanks to the latter, Lithuania ranks first in Europe in the use of public online services, so 99% of entrepreneurs use this service in their activities.

List of references:

1. Accounting and accounting rules in Lithuania. URL:<https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/lithuania/accounting>
2. International Accounting Standards URL:<https://www.iasplus.com/en/standards/ias> Law on the Principles of Accounting URL:<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.211554> Taxes in Lithuania for Ukrainians. URL:<https://news.eurabota.ua/uk/lithuania/biznes/nalogi-v-litve-dlya-ukraincev/>

UDC 631

Dranus Liubov
Ph.D. in Economics, Associate Professor
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine
Chukhan Lili
health education bachelor, illuminating professional program
073 "Management"
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

MANAGEMENT PROBLEMS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Today, the agro-industrial complex is not just a territorial and economic complex, it is a combination of four main components: production, economic, social and environmental. Like any other business, it requires the application of management skills. With each passing day, technology is evolving at a breakneck pace, and the management system is not standing still. Therefore, for effective functioning it is necessary to confidently take the path of organizational management.

To implement strategic management and reform tactics, it is necessary to identify a successful approach that could solve a number of management problems and meet the economic needs, not only of the enterprise but also of the state. Accordingly, the current state, problems and alternative solutions in the 21st century agro-industrial complex should be analyzed.

It is no secret that Ukraine is one of the main agro-industrial countries in Europe. Agriculture - in particular, but also a very risky activity, because in this case it all depends on nature. Despite this, the agribusiness is still gaining momentum every year.

The agro-industrial complex is a strategic industry and the founder of all other areas of activity (in the first development of the food industry). Also, we can note that at the expense of "land" today live a thousand people, especially in rural areas. According to the State Statistics Service of Ukraine, in 2020 about 29 thousand hectares were used throughout Ukraine [1]. In 2020, there were more than 88 thousand enterprises engaged in the cultivation of SG culture, which is almost 1.3 times more than in 2019 (68.2 thousand). A significant part of them are those that grow wheat, sunflower and corn for grain (26.4%, 24.7% and 17% respectively).

Despite the widespread use of small agricultural enterprises, their

potential is insufficient to meet government needs, as they have few adequate resources and capacity that hinder their development. Relevant characteristics are possessed by medium and large enterprises. They are the main suppliers of raw materials for their further transformation into food not only for Ukrainian producers but also for foreign ones.

In my opinion, the main problems of agro-industrial complex management are the provision of labor resources, technical equipment and natural conditions. There are several ways to solve the problem of labor resources. One of them is the involvement of both workers and managers with high and modern qualifications. Also, if the company already has a full workforce, the important point is to properly analyze the structure of personnel. Determine gender, age, level of education, employee qualifications, experience and work experience, all demographic aspects and much more. This will help build a well-structured system and allow the manager to calculate the appropriate pay for each employee, taking into account all its features, to ensure career growth.

Upgrading equipment requires little or no cost, not everyone can afford it. Attractive performance of the company allows you to make a good reputation, which definitely attracts the attention of investors. They provide the necessary amount of money to purchase or replace the appropriate equipment. Solving weather problems is strategically the important. It is almost impossible to predict and influence the disaster itself. However, you can prevent large losses, which will be 100%. Surprisingly, the most relevant way of risk management will be insurance. This method is a necessary attribute of a civilized, effective and modern management system, and requires government support [2].

Coping with all the obstacles that have arisen in the way of management, any company can easily become an "agro-giant" among the same companies, become more effective and efficient, able to positively affect the efficiency and long-term development of territorial production and economic entities.

REFERENCES:

1. State Statistics Service of Ukraine, URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
Rusnak AV, Karnaushenko AS, Petrenko VS Risk insurance of agricultural enterprises in Ukraine. Investments: practice and experience. 2018. № 19. pp. 5-10.

UDC 658.5-338.2-331.4

*Horodetskyy I.M.
Cand. of tech. science, Assoc. prof. of Department
of Project Management and Occupational Safety,
Lviv National Environmental University, Lviv*
*Guney M. S.
Prof. of Engineering Faculty, Giresun University, Turkey*
*Horodetskyi I.I.
Student
Lviv National Environmental University, Lviv*

IMPROVEMENT OF SAFETY MANAGEMENT ALGORITHMS IN THE AREA OF AGRICULTURE ENGINEERING

Safety management plays an important role in any branch, enterprise and organization. The area of agriculture engineering is one of the enough dangerous activity with the great number of dangerous factors, events, hazardous conditions with appropriate situation. Farm processes with the wide use of machinery were addressed when we assess and evaluate the levels of risks at definite production stages: a) prediction of dangerous events in order to plan different opportunities to resolve safety problems as to accident; b) detailed consequences analysis of multitude probable accidents with the aim to manage the destruction if damage accident was occurred and it provides response for other accident forecasting and perfection of safety management of objects; c) processes planning as to improvement of managerial safety strategies at the farms for minimization of objects and subjects damages or violation [1].

As to the algorithm of safety management improvement in systems of area of the agrarian engineering at the agriculture production which consist of the crop production, animal husbandry, farm processing contains the methodology for dangerous activity analysis with scheme of logical diagram: hazard identification procedure for maximum factors; danger events assessment (qualitative and quantitative or probabilistic according to types); further consequence analysis and general risk estimation; projection of prevention measures, plans as to the analyzed directions.

Developed algorithm according to proposed schemes has the constitutes and varies potential hazard events in the studied area of farm activity. The identification procedure block of the hazard substance (mechanical,

chemical, biological, psychophysiological etc.) at all production operations (fields preparing, farm machinery and equipment using, animals feeding, sheds cleaning, milking, first processing, milking machinery cleaning and maintenance, operations of chemical plant protections, harvesting etc.). The procedure includes the full list of units and processes of farm operation for detailed estimation, and thus to direct material, people and financial resources to prevent the forming of negative constituents. Method is based on a multi-characteristic danger identification and ranking [2-4]. The important features of method are: it takes into consideration the influence of process operations (driving, loading, animals feeding etc), and the associated process parameters for each objects hazard identification; procedure provides exact quantitative results of worthy reliability; methods contains the Fire Damage Index, Toxic Damage Index, models of thermodynamics, heat transfer, fluid dynamics, big mass transfer and transportation etc.

In proposed algorithm the logic scheme of consequence analysis quantifies of possible accidents in such parameters as destruction area (the radius or limit of the zone in which the destruction would occur), damage to material goods (equipment, machinery, buildings, animals etc.). The calculation of consequence involves a wide-ranging multiplicity of simulation, logical, physical and mathematical models. For example, source or cause models are used to forecast the level of release of dangerous material (gases, fluids, liquids, dust etc.), in some cases the degree of flashing and the definite rates of material evaporation. Mathematical models for explosions or fires are used to calculate the characteristics of fires. The impact power mathematical models are used to calculate the damage zones due to toxic load, explosion or fires.

In developed algorithm the logic scheme of definite forecasting procedure of stand-alone accidents assessment is the “chain of accidents”. The methodology analysis is usually performed at some levels. The first level is a screening of all the structural units of animal husbandry farm. It is done in order to recognize the start components that may come to the effect of domino – mechanical, chemical, biological factors influence. For this purpose, in standard professional literature the threshold values of diverse destructives are used. If the estimated values of parameters of destructions at the location of the objective unit are higher than the defined threshold values, the detailed analysis is implemented as a separate unit of algorithm.

The separate block and unit of algorithm contains the wider forecasting

procedure at the following level and the stage of complexity. This is conducted to verify the presence of harmful matters, using the damage potential of the first event and the characteristics of the further units. The following characteristics and parameters are considered: the constituent material of the constructions and unit, the chemicals involved in operations of animal farms and the operating conditions with which they are used, detailed of quantities and properties of the medicines and chemicals involved, place of the unit in distance from other divisions, and meteorology conditions, especially the wind direction and its force etc. For this purpose the separate algorithm model block for assessing the impacts was generated.

Information system methodology with interactive software is capable for study the actual farm processes on the base of assessing of likely impacts of accidents: toxic release, fires, energy flows and any combination; research of interaction among different accidental events; estimation of probability and consequences. This representation is valuable when carrying out the revision of different areas of farm production – crop farming, animal breeding, agrarian production first processing, machinery maintenance and repair, transport or heat using processes at crop production, livestock-breeding or stock-raising, forage preparing and other operations.

List of References:

- 1 Horodetsky I. Risk assessment of the system safety in agrarian production. *Conditions of Development of Village and Rural Areas*. Wroclaw: Uniwersytet Przyrodniczy we Wroclawiu, 2007. S.19-22.
Городецький І. М., Мазур І.Б., Городецька Н. Г., Березовецький А.П. Вплив обставин на формування небезпечних ситуацій аграрного виробництва. *Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження*. 2017. № 21. С. 162–166.
Dmytriv V. T., Dmytriv I. V., Horodetsky I. M. Analytical dynamic model of coefficient of friction of air pipeline under pressure. *Diagnostyka*, 2019. V.4 (20). 89-94.
Тумочко, V., Horodetskyi, I., & Berezovetskyi, A. (2018). Оцінка ризику під час роботи на металообробних верстатах токарної групи. *Вісник Львівського національного аграрного університету: агроінженерні дослідження*, (22), 187-195.
<https://doi.org/10.31734/agroengineering2018.01.187>.

UDC 378.143

Ishchenko O.Ya.
Senior lecturer, department of foreign languages
Lviv National Environmental University, c.Lviv

APPROACHES TO LEARNING AND TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE UNDER CONDITIONS OF INTERNATIONAL MOBILITY

The new methods and approaches to the teaching and learning the English language at the higher educational institutions of Ukraine are being developed in the view of joining Ukraine the educational and scientific environment of Europe. The process of extension relations between the universities in Ukraine and abroad have set a number of new tasks for Ukrainian universities aimed to provide students and academic staff with an opportunity to access high-quality education and teaching in an international environment. This process involves the use of the quality assurance supply, transparency, mutual recognition, revision of study programs, revision the estimation methods, etc. The diversity of these techniques will contribute in reaching a set of objectives: i.e. strengthen teaching and research capacity of staff required to address educational needs of their students, enhance the capacity of learners to develop their skills in reading, comprehension, writing, communication, etc. All these principles and approaches will not be achievable without sufficient knowledge of the Ukrainian university staff and students of the foreign languages, mostly English.

Today, the English language has changed its status as a foreign language in the world, but also in countries that have chosen European standards of education and accepted the European educational principles. These new educational standards enable students to study in various European higher education institutions (students mobility), which helps to increase the competitiveness of European higher education, as well as provide the access of Ukrainian students to the European labor market. Together with the autonomy of higher education institutions, student mobility is a cornerstone of European education.

Nowadays, all European universities offer courses in both national and the English languages. A major and long-lasting effect of mobility for students is that it allows them to improve their learning performance not

only by mixing with other nationalities and cultures during their exchange but also by interacting with local students. This greatly contributes to their communication and problem-solving skills, adaptability, and multiculturalism. The university staff benefits also from mobility programs. Ukrainian faculty members are able to attend joint seminars (which are considered as regular seminars, since they are organized during international weeks of partner institutions). Both staff and students will benefit from the input provided by invited scholars and will learn best teaching practices shared thereof. At the university level, mobility projects clearly enhance partners' internationalization outreach since the Ukrainian university achieves visibility and recognition in the national and international competition. The programs also increase the attractiveness of all local study programs and it has a positive impact on partners through faculty members' mobility. They stimulate research and teaching collaborations and for administrative staff they are the opportunity to exchange of best practices. Project dissemination activities will provide relevant information to a large public in order to motivate them to use mobility as a tool for learning and personal and professional development. Mobility participants will be asked to give presentations on their mobility outcomes for promotional purposes. . Conferences will be organized with staff and students returning from mobility at each partner university. They will then be asked to share their experiences with local staff and students. Their presentations' sharing will be documented with photographs, short videos, and written testimonies. The above mentioned outputs will then be disseminated by Ukrainian university on its web-site (media gallery, news and such) and on its social media pages like Facebook, Instagram and YouTube.

In order to enter the European educational space and to participate in mobility programs, it is necessary to radically update the content of teaching English in a professional field in higher educational institutions of Ukraine on the basis of further development of knowledge acquired at school This requires a new orientation of goals, principles, content, methods of teaching the language, assessment of acquired knowledge in accordance with qualification characteristics of the specialist, typical tasks and skills.

A new approach to foreign language learning have already been developed and exists in the countries that have joined the European Union and thus recognized as the basic principle of European higher education by

introducing the European Framework Program for Foreign Language Learning. We must assume that teaching a foreign language in a university (non-philological specialties) should begin at level B1 (the limit level of the European Recommendations on Language Education) in accordance with the State Standard of Basic and Complete Education and result in with a final exam at the university to level B2. This approach and teaching methods have proven effective in most European universities, where in order to be enrolled as a student, you must prove a foreign language proficiency at level B1, regardless of what specialty the student chooses as his future profession. The advantage of the proposed European Framework Program is that it can be used in education, starting from levels lower than level B1, including the entry level. This is especially true for Ukrainian higher education institutions, as in Ukraine there are no standardized mandatory requirements for the level of foreign language proficiency when entering university for non-philological specialties. In order to achieve a certain level of professional language proficiency in accordance with the Common European Framework of Reference for Languages, a minimum number of classroom hours is proposed, which can be increased by hours in optional disciplines, which allows to reach a higher level. Training according to requirements of this program provides the possibilities for future professionals not only to successfully pass the final exam in the discipline, but also to get prepared for international language and professional exams in the English language such as KET, PET, FCE, CPE, BEC , IELTS, etc. Combination of European approach to learning and teaching the English language with the programs of international mobility ensures the development and adoption of best-practices in learning, teaching, research, administration, and management. It provides students and academic staff involved in the mobility programs with an opportunity to access high-quality education and learning and teaching in an international environment.

References:

1. Захарченко В.М., Луговий В.І., Рашкевич Ю.М. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації. Київ, Україна: ДП «НВЦ «Пріоритети». 2014.
2. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів, Львівська політехніка. 2014.
3. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: практичний довідник. Львів, Львівська політехніка. 2014.

UDC 330.341.1

Malik N.I.

*Sc.D., professor, Chief Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
Kravchenko S.A.*

*Sc.D., professor, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
Malik L.N.*

*Ph.D., docent, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAS, Kyiv*

STABILITY OF ECONOMIC RELATIONS AND THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF BUSINESS STRUCTURES

Stable economic relations, which are established by the business structure with various economic entities, not only have a positive impact on the solution of current problems, but also allow minimizing transaction costs that are associated with the search for partners, the conclusion of contracts and agreements, monitoring the completeness and quality of performance of obligations by partners. The possibilities for the influence of small business structures on changes in the mechanism of economic relations are limited, since they largely depend on large and medium-sized firms with which they wish to establish economic ties by infiltrating their production chain [1, с. 53-54].

From the beginning of their existence, all business structures should take care of the formation of a high business reputation, including in the field of agreements that are established within the framework of economic relations. All economic entities between which economic ties have been established are interested in improving their own business reputation, as well as in the business reputation of economic entities with which they maintain economic ties.

Large business structures operate within the framework of a well-developed mechanism for establishing economic ties, and consumers and counterparties (small and medium-sized business structures) are forced to accept their conditions and requirements, which significantly limits their own capabilities. The special intermediate position of medium-sized business structures in the business hierarchy requires greater flexibility and

non-standard approaches to making managerial decisions in the process of organization and improvement of economic relations, including the use of new digital technologies.

Already known competitive preferences indicate the need to develop and implement new and more effective tools for improving economic relations in order to increase the level of competitiveness of business structures and their attractiveness. Tools that are concentrated in the field of competitive intelligence are used to identify what the opposite party wants to get and how it relates to the interests of this business structure. Due to the specifics of the business environment in Ukraine and the peculiarities of its manifestation in various territorial and commodity markets, these tools do not always lead to the maximum desired result [2, с. 59-65].

Practical solution of problems related to the construction of effective economic relations requires a detailed analysis of all aspects of interaction and organization of economic relations of the business structure with other economic entities. But this is not a guarantee against various errors. Not only the external, but also the internal, entrepreneurial environment is subject to constant changes. In addition, this requires a constant review of the activities of the subject and the implementation of various changes. There may be various negative phenomena and force majeure circumstances that do not allow partners to effectively fulfill their obligations. In the context of economic uncertainty, new opportunities for informatization and digital technologies are being updated. The introduction of such an integrated tool as intelligent networks will increase the effectiveness of the development of economic relations as a subsystem for increasing the competitiveness of the business structure.

If we talk about the introduction of artificial intelligence, it is necessary to point out that one of their promising areas of this is the use of neural networks. They represent one of the directions in the development of artificial intelligence and have a number of similarities and differences with its established concept due to the fact that they are based on the reproduction of elements of the human nervous system, capable of self-learning and, on this basis, the prevention (correction) of previously made mistakes.

To obtain the maximum effect from the use of the advantages of neural networks, it is recommended to analyze existing methods of work to achieve maximum success in improving economic ties. Three most effective methods in this area should be distinguished: a) the classification

method: it makes it possible to identify and apply a large number of numerical parameters by which the results obtained by both the business structure itself and the economic entities with which it has established economic ties are evaluated; this allows managers to operate with a significant number of different kinds of economic and technical indicators and parameters; b) the method of searching for dependencies: it makes it possible to identify dependencies and cause-and-effect relationships between various parameters and indicators in an array of a large volume of indicators; this makes it possible to determine the hidden reserves that are inherent in economic relations by analyzing such a large array of numerical information that it is difficult to process it using standard statistical methods; the method is recommended to be used by large business structures that have extensive economic ties; c) the method of numerical clustering: makes it possible to simplify the analysis process with the subsequent use of its results to adjust economic relations [3, с. 15-25].

These methods demonstrate their complexity and costly nature. This makes them difficult to apply in practice by all actors except large firms. At the same time, they can be used in the practice of state regulation in solving the problems of improving the business climate. They can be used in the creation of an expanded data bank of business structures.

Thus, in the course of the study, it has been established that qualitative changes in the system of economic relations imply the strengthening of innovative components in the process of production and management in all areas of entrepreneurship. The introduction of neural networks in the work of entrepreneurial structures will ensure an increase in the level of competitiveness of business structures and at the same time improve the operating environment of a business entity, which meets the interests of all business entities and contributes to the development of the national economy as a whole.

References:

1. Burke, R. J. Corporate Reputation: Managing Opportunities and Threats. Surrey, England: Gower Publishing Ltd., 2011. 290 p.
2. Kokodey, T. A. A three-dimensional matrix model for determining the optimal strategic choice for a company. *Periodica Polytechnica. Social and Management Sciences*. 2013. № 21(2). pp. 59-65.
3. Gartner, W. B. What are we talking about when we talk about entrepreneurship? *Journal of Business Venturing*. 1990. Vol. 5. № 1. pp. 15-25.

УДК 657.6

Андрушко Р.П.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Миرونчук З.П.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ДОЦІЛЬНІСТЬ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Важливою функцією управління інвестиційною діяльністю на підприємстві є оперативний контроль. Інвестиційний контроль - це процес який забезпечує перевірку виконання й реалізації всіх управлінських рішень у сфері інвестиційної діяльності підприємства. Велика варіативність об'єктів та суб'єктів інвестиційного контролю спричиняє існування великої кількості його видів та форм, що можуть бути класифіковані за різними ознаками (рис. 1).

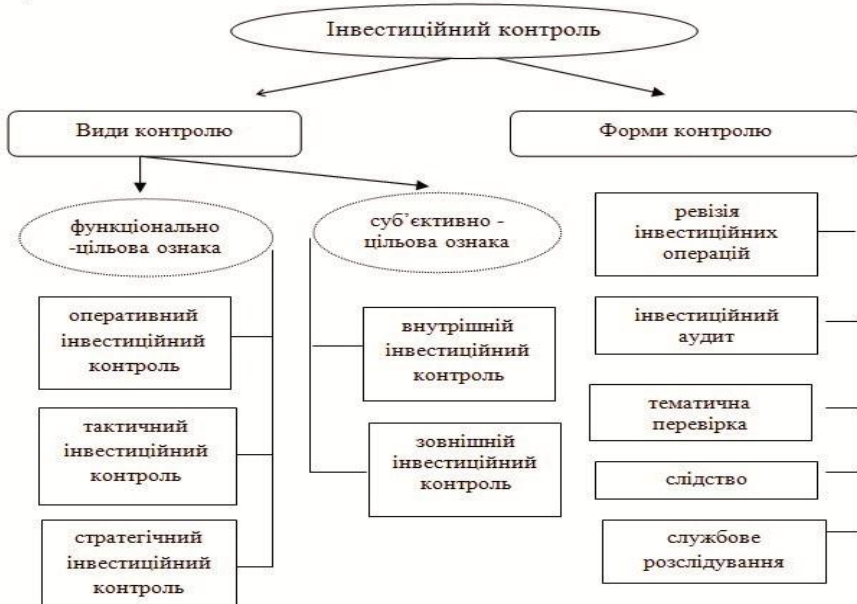

Рис. 1. Основні види та форми інвестиційного контролю

Перелічені види інвестиційного контролю можуть бути реалізовані за використання його організаційних форм: ревізії інвестиційних операцій, інвестиційного аудиту, тематичної перевірки, слідства, службового розслідування.

Слідство та службове розслідування є близькими формами контролю за своєю природою, але відмінність слідства полягає в тому, що воно спрямовано на підтвердження гіпотези щодо провини чи шахрайства конкретних суб'єктів інвестиційної діяльності, натомість, службове розслідування має на меті підтвердження ефективності діяльності працівників компанії у сфері інвестування.

На даний час однією з важливих форм інвестиційного контролю є судово-економічна експертиза. Потреба у дослідженнях судово-економічної експертизи вказаних операцій виникає, передусім, при створенні конфліктних ситуацій у сфері інвестиційної діяльності підприємств, зокрема, із порушенням чинного законодавства України, зловживаннями в сфері обігу цінних паперів і т.д.

Стандарт включає: об'єкти судово-бухгалтерської експертизи операцій з інвестиційної діяльності підприємства; джерела інформації для проведення експертизи; конкретні методичні прийоми дослідження; методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів експертизи операцій з інвестиційної діяльності підприємства [2].

До об'єктів судово-економічної експертизи інвестиційної діяльності підприємства належать: інвестиції у майнових цінностях; ноу-хау, авторські права, інші об'єкти інтелектуальної власності; векселі, акції, облигації та інші цінні папери; капітальні інвестиції; бухгалтерський облік інвестицій; правопорушення в інвестиційній діяльності підприємства. Джерелами інформації є: законодавство України про інвестиційну діяльність; нормативно-правові акти, що регулюють її здійснення; інструктивні матеріали з обліку інвестиційної діяльності; первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку; інформація правоохоронних органів.

До методичних прийомів експертного дослідження операцій з інвестиційної діяльності належать розрахунково-аналітичні (економічний аналіз, статистичні розрахунки, аналітичні розрахунки тощо) і документальні (нормативно-правове регулювання, інформаційне моделювання, експертизи різних видів, дослідження документів) методи. А методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів судово-економічної експертизи експертизи інвестиційної

діяльності включають групування результатів експертного дослідження, аналітичне групування доказів, узагальнення результатів дослідження, систематизований виклад висновків, розробку профілактичних заходів, реалізацію результатів експертизи) [1].

Експерт-бухгалтер на основі проведеного дослідження узагальнює результати його здійснення в журналі судово-економічної експертизи експертизи. При цьому фіксує зміст конкретного питання, винесеного на розгляд судово-економічної експертизи експертизи, вказує перелік нормативно-правової та фактографічної інформації, що стосується безпосередньо досліджуваного питання, формулює зміст недоліків і правопорушень, виявлених ревізією, наводить суму збитку та вказують посадову особу, яка відповідає за правопорушення. На основі записів у журналі експерт-бухгалтер та використовуючи методичні прийоми аналітичного групування доказів правопорушень у сфері інвестиційної діяльності, формує зведений результат експертного дослідження.

На підставі наведених вище матеріалів експерт-бухгалтер складає узагальнюючий висновок, який передається правоохоронному органу, що призначив експертизу.

Щоб уникнути зловживань та різного роду порушень, у суб'єктів господарювання всіх рівнів, потрібно належним чином організувати систему внутрішнього контролю, що допоможе уникнути подібні ситуації.

Оскільки іноземні інвестори мають бути зацікавлені у фінансуванні вітчизняного бізнесу. Доцільно ефективно використовувати та впроваджувати інвестиційну діяльність судово-економічної експертизи для подальшого сталого розвитку та стабільності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза: Підручник для студентів вузів-К.: Воля, 2004. 653 с.
2. Бондар М. І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю [Текст]: монографія, К.: КНЕУ, 2008. 256 с.
3. Губанова Л. І. Система контролю за реалізацією інвестиційної програми в умовах трансформаційної економіки [Електронний ресурс] БИЗНЕСИНФОРМ. 2009. № 4 ТОМ Режим доступу: [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bi/2009_4/4\(2\)/4-6.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/bi/2009_4/4(2)/4-6.pdf)

УДК 361.115

*Бандура Ю.О.
студентка заочної форми навчання спеціальності
«Адміністративний менеджмент»,
Науковий керівник: Славкова О.П.
д.е.н., професор, зав.кафедрою публічного управління
та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ТА РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Сучасна державна освітня політика України спрямована на розвиток освіти, підвищення її ефективності та результативності. Заклади освіти розглядається в науці і практиці як складна соціально-виробнича система, що характеризується різноманіттям підсистем і процесів, заснованих на стратегічному управлінні, спрямованому на досягнення ключових показників результативності та ефективності. При цьому управління професійною кар'єрою педагогічних працівників є частиною системи закладів освіти, яка в сучасних умовах стає важливим інструментом стратегічного і тактичного управління. Водночас людина, котра «робить кар'єру» розглядається скоріше як особистість, що зорієнтована на реалізацію особистісного потенціалу [1, с. 5-10].

Управління кар'єрою є елементом системи розвитку управлінського та науково-педагогічного персоналу закладу освіти, який потребує пошуку актуальних рішень щодо його удосконалення та розвитку у зв'язку з новими завданнями, які постають перед системою освіти нашої країни. Попри значний науковий доробок зарубіжних і вітчизняних вчених проблеми управління професійною кар'єрою педагогів закладів освіти, недостатньо дослідженими залишаються питання сутності, змісту та технології управління професійною кар'єрою керівників та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти [3, с. 45-46].

Мета дослідження – є обґрунтування технології формування, розвитку й оцінки ефективності системи управління кар'єрою в закладах освіти. Об'єктом дослідження є процес управління

персоналом, а предметом – формування системи управління кар’єрою працівників в сфері освіти.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі завдання:

1. На основі аналізу фахових, психологічних та педагогічних джерел уточнити зміст основних дефініцій дослідження.

2. Визначити та уточнити зміст та структуру управління процесу кар’єрою працівників закладів освіти.

3. Розробити технологію управління процесу кар’єрою працівників закладів освіти.

Необхідність підвищення адаптивних здатностей сучасного освітнього закладу, що забезпечують пристосування його мінливих умов зовнішнього середовища, підсилює потребу у більш високому рівні загальної та професійної освіти працівників, безперервному їх навчанні (включаючи оволодіння принципово новими навичками та компетенціями), розвитку в них здатності до творчості, креативності та постійного відновлення. Це також зумовлено загостренням конкуренції на світовому ринку освітніх послуг на тлі активного використання інтернет-технологій та підвищення мобільності громадян. У цих умовах якість персоналу все частіше стає вирішальним фактором перемоги в конкурентній боротьбі [2, с. 28-29].

Невід’ємною складовою процесу покращення якісного складу науково-педагогічного та управлінського персоналу вважаємо мотиваційну складову, яка прямо пропорційна можливості успішного просування по службі або побудові успішної кар’єри.

Сам термін «кар’єра» (від франц. «carrière» – «віз» та італ. «carriera» – «біг, життєвий шлях») ввійшов до наукового вжитку з повсякденної свідомості. У загальному розумінні він означає успішне просування в галузі суспільної, службової, наукової та іншої діяльності [4, с. 4-6].

Управління професійною кар’єрою на рівні організації являє собою цілеспрямовану діяльність служб управління персоналом з розвитку професійних здібностей людини, накопичення їм професійного досвіду і його раціональному використанню в інтересах як співробітника, так і організації. Поєднання інтересів окремого працівника і організації забезпечується плануванням особистої кар’єри, а також проектуванням і плануванням посадової структури і посадового просування в організації [5, с. 45-50].

З метою підвищення результативності роботи в освітніх закладах існує актуальна потреба у формуванні комплексної системи управління кар'єрним процесом, що включає в себе взаємозалежні між собою цілі, функції, принципи, структуру і кадрове забезпечення.

З метою розвитку кар'єри співробітників освітнім закладом формуються спочатку відносно прості програми у формі навчання (професійні курси, тренінги, семінари та круглі столи) і надалі – більш деталізовані консультативні послуги по вдосконаленню планів із просування. Реалізація даних програм при раціональному підході не вимагає значних витрат, але може нести істотний мотивуючий вплив на співробітників та містити в собі наступні послуги [8]: по-перше, надавати широкий спектр інформації про вакантні місця і про освітньо-кваліфікаційні вимоги, що висувуються до кандидатів на їх заміщення; по-друге, допомагати працівникам встановити цілі кар'єри; по-третє, заохочувати змістовний діалог між співробітниками та адміністрацією закладу. Для забезпечення систематичного мотивуючого впливу програми розвитку кар'єри співробітників організації повинні бути відкритими та доступними для всіх працівників і регулярно оновлюватися. Загальною кінцевою їх метою є сполучення поточних потреб і цілей персоналу з майбутніми можливостями просування, що формуватимуться в організації [2, с.12-13].

Запропоновані заходи і практичні рекомендації із формування системи управління кар'єрою персоналу освітніх закладів сприятимуть підвищенню результативності його роботи та соціальної й економічної ефективності менеджменту даних організацій. Надалі ж на основі вивчення потреб і інтересів науково-педагогічних працівників необхідно здійснювати подальший розвиток кар'єрної системи в сфері освіти і використовуваних методів стимулювання, зокрема з позицій коректування використовуваних методів і систем мотивації.

Список використаних джерел:

1. Балановська Т.І. Досвід підготовки кадрів в Японії // Удосконалення управління соціально-економічним розвитком АПК: Зб. наук. пр. – К.: НАУ, 2008. – С. 46-52.

2. Грищенко І.М. Економічний аспект освітньої діяльності університетів в сучасних умовах // Трибуна, №1-4. – К.: Товариство «Знання» України, 2013. – С. 26-29.

3. М. Е. Морозова, «Організаційні засади управління професійною кар'єрою як процес розвитку». - [Електронний ресурс]. - Теорія та методика управління освітою: електронне наук. фахове вид., 2011, Вип. / Режим доступу:http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_7/10.pdf

4. Никифорова В.Г. Управління персоналом: Навчальний посібник. – Одеса: Атлант, 2013. – 275 с.

5. Поведінка персоналу виробничої організації. Оцінка, управління, розвиток: монографія / А.В. Доронін; Харк. нац. екон. ун-т.–Х.: ІНЖЕК, 2008. – 320 с.

УДК 658

Барило В. Б.
викладач економічних дисциплін,
ВСП «Золочівський фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування», с.Новоседище

МЕНЕДЖМЕНТ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ ЯК МИСТЕЦТВО УПРАВЛІННЯ

*“Управління – це особливий вид
діяльності, який перетворює
неорганізований натовп
в ефективну, цілеспрямовану
і продуктивну групу”*
П. Друкер

Одна з центральних проблем організації та економіки підприємницької діяльності - конкурентоспроможність власної справи. Вона стосується усіх сфер і організаційних форм забезпечення бізнесу, зокрема управління (менеджменту) - важливого фактора успіху підприємницької діяльності. Від ефективного управління значною мірою залежить життєздатність підприємництва.

Менеджмент підприємства безпосередньо співвідноситься з формами організації господарської діяльності, розмірами фірми, особливостями сфери бізнесу. Наприклад, якщо в малих і в частині середніх підприємств управління здебільшого виконує власник, то в корпораціях його здійснює менеджер-професіонал.

Які ж особливості має підприємницьке управління? Насамперед, це короткочасність і неповторюваність управлінських рішень. Зміни ринкового середовища, структурні зрушення у попиту викликають необхідність відповідних дій у менеджменті. Різноманітність здійснюваної діяльності та її фрагментарність зумовлюють виконання кожним менеджером кількох функцій управління.

Крім того, для забезпечення дієздатності системи управління потрібно вибрати відповідно до масштабів та специфіки діяльності фірми організаційну структуру управління. Саме вона зумовлює узгодженість дій управлінців, розмежовує їх права та обов'язки, визначає відповідальність за прийняті рішення.

Організаційна структура управління має суттєві відмінності для кожної з фірм. Вона може бути побудована за вертикальним або за горизонтальним принципами. Так, у великих компаніях використовують вертикальний принцип побудови організаційної структури, яка передбачає виділення рівнів управління, на кожному з котрих управлінці мають певні повноваження.

Вищий рівень управління (інституційний) - вирішує питання стратегічного менеджменту - управління фінансами, вибору ринків збуту, розвитку підприємства.

Середній рівень управління (функціональний) - вирішує питання оперативного управління відповідно до функцій менеджменту.

Нижній рівень управління (технічний або операційний) - менеджери знаходяться у безпосередньому контакті з працівниками-виконавцями, вирішують конкретні питання.

Така побудова організаційної структури забезпечує чіткість управління, використовує переваги вузької, поглибленої спеціалізації менеджерів. Проте водночас вона ускладнює визначення внеску кожного менеджера в загальний результат підприємництва, його відповідальності за прийняті рішення.

На малих та середніх підприємствах управління має дещо іншу організаційну структуру. Менеджери таких підприємств більшою мірою стикаються з проблемами нестабільного зовнішнього середовища, з непередбачуваними результатами діяльності. Тому в малому та середньому бізнесі припускається виконання менеджерами одночасно декількох функцій управління, взаємозамінність окремих керівників.

Побудова організаційної структури управління в цій групі підприємств залежить від організаційно-правової форми підприємницької діяльності, відносин між власниками та управлінцями. Тому організаційна структура управління в малому та середньому підприємстві будується за горизонтальним принципом.

Характерною рисою горизонтальної структури управління є зосередження зусиль усіх без винятку менеджерів на вирішенні конкретної задачі, на успіхові фірми як єдиної системи. Це означає, що в малому та середньому підприємстві може не існувати суворого розмежування між управлінцями за рівнем їх повноважень та відповідальності. Лише декілька менеджерів вищої ланки мають у розпорядженні фінансові й трудові ресурси. Інші працюють спільно

над вирішенням кардинальних питань. Завдяки цьому стає можливим досягнення таких переваг: - зниження витрат на управління; - скорочення виробничого циклу; - підвищення ступеня реагування на вимоги споживачів і ринкові потреби.

Початковий період ринкових перетворень в Україні свідчить, що діяльність менеджерів у підприємницьких структурах характеризується як позитивними рисами, так і негативними. Спостерігається демократизм взаємин між партнерами з управління, взаємодопомога. Водночас відчувається брак глибоких знань із сучасного менеджменту, слабка соціальна відповідальність за стан справ не лише в окремій фірмі, а й у суспільстві в цілому.

Слід звернути увагу на відмінність менеджера від підприємця. Якщо підприємець бере на себе ризик, пов'язаний з організацією нової справи або розробкою нової ідеї, технології, продукції чи нового виду послуг, то менеджер передусім вирішує, чи буде досягнутий запланований результат. Він визначає, що необхідно для досягнення успіху, який шлях є найбільш оптимальним для реалізації підприємницької ідеї.

Мистецтво управління в підприємстві знаходить свій прояв у творчому відношенні до справи, здатності менеджера до аналізу, оцінки, прийняття ефективних рішень. Вміння досягати поставлених цілей залежить від знань конкретних форм впливу керівника на об'єкт управління.

Отже, менеджмент підприємстві має складний, багатоплановий характер, пов'язаний із виконанням окремими менеджерами певних обов'язків з управління.

Список використаних джерел:

1. Гріфін Р. Основи менеджменту: Підручник для студ. екон. спец./ Рікі Гріфін, Володимир Яцура,. — Львів: БаК, 2001.
2. Кузьмін О. Основи менеджменту: Підручник/ Олег Кузьмін, Ольга Мельник,. — К.: Академвидав, 2003.
3. Мартиненко М. Основи менеджменту: Підручник/ Микола Мартиненко,. — К.: Каравела, 2005.
4. Осовська Г. Основи менеджменту: Підручник/ Галина Осовська, Олег Осовський,. — 3-е вид., перероб. и доп.. — К.: Кондор, 2006.

УДК 658:330

Башиньська Юлія
к.е.н., молодший науковий співробітник відділу регіональної
екологічної політики та природокористування
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього»
НАН України, м. Львів

МЕНЕДЖМЕНТ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Сучасні умови розвитку туристичної галузі в Західному регіоні України і в країні загалом відзначаються значними викликами різного характеру. Відповідно завданням менеджменту підприємств, що працюють в туризмі, є ефективне, економічно доцільне та своєчасне вирішення проблематики бізнес-процесів в умовах розвитку ринкової економіки та євроінтеграції України.

За Д. Харрінгтоном бізнес-процес – це логічний, послідовний, взаємопов'язаний набір заходів. Він споживає ресурси, створюючи цінності для споживача [1].

Менеджмент бізнес-процесів включає переважно діяльність з прийняття і реалізації рішень. Вони не прив'язані лише до одного сегменту, а стосуються усього підприємства. Процеси управління включають: стратегічне управління, управління людськими ресурсами, управління інфраструктурою, фінансовими та матеріально-технічними ресурсами, відносинами із зовнішнім середовищем, управління маркетингом та ін. Метою бізнес-процесів розвитку є забезпечення стратегічного розвитку для постійного вдосконалення та спонукання усіх ланок туристичного бізнесу ефективніше використовувати ресурси [2].

Найбільш широко застосовуваними методами вдосконалення бізнес-процесів у туризмі в наш час є:

система менеджменту якості (TQM) – дає змогу комплексно аналізувати питання управління якістю надання туристичних послуг;

ABC (Activity based costing) – ґрунтується на оцінці складових собівартості туристичного продукту і надає можливість виокремити складники, які є лише затратними і не приносять прибутку чи додаткового задоволення споживчих потреб;

CSF (critical success factor) – критична оцінка ключових факторів успіху підприємства, що визначає можливості покращення позицій

конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг;

CRM (Customer relationship management) – формування і розширення бази клієнтів на основі історії обслуговування;

TCA (transaction cost analysis) – метод оцінки критичної вартості бізнес-процесів, що досліджує рентабельність та її межі для бізнес-процесів;

QFD (Quality function deployment) - система розробки і втілення нового продукту/послуг відповідно до потреб ринку, наприклад, вихід на нові туристичні маршрути чи залучення іноземних туристів;

На основі проведених досліджень [3,с.185] визначено, що переважна більшість туристичних підприємств активно використовують можливості інтернет-технологій, зокрема соц. мереж, для розширення бізнесу, залучення нових клієнтів, аналізу конкурентів, оскільки цей метод не вимагає значних затрат часу, коштів і водночас є дуже ефективним. Вагомою перевагою є також незалежність від робочого місця та миттєва доставка великого обсягу даних у будь-яке місце.

Кожен з вищеперлічених методів має свої переваги та недоліки, тому підприємствам туристичної галузі рекомендується використовувати системний підхід із поєднанням різних методик управління бізнес-процесами залежно від цілей ведення бізнесу, попиту і на основі аналізу існуючої ситуації та показників діяльності.

Список використаних джерел:

1. Харрінгтон Дж. Оптимізація бізнес-процесов. Документирование, анализ, управление, оптимизация / Дж. Харрінгтон, К.С. Эсселинг, Х.В. Нимвеген. – СПб.: Азбука, 2002. – 238 с.

2. Ніколайчук О. А. Аналіз та оптимізація прибутковості вітчизняних туристичних підприємств як показника результативності бізнес-процесів: Вісник Донецького університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського (1 (70)). с. 29-39. ISSN 2079-4819. Режим доступу: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/id/eprint/2104>

3. Мельниченко С.В. Управління бізнес-процесами в туризмі: монографія. / С.В. Мельниченко, К.А. Шеєнкова. – К.: Київ, нац.торг. – екон.ун-т, 2015. – 264 с.

УДК 658.153

*Болюбааш Н.Б.
викладач економічних дисциплін
Золочівський фаховий коледж ЛНУП, с. Новоселище*

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ

Ефективність діяльності сучасних підприємств, їх активна позиція на товарному ринку та у бізнес-середовищі все більше залежить від людського фактору, тобто персоналу господарюючих суб'єктів. Зростання ролі людських ресурсів для підприємств прямо відображається на ускладненні процесу управління персоналом, визначенні кола функціональних обов'язків працівників, рівня їх компетентності.

Управління персоналом – стратегічна функція, що передбачає розроблення кадрової стратегії, підбір персоналу виходячи з філософії підприємства, заохочення колективних зусиль, спрямованих на його розвиток, стимулювання з урахуванням якості індивідуальної діяльності, мінімізацію трудових затрат і створення позитивного соціально-психологічного клімату на робочих місцях [2, с. 343]. Основним базисом даної концепції стає вимога такого використання трудового потенціалу, який би відповідав зовнішнім та внутрішнім оточуючим вимогам підприємства, для досягнення в довгостроковій перспективі економічних благ та комерційного успіху.

Успішне управління персоналом залежить від ефективності використання трудового потенціалу, оскільки успішність підприємства та високий рівень його ділової активності в сучасних умовах є наслідками якості персоналу та стану його керованості. Для високорозвиненого підприємства персонал становить його базис, головну цінність, виступає джерелом формування високої ринкової вартості.

Дослідження, проведені на вітчизняних підприємствах різних форм власності та структури господарювання, дали змогу сформувати низку проблемних аспектів з управління персоналом, актуальних на сьогоднішній день. Такими проблемами є: незадоволеність працівниками рівнем своєї заробітної плати; низький рівень кваліфікації працівників через так звані «пільгові» умови прийому на

роботу (знайомство, родинні зв'язки та інші фактори); гендерна неспівставність та нерівність, що викликає дисбаланси в трудовому колективі; сезонність праці, що призводить до збільшення рівня бідності та ускладнює процес кар'єрного планування; високий рівень плинності персоналу тощо.

Управління персоналом на підприємстві слід розглядати із системного погляду, тобто як об'єднаність взаємопов'язаних елементів, принципів, функцій, ресурсів і т. д. для досягнення поставленої мети.

Визначення системи управління персоналом спрямоване на охоплення у даному контексті основних принципів і функціональних завдань, необхідних об'єкту управління для досягнення мети діяльності; економічних та юридичних законів; функціональної структури органів управління; інформацію й методи та технічні засоби її переробки [1, с. 196]. Тобто авторське бачення системи управління персоналом являє собою взаємодію визначених заходів як на мікро-, так і на макрорівні, спрямованих на створення якісного рівня управління персоналом на підприємстві.

Використання саме системно-орієнтованого управління персоналом організації виступає базовою компонентою, що характеризує ефективність управління на підприємстві загалом та його ділову активність зокрема. Відзначимо також, що управлінська система являє собою не просто набір прийомів, методів або підходів, а комплекс взаємопов'язаних, логічних послідовних дій у таких сферах, як організація, менеджмент, прийняття рішень і мотивація [3, с. 64].

Можна відзначити, що до системи управління персоналом підприємства можуть належати багато підсистем, кожна з яких спрямована на оптимізацію управління визначеного елемента.

Система реалізації процесу управління персоналом представлена декількома підсистемами, ключовими із яких є: підсистема планування роботи з персоналом із відповідними функціями: розроблення кадрової політики; розроблення стратегії управління персоналом; аналіз трудового потенціалу підприємства; аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на працю; аналіз ситуації на ринку праці; підсистема організації роботи з персоналом із відповідними функціями: пошук, залучення, відбір, адаптація, розподіл, розвиток та звільнення персоналу; нормування трудового процесу; оптимізація зайнятості персоналу; управління трудовими

відносинами на підприємстві; забезпечення оптимальних умов праці; підсистема мотивації результатів праці та поведінковий аналіз персоналу з відповідними функціями: здійснення матеріального й нематеріального стимулювання персоналу; підсистема контролю якості виконання управлінських заходів із відповідними функціями; якісне та кількісне оцінювання ефективності функціонування системи управління персоналом; атестація персоналу.

Слід також зазначити, що реалізація трудового потенціалу персоналу впливає на кадрову активність підприємства, прояви якої можна простежити через кількісно-якісний склад працівників, їх плінність; високий рівень інтелектуального потенціалу; збільшення продуктивності праці; задоволеність персоналом умовами праці; можливості кар'єрного росту; високу корпоративну культуру тощо.

Таким чином, динамізм і складність зовнішнього середовища підприємства диктують вимоги до формування як узагальненої керуючої системи на підприємстві, так і системи управління персоналом зокрема.

Отже, головною передумовою досягнення підприємством високого рівня ділової активності є ефективно діюча система управління персоналом, до якої належать: управління розвитком професійних та творчих якостей персоналу, формування його інноваційного потенціалу, висока кадрова активність та інші фактори. Для підприємств важливим стає визначення основних підсистем управління персоналом, які визначаються залежно від господарських умов, специфіки діяльності, розмірів підприємства, організаційно-правових форм тощо. Лише системність урахування даних елементів надасть підприємству можливість створити ефективну систему управління персоналом та підвищити його ділову активність.

Список використаних джерел:

1. Гугул О.Я. Теоретичні засади управління розвитком персоналу / О.Я. Гугул // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6(44). – С. 194–198.
2. Дериховська В.І. Взаємозв'язок розвитку персоналу та стратегії управління персоналом / В.І. Дериховська // Бізнес Інформ. – 2013. – № 7(426). – С. 341–347.
3. Мажник Л.О. Місце технології управління персоналом підприємства у системі управління / Л.О. Мажник // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. 2016. № 4(16). С. 63–65.

УДК 334.012.22

*Борис В.М.
викладач вищої категорії, методист,
голова циклової комісії обліково – економічних дисциплін
ВСП «Стрийський фаховий коледж ЛНУП», м. Стрий*

МАЛИЙ БІЗНЕС: УПРАВЛІННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ФОРС - МАЖОРНИХ ОБСТАВИНАХ

Головним напрямком політики українського уряду у сфері малого бізнесу має бути підтримка його становища та подальшого розвитку. Оскільки саме малий бізнес підвищує ефективність економіки країни, оптимізує участь держави у міжнародному поділі праці, посилює конкурентоспроможність національного продукту [3].

Велике значення у сучасному бізнесі має бізнес малого підприємництва, суб'єктами якого є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці та юридичні особи у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України[4].

Бізнес означає будь-яку діяльність, що приносить дохід. У сучасному розумінні бізнес — це справа, ділова активність, направлена на вирішення завдань, пов'язаних в кінцевому рахунку із здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг між економічними суб'єктами ринку, з використанням форм та методів конкретної діяльності, які склалися в ринковій практиці.

Головним напрямком політики українського уряду у сфері малого бізнесу має бути підтримка його становища та подальшого розвитку. Оскільки саме малий бізнес підвищує ефективність економіки країни, оптимізує участь держави у міжнародному поділі праці, посилює конкурентоспроможність національного продукту [1].

В довоєнний час можна було виокремити ряд причин, які стримували розвиток малого бізнесу в Україні. Сюди можна було віднести: кредитна система для суб'єктів малого бізнесу; неефективна податкова система, високий рівень корупції [2] тощо.

Також до проблем розвитку малого бізнесу належать й ті, що спричинені суспільним, політичним та економічним становищем в країні. Ці проблеми зумовлені політикою уряду у напрямку ускладнення процедури здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання, збільшенням чисельності перевірок податковими контролюючими органами та штрафних санкцій через недотримання діючого законодавства. Також впливають на малий бізнес і форс-мажорні обставини. Зокрема, це ті, які пов'язані із природними явищами, соціальними обставинами, тобто страйками, масовими заворушеннями, війною та іншими, діями уряду (військова мобілізація, надзвичайний стан чи надзвичайна ситуація, карантин). Ці проблеми не дають можливість малому бізнесу проводити операційну діяльність, зумовлює нездатність виконання зобов'язань перед контрагентами та здійснення реалізації товарів, робіт та послуг, обмежують робочий час підприємств, збільшують можливість втратити частину або все майно підприємцями [3].

На жаль, в Україні вже другий місяць іде повномасштабна війна із російськими окупантами.

Та не зважаючи на війну в Україні, вагома частина компаній продовжує працювати. Як показало опитування аналітичного центру кадрового порталу ggc.ua, 40,2% компаній зберегли діяльність від початку воєнних дій, ще 8,8% ведуть комерційну діяльність частково в залежності від регіону.

Поява нових вакансій у березні показує те, що після зупинки діяльності бізнес різного розміру та галузей пройшов процес адаптації до нових умов та відновлює роботу. Проте не варто сприймати це як повноцінне поживлення ринку праці. Пріоритетним напрямком бізнесу є збереження персоналу та підтримка своїх співробітників. 81,3% компаній відповіли, що зараз не здійснюють найм нових співробітників. Ще 3% зазначили, що шукають персонал лише в тих регіонах, де працює бізнес, а саме у західних регіонах України [1].

Мікро- та малий бізнес постраждав від воєнної кризи найбільше. Майже половину з тих, хто повністю припинив свою роботу, складають представники цієї категорії бізнесу – компанії до 10 осіб (28,5%) та компанії з кількістю працівників від 10 до 50 осіб (17,8%). Крупний бізнес (компанії більше 500 осіб) складають значну частку тих, хто працює в повному обсязі попри війну в Україні (35%), та працюють частково в залежності від регіону (31,8%) [1].

Із нововведень слід відмітити: ФОПи I та II групи можуть платити єдиний податок добровільно. Якщо впродовж воєнного часу вони не отримуватимуть доходу, вони також можуть не сплачувати ЄСВ;

ФОПи II-III груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі суми будуть сплачені коштом держбюджету;

З 24 лютого 2022 року до кінця 2022 року власники звільняються від сплати податку за землю, розташовану на територіях, де йдуть бої;

Штрафи за порушення закону про **ПРО** не застосовуватимуться до завершення воєнного стану.

Також повідомлялося про безвідсотковий кредитування малого бізнесу.

Якщо говорити про малий і середній бізнес, то за даними опитування Європейської Бізнес Асоціації (ЕБА), 42% підприємців взагалі припинили працювати. Близько третини - призупинили роботу, але хочуть відновлювати її. У повному обсязі нині працює лише 13% малого та середнього бізнесу.

Майже чверть дрібних та середніх підприємців вже повідомляє про "повну відсутність резервних фінансових коштів". Водночас близько третини кажуть, що їхній "запас міцності" - це кілька місяців.

22% мають можливість "потерпіти" місяць, перш ніж будуть змушені припинити роботу. Пів року і більше можуть протриматися лише 9% опитаних асоціацією малих та середніх бізнесів.

За прогнозом МВФ, через війну українська економіка цього року може скоротитися на 10%. І це у випадку, якщо війна не затягнеться.

Список використаних джерел:

1. Анастасія Зануда. BBC News Україна. 16 березня 2022. Інтернет – ресурси.
2. Богач Ю., Сивак Н. (2019). Роль та проблеми малого підприємництва. Економіка та управління підприємствами, 50-59.
3. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. (2020). Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні: проблеми і перспективи. Вісник Національного університету "Львівська політехніка", (1), 63-71.
4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні (Закон України). № 4618-VI. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>

УДК 330.342

Бочко Олена
д.е.н., професор, кафедри маркетингу і логістики,
Національний університету «Львівська Політехніка», м. Львів
Kestutis Liekis
KLQ Ltd, United Kingdom

ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Відповідальний бізнес спрямований на захист інтересів та прав як споживачів так і виробників, турботу ними про навколишнє середовище.

Відповідальний бізнес сьогодення базується на дотриманні наступних принципів:

1. Дотримання та використання високих стандартів на продукцію, послуги; на номенклатуру показників якості та безпеки послуг і т. д.

2. Стійкість бізнесу характеризується підтримкою економічної діяльності, враховуючи соціальні та екологічні чинники, роблячи керівництво відповідальним за використання наявних ресурсів, їх ефективність. Стійкість вимагає довгострокових зобов'язань на стратегічному рівні та модифікацію і коригування бізнес-моделі для досягнення успіху.

3. Здатність викликати довіру та підвищити її рівень від всіх зацікавлених сторін.

4. Власна благодійна активність підприємства. При цьому воно може ініціювати власну акцію та продемонструвати, результат проведеної благодійної акції. Це може бути збір коштів, благодійний захід або ж волонтерська ініціатива. Великі компанії можуть навіть започаткувати власний фонд, наприклад, Google у 2005 році заснував Google Foundation та перераховує до нього 1% річних доходів компанії [1].

5. Підтримка підприємствами один одного. Наприклад, в Період коронакризи lifecell анонсував ініціативу з підтримки медиків України та почав безкоштовно надавати 20 ГБ Інтернету та 1500 хвилин для дзвінків на міські та мобільні номери по Україні. Оператор також скасував плату за дзвінки і трафік на вебресурсах МОЗ і МЗС України [2].

6. Орієнтованість на людський розвиток та на економічне зростання підприємства і країни загалом. Як засіб збільшення доходу людський розвиток набуває цінності лише з реальним впливом на добробут людей. Людський розвиток визначається не лише як досягнутий рівень добробуту, а й як процес зростання людських можливостей – людина має прожити довге життя, бути здоровою, освіченою, користуватися політичними та економічними свободами, правами, суспільною повагою до особистості [3].

7. Принцип Win-win передбачає використання стратегії переможців, які перебувають у оточенні своїх однодумців. Він характеризується відчуттям взаємовигоди та перспективної співпраці. Win-win характеризується задоволенням вимог/потреб всіх учасників переговорного процесу. Принцип застосовується для учасників проектів, в процесі обговорень, прийняття рішень локальних питань і у глобальних цілях (підписання договорів про співробітництво).

8. Запобігання забрудненню означає, що стратегія розвитку підприємства буде зосереджена на зменшенні викидів і відходів.

Використання цих принципів на практиці забезпечить створення здорових спільнот, ефективне використання природних ресурсів, раціоналізацію навколишнього середовища, що покладено в основу формування довгострокової стратегії цінності відповідального бізнесу.

Список використаних джерел:

1. 7 порад для бізнесів, які хочуть стати соціально відповідальними. URL: <https://bazilik.media/vidpovidalnyj-biznes-7-porad-dlia-pidpriemstv-shcho-zajmaitsia-blahodijnistiu> (дата звернення: 21.02.2022).

2. Відповідальний бізнес: як компанії підтримували одна одну та суспільство. URL: <https://eba.com.ua/vidpovidalnyj-biznes-yak-kompaniyi-pidtrymuvaly-odna-odnu-ta-suspilstvo/> (дата звернення: 25.02.2022).

3. Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) Щорічна наукова налітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2004. 194 с.

УДК 631.115.338

*Великий Р.І.
аспірант,*

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Підвищення рівня конкурентоспроможності є компонентом загального менеджменту фермерських господарств. На процес управління конкурентоспроможністю фермерських господарств впливає система взаємопов'язаних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Застосування виключно новітніх методів та інструментів управління та адаптації фермерських господарств до динамічних умов зовнішнього середовища здатне забезпечити беззбитковість виробництва, самоокупність та самофінансування, а відтак – вищу конкурентоспроможність фермерських господарств [1].

Метою управління конкурентоспроможністю фермерських господарств є реалізація процесу управління, тобто розробка і впровадження стратегічних рішень, оцінка чинників ринкового середовища, визначення напрямів оцінки ефективності конкурентоспроможності, розвиток конкурентного потенціалу та конкурентних переваг. При цьому, ефективна реалізація механізму управління конкурентоспроможністю можлива лише у межах успішного функціонування системи управління.

У фермерських господарствах є потреба у здійсненні стратегічного управління конкурентоспроможністю. Цей вид управління повинен поєднувати інструментарій і модель управління, конкурентну стратегію, стратегічні вектори, а також їхні взаємодії для досягнення цілей діяльності. Своєю чергою це вимагає розробки науково-методичних положень для визначення порядку здійснення такого управління у фермерських господарствах. Стратегічне управління конкурентоспроможністю фермерських господарств повинно бути направлено на реалізацію інструментарію управління конкурентоспроможністю, створення передумов щодо формування, вибору, реалізації конкурентної стратегії, застосування моделі стратегічного управління конкурентоспроможністю, подальшого

формування стратегічних векторів управління, що вплине на отримання синергійного ефекту діяльності фермерського господарства. Синергійний ефект досягається через взаємозв'язок усіх складових елементів, компонентів та концептуальних положень управління, що забезпечує стабільну ритмічність виробництва.

Методологія наукового пізнання такого складного досліджуваного об'єкту як система управління конкурентоспроможністю фермерського господарства, відображає об'єднання розрізаних процесів управління, функцій управління та заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства в єдину систему цілеспрямованих і безперервно реалізованих управлінських впливів у коротко- та довгостроковій перспективі [2].

Системний підхід управління конкурентоспроможністю фермерських господарств припускає, що фермери повинні розглядати організацію як сукупність взаємозалежних елементів, таких, як персонал, організаційна структура, технологія, які орієнтовані на досягнення різних цілей в умовах мінливого зовнішнього середовища. Системний підхід управління конкурентоспроможністю фермерських господарств є багатограним явищем, що органічно пов'язує в єдине ціле цілі, ресурси і процеси, які протікають в середині фермерського господарства та за його межами.

Управління конкурентоспроможністю може здійснюватись виключно за умови економічної самостійності фермерських господарств, яка проявляється у контролі за ефективним використанням власних ресурсів та можливості найповнішого використання конкурентних переваг. ключовим завданням управління конкурентоспроможністю фермерських господарств є забезпечення стабільного довготривалого підвищення конкурентних переваг у мінливих умовах зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л. Б., Великий Р. І. Система та механізм управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2021. № 28. С. 5–10.
2. Єлець О. П., Белова Ю. Г. Методичні підходи до управління конкурентоспроможністю підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1951>

УДК 330.3

*Вільчинська Є.М.
викладач Золочівського фахового
коледжу Львівського національного університету
природокористування, с. Новаоселище*

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА І РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За місяць війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії. Обсяг завданої шкоди та її наслідки оцінити важко, адже бойові дії тривають. Україна під час війни втратила 50% невиробленого ВВП. Кожний тиждень війни коштує національній економіці понад 50 млрд. гривень. Чимало підприємців опинилися в районах активних бойових дій і змушені були евакуюватися. Однак, навіть ті бізнеси, які далеко від обстрілів, потерпають через проблеми з логістикою та нестачею сировини. Навіть в умовах війни бізнес повинен працювати там, де це можливо, платити податки і забезпечувати оборонну здатність країни.

Підтримка роботи українського бізнесу в умовах війни є надзвичайно важливим завданням для забезпечення економічної спроможності України протистояти викликам війни. Сьогодні в найгірших умовах опинилися аграрні підприємства. Їх бізнес прив'язаний до конкретної території, а роботи на фермі чи полі не можна відкласти чи перенести. Аграрний бізнес страждає від дефіциту робочої сили, пального, добрив та обігових коштів. Через обстріли портів рашистами аграрії не можуть продати зерно. Тому їм бракує коштів для придбання пального, добрив, насіння, засобів захисту рослин, ціни на які суттєво зросли. Уряд України робить все можливе, щоб українці залишилися з хлібом. Держава закликає бізнес, в тому числі і аграрний, у відносно спокійних регіонах відновлювати роботу.

У відповідності із законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану” від 15.03.22 № 2120-X уряд знизив податки, дозволив платити 2% з обороту замість 20% ПДВ. Для підприємств першої і другої груп сплата ЄСВ є добровільною. Уряд заохочує працевлаштовувати внутрішньо

переміщених осіб. За кожного такого працівника проводиться компенсація роботодавцю в розмірі 6,5 тис. грн. Для участі підприємству потрібно укласти трудовий контракт з внутрішньо переміщеною особою і зареєструвати дані про працевлаштовану особу через портал Дія або надати заяву до Державної служби зайнятості. Уряд надає можливість отримати кредит до 60 млн. грн. будь-якому підприємству під 0% на час воєнного стану за програмою “5-7-9%”.

На впровадження інвестиційних проектів та рефінансування заборгованості кредит надається до 5 років, а для фінансування оборотного капіталу до 3 років. Малим та середнім аграрним виробникам з оборотом не більше 20 млн. євро в рік площею до 10000 га надається компенсація відсоткової ставки за залученими кредитами. Максимальна сума кредиту, на який поширюється компенсація відсоткової ставки, становить 50 млн. грн. Термін дії кредиту становить 6 місяців.

Для забезпечення сільгоспвиробників насінням для посівної на час воєнного стану скасовані додаткові процедури із сертифікації насіннєвого матеріалу. Дозволено експлуатацію сільсько-господарських машин без їх реєстрації на період воєнного стану. Запущено аграрну платформу Міністерства аграрної політики та продовольства України по збору актуальних потреб аграріїв під посівну в режимі реального часу: <https://agrostatus.org>. Створено онлайн-платформу для покращення логістичних маршрутів аграріїв в умовах воєнного стану: <https://prodsafety.org>. Зменшено податки на пальне та товари для оборони. На період дії воєнного стану операції при постачанні та ввезенні пального звільняються від оподаткування акцизним збором, а ставка ПДВ на такі операції зменшується до 7%. Відтермінується сплата податків для всіх підприємств, які не спроможні їх оплатити. ФОПам II і III груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Його буде сплачено коштом держбюджету.

З 24 лютого 2022 року до кінця 2022 року власники звільняються від сплати податку на землю, розташовану в зоні бойових дій. Відкладається впровадження РРО для всіх фізичних осіб-підприємців. Встановлено мораторій на проведення перевірок всіх видів бізнесу. Майже всі вимоги для отримання дозволів на підприємницьку діяльність будуть скасовані.

Під час війни держава стає головною дійовою особою для

розвитку бізнесу і здійснює ручне управління економікою. Для забезпечення продовольчої безпеки необхідно стимулювати всіх виробників для насичення внутрішнього ринку продовольством та забезпечити його експорт.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану” від 15.03.22р. №2120-IX.
2. Закон “Про захист інтересів суб’єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни” №7121.
3. Закон “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану” № 7125.

УДК 004.774.6:316.472.4:659.1

Вольська А.О.

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку
та оподаткування ім. С. Юрія,*

Шевчук О.В.

*к.пед. н, викладач кафедри інклюзивної економіки, кібернетики і
комп'ютерних наук,*

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ РЕКЛАМИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Дослідження природи та механізмів розвитку інтернет-реклами має ключове значення для розуміння рушійних сил, можливостей та меж прогресу цієї важливої складової сучасного світового ринку. Оскільки соціальні мережі являють собою важливу підсистему сучасної інтернет-спільноти, необхідно виявити основні тенденції та особливості розвитку реклами в Інтернеті, конкретизувавши їх стосовно соціальних мереж.

Зростання числа користувачів супроводжується якісними змінами:

- зростанням числа проєктів, що реалізуються в мережі;
- забезпеченням різноманітних засобів зв'язку та спілкування, у тому числі мобільних, наданням фінансових, консультаційних послуг та ін.

Велику роль грає реклама. У новому інтернет-просторі формується множинний інтернет-сервіс.

Розглянемо 3 способи продажу через соціальні мережі [1-2].

1. Реклама у соціальних мережах. Вважається найпростішим способом. Найчастіше його використання може принести найбільшу вигоду. Принцип роботи полягає в наступному: спочатку визначається таргетинг для потенційної аудиторії. Потім запускається реклама, яка буде цікава обраним клієнтам і приведе їх до продавця деякої послуги або товару.

2. Нарощування аудиторії. Насамперед вибирається одна чи кілька соціальних мереж, у яких створюється сторінка чи спільноти фірми-продавця. Вона заповнюється контентом, що відповідає її тематиці. На наступному етапі головним завданням є привернення уваги якомога

більшої кількості інтернет-користувачів до сторінки або спільноти різними способами. І не варто забувати про постійне додавання та оновлення відповідного контенту.

3. Активний пошук клієнтів у соціальних мережах. Цей метод продажу переважно заснований на вступі до спільноти або підписки на публічні сторінки, що стосуються цієї тематики. У цих групах можуть перебувати люди, яким буде необхідна пропонована послуга або товар. Тобто потенційні покупці.

Якщо порівнювати використання соціальних медіа з традиційною рекламою (наприклад, банерною), виявляється ряд переваг просування своєї компанії через спільноти:

1. Невисока вартість рекламної кампанії (ціна за один контакт коштує мінімум вдвічі дешевше за традиційну рекламу, при цьому кожен контакт є реальною цінністю) [3].

2. Більш широке і точне охоплення цільової аудиторії. Більше того, соціальні мережі за своєю популярністю перевершують усі традиційні ресурси, не перевищуючи хіба що актуальності пошукових систем. І їхня аудиторія зростає щодня.

3. Можливість отримувати швидкий зворотний зв'язок від клієнтів та оперативно реагувати на неї.

4. Реклама у соціальних мережах менш явна, вона розглядається користувачами як нав'язувана. Швидше сприймається як рекомендації знайомих, як думка цікавих людей (і це викликає більшу довіру).

Є і ще один значний плюс – соціальні медіа не схильні до кризи та впливу будь-яких зовнішніх факторів. Вони не залежать від політичної та економічної обстановки в країні чи регіоні. Єдина небезпека, на яку вони можуть наражатися – це падіння відвідуваності (у цьому випадку можна перейти на більш затребувану користувачами платформу) [4].

Сучасні соціальні мережі дають можливість отримувати докладні звіти про рейтинг використання посилань, статей, роздачі контенту на веб-ресурсі компанії тощо. Компанія або продавець самі можуть відслідковувати популярність створеної спільноти або групи серед користувачів, дії учасників на своїй платформі, бачити, що приваблює цільову аудиторію, а що ні, дізнаватися думки про той чи інший продукт тощо. Все це врешті-решт дозволяє створити лояльну базу споживачів.

Підіб'ємо підсумок: стрімкий розвиток соціальних мереж зробило

їх зручним майданчиком для здійснення інтернет-продажів. Можна стверджувати, що роль соціальних мереж в галузі інтернет-продажів стрімко зростає і є важливим аспектом економіки країн світу.

Список використаних джерел:

1. Албітов А. Facebook: як знайти 100 000 друзів для вашого бізнесу безкоштовно. М.: Манн, Іванов и Фербер, 2013. 140 с.
2. Джеффри М. Маркетинг, заснований на даних. 15 показників, які повинен знати кожен. М.: Інфра-М, 2013. 420 с.
3. Кокрум Д. Інтернет-маркетинг: кращі безкоштовні інструменти. М.: Манн, Іванов и Фербер, 2014. 305 с.
4. Левітас О. Більше грошей від вашого бізнесу. Партизанський маркетинг в дії. М.: Манн, Іванов и Фербер, 2011. 320 с.

УДК 336.2

*Генсецька О.М.
викладач обліково-економічних дисциплін, викладач-методист
Горохівський коледж ЛНУП, м. Горохів*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Україна продовжує своє героїчне протистояння російському вторгненню. Наша держава використовує та витрачає багато ресурсів для боротьби з ворогом, а для цього необхідно зберегти її економічну стійкість.

Війна, на жаль, вже значно вплинула на економіку країни і коштує Україні мільярдів доларів, які необхідні для забезпечення оборони та підтримання (а в подальшому і відновлення) нашої інфраструктури. Міжнародний валютний фонд прогнозує, що ВВП України в 2022 році впаде на 10% за умови, якщо війна припиниться швидко. Проте якщо війна продовжиться, то цей показник ВВП може знизитись до 25-35% [3].

Справжній хребет української економіки – це підприємці та бізнес, здатні стабільно працювати в умовах війни. Запорукою того, що державний бюджет буде наповнюватися, а населення зберігатиме платоспроможність є налагодження роботи національного бізнесу, а ключовим фактором посилення економічної стійкості держави, а отже, і її здатності ефективно протистояти агресору – активізація бізнес-діяльності [1].

Зараз економіка потребує податкових стимулів та дерегуляції. Для повоєнного розвитку та на час війни Україні потрібна нова податкова модель. Щоб втримати економіку під час війни владою прийняте рішення провести податкову реформу воєнного стану, допомогти малому та середньому бізнесу [5].

У березні Комітет Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики затвердили новий законопроект (він створений на базі законопроектів 7137, 7137-1, 7137-2), яким вводиться низка стимулів для підтримки бізнесу та населення в умовах війни.

Верховна Рада 15 березня ухвалила законопроект № 7137-д «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який в

умовах воєнного стану спрямований на податкове стимулювання бізнесу [2].

Велика частка змін припала на встановлення особливостей в оподаткуванні платників єдиного податку III групи [4].

Загалом, останні законодавчі зміни та нововведення можна згрупувати за напрямками:

1. Спрощення та поліпшення податкових правил, зменшення податкового тиску на період дії воєнного стану.

2. Послаблення вимог щодо отримання та перевірок дозвільних документів (ліцензій).

3. Звільнення від відповідальності за порушення податкового законодавства в період дії воєнного стану.

4. Пільги для платників єдиного податку. Спрощення умов ведення бізнесу для фізичних осіб підприємців.

5. Нові можливості для платників єдиного податку третьої групи.

6. Кредитування та компенсації для бізнесу.

7. Підтримка аграрного бізнесу та сфери харчової промисловості.

8. Податковий кредит та податкові накладні.

9. Лібералізація трудових відносин.

10. Зміни щодо підакцизних товарів.

11. Плата за землю та мінімальне податкове зобов'язання.

12. Релокація бізнесу з територій, де ведуться активні бойові дії, та інші поліпшення, які дозволять бізнесу продовжувати функціонувати.

В умовах війни йде боротьба за політичну і економічну незалежність, тому головне завдання України зараз – інтенсифікувати економічні процеси. Принцип державно-приватного партнерства, дозволяє залучати бізнес до цільових проектів стабілізації економіки та відновлення інфраструктури. Воєнний стан вимагає швидкої адаптації податкового законодавства, а сплата податків, особливо у воєнний час, є обов'язковою і надзвичайно важливою для нашої країни [2].

Список використаних джерел:

1. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html>

2. Бец Н. Нюанси оподаткування бізнесу в умовах воєнного стану /Н.Бец [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yur->

gazeta.com/dumka-eksperta/nyuansi-opodatkuвання-biznesu-v-umovah-voennogo-stanu.html

3. Віннічук Ю. Які податкові стимули Рада прийняла на час війни /Ю Віннічук [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://biz.censor.net/r3325323>

4. Король А. Нові правила оподаткування для єдинників під час війни /А.Король [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://buh.ligazakon.net/aktualno/11809_nov-pravila-opodatkuвання-dlya-dinnikv-pd-chas-vyni

5. Устилович Ю. Податки під час війни: нові правила сплати для підприємців/ Ю. Устилович [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://thepage.ua/ua/business/podatki-pid-chas-vijni-pravila-dlya-fop-riznih-grup>

УДК 657.375

*Годнюк І.В.
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
НРЗВО Кам'янець-Подільський державний інститут,
м. Кам'янець-Подільський*

КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Виникнення потужних холдингових компаній, промислово-фінансових груп, концернів та інших видів об'єднань підприємств, переливання та консолідація капіталів, створення різних монополістичних груп є явищем, що не може оминати економічну систему будь-якої держави. Такі групи підприємств повинні мати якісний механізм розкриття інформації про їх діяльність, що характеризує їх як економічну одиницю. В цьому механізмі особлива роль належить консолідованій фінансовій звітності.

Консолідована фінансова звітність призначена для характеристики загального фінансового стану та спільного фінансового результату діяльності групи підприємств як єдиної економічної одиниці. При цьому вона також відображає всі економічні взаємозв'язки між суб'єктами господарювання групи та виконує функцію контролю для материнського підприємства (на етапі складання консолідованої фінансової звітності) [5, с.190].

Консолідація фінансової звітності групи заснована на об'єднанні інформації, що знаходиться в звітності материнської і дочірньої компаній. Але консолідація звітності не зводиться до буквального складання аналогічних статей активів, зобов'язань, капіталів, прибутків і витрат: процес консолідації звітності передбачає цілий ряд спеціальних розрахунків і процедур. При цьому на кожному етапі виконуються дії по перетворенню фінансових звітів окремих компаній і певної додаткової інформації в комплект консолідованої звітності, що відповідає тим чи іншим стандартам.

Основними етапами формування консолідації фінансової звітності є:

1. Підготовка окремих фінансових звітів підприємств, які входять до складу групи, до процесу консолідації.
2. Консолідація гудвілу.

3. Консолідація накопиченого капіталу.

4. Визначити та відокремити частку меншості в чистих активах і чистому прибутку (збитку) дочірніх підприємств.

5. Безпосереднє складання консолідованої фінансової звітності: постатейне підсумовування показників фінансової звітності дочірніх підприємств із аналогічними показниками фінансової звітності материнського підприємства.

Нормативно-правове регулювання консолідованої фінансової звітності в Україні здійснюється за Міжнародними та Національними стандартами. Система нормативно-правового регулювання консолідованої фінансової звітності передбачає великий обсяг нормативно-правових документів. Серед вітчизняних стандартів питання складання консолідованої фінансової консолідованої звітності регулюють: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 2 «Консолідована звітність», П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [3].

Враховуючи всю складність процесу консолідації фінансової звітності варто відзначити, що існують проблеми методології складання консолідованої фінансової звітності відповідно до законодавства:

1 Відсутній чіткий інструментарій для бухгалтерів щодо практичного застосування вимог МСФЗ для складання консолідованої фінансової звітності;

1 Існує низка суперечностей та невідповідностей між МСФЗ та чинними законодавством України;

2 Консолідація управлінських даних та отримання достовірної консолідованої звітності ускладнено неузгодженими методиками ведення обліку та управління фінансами дочірніх компаній;

3 МСФЗ вимагає додаткове розкриття інформації: примітки та аналіз фінансових показників, що не передбачено національними стандартами;

4 Консолідована фінансова звітність є неоперативною зважаючи на високу тривалість формування даних за групами компаній;

Окремо варто виділити питання здійснення нормативно-правового регулювання на рівні підприємства (групи підприємств), де необхідно забезпечити ведення бухгалтерського обліку не тільки за однаковими стандартами, але й, відповідно, однаковими елементами облікової політики на підприємствах, що входять у групу. Це питання є

малодослідженим науковцями в Україні з огляду на те, що використання консолідованої фінансової звітності ще не набуло належного рівня.

На нашу думку, для більш досконалого та ефективного складання консолідованої фінансової звітності необхідно розробити методичні рекомендації та положення, що будуть враховувати специфіку галузей господарювання та містити конкретні інструкції з консолідації фінансової звітності. Оскільки процес складання консолідованої фінансової звітності регулюється МСФЗ, однією з проблем є необхідність підвищення кваліфікації працівників бухгалтерської служби.

Список використаних джерел:

1. Куцик П.О. Призначення консолідованої фінансової звітності: еоретичний аспект - Режим доступу: http://donduet.edu.ua/attachments/article/2013/Tezis_28_11_13.pdf (дата звернення 23.02.2022).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність» – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_045 (дата звернення 23.02.2022).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»/ Наказ Міністерства України №628 від 27.06.2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення 23.02.2022).

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-ХГУ від 16 липня 1999 р. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 23.02.2022).

5. Яцко М.В., Яцко Г.В. Консолідована фінансова звітність в умовах зростання конкурентної боротьби / М.В. Яцко, Г.В. Яцко // Науковий вісник Ужгородського університету Серія Економіка. Випуск 2 (43). – 2014. С. 190-193.

УДК 331.101.3

*Горбасьов В.В.
здобувач вищої освіти «Магістр»
ОП «Адміністративний менеджмент»,
Науковий керівник: Турчина С.Г.
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Основні сучасні тенденції соціально-економічного та демографічного розвитку країни суттєво вплинули на розвиток українського ринку праці та його основні особливості. Докорінна зміна соціально-економічних умов зруйнувала усталений порядок відносин на ринку праці, але не призвела до перебудови ситуації, адаптації до нових економічних умов, нової державної політики, спрямованої на структурну перебудову економіки.

Персонал є основною ланкою процесу в установі та організації. Незалежно від новітніх технологій, інноваційні ідеї ніколи не будуть ефективними, та не принесуть максимальну користь без високопродуктивної роботи персоналу, відповідного навчання персоналу. Управління персоналом є досить складним процесом, оскільки люди наділені інтелектом і здатністю мислити. Вони постійно будують відносини, які часто впливають на ефективність та внутрішню атмосферу установи. Оцінка кадрового потенціалу установи та організації має базуватися на економічній оцінці здатності людей приносити дохід установі чи організації. Чим вища індивідуальна продуктивність працівника і чим довше триває його діяльність, тим більший дохід і вартість він приносить. Для державних та неурядових організацій дохід може виражатися в соціальному ефекті чи виконання функцій держави та суспільства. Це означає, що потенціал робочої сили працівника є змінним та включає: психофізіологічний потенціал а саме здібності та схильності людини, стан здоров'я, працездатність, витривалість, тип нервової системи тощо; кваліфікаційний потенціал це обсяг, глибина і різноманітність загальних і спеціальних знань, умінь і навичок, що визначають здатність працівника працювати в конкретному змісті і складності;

соціальний потенціал це рівень громадянської свідомості та соціальної зрілості, стандарти ставлення працівників до роботи, цінностей, інтересів, потреб і вимог у сфері праці, виходячи з ієрархії потреб людини. Економічна сутність трудового потенціалу полягає в тому, що, створюючи активну працю, він виробляє матеріальні та інтелектуальні цінності[1].

Суспільство зацікавлене в максимізації частки робочої сили, зайнятої суспільно корисною працею, оскільки це збільшує валовий внутрішній продукт і національний дохід, що в кінцевому підсумку покращує якість життя населення. Соціальна сутність трудового потенціалу полягає в тому, що він дозволяє як окремим особам, так і різним соціальним групам визначити своє місце в суспільно корисній праці, завдяки чому вони можуть зміцнити своє становище в суспільстві та забезпечити себе та суспільство законним джерелом доходу.

Управління кадровим потенціалом установи має на меті забезпечення раціональної зайнятості та ефективного використання її можливостей шляхом регулювання бажаних змін потенціалу трудових ресурсів для задоволення потреб установи чи організації, шляхом системного проектування робочих місць та навчання на основі науково обґрунтованих зв'язків між різними організаційними одиницями. Також необхідно відмітити, що управління людськими ресурсами це цілеспрямована діяльність керівників, спеціалістів структурних підрозділів, яка включає розробку теоретико-методологічних засад і поглядів, моделей і стратегій управління та базується на плануванні, мотивації, розподілі та правильному використанні людських ресурсів.

Ці питання набувають особливого значення в процесі роботи установ в умовах воєнного конфлікту. Ми вважаємо що необхідна розробка нових механізмів та програм збереження кадрового потенціалу та методів управлінням.

Список використаних джерел:

1. Касянчук М.А. Управління трудовим потенціалом підприємства. *Актуальні проблеми управління персоналом та економіки праці*: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених і студентів. Житомир: ЖДТУ, 2015. С.52-56.

УДК 658.5-338.2-331.4

*Городецький І.М.
к.т.н., доцент кафедри управління проектами
та безпеки виробництва,
Мазур І. Б.
к.с.-г.н., доцент кафедри управління проектами
та безпеки виробництва,
Городецький В.І.
студент групи Аг-32*

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ПІД ЧАС ВЕСНЯНО-ПОЛЬОВИХ РОБІТ

Менеджмент безпеки аграрного виробництва є пріоритетним з огляду на значні втрати внаслідок травматизму і аварійності. Додатковими наслідками небезпечних ситуацій можуть бути негативні впливи на довкілля і зв'язані з цим значні фінансові і людські втрати [1-4]. Аналіз груп причин виробничого травматизму під час весняно-польових робіт показав, що найпоширенішими технічними були: незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, споруд, комунікацій, території підприємств, значна частина транспортних засобів – більше 32,5%. Серед групи організаційних причин найчастіше траплялися порушення трудової дисципліни, недотримання вимог виробничих процесів, в т.ч. виконання посадових обов'язків зі значними відхиленнями і недоліками, недотримання вимог і норм інструкцій з охорони праці (63,6%). Серед психофізіологічних причин найбільш поширена є особиста необережність потерпілого, погіршення здоров'я, стреси, а також недбалість.

Під час інтенсивних весняно-польових робіт для запобігання травматизму потрібно використовувати сучасні підходи і схеми, організаційно-управлінські заходи, і зокрема алгоритми, що лежать у основі методів управління ризиками, цільового і ситуаційного управління та ін., які використовує менеджмент підприємства через систему управління охороною праці – функції планування виробництва з врахуванням вимог безпеки процесів, організації і координація реінжинірингу системи охорони праці у підрозділах,

безпека будівель, споруд, контроль безпеки виробничого обладнання, та ін. Для зниження ймовірності ризиків до допустимого рівня пропонується низка організаційних і технічних заходів: зменшення кількості або відмова від робіт з високим ступенем небезпеки; удосконалення технічних систем безпеки об'єктів; впровадження спеціальних сучасних технічних засобів захисту (системи блокування, запобіжники, дистанційне управління, електронний захист тощо); до організаційних належать: інформування щодо безпеки процесів, навчання, інструктажі і перевірка знань вимог безпеки, реалізація програм аналізу процесів формування травмонебезпечних ситуацій, документування схем безпеки виробничих процесів та операцій тощо.

Для управління безпекою пропонуємо різні методики – аналіз дерева подій, дерева помилок, матрицю безпеки, причинний аналіз і ін., які спрямовані на ідентифікацію потенційної небезпеки під час операцій підвищеної небезпеки, формування інформаційну базу для прийняття рішень.

Контроль безпечності виробничих процесів передбачає вимоги щодо дотримання вимог безпеки операцій, інформування і періодичного контролю, вчасного і повного проведення інструктажів, впровадження автоматизованих систем контролю безпеки, підвищення кваліфікації менеджменту з безпеки праці і ін.

Список використаних джерел:

1. Пістун І. П., Березовецький А. П., Тимочко В. О., Городецький І. М. Охорона праці (гігієна праці та виробнича санітарія): *навч. посіб. / за ред. І.П.Пістуна*. Львів: Тріада плюс, 2017. Ч. І. 620 с.
2. Tymochko, V., Horodetskyi, I., Berezovetskyi A. Оцінка ризику під час роботи на металообробних верстатах токарної групи. *Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження*. 2018. № 22. С. 187–195.
3. Городецький І. М., Мазур І.Б., Городецька Н. Г., Березовецький А.П. Вплив обставин на формування небезпечних ситуацій аграрного виробництва. *Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження*. 2017. № 21. С. 162–166.
4. Городецький І. М., Мазур І.Б., Городецька Н. Г., Ковальчук Ю.О. Використання методів менеджменту безпеки процесів в аграрному виробництві. *Вісник Львівського НАУ: агроінженерні дослідження*. 2013. № 17. С. 35–39.

УДК 361.115

*Гребеник А.А.
магістрант ОП «Адміністративний менеджмент»,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

З кожним новим днем війни, можемо спостерігати, що її наслідки для продовольчого та сільськогосподарського сектора величезні. Україна є одним зі світових лідерів у зерновому та олійному комплексі, а також крупними ринками збуту продуктів харчування. Продовольчі компанії, які працюють в Україні, безумовно в теперішній час схильні до кризи. В цей час багато компаній при прогнозуванні вартості продуктів харчування вже зазнали або зазнають наслідків війни. Хоча зараз неможливо уявити повну картину.

Аграрна політика під час воєнних дій має зосередитись на швидкому реагуванні на виклики попереду: умови землі, фінансова державна допомога, спрощення оподаткування, тарифні обмеження на імпорту та експорт, перелік найважливіших імпортованих товарів, скасування акцизного збору на паливо, ПДВ, скасовано прив'язку військовозобов'язаних, процедуру сертифікації насіння, дозвіл на експлуатацію сільськогосподарської техніки без реєстрації тощо.

Зміни в аграрній політиці дають належну відповідь на виклики та поточну ситуацію, за якою слідує Міністерство аграрної політики як ефективний лідер реформ. На цьому етапі ми можемо зробити перші кроки щодо визначення способів впливу на підприємства та визначення наступних наслідків. Світові ціни на зернові, олійні культури та добрива зростають а сільськогосподарські підприємства вступили у 2022 рік на хвилі зростання цін на сировинні товари, також на зернові та олійні культури, і ця тенденція не слабшає. Витрати на виробництво для виробників сільськогосподарської продукції також зростають, оскільки санкції проти Білорусі та Росії мають великий вплив на ланцюжки поставок добрив.

Подальше зростання цін на зерно, олію та добрива призводить до ще більшої інфляції витрат у ланцюжках постачання продуктів харчування, а рішення про їх купівлю ускладнюються.

Вплив більш високих цін в основному відчують на собі підприємства хлібопекарської промисловості, пивовари та виробники рослинних олій через їхню сильну залежність від зернових та олійних культур. Як тільки їхні поточні контракти на поставку закінчуються, у них не залишається іншого вибору, крім платити вищі ціни і намагатися передати їх своїм клієнтам.

Говорячи про вплив збройного конфлікту, очевидно, що він має негативний вплив на агропродовольчі компанії. Але це також призводить до більшого попиту та вищих цін на зерно та рослинні олії з інших регіонів. Наприклад, азійські виробники та постачальники пальмової олії та австралійські виробники та постачальники пшениці відчують додатковий попит. Розумно припустити, що в сезоні 2022р.-2023р. виробники по всьому світу обов'язково шукатимуть способи нарощувати виробництво та забезпечувати альтернативу падінню пропозиції. Але пропозиція в інших регіонах не може збільшитись миттєво і, звичайно ж, не може повністю замінити високоврожайні культури з Причорномор'я. Підвищена вартість добрив поряд з обмеженнями їх наявності створюють для виробників реальний ризик зниження врожайності сільськогосподарських культур.

Зростання цін на енергоносії чинить додатковий тиск на виробників продуктів харчування. Більш високі ціни на енергію також торкнуться виробників продуктів харчування через більш високі витрати на паливо та їх закупівлю, оскільки вони купують відносно більшу частку своїх ресурсів у більш енергоємних секторах, таких як сільське господарство та пакувальна промисловість.

Таким чином виробники продуктів харчування спробують зменшити витрати на енергію. Для підприємств, які відносно залежать від газу, може бути корисно підготуватися до сценарію, за якого постачання енергоресурсів з Росії до Європи буде припинено. Зростання цін на енергоносії може зрештою зробити інвестиції в енергоефективність більш привабливими та стимулювати компанії до переходу від виробничих процесів, що працюють на газі, до інших джерел енергії.

Підсумовуючи необхідно відмітити, що робота сільськогосподарськи підприємств в умовах збройного конфлікту є досить ризиковою та за прогнозами приведе до підвищення цін на продукти харчування.

УДК 334.72:316.334

Губені Ю. Е.

*д. е. н., професор, академік АЕНУ, завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності (ПТБ),
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК РІЗНОВИД АУТСОРСИНГОВОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бухгалтерський облік є важливою складовою економічного забезпечення господарської діяльності. В сучасному, нормативно визначеному трактуванні, бухгалтерський облік це «...процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [1]. За незначними винятками усі юридичні особи, суб'єкти господарювання, зобов'язані вести бухгалтерський облік, а наймасовіша група суб'єктів підприємництва – фізичні особи-підприємці (ФОП) частково ведуть податковий облік.

Формування та розвиток бухгалтерського обліку, спершу у формі рахівництва, а пізніше як цілісної науки і методології, відбувалось впродовж тривалого часу. Ф. Бродель, досліджуючи розвиток світу капіталізму у Європі, відзначає паралельний розвиток обліку та фінансової системи, рівень яких у методологічному плані навіть досі гідні подиву [2]. Слід зазначити, що навіть у віддалені часи ведення бухгалтерського обліку або рахівництва могло відбуватись у «внутрішній» та «зовнішній» формах. За т. з. «внутрішньої форми», а вона й зараз найпоширеніша, суб'єкт господарювання має власний підрозділ або посадову особу, яка здійснює облік, а за «зовнішньої» цю функцію, на основі договору, виконує зовнішня структура. Така зовнішня структура, аутсайдер могла бути спеціальним суб'єктом або незалежним професійним бухгалтером-фінансистом.

Відповідно до існуючої нормативної бази бухгалтерський облік має виразну внутрішню функціоналу спрямованість, яка доповнена фіскальною та фінансово-кредитними завданнями. Саме тому чи не основне завдання організації та здійснення бухгалтерського обліку полягає у системному та придатному до уніфікації формуванні якомога повнішої та достовірної економічної та іншої інформації про

діяльність суб'єкта господарської діяльності. Очевидно, що пріоритетними отримувачами інформації можуть бути зацікавлені інституції / особи з внутрішнього менеджменту суб'єкта обліку, однак таку зацікавленість матимуть уповноважені особи зовнішніх інституцій (фіскальна система, статистика, кредитори та інвестори тощо). Незаперечною є управлінська функція обліку.

В європейському господарському просторі тривалий час, але й у нас поступово, набирає поширення форма «зовнішньої» організації бухгалтерського обліку. За такої форми інший суб'єкт підприємництва або фізична особа – незалежний професійний бухгалтер-фінансист, інколи й *фрілансер*, надають іншому суб'єкту (групі суб'єктів) господарської діяльності послуги із ведення бухгалтерського обліку, звітності, контролінгу та аудиту.

З точки зору підприємництва такі підходи відповідають загальній тенденції посилення спеціалізації та поглиблення професіоналізму. Професійна підприємницька діяльність з ведення обліку є типовим сервісним (обслуговуючим) бізнесом, і вона може здійснюватися в рамках класичної або інноваційної моделі [3]. Продуктом підприємництва у цьому випадку будуть економічні зручності та вигоди, пов'язані як з належним забезпеченням ведення обліку, так і з оптимізацією витрат та зменшенню ризиків, втрат, санкцій. У цьому різновиді підприємництва є усі ознаки т. з. «консалтингового бізнесу», спрямованого на «надання комплексу консультаційних, навчально-тренінгових та практичних послуг в організації, веденні та управлінні підприємницькою діяльністю» [3]. Варто відзначити особливі риси консалтингу, які підтверджуються у описаному нами випадку підприємництва з надання послуг обліку та аудиту – зовнішній характер та виразну комерційну спрямованість, мотивацію бізнесового характеру.

Така організація ведення обліку з допомогою зовнішніх агентів підпадає під визначення «аутсорсинг». Його зміст, в ширшому плані полягає у договірному делегуванні виконання, на комерційній основі, частини функцій або управлінських функцій [4]. Аутсорсинг дозволяє забезпечити дотримання двох важливих умов організації бізнес: скорочення управлінських витрат та якісного виконання певних послуг (в нашому випадку – ведення обліку)

Найпростіший і найбільша поширений різновид підприємництва із ведення обліку, є надання послуг ФОПам які працюють на єдиному

податку, із ведення за їх дорученням т. з. «спрощеного обліку і звітності». Суб'єкти господарювання що надають такі послуги, найчастіше надають послуги із подання звіту платника єдиного податку, звіту про оплачені доходи (1-ДФ) звіт за сплаченим єдиним соціальним внеском (ЄСВ); персоніфіковані звіти до органів Пенсійного фонду (раз на рік); і при потребі – звіт про наявні вакансії до Центру зайнятості.

Перелік і характер послуг при ведення звичайного, не спрощеного обліку, є значно ширшими. Тому їх деталізація є предметом деталізованого договору, який часто має конфіденційний характер.

Інтернет пошук підтверджує широкий спектр підприємницьких структур (юридичних осіб, консалтингових об'єднань та навіть фізичних осіб-підприємців що діють як незалежні професійні виконавці) як надають послуги з фінансового консалтингу, обліку та аудиту. Це свідчить про все більшу популярність облікового аутсорсингу, обумовлену, в першу чергу, об'єктивними запитами бізнес-середовища.

Такі тенденції повинні спричиняти до адекватної адаптації освітнього середовища, зокрема посилення компоненти бізнес-освіти в освітніх програмах та інших регламентуючих документах за спеціальністю «Облік та оподаткування». Зокрема це стосується навчальних дисциплін «Основи підприємництва» («Підприємництво та бізнес-культура»), «Організація підприємницької діяльності» та інших. Під час вивчення фахових навчальних дисциплін також необхідно включати питання, пов'язані із організації підприємництва у сфері надання бухгалтерських послуг, включно на основі аутсорсингу.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 08.10.99р. – ВВР України, 1999 р., № 40, с. 365
2. Бродель Фернан Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV – XVIII ст. т. 2 Ігри обміну / перекл. з фр. Г. Філіпчук. – К.: Основи, 1997 585с.
3. Губені Ю. Е. Підприємництво: навч. посібник. – Л.: НВФ «Укр. технолог.», 2012, 546с.
4. Балич Д. Застосування аутсорсингу в діяльності банків // Теорія та практика розвитку банківської системи : Збірн. матер. наук.-практ. конф./ за ред. Слав'юк Р.А. – Л.: ЛІБС НБУ, 2014 с. 341-343.

УДК 331.108

*Добровольська Е.В.
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський*

КАДРОВА ПОЛІТИКА БАНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В умовах сучасного стану української економіки та жорсткої конкуренції на ринку побудова ефективної кадрової політики банків України є однією з першочергових умов досягнення ними стійкого фінансового результату.

Рушійною силою перетворень у банківській системі є персонал – основний інтелектуальний ресурс. Саме від ефективної діяльності персоналу залежить конкурентоспроможність банку та збереження його конкурентних переваг в умовах жорсткої конкуренції на фінансовому ринку. Тому професійний рівень персоналу, його компетентність та вмотивованість є визначальними при оцінці перспектив розвитку банку.

Кадрова політика підприємства – це система принципів, методів та організаційних форм, що у своїй сукупності створюють передумови для формування, використання, відтворення та розвитку персоналу підприємства [1, с. 441].

Агропросперіс Банк (АТ «АП БАНК») – банк із 100% іноземним капіталом (США та Європа). Метою кадрової політики АТ «АП Банку» є збереження, зміцнення і розвиток власного кадрового потенціалу, створення високоефективної команди для досягнення найкращих результатів діяльності. Саме трудові ресурси, які працюють як єдина злагоджена команда та об'єднані однією метою, є запорукою успіху та процвітання банківської установи [3, с. 11]. Управління персоналом Банку ґрунтується на принципі синергії досягнення індивідуальних і корпоративних цілей.

На думку Т.Л. Мостенської та Я.Ю. Сокольвак [2, с. 53], «... більшість українських банків неспроможні ефективно працювати через те, що здійснюють непрофесійне управління кадровим потенціалом». Науковці вважають, що ключ вирішення проблеми

лежить в площині підготовки компетентного персоналу, який здатен впроваджувати різні антикризові явища.

В цілому, політика управління персоналом Банку протягом звітного року не зазнавала істотних змін. Банк продовжив будувати стосунки зі своїми працівниками, ґрунтуючись на принципах довгострокової співпраці, взаємної поваги і неухильного виконання взаємних зобов'язань.

Кількість персоналу Банку стабільно зростає. У 2021 році продовжився розвиток регіональної мережі банку. Відповідно до планів на 2022 рік, у зв'язку із розвитком регіональної мережі, зростанням обсягів кредитного та депозитного портфелів, планам по залученню нових клієнтів, очікується зростання загальної чисельності працівників не менше ніж на 15%.

Банк відповідно до «Стратегічного плану розвитку АТ «АП Банку» на 2021-2023 роки», прагне будувати відносини в компанії по принципу організації «Бірюзових корпорацій». Ключовим елементом у такій організації є необхідність налагодження відносин між працівниками, побудованих на засадах взаємної поваги, толерантності, професіоналізму, відкритості та чесності. Головним інструментом, що використовується для цієї мети, є «тон з гори», тобто менеджмент банку демонструє та пропагує стиль поведінки, відповідно до зазначених вище принципів.

Банк намагається створити належні умови для професійного й службового зростання працівників Банку. Однією з ключових мотивацій для активного персоналу, які пропонує Банк, є кар'єрне зростання. Основними критеріями для підвищення по службі працівників є професіоналізм, конкретні досягнення в роботі, а також здібності і особисті якості працівника.

Важливим стратегічним завданням Банку є побудова ефективної системи мотивації. Для Банку мотивація є найважливішим фактором залучення персоналу вищої якості, збереження найцінніших кадрів, розвитку персоналу в умовах швидкого розвитку банківських процесів та змін зовнішнього середовища. АТ «АП БАНК» застосовує систему оплати праці у вигляді місячного посадового окладу (тарифної ставки), премії (бонуси) та надбавки. Критеріями рівня оплати праці є: ринковий рівень заробітної плати для персоналу; фінансові можливості Банку; особисті результати праці кожного працівника.

Крім грошового заохочення в Банку впроваджені наступні види

негрошової мотивації персоналу: навчання з англійської мови для усіх бажаних працівників; можливість постійно підвищувати свій професійний рівень; медичне страхування працівників; наявність корпоративного зв'язку; створення та підтримка доброзичливих, відкритих, гармонійних стосунків у колективі, дотримання корпоративної культури.

У 2021 році банк продовжував активно удосконалювати та збагачувати екосередовище навчання та розвитку з фокусуванням на діджиталізації форматів. Працівники Банку мали змогу прийняти участь у вигляді вебінарів, конференцій, курсів, тренінгів, виставок, форумів, тощо з актуальних питань банківської діяльності. Банк проводить регулярне (не рідше одного разу на рік для діючих працівників та під час прийняття на роботу нових працівників) навчання працівників з питань культури управління ризиками, дотримання кодексу поведінки та етики, компласнс, інформаційної безпеки та інше.

Виділення відповідних внутрішніх ресурсів на навчання персоналу дозволило в 2021 році домогтись підвищити ефективності роботи персоналу та його підготовку до виконання нових стратегічних завдань, підвищити рівень лояльності працівників до Банку. Така політика, загалом, дозволяє забезпечити низьку плинність кадрів, що безпосередньо впливає на стійкий рівень операційного ризику персоналу та результати Банку в цілому.

Проведений аналіз дає можливість стверджувати, що АТ «АП БАНК» веде досить активну кадрову політику, спрямовану на навчання та розвиток персоналу та його кар'єрне зростання.

Список використаних джерел:

1. Марченко В. М., Хондока В. А. Кадрова політика та кадрова стратегія підприємства // Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 440-443.
2. Мостенська Т.Л. , Сокольвак Я.Ю. Управління кадровим потенціалом сучасного банку. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2012. № 33. С. 52–59.
3. Особливості управління персоналом в банках. URL: <http://kerivnyk.info/2012/05/mycak.html>.
УДК : 338.47

УДК 338.242.4

*Дяченко К. С.
к.е.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку,
Харківський торговельно-економічний інститут
Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІТ-СЕКТОРУ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

24 лютого 2022 року Російською Федерацією було розпочато війну проти України під гаслом «спеціальної воєнної операції» із захисту Росії від НАТО. Російські війська розпочали наземне, морське та повітряне вторгнення, обстрілюючи міста та села України. В умовах, що склалися, актуальності набуває питання якнайшвидшого завершення бойових дій, відновлення та стабілізація економічної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності усіх форм власності та сфер діяльності.

За даними Міжнародного валютного фонду відомо, що через військове вторгнення Росії Україна може втратити до 35 % ВВП, що становить 565 млрд. дол. збитків і вони зростатимуть.

Державна служба статистики України свідчить, що споживча інфляція в Україні у лютому прискорилося до 10,7 % у річному вимірі [1].

В умовах війни однією з опор української економіки може стати ІТ-сектор – як один з найбільш платоспроможних, адже його представники традиційно вчасно і в повному обсязі сплачують податки. За даними Держстату України, лише за 2021 рік ця галузь зросла на 36 % і принесла країні 6,8 млрд. дол. США експортної виручки. Це галузь, у якій працюють 285 тисяч спеціалістів [1].

На сьогоднішній одними з найбільших ІТ-компаній, які працюють в Україні є: «GlobalLogic Ukraine», «EPAM Ukraine», «N-iX», «ELEKS», «Intellias» тощо.

Саме ІТ-компанії швидко адаптувалися до роботи в нових умовах, провівши масову релокацію персоналу. Попри війну продуктивність фахівців знизилася лише на 10 %. Досвід утримання бізнесу під час пандемії допомагає діяти виважено, зберігати команду і навіть наймати людей в Україні і в закордонних офісах [2].

Так, найбільша ІТ-компанія країни «EPAM Ukraine», у якій

працюють 11,6 тисяч спеціалістів, заздалегідь сплатила 50 млн. грн. податків. Це прогнозована сума податку на прибуток за перший квартал, розрахована на основі аналогічного періоду 2021 року.

Не виключено, що валютні надходження від ІТ-галузі в економіку можуть знизитися через масову релокацію ІТ-фахівців за кордон та мобілізацію спеціалістів. Найбільшу користь економіці приносять українські ІТ-фахівці, які отримують високі зарплати і прямо чи опосередковано «вливають» ці гроші в бюджет країни. За 2021 рік експортна виручка ІТ-галузі (зарплати найманих 285 тис. українських працівників) становила 6,8 млрд дол. США [3].

Ще однією суттєвою перевагою роботи ІТ-сектору в сучасних умовах є те, що після початку війни обсяг замовлень майже не змінився. Навіть навпаки: деякі клієнти розширюють обсяги співпраці, пропонують допомогу, роблять значні грошові пожертви на гуманітарну допомогу.

Окрім активізації роботи ІТ-сектору, важливими є низка заходів, визначених у законопроекті № 7137-д від 15.03.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану». Основні податкові новації Закону:

- можливість ФОП та юридичним особам з оборотом до 10 млрд. грн. сплачувати єдиний податок з обороту в обсязі 2 % за правилами, встановленими для 3-ї групи платників єдиного податку, тобто із звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів. Також зняті обмеження по кількості робітників та по видам діяльності (окрім підкакцизних товарів та грального бізнесу);

- для ФОП 1-ї та 2-ї груп сплата єдиного податку стає добровільною;

- ФОП 2-3 груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі суми будуть сплачені за рахунок державного бюджету;

- зменшення ПДВ до 7 % та звільнення від акцизу з пального;

- звільнення від оподаткування ПДФО допомоги постраждалим від військової агресії РФ;

- фактичні податкові перевірки можуть проводитися стосовно забезпечення можливості розраховуватися картою;

- зупиняється перебіг всіх строків, контроль за дотриманням яких покладається на ДПС на час воєнного стану;

- пеня за несвоєчасне бюджетне відшкодування ПДВ не буде нараховуватися, якщо несвоєчасність відшкодування відбулося внаслідок форс-мажорних обставин;

- санкції за порушення закону про РРО не застосовуються до завершення воєнного стану, крім санкцій за порушення при продажу підакцизної продукції;

- із 1 березня до припинення воєнного стану та ще 12 місяців ФОП, особи, які провадять незалежну професійну діяльність та члени фермерського господарства, не сплачують ЄСВ за себе;

- на період воєнного стану та протягом 3 місяці після його закінчення штрафи та пеня по ЄСВ не застосовуються, а перевірки не проводяться.

Комплекс запропонованих заходів, активізація державно-приватного партнерства, урегулювання нормативно-правового поля та комплексний підхід у розробці програм розвитку дасть змогу полегшити вихід з економічної кризи, активізувати малий та середній бізнес в Україні та відбудувати нашу державу.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Яремчук Р. Є. Основні переваги та загрози для комплексного розвитку ІТ-сектора України від реалізації Угоди про асоціацію з ЄС / Р. Є. Яремчук, О. Г. Коломієць // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Вип. 5. – С. 68-72.

3. Центральное разведывательное управление [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cia.gov/index.html>.

УДК 657.62

Жавко О.В.
здобувач вищої освіти ОР «бакалавр»,
Науковий керівник: Шкроміда В. В.
к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Аудит фінансових результатів відіграє важливу роль відносно встановлення реалістичності, достовірності й повноти відображення інформації для її користувачів, із використанням якої вони приймають ефективні управлінські рішення. Наскільки якісно, а також повно проведена аудиторська перевірка, аудиторський висновок є об'єктивним, настільки точно визначається подальша фінансова стратегія суб'єкта господарювання.

Аудит фінансових результатів розпочинається із вивчення й перевірки прийнятої на підприємстві облікової політики відносно обліку фінансових результатів. При перевірці аудитор враховує те, що із прийняттям П(С)БО 30 «Біологічні активи» виявились відмінності у визначенні фінансових результатів від виробничо-господарської діяльності даного виду підприємства [1]. Сам вплив позначається на процесі аудиторської перевірки фінансових результатів. Фінансовий результат формується на трьох стадіях: під час реалізації сільськогосподарської продукції, біологічних активів, чия оцінка проводиться за справедливою вартістю й за мінусом очікуваних витрат на місці продажу; за умови первісного визнання сільськогосподарської продукції й додаткових біологічних активів; у випадку зміни справедливої вартості біологічних активів на саму дату балансу.

Це усе підвищує складність аудиту фінансових результатів, адже даний методичний підхід потребує додаткових процедур, ґрунтується на досить суб'єктивному факторі, а саме: справедлива вартість, що складно визначити.

Для підвищення ефективності роботи аудитор складає робочі документи з метою фіксування виявлених відхилень, різні порівняльні

таблиці [2].

Основні аспекти проведення аудиту фінансових результатів та нормативне керування аудитором при цьому подано у табл.

Таблиця

Нормативне керування при проведенні аудиту фінансових результатів на аграрних підприємствах

Відображення фінансових результатів	Нормативне керування при проведенні аудиту	Врахування при здійсненні аудиту фінансових результатів
Облікова політика	ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]	Перевірка висвітлення питань стосовно методики формування фінансових результатів у наказі про облікову політику
Первісне визнання	П(С)БО 30 «Біологічні активи» [1]	Правильність визначення первісної вартості
Справедлива вартість	П(С)БО 30 «Біологічні активи»[1]	Правильність визначення зміни справедливої вартості
Реалізація	П(С)БО 15 «Дохід» [4], П(С)БО 30 «Біологічні активи» [1]	Правильність визначення доходу (виручки) від реалізації

Отже, спочатку перевіряється правильність визначення фінансового результату за первісного визнання сільськогосподарської продукції й додаткових біологічних активів. А в подальшому уже проводиться аудит фінансових результатів у випадку реалізації сільськогосподарської продукції, при зміні справедливої вартості біологічних активів на дату балансу. Також перевіряється правильність розрахунку справедливої вартості біологічних активів й діяльність комісії, яка займається даним розрахунком.

Чітка організація проведення аудиту фінансових результатів сприяє точному формулюванню проблем, що мають місце в обліку, зведенню до мінімуму ризиків виникнення облікових помилок, а також шахрайства, оцінці реального фінансового стану підприємства й формулюванню неупередженого висновку. Погоджуємося з думкою [5], проведення аудиту фінансових результатів та інших показників господарської діяльності компанії на постійній основі дозволяє забезпечити правильність формування фінансової звітності, сприяє

зростанню довіри користувачів до облікової інформації та, відповідно, зміцненню репутації підприємства серед його ключових стейкхолдерів. З таких міркувань, можна стверджувати, що витрати, які пов'язані з проведенням аудиту господарської діяльності, дають ряд переваг як матеріального, так і нематеріального характеру.

Список використаної літератури:

1. Біологічні активи: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 30, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>.

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 27.02.2022 р.).

3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996-14. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

4. Дохід: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

5. Шкроміда В.В., Гнатюк Т.М., Шкроміда Н.Я. (2014). Проблемні аспекти обліку і аналізу ділової репутації господарюючого суб'єкта. *Актуальні питання обліку, аналізу і аудиту: теорія та практика*. Т. 1. С. 207-214.

УДК 338.43:330

Живко З.Б.

д.е.н., професор, професорка кафедри менеджменту,

Леськів Г.З.

к.т.н., доцент, завідувачка кафедри менеджменту,

Блага Н.В.

к.е.н., доцент, доцентка кафедри менеджменту,

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Питання ризик-менеджменту в управлінському середовищі займає дедалі провідне місце. Адже керувати підприємством чи організацією у невизначених умовах складно, а особливо коли мова йде за сільськогосподарське підприємство, діяльність якого залежить від погодних умов, сезонних робіт, гнучкості та маневреності підприємства та кваліфікації менеджменту. Не має значення чим займається підприємство, в якому напрямку веде свою діяльність – всяка підприємницька діяльність пов'язана з умовами невизначеності, відсутністю чи неповнотою інформації, тобто з виникненням ризиків.

Звідси як висновок, що умови невизначеності та ризики, які при цьому виникають є складовими елементами кожної економічної системи. Отже, розглянемо сутність поняття ризик в загальному трактуванні - як невизначеність, яка спричинює можливі втрати чи збитки діяльності підприємства. Саме невизначеність свідчить про відсутність певних знань про діяльність економічної системи, її параметри та критерії оцінювання, про об'єктивні і суб'єктивні фактори діяльності підприємства при тих чи інших умовах, про невідповідність і недостовірність інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень тощо.

Проте не зважаючи на те, що ризик може призвести до втрат і збитків, він є тим важелем, який спонукає підприємство шукати шляхи пошуку оптимальних рішень та застосування таких заходів, які допоможуть стабілізувати діяльність підприємства та вирішити усунення його можливих загроз і убезпечивши діяльність підприємства. Тобто способи та прийоми ведення процесу ризик-менеджменту дозволять управляти ризиковими ситуаціями, не

допускати їх ескалації та розвитку. Звідси *ризик-менеджмент* – це комплекс способів, методів, прийомів, інструментів та заходів, які направлені на встановлення фактів виникнення ризикових ситуацій в діяльності підприємства для своєчасної їх локалізації та усунення, забезпечивши при цьому мінімальні витрати та нанесення шкоди.

Ризики класифікують за формою та суттю (рис.1):

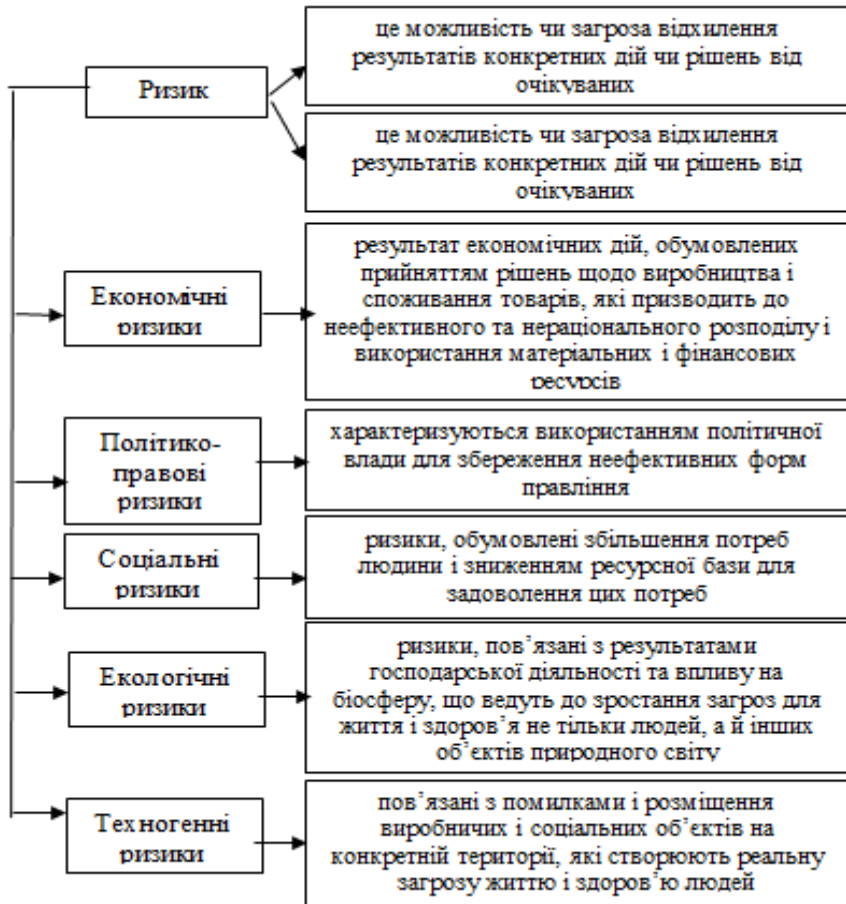

Рис. 1. Класифікація ризиків

Особливостями сільськогосподарського ризику за твердженням Д.Горшкова [1] є те, що це є така категорія ризику, яка призводить до

збитків сільськогосподарського виробництва загалом через порушення виробничого процесу. Друга особливість, що природні сили для всіх галузей розглядаються з погляду стихійного лиха, то для сільськогосподарських підприємств це джерело має двояке значення як негативне (смерчі, паводки, засухи), так і позитивне (сонце - необхідне джерело енергії, мороз – знищує шкідників, волога – потреба для рослинництва). Основні ознаки сільськогосподарського ризику (рис. 2):

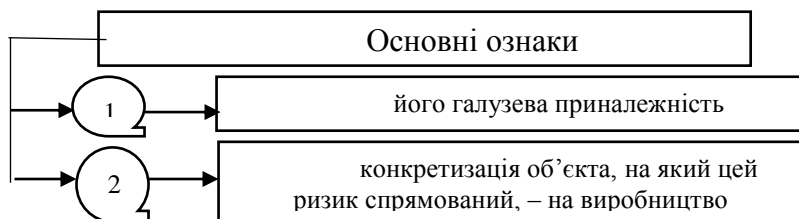

Рис. 2. Основні ознаки сільськогосподарського ризику

Ризики виникають як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі підприємства через низку причин, факторів чи явищ, що призводять до певних втрат та збитків. Джерела виникнення ризиків у зовнішньому середовищі не залежать від підприємства, від впливу цих факторів не завжди можна уникнути. Наприклад, сьогодні в умовах війни на півдні і сході України більшість сільськогосподарських підприємств знищено, заміновані поля, розтрощена сільськогосподарська техніка, сховища зерна та насінневі сховища. Внутрішні ризики виникають на основі факторів дестабілізації безпосередньо в підприємстві. Велике значення тут придається інформаційним ризикам, особливо в питаннях достовірності звітних даних, бухгалтерського обліку. Як зазначає Л.Б.Гнатишин, ризик проходить трансформацію в умовний факт господарської діяльності за умови ймовірності реалізації його наслідків, що призвело до створення алгоритму визнання в обліку ймовірних наслідків ризику [2]. Тому саме система бухгалтерського обліку одночасно є інструментом ризик-менеджменту підприємства та джерелом ризику через непрофесійність чи помилки бухгалтерів.

Процес управління удосконаленням діяльністю сільськогосподарського підприємства залежить від своєчасного виявлення загроз в його діяльності та відображення в обліку наслідків реалізації ризиків.

Список використаних джерел:

1. Горшков Д. Об'єктивність ризиків і страхова реальність. *Агробізнес сьогодні*. URL: <http://www.agro-busennes.com.ua/>
2. Гнатишин Л.Б., Поверляк Т.В. Облік сільськогосподарської діяльності в умовах ризику: методика та шляхи вдосконалення. Мат.конференції. 16-26 грудня 2014 р. URL: <http://www.swordl.com.ua/konf37/482.pdf/>

УДК 351.71:004

*Жидовська Н.М.
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів
Вільчинська Є.М.
викладач вищої категорії економічних дисциплін
Золочівський фаховий коледж ЛНУП, с. Новоселище*

ІНСТРУМЕНТ ЕЛЕКТРОННОГО АУДИТУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Кабінет Міністрів України на черговому засіданні 28 жовтня 2021 року схвалив розроблені Мінфіном зміни до Податкового кодексу України та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо впровадження електронних перевірок (е-аудит).

Зокрема вносяться зміни в частині обов'язку платників податків подавати до органів ДПС експортовані з вихідної системи обліку достовірні дані: про наявність та стан активів, власного капіталу та зобов'язань, а також про зміни у фінансово-господарському стані платника податків за звітний (податковий) рік у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T) протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року.

SAF-T – це стандартизований формат надання платниками податків бухгалтерської та фінансової інформації в електронному вигляді до податкових органів, що містить експортовані з вихідної системи обліку достовірні дані про наявність та стан активів, власного капіталу та зобов'язань, а також зміни у фінансово-господарському стані платника податків за певний період. Такий файл є легким у використанні та призначений для здійснення заходів податкового контролю із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення. [3]

Автоматизована обробка отриманого аудиторського файлу надасть можливості для швидкого виявлення найбільш ризикових як суб'єктів (платників податків), так і об'єктів (транзакцій) для податкових перевірок.

Результати такої обробки можуть бути використані для оперативного виправлення виявлених розбіжностей платниками

податків або під час відбору платників податків для проведення податкової перевірки.

Порядок здійснення е-аудиту представлений на рисунку.

Рис. Порядок проведення е-аудиту.

Строки впровадження е-аудиту в Україні є наступними: [2]

- з 01 січня 2023 року запровадження *обов'язкового подання ВПП на запит контролюючого органу* стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) під час проведення перевірки;
- з 01 січня 2025 року запровадження *обов'язкового подання усіма ВПП* стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) (за умови прийняття відповідних змін до податкового законодавства);
- з 01 січня 2027 року запровадження *обов'язкового подання усіма платниками ПДВ* стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) (за умови прийняття відповідних змін до податкового законодавства).

Неподання, несвочасне подання, подання не в повному обсязі або з помилками SAF-T передбачає штрафні санкції у розмірі: [1]

- для великих платників податків – 100 мінімальних заробітних плат, встановленої з 1 січня звітного (податкового) року;

- для інших платників податків – 10 мінімальних зарплат, встановленої з 1 січня звітного (податкового) року.

Отже, для платників податків формування та подання стандартного аудиторського файлу (SAF-T) сприятиме: достовірності ведення бухгалтерського та податкового обліку, прискоренню заповнення податкової звітності, та дозволить підвищити рівень добровільного дотримання платниками податків норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Для податкового органу поява нових електронних сервісів надасть можливість суттєво покращити ефективність здійснення доперевірочної та контрольно-перевірочної роботи: покращити якість та результативність податкового контролю за рахунок автоматичного аналізу і тестування показників податкової та фінансової звітності, виявлення розбіжностей та ризиків та зменшити вплив «людського» фактору під час процедур податкового контролю.

Список використаних джерел:

1. В Україні запровадять е-аудит платників податків. URL: <https://finclub.net/ua/news/v-ukraini-zaprovadiat-eaudyt-platnykiv-podatniv.html>
2. Е-аудит: Концепція від Мінфіну. URL: <https://medoc.ua/blog/e-audit-konsepcija-vid-minfinu>
3. З 27 серпня набирає чинності наказ Мінфіну № 561 щодо Е-аудиту. URL: <https://wvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/486662.html>
4. Е-аудит: коли і для кого подання стандартного аудиторського файлу (SAF-T) в податкову стане обов'язковим? URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100027638>

УДК 351

Журбенко В.А.
здобувач вищої освіти, ОП «Адміністративний менеджмент»,
Науковий керівник: Славкова О.П.
д.е.н., професор, зав.кафедрою публічного управління
та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В агропромисловому комплексі постійно відбуваються значні соціально-економічні та організаційні зміни, а безпосередньо в сільськогосподарських підприємствах проходить об'єктивна трансформація структури виробництва. Сьогодні перед Україною стоїть актуальне завдання розробки механізмів державної аграрної політики, що підвищують ефективність наявного потенціалу аграрного сектору. З цією метою особливу увагу слід приділяти створенню передумов для інституційної підтримки, зокрема розвитку сільських територій, налагодженню механізмів взаємодії держави та аграрної економіки, аграрно-консультативної інформації та консультативної допомоги фермерам, а також забезпеченню її інтеграції в його ринкові механізми [1]. Російське вторгнення в Україну загрожує мільйонам дрібних весняних паростків, які мають з'явитися зі стебел сплячої озимої пшениці найближчими тижнями. Якщо сільськогосподарські підприємства не зможуть підгодувати ці посіви найближчим часом це поставить під загрозу національний урожай пшениці, від якої залежать мільйони людей. Минулої осені була посаджена пшениця, яка після короткого вегетаційного періоду поринула у сплячку на зиму. Проте перед тим, як зерно повернеться до життя, фермери зазвичай вносять добрива, які стимулюють зростання паростків від основних стебел. Кожне стебло може мати три або чотири паростки, що збільшує врожай з одного стебла пшениці.

Але українські виробники сільськогосподарської продукції, які зібрали минулого року рекордний урожай зернових, кажуть, що зараз їм не вистачає добрив, а також пестицидів та гербіцидів. І навіть якби вони мали достатньо цих матеріалів, тепер постало питання палива, якого не має необхідної кількості для роботи всієї техніки. Через це

врожайність озимої пшениці в Україні може впасти на 15% порівняно з минулими роками, якщо зараз не вносити добрива. Деякі виробники попереджають, що ситуація може бути набагато гіршою навіть далеко за межами України. В останні роки такі країни, як Ліван, Єгипет, Ємен та інші стали покладатися на українську пшеницю. Війна вже призвела до різкого зростання цін на пшеницю – на 50% останнім часом.

Українська сільськогосподарська криза відбувається на тлі того, що ціни на продовольство в усьому світі вже кілька місяців зростають на основі глобальних проблем із постачанням, викликаних пандемією COVID-19. Світові ціни на продовольство досягли рекордного рівня у лютому та за рік зросли більш ніж на 24%. Міжнародні ціни на продовольство та корми можуть зрости на 20% внаслідок конфлікту в Україні, що призведе до різкого зростання дефіциту у світі.

Пріоритетом у розробці сучасних методів управління економічними системами є їх робота в нестабільних ринкових умовах та розробка адаптивних організаційних структур, які швидко реагують на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Це вимагає застосування нових економіко-математичних моделей, які точно описують складні, динамічні, випадкові процеси сільськогосподарського виробництва. Аналізуючи поточну ситуацію можна зробити висновок, що основні невизначеності, пов'язані як з природними аспектами сільськогосподарського виробництва, так і з геополітичною ситуацією на даний час недостатньо враховані [2]. Більшість урожаю України повинна була бути експортована до Північної Африки, на Близький Схід і в Леван. Україна постачає до Лівану більше половини імпортованої пшениці, Туніс - 42%, а Ємен - майже чверть. Для деяких країн зростання цін може вдарити як урядом, так і споживачам через державні субсидії на продовольство. Єгипет, який останнє десятиліття все більше залежить від української та російської пшениці, значною мірою субсидує хліб для свого населення. Програма субсидування продовольства в країні нині коштує уряду приблизно 5,5 мільярдів доларів на рік. В даний час майже дві третини населення можуть купити п'ять буханців круглого хліба на день за 50 центів на місяць. Інші країни, що розвиваються, з аналогічними субсидіями також боротимуться зі зростанням цін на пшеницю.

Підсумовуючи вищенаведене необхідно відзначити, що в сучасних умовах необхідно особливу увагу приділяти розвитку сільськогосподарського виробництва з метою забезпечення продовольчої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Калетнік Г.М. Стратегіко-інституційні засади ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки. *Економіка, Фінанси, Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. № 1. С. 3-15.
2. Ушкаленко І. М. Особливості моделювання в сільськогосподарському виробництві з врахуванням ризику. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2020. № 1. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/May2020/7h2Wecd1FVBdnyqpHFMI.pdf>

УДК 336.722

*Іваницький І.Є.
к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Важливим напрямом підвищення ефективності управління підприємствами є удосконалення систем бухгалтерського обліку, направлених на обліково-аналітичне забезпечення управління інформацією, обґрунтування організаційних та управлінських рішень, що сприятиме виявленню резервів підвищення ефективності роботи підприємства.

Інформаційна система – це сукупність засобів збору, зберігання, передачі, оброблення інформації для досягнення поставленої мети у процесі управління [1]. Сучасні інформаційні технології призначені для автоматизованого збирання, реєстрації, збереження, пошуку, обробки та видачі інформації, відповідно до запиту користувача. Автоматизовані системи повинні забезпечувати постійне спостереження за поточним станом об'єкта управління, підтримку діяльності працівників, збір та аналіз даних для управління, збереження даних у базах сховищ, взаємодію користувачів. Поряд з цим інформаційні технології мають певні особливості, які пов'язані з врахування людського чинника у процесах управління, колективне використання інформаційних ресурсів; використання та вдосконалення методик виконання розрахунків і прийняття управлінських рішень. Впровадження інформаційних технологій у процеси обліку дає змогу змінити застосування персональних комп'ютерів, спрямованим на створення АРМ бухгалтера. Автоматизоване робоче місце бухгалтера — це функціонально спеціалізована людино-машинна система, яка складається з програмно-технічного комплексу, інформаційного, інструктивно-методичного та організаційно-технологічного забезпечення та використовується для автоматизації функцій обліку, аудиту, контролю [2].

Використання сучасних інформаційних технологій в обліку суттєво змінили структуру управління підприємством. Завдяки їй

використанню суттєво підвищилася якість обробки облікової та аналітичної інформації. Використання інформаційних технологій сприяє прискоренню і покращенню процесу використання та обробки інформації при здійсненні багатьох видів діяльності. На даний час неможливо уявити ведення бухгалтерського обліку без використання сучасних технологій обробки інформації. Розвиток обчислювальної техніки, автоматизація облікових операцій з використанням інформаційних технологій, поява нових технологій ведення обліку, використання нових можливостей для контролю та документування фактів господарських операцій сприяють активному розвитку системи бухгалтерського обліку[3].

Використання інформаційних технологій для ведення облікової роботи дозволяє зменшити час, необхідний для прийняття рішень, на основі аналізу господарської діяльності підприємства для планування та прогнозування. Також, їх використання в обліку змінює організацію праці облікового персоналу – це зменшення ручних операцій з обробки первинних документів, заповнення реєстрів та звітних форм, систематизації облікових показників.

Використання інформаційних технологій в обліку є важливою ланкою для різноманітних підприємства та організацій. Тому лише впровадження автоматизації системи бухгалтерського обліку дасть можливість забезпечити ефективність функціонування системи обліку і звітності та її подальший розвиток.

Для автоматизації облікової роботи підприємства необхідно враховувати специфіку діяльності, потрібно визначити конкретні цілі та завдання, вирішення яких потребує використання інформаційних технологій. Тільки тоді можна ефективно планувати використання інформаційних технологій. Сьогодні на ринку програмного забезпечення для обліку переважають програми спрямовані на поєднання облікової роботи та подання електронної звітності.

Інформаційні системи і технології в значній мірі визначають рівень розвитку сучасного суспільства. Розвиток інформаційних технологій в нашій країні безпосередньо впливає на економічні аспекти життєдіяльності суспільства і в тому числі на всю систему бухгалтерського обліку.

Тому, процес автоматизації обліку повинен бути комплексним і спрямованим на удосконалення технологій бухгалтерського обліку та обробки облікової інформації. Крім того, ефективне застосування

сучасних технологій автоматизації обліку дасть змогу забезпечити раціональне використання наявних ресурсів. Саме автоматизація облікової роботи дозволить забезпечити підвищення ефективності процедур бухгалтерського обліку, рівня якості й ефективності процесу управління.

Список використаних джерел:

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 350 с.
2. Письмаченко Л. М. , Васильєва В. Г., Яковенко І. В. Сучасні інформаційні технології обліку та аудиту в управлінні підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*, 2010. №9. С.43-47.
3. Левицька С. О., Романюк А.В. Автоматизація бухгалтерського обліку як визначальний фактор ефективності облікової системи вітчизняних підприємств. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2017. № 2. С. 156-163.

УДК 631.17(24)

Ковальова О.В.

*к.е.н., доцент, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із критеріїв складності системи управління підприємством є величина адміністративних витрат. Можна стверджувати, що їх величина характеризується, з одного боку, розмірами підприємства, а з іншого боку – різними аспектами, які пов’язані з його спеціалізацією, особливістю системи управління, взаємовідносинами у середині трудового колективу (персоналу). Для того, щоб мінімізувати вплив розміру підприємства на абсолютну величину адміністративних витрат, було вирішено дослідити їх величину у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Даний показник нівелює зміну розмірів земельної площі на загальний розмір адміністративних витрат. У якості пов’язаних показників нами було вирішено використовувати такі показники: площа сільськогосподарських угідь; загальна величина витрат на 1 га сільськогосподарських угідь; витрати галузі рослинництва на 1 га сільськогосподарських угідь; витрати галузі тваринництва на 1 га сільськогосподарських угідь; товарна продукція галузі рослинництва на 1 га сільськогосподарських угідь; товарна продукція галузі тваринництва на 1 га сільськогосподарських угідь.

Ці показники характеризують різні складові діяльності підприємств: його розміри, інтенсивність виробництва, ефективність використання землі та галузеву структуру виробництва. Величина показника адміністративних витрат відображається у формі 2 фінансової звітності «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)». Для того, щоб розрахувати виділені нами показники, нам довелося співставляти дані окремих форм звітності.

Це обмежило досліджувану сукупність 114 підприємствами, однак, для того, щоб зрозуміти головні залежності даної сукупності, цього цілком достатньо. Сукупність підприємств було поділено на 5 груп

залежно від величини адміністративних витрат на 1 га сільськогосподарських угідь (табл.).

Таблиця

Групування сільськогосподарських підприємств* Харківської області
за рівнем адміністративних витрат на 1 га с.-г. угідь

Показники	Групи підприємств за рівнем адміністративних витрат на 1 га с.-г. угідь, грн					
	до 500	500,1-1000	1000,1-2000	2000,1-3000	понад 3000	У середньому по сукупності
	I	II	III	IV	V	
Кількість підприємств у групі	11	32	49	14	8	114
Адміністративні витрати на 1 га, грн	368,7	746,4	1419,5	2226,3	4208,1	1332,5
Площа с.-г. угідь, га	5562	4408	4461	3822	3250	4389
Витрати на 1 га, тис. грн всього	11,9	18,7	20,7	20,7	25,3	19,3
у т. ч. витрати рослинництва	11,3	14,5	15,0	15,8	22,8	14,9
витрати тваринництва	0,58	4,20	5,74	4,92	2,59	4,42
Товарна продукція на 1 га, тис грн	17,3	26,1	26,6	30,3	37,5	26,3
у т. ч.: продукція рослинництва, тис грн	16,9	21,6	20,2	24,9	35,7	21,5
продукція тваринництва, тис грн	0,43	4,47	6,46	5,40	1,76	4,80

*сільськогосподарські підприємства, що звітують за статистичною формою ф. № 50-сг. та ф. 2 фінансової звітності за НПСБО 1;

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Харківській області

Да даними групування доволі чітко простежується зворотна залежність між площею сільськогосподарських угідь та величиною адміністративних витрат на одиницю земельної площі. Так, у групі підприємств із величиною адміністративних витрат до 500 грн/га середня площа сільськогосподарських угідь дорівнювала 5562 га, у групі підприємств із величиною адміністративних витрат 1000,1-2000 – 4461 га, а у групи підприємств із велич адміністративних витрат понад 3000 грн – 3250 га.

Також слід окремо виділити тенденцію між величиною адміністративних витрат та загальною величиною витрат, у першу чергу, галузі рослинництва, яка має майже прямий зв'язок. Зокрема, у підприємств із величиною адміністративних витрат до 500 грн/га величина витрат у галузі рослинництва у середньому дорівнювала 11,3 тис грн/га. У підприємствах із величиною адміністративних витрат 1000,1-2000 грн/га – 15,0 тис грн/га, а у підприємств останньої групи з величиною адміністративних витрат більше 3000 грн/га величина витрат у галузі рослинництва вже дорівнювала 22,8 тис грн/га.

Що стосується витрат галузі тваринництва, у нашому дослідженні ми маємо фактично нелінійний характер зв'язку. Найбільша величина витрат галузі тваринництва мала місце у групі із величиною адміністративних витрат 1000,1-2000 грн/га, а найменша – у граничних групах. Подібні залежності спостерігаємо при характеристиці зв'язку між величиною адміністративних витрат та величиною товарної продукції на 1 га сільськогосподарських угідь. У даному випадку можна стверджувати, що зв'язок по продукції рослинництва майже прямий, а по продукції тваринництва має нелінійний характер.

Отже, у процесі удосконалення системи управління витратами та пошуку шляхів їх оптимізації, показнику адміністративних витрат відводиться вагоме значення. За результатами досліджень нами було встановлено залежність його розміру від обсягу посівних площ, загальної величини витрат підприємств, товарної продукції галузей виробництва тощо.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00?find=1&text> (дата звернення 03.04.2022 р.)

УДК 339.137:334.754

*Колодій І.В.
аспірантка 4-го року навчання кафедри менеджменту
ім. професора Є.В. Храпливого,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ У ПРОЦЕСІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Поняття «кластер» у контексті економіки з'явилося в Україні порівняно недавно, але його вже активно використовують у різних сферах. По суті кластер – це об'єднання активних та зацікавлених структур у певній галузі для підвищення конкурентоспроможності продукції, збільшення прибутковості, мінімізації стримувальних та обмежувальних факторів і розвитку галузі загалом.

Однак мають місце методологічні труднощі, пов'язані з новизною кластеризації вітчизняної економіки, недосконалістю інституційного забезпечення (формального і неформального) відповідного процесу, відсутністю єдності в поглядах на вирішення окремих проблем. Вони обумовлюють актуальність дослідження питань створення та функціонування аграрних кластерів в Україні [3].

Нині галузь сільського господарства України потребує імплементації нової моделі розвитку, яка б за мінімальних фінансових витрат могла сприяти відродженню аграрного сектора. Саме кластери можуть стати такою моделлю, адже їх створення не вимагає значного фінансування, а базується перш за все на організаційних зрушеннях. Варто зазначити, що від створення кластерів вииграє не лише конкретний учасник, а й галузь сільського господарства в цілому завдяки більш злагодженій роботі всіх ланок [2].

Кластерний аналіз є сукупністю низки методів і алгоритмів класифікації. Загалом, за способами обробки даних методи побудови кластерів утворюють два типи – ієрархічний метод та неієрархічний метод. [1] Ієрархічна процедура дозволяє поєднати досліджувані сільськогосподарські підприємства на основі відстані між середнім значенням комплексної оцінки за інтегральними показниками

дискримінантних моделей ймовірності банкрутства. Результатом такого поділу є дендрограма (дерево рішень).

Оскільки кластерний аналіз передбачає групування подібних об'єктів за принципом, що об'єкти в одній групі більше схожі між собою, ніж об'єкти в інших групах, у нашому дослідженні ми надали перевагу застосуванню ієрархічного підходу для групування досліджуваних сільськогосподарських підприємств за середнім значенням інтегрального показника дискримінантних моделей ймовірності банкрутства.

Наступний крок – розраховуємо евклідову відстань між кожним середнім значенням інтегрального показника для досліджуваних господарств. На завершальному етапі проводимо об'єднання досліджуваних сільськогосподарських підприємств у кластери ляхом візуалізації одержаних значень евклідової відстані.

Евклідова відстань $d(AB)$ між точками A і B , розташованими на прямій, визначається як квадратний корінь із квадрата різниць їх координат X :

$$d(AB) = \sqrt{(x_B - x_A)^2}, (1)$$

де x_A та x_B – середні значення комплексної оцінки сільськогосподарських підприємств за інтегральними показниками дискримінантних моделей ймовірності банкрутства.

Отже, найменші відстані склались між ДП «ДГ «Радехівське», ТЗОВ «Данута» та ФГ «Агротем». Очевидно вони сформуєть окремий кластер. Натомість відстань ПАФ «Білий Стік» до усіх інших сільськогосподарських підприємств є найбільшою.

Результативною візуалізацією ієрархічної кластеризації досліджуваних сільськогосподарських підприємств за середнім значенням комплексної оцінки є дендрограма (рис.). Побудована дендрограма виконана у вигляді вкладених груп і показує ієрархічну залежність між сформованими кластерами – чим вищий стовпець, тим більша відстань між кластерами.

Отож, на основі ієрархічних агломеративних методів (Agglomerative Nesting, AGNES) здійснено послідовне об'єднання досліджуваних сільськогосподарських підприємств шляхом зменшення кількості кластерів. Основоположним принципом алгоритму є те, що спочатку усі об'єкти є окремими кластерами. Далі сформувався один кластер із найменшими евклідовими відстанями

між сільськогосподарськими підприємствами за досліджуваним показником. До нього ввійшли ДП «ДГ «Радехівське», ТЗОВ «Данута» та ФГ «Агротем». На наступних етапах об'єднання об'єктів продовжується допоки всі сільськогосподарські підприємства не складатимуть один кластер.

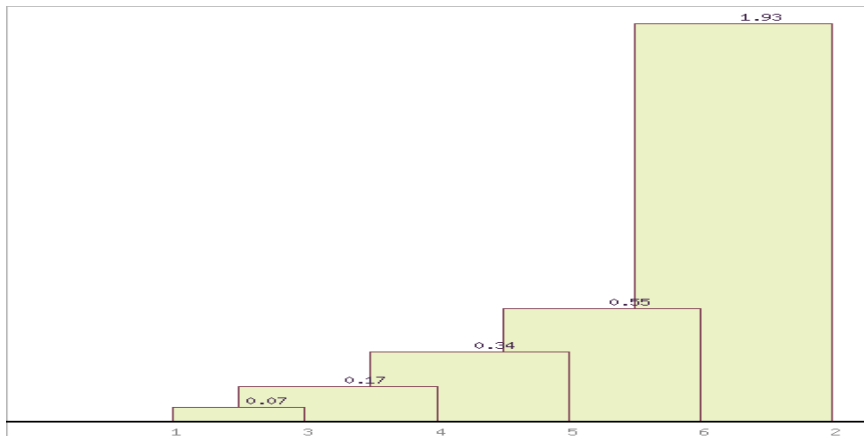

Рис. Дендрограма кластеризації сільськогосподарських підприємств за середнім значенням інтегрального показника дискримінантних моделей ймовірності банкрутства

Результати побудови дендрограми кластеризації сільськогосподарських підприємств надають можливість у подальших наукових дослідженнях виокремити їх спільні переваги та недоліки, які слугуватимуть інструментом для розробки стратегій з метою удосконалення антикризового управління.

Список використаних джерел:

1. Войнаренко М. Кластери як полюси зростання конкурентоспроможності регіонів. *Економіст*. 2008. №10. С. 27-30.
2. Захарченко В.І., Захарченко С.В. Кластерний підхід до аналізу і підвищення конкурентоспроможності економіки України та її регіонів. *Вісник Хмельницького нац. ун-ту ; серія : Економічні науки*. Хмельницький : ХНУ, 2009. № 5, т. 1. С. 53-57.
3. Саблук П.Т., Кропивко М.Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК* 2010. № 1 С. 3-12.

УДК 330:330.113:574.63

Колодійчук І.А.
д.е.н., старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього
НАН України», м. Львів

РАДИКАЛЬНІ РІШЕННЯ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Вітчизняна система поводження з відходами не спроможна ефективно регулювати суспільні відносини у цій сфері відповідно до сучасних викликів та вимог, а за економічного зростання – втримати тиск зростаючих потоків відходів й забезпечити сталий розвиток території.

Критичний стан із нагромадженням відходів у Україні вимагає реалізації радикальних рішень системного характеру, а саме:

1. *Послідовної реалізації стратегії управління відходами*, що базується на узгодженості дій на різних рівнях ієрархії управління. Науково обгрунтовані заходи повинні бути безальтернативним дороговказом на шляху досягнення стратегічних цілей, незалежно від політичної ситуації та змін у кадровому забезпеченні владних інституцій. Практика «зміни курсу» в контексті політичної доцільності є неприпустимою щодо поводження з відходами, оскільки масштабність наявних проблем вимагає послідовності та значного періоду для їхнього вирішення.

2. *Формування інституту відповідальності* за наслідки неефективної діяльності або бездіяльності органів управління. Існуюча практика уникнення відповідальності спричинює подальше прийняття рішень із потенційними ризиками. «Символічні» штрафи не зупиняють представників владних структур і надалі забруднювати середовище через свої неефективні рішення ситуативного характеру, не переймаючись екологічними ризиками та наслідками. Лише безкомпромісне дотримання національного і міжнародного законодавства та реальна відповідальність за його порушення із компенсацією спричинених збитків можуть забезпечити реалізацію стратегії ефективного управління відходами.

3. *Створення організаційно-правових умов для інвестиційної привабливості* індустрії перероблення відходів. Система перероблення відходів є достатньо привабливою для потенційних інвесторів, однак опортунізм місцевих адміністрацій щодо інвестування досить часто спричинений меркантильними інтересами окремих посадовців. Законодавче поле з реальними механізмами захисту інвесторів, прозорі конкурсні процедури та чіткий інвестиційний план – все це може кардинально поліпшити ситуацію з будівництвом та експлуатацією утилізаційних потужностей в регіонах України

4. *Міжгалузеве узгодження планів управління відходами*, що передбачає координацію дій між міністерствами і відомствами на шляху реалізації національної стратегії у цій сфері.

5. *Формування екологічного світогляду населення*, яке повинно бути невід’ємною складовою національної системи освіти і виховання. Становлення екологічної культури є одним із превентивних заходів уникнення екологічних катастроф, а також запорукою створення ефективної системи управління відходами. На жаль, за результатами опитування [1], проведеного *Research & Branding Group* у 2017 році, 42 % громадян України не сприймають ситуацію з відходами як проблему. Важливо, що найменш активну позицію щодо проблеми з відходами займають громадяни Сходу (48 %), де без зайвих доказів вона є критичною. Водночас жителі рекреаційних зон Півдня (61 %), навпаки, вбачають стан у сфері поводження з відходами особливо загрозливим для розвитку території. Дані засвідчують, що більшу стурбованість виявляють жителі міст обласного значення (58 %) порівняно з населенням малих міст (56 %) і сільських територій (52 %).

Отже, формування ефективної системи управління відходами є важливим компонентом якісних змін (сталого розвитку) у регіонах України в контексті її євроінтеграційних прагнень. Перехід від існуючої практики поводження з відходами до системи управління ними вимагає прийняття і реалізації радикальних рішень на законодавчому та виконавчому рівнях ієрархії управління, запровадження європейських принципів управління, що на практиці підтвердили свою дієвість та ефективність. Впровадження прогресивної моделі рециркуляції відходів у регіонах України вимагає комплексного використання сучасних інноваційних технологій, що у

поєднанні з європейськими стандартами та запропонованими радикальними рішеннями спроможні створити ефективну національну систему управління відходами.

Список використаних джерел:

1. Более половины украинцев обеспокоены проблемой мусора.
URL: https://zn.ua/UKRAINE/bole-poloviny-ukraincev-obespoeny-problemy-musora-260643_.html

УДК 334.72:338.436

Крупа В.Р.

*к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі
та біржової діяльності,*

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Суб'єкти малого підприємства займають вагомий нішу у структурі аграрного сектору економіки країни. У 2020 р. їх частка у загальній чисельності суб'єктів аграрного підприємництва України склала 97,2%. З них 70% зареєстровані як юридичні особи (підприємства), решта – як фізичні особи підприємці. Малі підприємства забезпечують 39,1% загального обсягу виробництва, 40,1% збуту продукції, а також зайнятість 40,9% працівників сільськогосподарських підприємств [1]. Особливу роль відіграють суб'єкти малого підприємництва у розвитку галузей тваринництва, садівництва, овочівництва, рибиства тощо.

Попри наявність деяких організаційних та функціональних переваг порівняно із великими господарськими структурами, малі підприємства досить чутливі до негативних змін економічного та інституційного середовища, які істотно впливають на їхню ефективність та конкурентоспроможність. Основні проблеми діяльності малих підприємств пов'язані з труднощами залучення інвестицій, забезпечення стійкої ринкової позиції в умовах кон'юнктурних коливань, протидії імпортерам та великим компаніям в окремих сегментах продовольчого ринку, збереження фінансової стійкості в кризових умовах тощо. Ці обставини об'єктивно зумовлюють необхідність застосування дієвих інструментів державної підтримки суб'єктів малого аграрного підприємництва.

Сучасний механізм державної підтримки розвитку сільського господарства передусім спрямований на цільове фінансування за рахунок коштів державного та обласного бюджетів окремих видів діяльності, заходів із модернізації сільськогосподарських підприємств та збільшення чисельності суб'єктів мікро- та малого аграрного бізнесу.. Перелік напрямів підтримки та обсяги фінансування залежать від умов і стратегічних цілей галузевого і регіонального розвитку і

визначаються положеннями відповідних програм на загальнонаціональному та регіональному рівнях.

Зокрема, у 2021 р. на реалізацію заходів, передбачених «Комплексною програмою підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021-2025 рр» було виділено 260,4 млн. грн. коштів державного бюджету та 18,3 млн. грн - обласного бюджету [2]. Ці кошти суб'єктами малого аграрного підприємництва були спрямовані на закупівлю самохідної сільськогосподарської техніки, обладнання для переробки продукції, розвиток виробничої інфраструктури, розширення масштабів діяльності, розвиток тваринництва, садівництва та органічного виробництва, сертифікацію органічної продукції, створення кооперативів, погашення кредиторської заборгованості тощо.

Проте, щорічне збільшення обсягів державної фінансової підтримки не генерує достатнього рівня підприємницької активності. До цих висновків спонукають нестійкі темпи виробництва та незадовільні фінансові результати діяльності фермерських господарств, повільні темпи збільшення кількості малих підприємств, скорочення чисельності ФОП, а також факт повернення до бюджету впродовж 2018-2020 рр. 16,1 млн. грн., які були виділені на цілі пільгового кредитування реалізації бізнес-планів. Не повністю були використані кошти і за деякими іншими напрямками Комплексної програми. Це свідчить про необхідність удосконалення механізмів державної підтримки розвитку малого аграрного підприємництва.

Основою цього механізму повинен стати системний підхід та належна оцінка підприємницького потенціалу сільських територій регіону. Це дасть змогу визначити пріоритетні напрями фінансування та ефективніше використовувати інституційні, податкові та фінансово-кредитні важелі. У контексті сформованої структури сільського господарства, цільовими орієнтирами державної підтримки діяльності суб'єктів малого аграрного підприємництва сьогодні повинні бути: 1) розвиток виробництва органічних та «нішевих» видів продукції; 2) розвиток молочного скотарства, вівчарства, козівництва; 3) сприяння створенню сімейних фермерських господарств; 4) кооперація та інтеграція виробників; 5) реалізація інноваційних проєктів; 6) інфраструктурне забезпечення малого бізнесу; 7) підтримка проєктів аграрних кластерів; 8) виставкова та освітньо-інформаційна діяльність.

Державна підтримка перспективних органічного та «нішевого» напрямів аграрного виробництва поряд із застосуванням фінансових інструментів потребує реалізації низки організаційних, маркетингових та інформаційних заходів.

Це, зокрема: активна інформаційно-промоційна кампанія, популяризація знань про користь органічних технологій та продуктів; просування «органічних» брендів серед підприємств сфери HoReCa та туризму; координація співпраці між виробниками органічної продукції та дорадчими центрами, співфінансування створення органічних кластерів; державне страхування органічного виробництва, субсидування та організаційна підтримка експорту продукції тощо.

Пріоритетом державної підтримки створення виробничої інфраструктури малого бізнесу повинно стати фінансування будівництва та модернізації картопле- та овочесховищ, оснащення їх сучасним холодильним та вентиляційним обладнанням.

Державні та місцеві органи влади можуть також застосувати наступні механізми управління розвитком малого аграрного бізнесу:

покращення якості програмування розвитку аграрного підприємництва (узгодження положень різних програм, визначення чітких джерел та механізмів фінансування, моніторинг виконання тощо);

сприяння трансферу інноваційних технологій та технічних засобів, адаптованих для автоматизації малого бізнесу;

формування високого рівня інвестиційної привабливості малого аграрного підприємництва та сільських територій шляхом гарантування захисту прав та інтересів інвесторів, надання їм низки преференцій, інформування про інвестиційно привабливі проекти;

створення цілісної системи інформаційно-дорадчого супроводу започаткування та розвитку власної справи;

формування економічних стимулів та інформаційна популяризація кооперативної та кластерної моделей організації спільної діяльності суб'єктів малого аграрного підприємництва;

організація навчання сільських мешканців основам ведення бізнесу та подальша їх мотивація до започаткування власної справи.

Важливим завданням є формування прозорих правил розподілу бюджетних коштів, що виділяються на підтримку розвитку малого бізнесу та дієвого механізму контролю за їх використанням;

здійснення комплексного фінансування перспективних бізнес проектів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Звіт про виконання у 2021 році комплексної програми підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021-2025 роки. URL: https://loda.gov.ua/agr_plany_roboty_ta_zvity.

УДК 336.225.3

Ксьонжик І. В.

*д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
Мацьків Г. В.*

*к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

НОВІ ПОДАТКОВІ РЕАЛІЇ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Для підтримки українського бізнесу в умовах війни та для післявоєнного стану розбудови економіки країни потрібна нова «лояльна» податкова модель. Створення сприятливого податкового середовища було започатковано підписанням президентом Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 № 2120-IX [3].

Введення воєнного стану вносить свої корективи в діяльність суб'єктів бізнесу та відображення цієї діяльності в системі обліку. Зміни діючого законодавства стосуються, як юридичних так і фізичних осіб-підприємців.

В структурі вітчизняного підприємництва частка малого бізнесу складає 99,06%, середнього – 0,91% і великого – 0,03%, тому не дивно, що основні заходи держави були направлені на малий і середній бізнес [4].

Оновлення зачепили, в першу чергу, спрощену систему оподаткування. Так, ФОП-и, які належать до 1 та 2 групи, можуть не сплачувати єдиний податок за період з 01.04.2022р. до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану навіть якщо працюють і отримують дохід. Якщо ж ФОП-и 1 та 2 групи мають бажання підтримати державу, то можуть сплачувати за власним бажанням єдиний податок. Відповідно, якщо ви не сплачуєте єдиний податок, то в декларації за відповідний період дані по єдиному податку не заповнюєте згідно п.9.1 підрозділу 8 розділу XX Податкового кодексу України [5].

Що стосується ФОП-ів 3 та 4 групи, то вони не звільняють від сплати єдиного податку. Для цього Законом на період воєнного стану

для платників, що перебувають на 3 групі єдиного податку збільшено ліміт річного доходу з 7 млн 600 тис гривень до 10 млрд гривень, і відсутні обмежень щодо кількості працівників.

Таким чином, фактично, з врахуванням вище зазначених змін, платниками єдиного податку 3-ої групи є як ФОП-и так і юридичні особи, які вписуються у визначені обмеження. Ставка становитиме 2% від обороту незалежно від виду діяльності (виняток становить діяльність, пов'язана з підакцизними товарами, гральним бізнесом, обміном валют та видобуток і реалізація корисних копалин, банки, страхові компанії, ломбарди ФОП, юрособи-нерезиденти та ін.). ПДВ на цей період не нараховуватиметься і не сплачуватиметься. Звітний період квартал, сплата помісячно до 15 числа. Заяву про перехід на спрощену систему з особливостями необхідно подати до 31 березня [2].

Також ФОП-и як на спрощеній, та і на загальній системі оподаткування, особи, які провадять незалежну професійну діяльність та члени фермерського господарства звільняються від сплати ЄСВ «за себе». Ця норма стартує з 1 березня 2022 року і припиняє дію через рік після закінчення воєнного стану [1].

ФОП-ам 2 і 3 групи дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі суми будуть сплачені з коштів держбюджету. Протягом воєнного стану та 3 місяці потому штрафи та пеня з ЄСВ не стягується, а перевірки не проводяться.

Держава звільнила осіб, земельні ділянки або активи, яких розташовані на територіях, де ведуться бойові дії або на тимчасово окупованих територіях від сплати земельного податку та орендної плати (на період з 1 березня 2022 р. до 31 грудня року, наступного за роком в якому припинено воєнний стан); мінімального податкового зобов'язання за земельні ділянки (за 2022 та 2023 роки); екологічного податку - за 2022 рік [2].

На сьогодні Кабінет Міністрів України не затвердив перелік територій, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих територій. Ймовірно, до цього переліку увійдуть Київська, Чернігівська, Сумська, Харківська, Херсонська, Миколаївська, Донецька та Луганська області.

Отже, запровадження нововведень в діючу систему оподаткування має на меті «оживити» економіку та підтримати бізнес в складних умовах.

Список використаних джерел:

1. Бец Н.Юанси оподаткування бізнесу в умовах воєнного стану
URL:<https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/nyuansi-opodatkuvannya-biznesu-v-umovah-voennogo-stanu.html>
2. Бородкін О., Ємець Р. Податкова реформи в період воєнного стану.
URL:<https://vkr.ua/publication/podatкова-reforma-v-period-voienного-stanu-shcho-priynuali-15-bereznya>
3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 № 2120-IX
URL:<https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 01.04.2022).
5. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.04.2022).

УДК 330.131.7

Кухарська Л.В.
доктор філософії з менеджменту,
доцентка кафедри іноземних мов та військового перекладу,
Національна академія сухопутних військ імені Петра Сагайдачного,
м. Львів
Живко З.Б.
д.е.н., професор, професорка кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
Родченко С.С.
к.е.н., доцент, доцентка кафедри кафедри фінансово - економічної
безпеки, обліку і аудиту,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, м. Харків

РИЗИК В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ФОРМУВАННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Невизначеність, як зазначав В.Д. Базилевич, – це недостатня інформованість про вірогідність майбутніх подій, які впливають на долю учасників ринку [1]. Тобто, з погляду економістів [2], «невизначеністю є обмеженість або повна відсутність якісної інформації про систему, якою є підприємницьке утворення та середовище в якому воно функціонує, що в підсумку обумовлює складність процесу управління в цілому та забезпечення його ефективності».

Багато рішень приймаються в умовах можливої небезпеки втрат. Пов'язано це з різноманітними оточуючими невизначеностями. В теорії прийняття рішень невизначеності класифікують за ознаками [3]: недостатність або надлишок інформації про природні явища і процеси; невизначеність пов'язана з недостатніми знаннями про природу (не знання точних обсягів корисних копалин в конкретному родовищі; не відомість точних податків від підприємств галузі); невизначеність природних явищ (погода: засуха, дощі, стихія, тощо які впливають на урожайність, туризм, транспортну завантаженість); невизначеність, пов'язана з технологічними процесами: плановими та аварійними; невизначеності, пов'язані з факторами зовнішнього

середовища прямої дії: невизначеність, пов'язана з діяльністю учасників господарської діяльності (постачальників, контрагентів, партнерів, конкурентів) з їхньою діловою активністю, фінансовим станом, дотриманням зобов'язань тощо; невизначеність, пов'язана із соціальними та адміністративними факторами в конкретних регіонах, де суб'єкт господарської діяльності має ділові відносини.

Системний підхід до управління, який сформувався і 50-х роках, поклав основу для розгляду організації як єдиного цілого об'єкту, що складається з низки елементів та зв'язків із зовнішнім середовищем.

Ситуаційний підхід, який розширив теорію систем, дає можливість стверджувати, що ефективне управління суб'єктом господарської діяльності враховує складові елементи як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Зовнішнє середовище включає різні сили, організації, політичні партії та соціально-економічні спільноти, до яких суб'єкт господарської діяльності є дотичним в процесі свого функціонування. Відповідно всі причини, умови та наслідки таких взаємин впливають на процес прийняття управлінських рішень суб'єктом господарської діяльності [3]. Саме зовнішнє середовище є постійно змінним та нестабільним, тому суб'єкту господарської діяльності потрібно не лише володіти інформацією про оточуюче середовище, природу його змін, але й вміло реагувати на ці зміни, адаптуватися до них, передбачати можливі ризики та загрози, визначаючи параметри чисто економічних та допоміжних чинників.

Кожен підприємець прагне так працювати, щоб розвивати свій бізнес, отримувати прибутки та зменшувати витрати. Відповідно для цього підприємці мають володіти знаннями з прийняття управлінських рішень та управління ризиками, щоб дотримуватися норм і правил діяльності, конкурувати на ринку і забезпечувати стан економічної безпеки свого підприємства, виходячи на ринок ризикує та адаптується зо впливу як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Тому володіючи комплексом знань та інструментарієм ризик-менеджменту підприємство зможе реагувати на загрози, при цьому розробляючи та реалізуючи відповідні антикризові заходи.

Ризики у підприємницькій діяльності виникають під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників: соціальні ризики; ризики зміни політичної ситуації у світі та в країні; економічні ризики; ризики зміни законодавства; інформаційні ризики; ризики зміни кон'юнктури ринку; екологічні ризики тощо, – які в разі переходу у критичний стан

реалізуються як загрози підприємницькій діяльності.

Тобто, ризик поруч із загрозою є формою небезпеки, реалізація якої може мати як позитивний, так і негативний наслідки; у першому випадку це спричинить зростання рівня безпеки, а в другому – призведе до виникнення загрози через неправильні дії та управлінські рішення топ-менеджменту [4].

Вважаємо, що управління ризиками є процес прогнозованості і мінімізації втрат та їх впливу на різні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємств.

Відповідно ризик-менеджмент, на нашу думку – це сукупність дій управлінського спрямування, направлених створення таких умов для діяльності підприємства, які забезпечать його розвиток, прибутковість, економічну безпеку шляхом своєчасного виявлення, оцінювання та нейтралізації прояву негативних наслідків непередбачуваних подій, що виникають в умовах невизначеності та браку якісної інформації і носять системний та комплексний характер. Відповідно забезпечення економічної безпеки підприємства є передумовою його існування, комплексним видом діяльності, постійним процесом підтримання його функціональних складників на певному рівні з метою досягнення максимального ефекту за своєчасного реагування на негативні впливи внутрішніх і зовнішніх чинників.

Література:

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник; За ред. В.Д. Базилевича. 6-те вид., перероб. і доп. К.:Знання-Прес, 2007. 719 с.
2. Грідін О.В., Дудник О.В., Руденко С.В. Сутність, місце та сучасне значення ризик-менеджменту в управлінській парадигмі організації. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. Вип. 191, 2018. С. 188-201. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
3. Zinaida Zhyvko, Olena Herasymenko, Liliia Kukharska, Svitlana Rodchenko, Iryna Lesyk. Conception of Risk-Oriented activity Conception. *Knowledge, Education, Law, Management*. № 2 (30), 2020 P. 69-95 (352 p.)
4. Живко З. Б., Герасименко О. М., Лесик І. І. Ризики в системі економічної безпеки суб'єкта господарювання. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін : зб. матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції, Полтава : ПДАА, 2020. 785 с. С. 732–735.

УДК 657

*Лега О. В.
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Змієвська А.
здобувач вищої освіти СВО – Магістр,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС

На сучасному етапі в Україні відбуваються постійні зміни у сферах національної економіки, у тому числі в системі обліку та оподаткування. Це призводить до загострення уваги на осмисленні цих змін, аналізу проблем з метою визначення шляхів їх подолання. Особливої актуальності набуває розгляд даних питань в умовах воєнного часу. На час війни та для повоєнного розвитку потрібна нова податкова модель. Тому уряд отримав чітке доручення повернути малий та середній бізнес. Забрати все, що заважає. Максимально послабити податки, прибрати усі труднощі. Тому ВРУ терміново 15 березня ухвалила законопроект № 7137-д, який спрямований на податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану.

Отже, до впровадження військового стану, фізичні особи-підприємці перебували на 1-3 групі єдиного податку (далі - ЄП).

Платниками ЄП, які відносяться до першої групи, є фізособи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню. Ставка ЄП не більше 10% від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який встановлюється для кожного нового року, крім того платники податку першої групи відповідно до вимог п. 296.10 ст. 296 ПКУ РРО та/або ПРРО не застосовують.

Платники ЄП другої групи – це підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам ЄП та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства. Ставка ЄП не більше 20% МЗП.

Платниками третьої групи – є фізособи - підприємці, які не

використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах - не обмежена та юрособи суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми. Ставки ЄП встановлюються у відсотках до доходу: 3%(+ПДВ) та 5%.

Підприємці на спрощеній системі оподаткування першої-другої групи платять ЄП - щомісяця до 20-го числа включно, на третій раз на квартал, та й то якщо отримують дохід. При несвоєчасній сплаті чи несплаті взагалі нараховується штраф - для першої групи це 124,05 грн, для другої - 650 грн та пеня. Згідно Закону про застосування РРО - платники другої та третьої групи від 01.01.2022р. мають обов'язок проводити розрахункові операції із застосуванням РРО/ПРРО.

У зв'язку із введеним воєнним станом на території України та прийнятим Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», яким внесені зміни до ПКУ. Відповідно до нього тимчасово, з 01.04.2022 р. до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, дозволені такі особливості щодо ЄП: перша та друга група мають право не сплачувати ЄП, термін оплати довільний, так як сплата в цей період є добровільною; платниками ЄП третьої групи можуть бути фізособи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, в яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень; встановлено право переходу для платників третьої групи на ставку ЄП – 2%. Застосування ставки податку у розмірі 2% доходу передбачає включення ПДВ до складу ЄП (як у випадку застосування ставки єдиного податку у розмірі 5 відсотків доходу).

Для того, щоб перейти на із 1 квітня 2022 року на тимчасову сплату ЄП за ставкою 2% з «воєнними» особливостями, подати заяву слід не пізніше 30.03.2022 року. Для переходу необхідно подати заяву про застосування спрощеної системи оподаткування за формою, затвердженою визначеною наказом Мініну від 16.07.2019 р. №308. При цьому, платник має також заповнити Розрахунок доходу за попередній календарний рік, що передує року переходу на спрощену систему оподаткування.

У формі Заяви слід обов'язково заповнити рядки 1, 2, 3, 4, 5.1, 5.1.1 (обов'язково зазначається ставка у відсотках до доходу - 2%), 6,8.

Графи Заяви, що стосуються реєстрації платником ПДВ, в даному випадку заповнювати не потрібно. Заяву про перехід на спрощену систему оподаткування чи зміну групи ЄП, за бажанням платника, можна буде подати засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог.

На сьогодні в Україні потроху повертається в роботу бізнес, а українці реєструють нові ФОПи. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зазначає...бізнес починає оговтуватися після першого шоку. Одразу декілька найбільших заводів починають працювати. Понад 120 тисяч підприємців за пару днів подали заявку для переходу на нову систему оподаткування 2% з обороту. За останню добу через систему «Дія» було зареєстровано тисячу нових ФОПів. Зазначимо, що у топі за популярністю - ФОПи, що надають інформаційні послуги, ІТ-сфера, роздрібна та оптова торгівля. Крім того, близько 1,5 тисячі виробничих підприємств подали заявки на релокацію. Декілька сотень вже переїхали або прямо зараз переїжджають з районів бойових дій для того, щоб продовжити роботу.

Стає зрозуміло, що без працюючої і ефективної економіки перемога у війні неможлива. Влада зробила ряд кроків, щодо підтримки бізнесу, тож маємо надії, що економіка держави буде працювати.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 31.03.2022.)

2. Як заповнити заяву для переходу на єдиний податок за ставкою 2%. URL: https://buhgalter911.com/uk/news/news1064285.html?utm_source=esputnik&utm_medium=email&utm_campaign=news_b91 (дата звернення 31.03.2022.)

3. Особливості застосування єдиного податку третьої групи за ставкою 2% для платників ПДВ. URL: <https://tax.gov.ua/media-sentr/novini/577182.html> (дата звернення 31.03.2022.)

4. За останню добу через систему «Дія» було зареєстровано тисячу нових ФОПів. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/biznes-ogovtuyetsya-vid-pershogo-shoku-ukrayinski-pidpriyemci-podayut-zayavki-na-novu-sistemu-opodatkuvannya-2025505.html> (дата звернення 31.03.2022.)

УДК 657

*Лега О. В., к.е.н., доцент, доцент
кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,
Мельник А., Веззга Н.,
здобувачі вищої освіти СВО – Магістр,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВИХ РОЗРАХУНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Підприємства, які прагнуть бути відкритими для зовнішнього світу та стабільності в мінливому ринковому середовищі, повинні відповідати міжнародним і національним вимогам щодо виробництва якісної екологічної продукції. Однією з найголовніших проблем розробки і реалізації ефективної політики в цьому напрямі є відсутність забезпечення керівництва підприємства комплексною, достовірною та своєчасною інформацією про екологічну діяльність [1]. Податкове поле у частині екологічної діяльності реалізується через нарахування та сплату екологічного податку.

Екологічний податок \square це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року [2].

Згідно ПКУ, платниками податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації, постійні представництва нерезидентів, включаючи тих, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників, під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:

- викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення;
- скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти;

- розміщення відходів (крім розміщення окремих видів (класів) відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання);
- утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені);
- тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк.

Суми податку розраховують самостійно на основі визначених ставок для кожного виду відходів, забруднюючої речовини, категорії радіоактивних відходів та їх фактичного обсягу [2].

Зазначимо, що п. 37 підрозд. 5 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ встановлено, що за податковими зобов'язаннями з екоподатку, які виникли: з 01.01.-31.12.2022 р. включно, ставки податку становлять 30% ставок, передбачених пп. 245.1 і 245.2 ПКУ; з 01.01.-31.12.2023 р. відповідно 60 %; 01.01.-31.12.2024 р. відповідно 90 %; з 01.01.2025 року, ставки податку становлять 100% [2].

Облікова інформація має важливе значення для визначення сум податків, які необхідно сплатити платнику до бюджету згідно податкового законодавства [3].

Законом України «Про відходи» встановлено, що суб'єкти господарської діяльності у сфері поводження з відходами зобов'язані на основі матеріально-сировинних балансів виробництва виявляти і вести первинний поточний облік кількості, типу і складу відходів, що утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються, і подавати щодо них статистичну звітність у встановленому порядку [4].

Таким чином, облікова інформація щодо відходів формується значною мірою на підставі даних їхнього первинного обліку, який ведеться у відповідних формах первинної документації з використанням технологічної, нормативно-технічної, планово-економічної, бухгалтерської та іншої документації [3].

Для відображення інформації про розрахунки за податками застосовують рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами», а саме субрахунок 641, на якому ведеться облік податків, які нараховуються та сплачуються відповідно до чинного законодавства. За кредитом рахунку 64 відображаються нараховані платежі до бюджету, за дебетом належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплата, списання тощо.

Аналітичний облік податку ведуть за видами платежів (основний платіж, штрафи, пені) із виділенням аналітичних рахунків згідно із переліком екологічних платежів: податок за розміщення відходів у навколишньому природному середовищі; податок за викиди в атмосферу забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення.

У бухгалтерському обліку нарахування екологічного податку відображається кореспонденцією рахунків за дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» та за кредитом рахунку 641 «Розрахунки за податками», сплата податку – за дебетом рахунку 641 «Розрахунки за податками» та за кредитом рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті» [3].

Платники податку складають податкові декларації екологічного податку за видом забруднення та подають їх протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, до контролюючих органів та сплачують податок протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем граничного строку подання податкової декларації.

Платники податку перераховують суми податку, що справляється за викиди, скиди забруднюючих речовин та розміщення відходів, одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, які забезпечують розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному законом.

Якщо платник податку з початку звітного року не планує здійснення викидів, скидів забруднюючих речовин, розміщення відходів, утворення радіоактивних відходів протягом звітного року, то такий платник податку повинен повідомити про це відповідний контролюючий орган за місцем розташування джерел забруднення та скласти заяву про відсутність у нього у звітному році об'єкта обчислення екологічного податку. [2].

Свочасне та повне відображення в бухгалтерському та податковому обліку операцій, пов'язаних з об'єктами екологічного оподаткування дозволить поліпшити якість і прозорість податкової звітності та посилити контроль за дотриманням екологічного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С., Лега О.В. Екологічний облік

як складова системи інформаційного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку АПК: колективна монографія / за заг. ред. Л. Б. Гнатишин. Львів: Сполом, 2021. С. 128 – 148. URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11460/1/Гнатишин_Прокопишин_Лега.pdf (дата звернення 19.03.2022).

2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755–VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 19.03.2022).

3. Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Екологічний податок: особливості обліку і оподаткування у контексті нормативно-правових змін // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. – Харків: «Міськдрук», ХНТУСГ, 2017 – Вип. 185. – С. 231 - 242. http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/323/1/Leha_Jaloveha_Pruidak_стаття.pdf (дата звернення 19.03.2022)

4. Про відходи: Закон України від 05 березня 1998 р. № 187/98-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 19.03.2022)

УДК 657

Лега О. В.

*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Яловега Л. В.*

*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Прийдак Т. Б.*

*к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,*

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

АНАЛІТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ПОДАТКОВОГО АНАЛІЗУ

Податкова діагностика проводиться з метою оцінки рівня дотримання податкового законодавства, виявлення податкових ризиків та способів управління ними та виявлення можливостей для оптимізації оподаткування. Одним з інструментів податкової діагностики є аналіз, ключовим завданням якого є обґрунтування економічних рішень, спрямованих на оптимізацію податкових розрахунків.

Інформаційну роль у вирішенні проблем оптимізації оподаткування підприємства відіграє бухгалтерський облік, адже системою бухгалтерського обліку акумулюється та обробляється інформація щодо нарахування й сплати податків та зборів до бюджетів різних рівнів. Ми погоджуємося з тим, що не існує інформації більш доступної й достовірної, ніж інформація бухгалтерського обліку, адже вона формується на основі систематичного та суцільного документування всіх господарських операцій. У такому разі зростає роль якості й своєчасності подання бухгалтерської інформації, яка є підставою для вирішення проблем податкової безпеки суб'єктів господарювання.

Для податкового аналізу цінною є інформаційна податкова база - податкові документи, зміст та форми яких відображають систему зв'язаних взаємопов'язаних обліково-податкових показників.

Інформацію для податкового аналізу класифікують за внутрішніми і зовнішніми джерелами. Зовнішня податкова інформація включає

податкове законодавство, інструкції, спеціальну літературу з методик податкового планування. Також, на нашу думку, до такої інформації доцільно віднести інформацію фіскальних органів – Листи «про результати опрацювання зібраної податкової інформації щодо проведення фінансово-господарських операцій», Результати податкових перевірок (акти (довідки) камеральної перевірки, документальної (виїздної) перевірки, документальної (невиїздної) перевірки, акт (довідка) про результати фактичних перевірок тощо), Податкові повідомлення-рішення про обов'язок платника податків сплатити суму грошового зобов'язання, визначену контролюючим органом [1].

Внутрішні джерела залежать від специфіки діяльності підприємства. До неї можна віднести інформація організаційного характеру статус, місце реєстрації, наявність структурних підрозділів, бюджети підприємства, також ставки податків, джерело сплати, наявність пільг, терміни сплати.

На нашу думку, внутрішні джерела податкової інформації доцільно поділити на групи:

1. Довідкова – документи, що містять довідкові відомості, які деталізують дані для обчислення податків, що розшифровують або обґрунтовують податкові розрахунки. Тут можна виділити документи, необхідні для обчислення податків та документи довідкового характеру, що не впливають на обчислення сум податків.

2. Облікова – документи, що є зведеними формами обліку. Первинні документи бухгалтерського обліку, накопичуючись і систематизуючись у податковому обліку, підлягають узагальненню за певний період. Після цього в згрупованому вигляді документи визначають суму нарахованих податків, що підлягають внесенню в бюджети.

3. Звітно-декларативна – документи, у яких фіксуються податкові розрахунки й суми податків. За кожним податком існує єдиний розрахунковий документ, що подається платником податків у орган фіскальної служби у встановлений законодавством строк [1].

Для оптимізації податкових розрахунків та зниження податкових ризиків підприємства необхідно проводити аналіз інформаційної податкової бази.

Послідовність здійснення податкового аналізу залежить від специфіки діяльності суб'єкта господарювання. Доцільно виділити

три етапи:

1. Організаційний – уособлює оцінку існуючої системи оподаткування господарюючого суб'єкта: загальний аналіз і розгляд елементів системи оподаткування економічного суб'єкта; визначення основних чинників, що впливають на податкові показники; оцінка методики нарахування податкових платежів; оцінка документообігу та вивчення функцій і розподіл повноважень служб і виконавців, відповідальних за нарахування і сплату податків; попередній розрахунок податкових показників економічного суб'єкта.

2. Основний – передбачає аналіз податкової інформації, порівняння з періодом попереднього року, визначення основних факторів впливу на податкове навантаження підприємства, чинники, які впливають на прибутковість або збитковість підприємства, розрахунок планових показників діяльності підприємства. Особливу увагу потрібно приділити аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в розрізі податків та зборів.

3. Підсумковий – узагальнюються результати податкового аналізу щодо правильності оподаткування. На підставі проаналізованої інформації виявляються ризики за певний період та приймаються управлінські рішення щодо оптимізації податкових розрахунків [2].

Податковий аналіз, виступаючи споживачем інформаційних даних, повинен виявити переваги і недоліки діючої системи інформації, сприяти її застосуванню для досягнення цілей організації, дозволяючи при цьому досягати цілей кожної з існуючих в організації систем обліку.

Список використаних джерел:

1. Лега О. Використання податкової інформації у розрахунках з бюджетом. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific EJournal*. 2017. Vol. 2. No. 3. Pp. 63–74. URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/318/1/120-279-1-SM_Стаття.pdf. (дата звернення 20.03.2022).

2. Лега О. В., Канцедал Н. А., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Аналіз як інструмент податкової діагностики. // Eurasian scientific discussions. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2022. Pp. 520-527. URL: <https://sciconf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-eurasianscientific-discussions-13-15-fevralya-2022-goda-barselona-ispaniya-arhiv/>. (дата звернення 20.03.2022)

УДК 339.138:004.832.28

Мартин О.М.

*к.е.н., доцент кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту,*

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів*

Живко З.Б.

*д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів*

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ОСНОВІ МАРКЕТИНГОВОГО ПІДХОДУ

Збутова діяльність в маркетинговій політиці підприємства розглядається в контексті того, що у цій сфері формується кінцевий результат діяльності підприємства і його зусиль, які спрямовані на одержання максимального прибутку. Маркетинговий підхід до організації управління збутом продукції підприємства дозволяє поєднати два аспекти процесу реалізації продукції, які сприяють підвищенню ефективності всієї виробничо-збутової роботи підприємства, по-перше, систему заходів з раціонального розподілу і реалізації продукції, по-друге, систему заходів з ефективного фізичного переміщення продукції [1, с. 175]. Такий підхід до організації управління збутом продукції є важливим для підвищення ефективності збутової роботи підприємства, оскільки між витратами на маркетинг і вибором від реалізації продукції існує тісний взаємозв'язок.

Стратегічне маркетингове управління збутом – це «багатоаспектний управлінський процес, який базується на концепції маркетингу і спрямований на забезпечення ефективного продажу у довгостроковій перспективі через задоволення потреб споживачів в умовах мінливості маркетингового середовища» [2, с. 68].

Маркетинговий підхід до організації управління збутом продукції орієнтується на тісну і постійну взаємодію підприємства з покупцями, врахування інтересів споживачів. Збутова орієнтація вітчизняних підприємств, яка передбачає врахування інтересів виробника, сформувалася в умовах, коли ринок був на етапі становлення, а конкуренція не визначала в повній мірі функціонування підприємства,

конкурентні позиції підприємства на ринку нівелювалися. Збутова орієнтація передусім – це орієнтація на поточний момент і короткостроковий період.

Збут в маркетинговій діяльності підприємства є найважливішим інструментом, який дає можливість підприємству сформувати конкурентну перевагу, а з позиції менеджменту – збут є конкретною функцією управління конкретним підприємством.

Маркетинговий підхід до управління збутом стосується як виробничої, так і збутової діяльності. Оскільки управління збутовою діяльністю є постійним процесом, причому процесом, який є багатоаспектним і по суті складним, воно потребує постійної уваги, аналізу і контролю. Ефективна сучасна система управління збутовою діяльністю повинна враховувати як інтереси виробника, так і інтереси споживача.

Перехід на маркетингову систему збутової діяльності передбачає прийняття низки маркетингових рішень, а саме: розробку системи цілей у сфері збуту; вибір цільового ринку; вибір методів збуту; розробку стратегії збуту; визначення місця, часу і способу виходу на ринок; розробку заходів стимулювання збуту і визначення переліку додаткових послуг [3, с. 17].

Формування маркетингової моделі управління збутом спрямоване на орієнтацію підприємства на потреби ринку і ринковий попит, повноцінне задоволення потреб споживача і отримання максимального підприємницького прибутку, також передбачає оцінку збутової діяльності, створення стратегії розвитку збуту і ринку, оцінювання кон'юнктури ринку, формування інформаційної бази і відповідного інформаційного забезпечення.

Сучасний маркетинговий підхід до формування збутової політики повинен враховувати вплив зовнішнього середовища, та чинників, які його зумовлюють – активних чинників попиту, активних чинників пропозиції, пасивних чинників. Виокремлення таких чинників зумовлений тим, що зміни попиту і пропозиції унаслідок дії активних чинників обумовлені функціонуванням в короткостроковому періоді, а дія пасивних чинників спрямована на створення умов для розвитку попиту і пропозиції [4, с. 115].

Активні чинники формування попиту, обумовлені в першу чергу ціновими чинниками (ціни на ринку є дуже мінливі і динамічні, причому ціни еластичні у сторону зростання), демографічними

(зростання частки населення, яка користується продукцією фірми), структурними чинниками споживання (зміна у структурі споживання, зростання споживання споживачами продукції інформаційного простору). Активні чинники формування пропозиції обумовлені також в першу чергу ціновими чинниками (цінова динаміка на ринку товару, можливість впливу держави на формування ціни товару), а також зростанням та розширенням якісних параметрів товару, збільшенням кількості підприємств-конкурентів. Пасивні чинники, що стосуються демографічних змін, змін в доходах населення.

Маркетингове управління збутом продукції підприємства – це частина цілісної маркетингової системи управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства, яка передбачає маркетингове планування, маркетингову організацію збуту, мотивування системи розподілу продукції, маркетингове контролювання і регулювання збуту, а також маркетинговий аналіз збуту.

Збутова діяльність підприємства потребує постійного удосконалення, постійної орієнтації на ринкову ситуацію, яка підвладна постійним змінам, які обов'язково має враховувати підприємство. Перехід на маркетингову орієнтацію збутової діяльності підприємства, обумовлений необхідністю забезпечення ефективного збуту підприємства у довгостроковій перспективі в умовах мінливого маркетингового середовища з орієнтацією на задоволення потреб споживачів передбачає прийняття маркетингової програми і конкретних маркетингових рішень.

Список використаних джерел:

1. Кучер О.В., Гофман М.О. Формування принципів маркетингової політики підприємств. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Економічні науки.* 2015. Вип. 10. С. 174-178.
2. Герзанич В.М., Дуран В.І., Форкош М.О. Маркетинговий підхід до стратегічного управління збутом підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2021. № 11. С. 66-71.
3. Баканов І.В. Роль збутової діяльності для промислового підприємства. *Управління розвитком.* 2014. № 13. С. 16-17.
4. Ніценко В.С. Теоретичні засади збутової політики аграрних підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки.* 2015. № 2. С. 111-118.

УДК 368.1

*Матвійчук Л.О.
к.е.н, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький*

УПРАВЛІННЯ ПОРТФЕЛЕМ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В сучасних умовах господарювання страховий бізнес є не лише механізмом захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання страхових випадків, а й потужним інвестором для національної економіки. У зв'язку із значною роллю страховиків у стабілізації та розвитку економіки країни питання їх ефективного функціонування є досить актуальним. Страхові компанії в умовах нестабільності економіки зіштовхуються з впливом зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів та зобов'язані враховувати їх у своїй діяльності. Зосередження уваги наукової спільноти на проблемах формування та підтримання збалансованості страхового портфеля, в управлінні страховим бізнесом, є не випадковим, адже оптимальний страховий портфель дозволяє скоротити витрати страховика, знизити рівень ризиків, підвищити відновлюваність договорів страхування, сформувані ефективну тарифну політику з урахуванням поточних тенденцій ціноутворення, що у підсумку підвищує рентабельність та фінансову стійкість страхової компанії., зміцнює її ринкові позиції.

Величина та структура страхового портфеля характеризують цілі, завдання, масштаби та характер діяльності страхової компанії на ринку.

Структура страхового портфеля складається під впливом асортименту страхових послуг, тобто системи видів і форм страхування. Особливе значення для забезпечення фінансової стійкості страхових операцій має оперативне реагування на задоволення попиту в тих страхових послугах, які в ринкових умовах відповідають інтересам страхувальників. Страхова компанія намагається впливає на величину та структуру страхового портфеля з метою отримання бажаних якісних показників своєї діяльності, втілених в кінцевому результаті – у прибутку.

Управління страховим портфелем дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища та внутрішнього стану страховика і формувати збалансований страховий портфель як основу стабільного фінансового положення страхової компанії.

На формування збалансованого страхового портфеля значний вплив здійснює такий інструмент як андеррайтинг, що являє собою комплексну роботу, яку проводить страховик із прийому на страхування ризиків, включаючи їх оцінку, визначення можливості страхування, вибір оптимального покриття, перевірку відповідності ризиків і клієнтів цілям і завданням страхової організації.

Також значний вплив на збалансування страхового портфелю здійснює розгалужена мережа страхових агентів та ефективна кадрова політики, оскільки наявність висококваліфікованих співробітників, які сумлінно виконують свої прямі обов'язки дозволяє своєчасно враховувати ризики і формувати збалансований страховий портфель, що є запорукою сталого функціонування страхової компанії на ринку страхування [1, с. 150].

Ще одним інструментом, який дозволяє сформувати оптимальний страховий портфель є тарифна політика. Вона спрямована на забезпечення беззбитковості страхових продуктів компанії в довгостроковому періоді, встановлення кожного ризику, що приймається на страхування, справедливої ціни, перевищення доходів компанії над витратами, забезпечення фінансової стійкості та рентабельності діяльності страховика.

Перестраховання – дає можливість нівелювати небажані для діяльності страхової компанії наслідки, мінімізуючи можливі відхилення за результатами її роботи, як у випадку одиначної страхової події, так і за підсумками роботи впродовж певного періоду.

Ще одним важливим аспектом, який впливає на збалансованість та стійкість страхового портфеля – це безпечність страхового портфеля. Його суть полягає у здійсненні страховиком системи превентивних заходів. Сутність яких полягає у належній організації системи попередження виникнення збитків у страховика шляхом забезпечення його діяльності, пов'язаної з запобіганням майбутнім можливим втратам, за рахунок впровадження ефективної правової та фінансової превенції. До правової превенції належать передбачені чинним законодавством або договорами страхування застереження, згідно з якими страховальник повністю або частково позбавляється страхових

відшкодувань. Вони охоплюють випадки протиправних дій або бездіяльності з боку страхувальника щодо застрахованих об'єктів. Перелік ризикованих об'єктів, які не приймаються на добровільне страхування, та можливих відмов щодо виплати відшкодування може бути складений у разі страхування як фізичних, так і юридичних осіб. Фінансова превенція полягає в тому, що частина страхових премій спрямовується на фінансування превентивних заходів.

Відповідно до чинного законодавства для здійснення таких заходів страховики можуть на добровільних засадах формувати резерв. За своєю природою та економічним змістом, ці кошти не можуть належати до страхових резервів, адже вони прямо не пов'язані з забезпеченням виконання страховиком зобов'язань перед страхувальниками при настанні страхових випадків. [2, с. 315].

Таким чином, управління страховим портфелем передбачає комплексне вирішення ряду тактичних і стратегічних завдань від яких залежать обсяги надходжень страхових премій, виплати страхового відшкодування та їх коливання, платоспроможність, фінансова стійкість та ринкова позиція страхової компанії..

Список використаних джерел:

1. Кисільова І. Ю., Нагорний Ю.І. Проблеми формування та управління страховим портфелем. *Вісник Запорізького національного університету*. Економічні науки. 2015. № 1. С. 145-155
2. Ткаченко Н.В. Управління страховим портфелем в інтересах стійкого та безпечного функціонування страховика. *Збірник наукових праць Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. №1. С. 308-317

УДК 338.432:330.131.7:658

Муха Ірина Олегівна
аспірантка 1 року навчання (денної форми)
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Тесьлович Людмила Сергіївна
к.е.н., старший науковий співробітник
відділу обліку та оподаткування,
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС РИЗИКІВ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Міжнародний бізнес розширює горизонти підприємств та пропонує унікальні можливості для зростання, розвитку та створення прибутку. У світі, який швидко змінюється економічно, політично та соціально, аудит дозволяє зрозуміти - чи існує у підприємства чітка та зрозуміла для інвесторів стратегія, чи відповідає вона умовам зовнішнього середовища та чи розуміють стратегію підприємства ключові працівники. У разі відсутності чіткої стратегії, аудит дозволяє її розробити з максимальним врахуванням можливих ризиків, зокрема і для аграрних підприємств.

Аграрний бізнес – це особлива підсистема економічних відносин, що склалася в аграрному секторі розвинених країн внаслідок злиття аграрного, промислового і торгового капіталів у процесі поглиблення інтеграційних зв'язків між сільським господарством та промисловістю[1].

Аудит бізнес-стратегії аграрних підприємств має три складові:

- оцінка зовнішнього середовища;
- оцінка внутрішніх можливостей аграрного підприємства;
- інтеграція перших двох етапів.

Для успішної інтеграції складових, детальніше слід розглядати фактори зовнішнього середовища оцінивши конкурентів, споживачів та всіх зацікавлених осіб, щоб спроектувати модель бізнесу, який зможе якісно задовольнити споживачів[2]. Адже саме для аграрного сектору характерні три напрями ведення бізнесу B2B (бізнес для бізнесу), B2C (бізнес для кінцевого споживача) та M2M (ринок для ринку). Саме M2M має величезні масштаби виробництва та визначається технологічними циклами.

Аграрний бізнес в країні за напрямом М2М є одним з найперспективніших. Україна, в мирний час, пропонує чудову інфраструктуру, включаючи один із великих портів у Європі, конкурентний бізнес-клімат і добре освічену робочу силу. Однак ведення бізнесу в цій сфері нагадує безперервний біг з перешкодами та ризиками.

Загальновідомо, що ризик – це небезпека. Тому коли говорять про ризик у сфері аграрного виробництва, переважно мають на увазі небезпеку виникнення різних збитків, вірогідність (загрозу) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності. [3] Але якщо б ризик був пов'язаний тільки з можливими негативними наслідками, то єдине розумне рішення – вийти із ризикової зони. За своїми характеристиками сільськогосподарські ризики можна цілком віднести до категорії ризиків, що являють собою небезпеку нанесення збитку сільськогосподарському підприємству внаслідок порушення нормального ходу виробничого процесу [4]. У той час, коли природні сили в будь-якій іншій галузі розглядаються лише з точки зору стихійного лиха і завдання збитків, то сільське господарство в цьому відношенні є винятком. Враховуючи що в рослинництві сонячна енергія та волога є факторами виробництва, дія природних факторів може приносити не тільки збитки, а й додатковий дохід. Звідси можна зробити висновок, що ризик – це спосіб ведення бізнесу в умовах невизначеності, адже сьогодні не існує загальної думки й у виділені ознак та принципів класифікації ризиків. В основному керуються при їх описі двома принципами: по конкретному змісту кожного типу і виду ризиків або за сферою господарської діяльності та поділом їх на групи з метою управління ними в залежності від джерела і етапу виникнення й можливості використання відповідного способу. Що стосується характерних ознак прояву ризику в аграрному виробництві, то слід зазначити, що сільське господарство – це галузь економіки, яка переважно займається виробничою діяльністю, в ході якої вирощується або виробляється сільськогосподарська продукція, що потребує подальшої переробки і реалізації споживачам.

Нині аграрне підприємство є найбільш ризиковим видом діяльності [2]. Це пов'язано з тим, що процес виробництва включає в себе кілька стадій (наприклад, у галузі рослинництва – це оранка,

підготовка ґрунту до сівби, сівба культур, догляд за посівами, збір урожаю і т.д.), на кожній з яких аграрний товаровиробник може зазнати збитків внаслідок помилкових дій, прийняття невірних рішень або негативної дії навколишнього середовища.

Рис. Класифікація ризиків аграрного сектору

У сучасних умовах більшість підприємств переробної сфери інтегруються з сільгоспвиробниками для забезпечення постійної якісної сировинної бази. Проте, не завжди інтеграція здійснюється на

взаємовигідних умовах і не завжди підприємства до неї готові через відсутність мобільності і гнучкості в структурі управління і виробництва. Методика реінжинірингу, заснована на тому, що перепроєктування усіх бізнес-процесів, дозволить оптимізувати інтеграційні процеси з урахуванням цільових інтересів усіх учасників інтегрованої системи.

На думку експертів, вітчизняному агросектору потрібні зміни. Орієнтування на зовнішній ринок, налагодження зв'язків з європейськими партнерами. Підвищувати стандарти якості та безпеки, приводити їх у відповідність до вимог ЄС в напрямку ощадного виробництва. Оптимізувати логістику і розвивати інфраструктурні проекти для того, щоб мінімізувати втрати при збиранні, зберіганні врожаю, транспортуванні сировини і реалізованій продукції (наприклад, будувати сучасні сховища). Переорієнтуватися на альтернативні джерела енергії, використовувати там, де це можливо, органічні відходи. Налагоджувати систему управління сільськогосподарським підприємством. Перейти від консервативного ведення бізнесу і дій навмання до чіткої побудови стратегії розвитку. Виявити своє місце серед аграріїв-конкурентів, поставити мету і рухатися до неї[2].

Список використаних джерел:

1. Про розвиток сільських територій і не тільки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csi.org.ua/pro-rozvytok-silskyh-terytoryj-i-ne>.
2. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/system/files2015-2020.pdf>
3. Лучко М. Невизначеність та ймовірнісність господарських операцій: до питання бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / М. Лучко // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 2 (9). – С. 98-109. – Режим доступу <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13lmrpbo.pdf>.
4. Горшков Д. Об'єктивність ризиків і страхова реальність /Д. Горшков // Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agro-business.com.ua>

УДК 657

Назарова Г.Б.

к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,

Красін В.М.

здобувач вищої освіти,

Центральноукраїнський національний технічний університет,

м. Кропивницький

ОБЛІК ТА АУДИТ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКОВИМИ ПЛАТЕЖАМИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЙ

Виняткове значення податків для держави є безперечним. Обов'язковість сплати податків в Україні прописана у Конституції України [3] і у Податковому кодексі [5].

Механізм нарахування і сплати податків постійно трансформується. Найістотніший вплив на трансформування обліку і аудиту спричиняє розвиток таких цифрових технологій:

штучний інтелект (Artificial intelligence);

хмарні технології і обчислення (Cloud technologies and computing);

технології роботи з великими даними (Big Data);

блокчейн (Blockchain).

Штучний інтелект доцільно використовувати для вирішення завдань які регулярно повторюються та вирішення нестандартних завдань (варіантних моделей податкових надходжень та податкового навантаження, створення прогнозних моделей, встановлення шахрайських схем).

Хмарні технології і обчислення є доцільним розглядати як послугу інтернет-сервісу. Використання Cloud technologies and computing доцільно у разі необхідності резервного копіювання інформації, контролю та розширення доступу до інформації.

Технології роботи з великими даними можуть бути використані у проєктах прогнозного моделювання.

Блокчейн сприяє оптимізації як облікового процесу, так і аудиту. Перехід до фінансової системи зі значним елементом блокчейна відкриває безліч можливостей для професії бухгалтера, а навички аудитора зосереджуються на питаннях більш високого рівня. Використання технології блокчейн змінює саму процедуру аудиту. У

аудиторів з'являється можливість автоматично перевіряти величезні масиви інформації, що призводить до зближення процедур обліку і аудиту.

Основними перевагами застосування цифрових технологій при здійсненні облікових і аудиторських процедур є: обробка та збереження великої кількості однакових у структурному плані одиниць облікової інформації; можливість здійснення вибірки необхідної інформації з великої кількості даних; достовірне і безпомилкове здійснення математичних розрахунків; оперативне отримання даних, необхідних для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень; багаторазове відтворення дій.

До основних проблемних моментів використання цифрових технологій можна віднести захист інформації, можливість кібератак тощо.

Список використаних джерел:

1. Великанова М. М. Штучний інтелект: правові проблеми та ризики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. Т. 27, № 4. С. 220-238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2020_27_4_15 (дата звернення: 22.02.2022).
2. Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Гай О.М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 170. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 83-87 URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911> (дата звернення: 27.02.2022).
3. Конституція України: станом на 03.09.2019 / Верховна Рада України: веб – сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 25.02.2022).
4. Налоги и налогообложение: Учебник для вузов, 1997 2004, Издательский дом "Питер" <https://www.kph.npu.edu.ua> (дата звернення 25.02.2022).
5. Податковий Кодекс України від 02.12.2010, № 2755-VI (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення 22.02.2022).

УДК 361.115

*Олійник М.М.,
викладач-методист вищої категорії,
ВСП Тлумацький фаховий коледж ЛНУП, м. Тлумач*

ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ: ЯК ВОНИ ПРАЦЮЮТЬ

Податковим кодексом України передбачено особливі преференції у вигляді податкових пільг.

Податкова пільга – це передбачене податковим законодавством звільнення платника від обов'язку щодо нарахування і сплати податку й збору, а також, за певних обставин, сплата їх в меншому розмірі [п.30.1 ПКУ].

Підставою для надання податкових пільг визначено [п.30.2 ПКУ]:

- це можуть бути особливості, що характеризують певну групу платників податків, зокрема, пенсіонерам, малозабезпеченим громадянам та ін.;

- це може бути вид діяльності платника податку, зокрема це можуть бути платники, які працюють у сфері “ДіяСіті”, сільського господарства тощо;

- це може бути об'єкт оподаткування, зокрема пільги надають фізособам у вигляді невиключення до об'єкта обкладання ПДФО, отриманих від реалізації власно вирощеної продукції с-г виробництва;

- це може бути характер та суспільне значення витрат платника податку, зокрема нульова ставка ПДВ на постачання продуктів харчування, які виробляються і реалізуються в Україні, зниження до 7% ПДВ на житлово-комунальні послуги.

Право надавати пільги можуть Верховна Рада України щодо загальнодержавних податків та органи місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів. При застосуванні пільг обов'язково необхідно дотримуватись принципу стабільності, тобто їх можна вносити не пізніше як за 6 місяців до початку нового бюджетного року. Однак, законотворці часто ігнорують дотримання встановлення пільг.

Запровадження податкових пільг надають через [п.30.9 ПКУ]: Податкову знижку, що зменшує базу оподаткування до нарахування податку чи збору. Зокрема, таке вирахування стосується фізичних осіб

при сплаті податку на нерухомість, податкової знижки при сплаті ПДФО: зменшення податкового зобов'язання. Яскравим підтвердженням такого зменшення виступає соціальна пільга у разі сплати податку на доходи фізичних осіб; встановлення зниженої ставки податку. За взірць такої пільги може виступати нарахування ПДВ за різними ставками: 0%, 7%, 14%, тому що для ПДВ основна ставка податку 20%; звільнення від сплати. Прикладом такого звільнення виступає надання пільг зі сплати земельного податку [ст.281-282 ПКУ].

Платники податку мають право скористатися податковою пільгою з моменту виникнення належних підстав, а також протягом всього строку дії, якщо вони виконали умови її активації. Дія пільги може бути як тимчасовою, так і постійною (постійна ставка ПДВ 0%, 7%,14%, а тимчасове звільнення від ПДВ при постачанні ліків для боротьби з коронавірусом). Але, податкова пільга – це не обов'язок, а саме право платника податку. Невикористані платником податкові пільги не можна переносити на інші податкові періоди.

Суб'єкт господарювання – отримувач пільг зобов'язаний належно їх облікувати. Йому належить: вести облік сум таких пільг і визначати суми коштів не сплачених до бюджету через застосування пільг; відображати інформацію про суми податкових пільг в податковій звітності. Для цього в кожній формі податкової звітності відведено місце для розміру пільги; 2022 – рік значних пільг для резидентів “ДіяСіті”, що передбачає прогрес розвитку нашої держави.

Отже, сплачуючи податки і збори, слід знати не тільки свої обов'язки, але і права, одне з них – право на податкові пільги.

Список використаних джерел:

1. ПКУ – Податковий кодекс України.
2. ЗАКОН №.466 – ЗАКОН УКРАЇНИ “Про внесення змін до ПКУ щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві” від 16.01.2020 р. №466-IX.
3. Порядок №.1227 – Порядок подання документів для застосування податкової соціальної пільги, затверджений постановою КМУ від 29.12.2010 р. №. 1227.
4. Довідник податкових пільг з 1.01.2022 р.

УДК 336.201

Поляк-Свергун М.
к.е.н., кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківського навчально-наукового інституту підприємництва і
бізнесу, ЗУНУ, м. Чортків

СУЧАСНИЙ БІЗНЕС: УПРАВЛІННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

В умовах нинішньої кризи розвиток бізнесу, окрім зовнішніх факторів, додатково гальмує низка економічних та організаційних бар'єрів, серед яких важливими є велике податкове навантаження та неефективні механізми оподаткування. Залежно від форми власності та розмірів підприємств податкове навантаження на підприємство може бути більш або менш значним, але в будь-якому випадку безпосередньо впливає на результати фінансово-господарської діяльності.

Так, для великих акціонерних товариств сумлінне дотримання всіх вимог податкового законодавства призводить до відволікання великих сум грошей. Великі підприємства мають значні ризики особливо пильного контролю з боку регуляторних органів, а це означає очікування, що такі підприємства будуть отримувати значні доходи на різних рівнях. Оподаткування може призвести до зниження основних показників, до яких відносяться: ліквідність, рентабельність активів, власний капітал, що зумовлено зменшенням нерозподіленого прибутку і т.д.

Проте особливо гострим є це питання для малого бізнесу. Малий бізнес в сучасних складних умовах сприяє економічній та соціальній стабільності суспільства, виконуючи важливі економічні та соціальні функції, сприяючи насиченню товарного ринку, розвитку конкурентного середовища, перебудові виробництва та суспільства, беручи участь у ВВП та доходах бюджету на всіх рівнях, забезпеченню зайнятості та збільшенню доходу підприємців. Комплексна підтримка малого бізнесу для підвищення його конкурентоспроможності є одним із найважливіших заходів щодо зниження соціальної напруги та забезпечення економічної безпеки держави.

Є два критерії для визначення ефективності системи оподаткування бізнесу:

- має бути зрозумілою суб'єктам господарювання;
- має забезпечувати достатні податкові надходження для виконання покладених на державу функцій.

Податкова система є важливим питанням у функціонуванні підприємств усіх розмірів і форм власності. Для акціонерних товариств, наприклад, з метою оптимізації оподаткування та підвищення ефективності важливим є питання оподаткування прибутку.

Запроваджуючи податок на виведений капітал, оподаткування передбачає низку операцій, у тому числі, наприклад, виплату дивідендів на користь платника податку. Система оподаткування, яка передбачає капіталізацію прибутку підприємств, мінімізує розмір податкових зобов'язань, прискорюючи розвиток підприємства, рівень показників, що свідчать про ефективну діяльність підприємства, а отже позитивно впливає на економіку підприємства. в цілому.

Системи оподаткування бізнесу, згідно з Податковим кодексом України [4], представлені у двох формах: загальній або спрощеній. Загальна система оподаткування заснована на податку на прибуток. Спрощена система оподаткування передбачає поділ платників на чотири групи, сплату єдиного податку, має обмеження щодо застосування кількості працівників, рівня доходів, видів діяльності [2, с. 183].

Згідно з офіційною статистикою, малий бізнес в Україні, як і в розвинених країнах, становить 97% від загальної кількості суб'єктів підприємницької діяльності [1]. Частка малого бізнесу у ВВП України становить менше 25%. У період економічної кризи малі підприємства є найбільш вразливими через обмежені фінансові ресурси на відміну від великих.

Підтримка малого бізнесу гарантується Законом «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні», яким державою гарантується фінансова, інформаційна та консультативна підтримка [5].

Заходи щодо зниження податкових ставок та значного збільшення бюджетних видатків для стимулювання розвитку малого бізнесу необхідно впроваджувати з обережністю, оскільки в результаті зниження податкових ставок в умовах політичної нестабільності може не дати бажаних результатів, а лише зменшити і без того обмежені фінансові можливості бюджету України. [3, с. 262].

Оцінюючи особливості управління та оподаткування суб'єктів господарювання в Україні, можна виділити ряд важливих проблем: нормативно-правова база оподаткування є складною, непослідовною, нечіткою та надто обтяжливою. Розвиток бізнесу неможливий без державної підтримки, відповідного правового забезпечення оподаткування, спрощення вимог до ведення бізнесу та звітності, тому є потреба розробити та запровадити обґрунтовану державну політику підтримки бізнесу, особливо у реформуванні системи оподаткування для створення сприятливих умов для розширити свій бізнес.

У сучасних умовах формування та вдосконалення оподаткування бізнесу є важливою проблемою, вирішення якої суттєво впливає на розвиток підприємництва, наповнення бюджетів усіх рівнів, підвищення інвестиційної активності в різних галузях національної економіки та суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні. Інститут соціально-економічної трансформації. 2018. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Instrumenty-uhylyannyavid-splaty-podatktiv-2017-1.pdf>
2. Ляшенко В.І., Просуленко А.А. Вплив податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва: експертні оцінки на етапах обговорення, прийняття та внесення змін. Вісник економічної науки України. 2015. № 2(20). С. 93-111.
3. Ногінова Н. Оподаткування малого підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. № 24.1. С. 259-263.
4. Податковий кодекс України / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

УДК 336.221

Решетов В.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту обліку та оподаткування,

Смоляник А.А.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Центральноукраїнський національний технічний університет,

м. Кропивницький

ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Розвиток та ефективне функціонування суб'єктів господарювання залежить від багатьох факторів, вагому роль серед яких займає система оподаткування. В залежності від форм власності та розміру підприємств податкове навантаження на підприємство може бути більш або менш відчутним, проте прямо впливає на результати фінансово-господарської діяльності. Субєкти малого бізнесу забезпечують вагому частку податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Система оподаткування України передбачає два види: загальна система та спрощена.

Обираючи режим оподаткування, суб'єкти малого бізнесу повинні опиратися на такі показники, як: обсяг доходу і витрат; вид діяльності, який планує здійснювати юридична особа чи фізична особа-підприємець; ставка оподаткування; необхідність сплати інших податків і зборів; кількість найманих працівників і розмір фонду оплати праці; ступінь ризику суб'єктів малого бізнесу та його вплив на ЄСВ; пільги, які може отримати суб'єкт малого бізнесу при переході на повну систему господарювання.

Спрощена система оподаткування має певні переваги: звільняє від сплати окремих видів податків, таких як податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, ПДВ, земельний податок і т. д.; надання права вибору сплати ПДВ; спрощення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Система оподаткування неодноразово змінювалася з часу свого запровадження, ці зміни стосувалися ставки єдиного податку, торкалися порядку його нарахування, переліку податків, які замінялися єдиним податком, критеріїв надання підприємствам та фізичним особам – підприємцям права на використання спрощеної системи оподаткування [1].

Основним завданням органів, які здійснюють сприяння розвитку малого бізнесу на державному рівні, є розробка єдиних підходів до організації його підтримки, визначення пріоритетів допомоги суб'єктам малого підприємництва, розробка і реалізація відповідної державної політики і її фінансове забезпечення [2].

Власники та адміністрація підприємств традиційно ставлять перед економічною службою питання оптимізації податків та висловлюють позицію щодо доцільності застосування спрощених підходів до оподаткування. Прийняття рішення щодо оподаткування з можливих, наданих чинним законодавством, має ґрунтуватися на всебічному розгляді не лише податкових наслідків, але й враховувати вплив ймовірних рішень на позицію підприємства як ринкового суб'єкту, що здійснює діяльність у відповідному географічному сегменті. Також є необхідним не лише оцінювати вплив рішення щодо варіанту оподаткування, але й загальний вплив адміністрування податків на загальний фінансовий результат [3].

У сучасних умовах формування і вдосконалення системи оподаткування малого бізнесу є важливою проблемою, вирішення якої суттєво впливає на розвиток підприємництва, наповнення бюджетів усіх рівнів, підвищення інвестиційної активності в різних галузях національної економіки і соціальне життя суспільства.

Сьогодні податки є основним фінансовим інструментом, який регулює взаємовідносини малого, середнього і великого бізнесу з державою. Питання оподаткування малого бізнесу – один з найбільш актуальних в Україні. Саме з розвитком малого підприємництва пов'язана велика кількість заходів, здійснюваних органами державної влади для вирішення економічних і соціальних проблем нашої країни. В Україні оподаткування малого бізнесу з метою розвитку цього сектора економіки має виконувати такі функції: сприяти формуванню конкурентного середовища; підтримувати гнучкість ринкової економіки за рахунок прогнозованої та стабільної законодавства і адекватного податкового тиску; вирішувати проблеми зайнятості за рахунок зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці; створювати сприятливий соціально-економічний клімат за рахунок збалансованого податкового законодавства [4].

Стимулюючий характер політики держави в сфері оподаткування малого бізнесу, як складової частини загальнодержавної політики підтримки цього сектора економіки, можна забезпечити тільки за

умови врахування особливостей малого бізнесу і відповідності його
насушним потребам.

Список використаних джерел:

1. Грановська І.В. Сучасний стан розвитку оподаткування малого бізнесу в Україні. *Держава та регіони*. 2021. № 3. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2021/3_2021/20.pdf
2. Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246628657&cat_id=244276429
3. Савченко В.М., Пальчук О.В., Кононенко Л.В.. Інформаційне забезпечення податкового менеджменту. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. - 2018. - Вип. 1. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2018_1_25
4. Карпова Т.С. Механізм ефективного функціонування підприємств: податковий аспект. *Економіка і організація управління*. 2020. № 3 (39). URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/issue/view/342>

УДК 338.64

Слободян В.Д.
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Базилін Владислав
студент II курсу групи О21б,
НРЗВО Кам'янець-Подільський державний інститут,
м. Кам'янець-Подільський

СУТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі прискорення соціально-економічного розвитку і подолання кризових явищ в економічному та політичному аспектах перед суспільством постають завдання з подолання і недопущення у майбутньому явищ, спричинених кризою, фінансових катастроф, а також пошук шляхів ефективності під час регулювання відносин у податковій площині.

Поставлені задачі насамперед визначають напрямок діяльності державного управління, котра спрямовується на стабільні надходження доходів громадян до державного бюджету країни для збереження потрібного рівня економічного потенціалу.

Нині податки відіграють в економіці надзвичайно впливову і складну роль регулятора всіх економічних явищ і процесів фінансового права. Сутність податків розглядають у двох аспектах: по-перше, як знаряддя розподілу доходів фізичних та юридичних осіб, використання і мобілізація яких зумовили інтерес у всіх верств населення країни; по-друге, податки виступають фінансовим підґрунтям для безпосереднього існування держави на світовій арені, для можливостей у сфері освіти, науки, культури, економічної безпеки, суспільного добробуту громадян країни тощо.

Податкова система України - це поєднання національних та місцевих податків та зборів, які стягуються у порядку, встановленому законодавством, а саме Податковим кодексом України. Основним інструментом державного регулювання є податкова політика та фінансовий вплив на підприємництво [3].

На сьогодні роль податків як регулятора економіки зростає. Держава шляхом встановлення ставок податків та їх видів стимулює чи обмежує розвиток окремих галузей або сфер економіки. Так, звільняючи від оподаткування суми, що йдуть на технологічний

розвиток виробництва, а саме на інновацію та модернізацію, держава сприяє науково-технологічному потенціалу. Таким чином, держава через регулювання податками може впливати на ефективність і стабільність економічного розвитку. Податкова політика держави має забезпечити виконання таких завдань, як встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, та забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб.

В Україні існує дворівнева система оподаткування підприємств, організацій і приватних осіб: перший рівень національних (обов'язкових платежів), другий - місцеві податки і збори (обов'язкові платежі) [2, с. 59].

Важливими є такі такі обов'язкові податки в Україні:

Податок на доходи фізичних осіб. Податковий об'єкт - щорічний кумулятивний дохід. Загальна ставка вісімнадцять відсотків, існують пільгові тарифи, а також податкові знижки.

Податок на додану вартість. Платники - це обличчя, які доставляють товари, роботи, послуги, включаючи імпортери. Загальна ставка дорівнює двадцять відсотках від вартості реалізованої продукції, переважна ставка для імпортованих медичних виробів відповідно до списку становить сім відсотків.

Акцизний податок. Платники - виробники, імпортери, реалізатори продукції, до яких відносяться: алкогольні та тютюнові вироби, паливо, автотранспорт, електроенергія. Тарифи різні залежно від типу товарів, встановлених як у твердій грошовій кількості на одиницю виміру, або у відсотковому співвідношенні до вартості товарів.

Податок на майно. Платники - власники та власники нерухомості, легкові автомобілі та землі. Ставка податку на нерухомість встановлюється місцевими представницькими органами, не повинна перевищувати трьох відсотків розміру мінімальної заробітної плати за квадратний метр площі. Транспортна ставка становить 25 000 гривень для кожного автомобіля, визнана об'єктом оподаткування.

Плата за землю. Податкова база земельного податку є регуляторна вартість або земельна ділянка, якщо вона не оцінюється у встановленому порядку. Ставка не більше трьох відсотків від нормативної оцінки.

Також важливим місцевим є єдиний податок, що є один з найбільш важливих і прогресивних місцевих податків. Адже саме цей податок

може як сприяти розвитку малого та середнього бізнесу на території відповідної територіальної громади, так і гальмувати його розвиток.

Загальнодержавні та місцеві податки є платежами, що встановлені найвищими органами влади та є обов'язковими для виконання по всій країні, незалежно від того, який бюджет вони зараховуються. Тарифи з податків та зборів не можуть бути змінені протягом фінансового року. Однак на практиці, в умовах активної реформи податкової системи, це правило не завжди дотримується.

Податкова система України будувалася і будується на основі небагатого власного і, в основному, зарубіжного досвіду. Закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОР та інших міжнародних економічних організацій.

Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість перехідної економіки та має переважно фіскальний характер. Ринкове реформування економіки супроводжувалося неодноразовими спробами удосконалити податкову систему шляхом прийняття окремих законодавчих актів, що були недостатньо адекватними стану економіки, характерними рисами яких є неузгодженість окремих норм, наявність значних обсягів тіньових оборотів.

Прорахунок полягає лише в тому, що запозичувати досвід країн із розвинутою економікою, в той час коли у нас вона зовсім не на належному рівні є не доцільним. Нові зміни та введення нових податків знову спонукають ще до більшого розкрадання податків владою, та ухилення від сплати платниками. Адже, це все супроводжується непрозорим адмініструванням податків. Також є велика проблема - недовіра до місцевих влад в Україні щодо використання бюджетних коштів, та тотальна корупція, яка пронизує державу зверху вниз чи зверху догори, яка існує практично на всіх рівнях. Це не дозволяє по-чесному розподіляти місцеві бюджети, від чого страждають і медицина, і освіта, і пенсійне забезпечення.

Отже, основними напрямками реформування податкової системи України мають бути: формування нового інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх

платників перед законом, покращання адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків; забезпечення рівномірного розподілу податкового тягаря між платниками податків.

Список використаних джерел:

1. Кулак А. В. Податкове регулювання доходів і прибутків платників податків в Україні. URL:http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1443/1/Kylak_Andrij_FMOzm_51.pdf (дата звернення: 22.02.2022).
2. Мельничук Ю.М. Реформування податкової системи: Перспективні напрямки наукової думки: Юриспруденція. Тернопіль. 2018. С. 75–79.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 21.11.2021 р. № 1617-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 22.02.2022.)
4. Ференс О. М. Реформування податкової системи України URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11350 (дата звернення: 22.02.2022).

УДК 658

Хамініч С.Ю.

*д.е.н., професор, професор кафедри аналітичної економіки
та менеджменту,*

*Дніпропетровський державний університету внутрішніх справ, м. Дніпро
Сокол П.М.*

*к.е.н., доцент кафедри маркетингу та менеджменту,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро*

МАРКЕТИНГОВІ АСПЕКТИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

На сучасному етапі у глобалізованому світі більшість дискусій вчених зводиться до проблематики ефективності прийнятих управлінських рішень та необхідності застосування тих чи інших методів при прийнятті управлінських рішень з метою підвищення конкурентоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання.

Основною метою цих досліджень було з'ясування думки, що достатня умова формування та розвитку ефективної стратегії будь-якого суб'єкта господарювання – це стратегічно вірне, сучасне, необхідне управлінське рішення в умовах конкурентного бізнес-середовища. Необхідною умовою прийняття та здійснення рішення як фактору свідомої дії менеджера – є наявність цілі, множини альтернатив та достовірної інформації. Розв'язуючи проблему, слід звертати увагу на зміст управлінського рішення. Далеко не останню роль у цьому відіграє маркетинг як одна зі складових елементів системи управління.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує категорію «маркетинг» наступним чином: це – система організації та управління суб'єкта господарювання, що передбачає комплексне урахування положення на ринку збуту для прийняття рішень [1, с. 647].

Маркетинг – це соціальний процес, спрямований на задоволення потреб, бажань людей і організацій шляхом забезпечення вільного конкурентного обміну товарами і послугами, що становлять цінність для покупця. Концепція маркетингу направлена та впроваджується на засадах спрямованості для задоволення інтересів споживача.

Динамічний розвиток промисловості та благоприємна кон'юнктура зовнішніх ринків забезпечує сьогодні стабільність економіки як європейських держав так і Сполучених Штатів Америки.

Зміна ринкової структури обумовлена перерозподілом активів між важливими ігроками.

Асортиментний ряд та агресивний маркетинг разом з розширеною дистрибуцією – залог успіху будь-якого бренду. Крім того, вклад в бізнес кожного партнера та його участь у господарських процесах та управлінській діяльності повинні бути чітко визначені.

А кожне управлінське рішення повинно бути: науково обґрунтоване (необхідно зважити та ураховувати всі позитивні результати та негативні наслідки після прийняття даного рішення); правомірне (що відповідає нормативно-правовим актам та законодавству держави та міжнародним нормам); оптимальне (тобто відповідність максимальним результатам при мінімальних витратах); своєчасне (необхідність застосування цих заходів та цього рішення саме в цей час); гнучке (можливість коригування рішення в залежності від зміни умов господарювання, зміни зовнішнього або внутрішнього середовища).

Саме оцінка роботи кожного партнера як основної складової єдиної системи управління суб'єкта господарювання – це фінансові результати та прибуток суб'єкта господарювання.

Якщо компанія ставить перед собою низку цілей і завдань, що належать до фінансової діяльності й дотримання інтересів інших учасників бізнесу, то цього недостатньо. Відмінність компанії, орієнтованої на споживачів, від підприємства, яке прагне високих фінансових показників, полягає в тому, що менеджмент першого розглядає прибуток як результат успішного задоволення потреб споживачів.

Принципи маркетингу залишаються основою успіху багатьох фірм, але вже в майбутньому на них впливатиме жорстке ринкове середовище [2].

Ефективне управління суб'єктами господарювання, виробничими та й будь-якими процесами неможливо без достовірної та об'ємної інформації. Це є підтвердженням того, що при прийнятті будь-яких рішень (економічних, технічних, технологічних, тощо) необхідно

зважати на те, що управління представляє складну динамічну систему. У процесі розвитку знання інформаційні відомості можуть знецінюватися або їх цінність може зростати. Інформація має таку ж цінність, як засіб пояснення дійсності, реалії сьогодення; передбачення або ретробачення шляхом отримання нових інформаційних даних, опис та систематизація цих даних [3].

Динамічний перехід до впровадження цифрових технологій та діджиталізації у маркетингу сприяє інтеграції українських підприємств у світовий економічний простір та сучасне виокремлення поняття «цифровий маркетинг».

«Цифровий маркетинг» можна розглядати з позицій складової електронного бізнесу; ефективного виду діяльності з просування продукції із застосуванням сукупності цифрових каналів та інструментів; комплексний маркетинговий підхід до просування продукції в глобальному світовому просторі; система партнерських взаємовідносин зі споживачами із використанням різних цифрових каналів у контексті реалізації концепції маркетингу відносин; вид маркетингової діяльності, організація якої здійснюється за допомогою цифрових технологій та інформаційних систем; інструмент маркетингової діяльності в умовах трансформації бізнес-процесів. Відмінними рисами цифрового маркетингу є: інтерактивність; таргетованість; можливість проведення веб-аналітики [4, с. 31].

Отже, цифровий маркетинг у сучасному вимірі – це ефективний інструментарій при прийнятті управлінських рішень та в системі управління в цілому.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Трансформація механізму маркетингу українських підприємств у сучасному бізнес-середовищі [Текст] Монографія / П.М. Сокол, С.Ю. Хамініч – Дніпро: Вид-во "НоваІдеологія", 2022. – 160 с.
3. Косолапов В.В. Информационно-логический анализ научного исследования / В.В. Косолапов, К., УкрНИИТИ, 1968. – 352 с.
4. Трансформація підходів в управлінні та маркетингу у постпандемічний період [текст]:[монографія] / під заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В.В., к.е.н., доц. Пічик К.В. – К.: Інтерсервіс, 2022. – 284 с.

РОЗДІЛ 5

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

UDC 336.7

Dranus Valentyn

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Maniyak Olga

health education bachelor, illuminating professional program

072 "Finance, banking on the right and insurance"

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

We live in a time when we are surrounded by the latest technologies in all spheres of life, the IT sphere is developing rapidly, which greatly simplifies human life. Digitalization has become an integral part of the development of both man and the state as a whole. Digital technologies are increasingly penetrating various fields: business, entertainment, services, media and many others. One of the areas where the digitalization strategy is being intensively implemented is the banking sector. Banks play an important role in the financial market as they carry out payment transactions, are the main source of credit for most sectors of the economy and attract depositors. Such a leading role in the economy forces banks to constantly apply the achievements of scientific and technological progress, which is manifested in the development of financial technologies, in the narrow sense it is digitalization.

To solve this problem, it is important to identify the main prospects for digital transformation in the banking system of Ukraine and determine the possible consequences of such transformation, because full-scale digitalization of traditional banking can have both positive and negative consequences for this industry.

The work of many scholars and economists has been devoted to defining the essence of digitalization and its direct impact on the banking sector. Among them: Yu. Vladyka, G. Sokolova, M. Korol, S. Tsurulik, O. Scammer.

But despite the large number of developments and given the constant dynamic development of digital technologies, this area needs more in-depth study. After all, the state and prospects of further changes in the functioning of the banking sector under the influence of digitalization can

have significant consequences for the economy of the whole country.

In general, digitalization in banking should be understood as a set of modern economic, organizational, managerial, institutional innovations in any field of banking, which are associated with the development of digital technologies [1, p. 1].

Today, banks are active investors in digital technology, because they understand the importance of this area and most are actively developing digital banking, including Internet and mobile applications. One of the main advantages is saving time, because a large number of banks provide the opportunity to pay for various services without leaving home. The remote banking service allows banks to increase productivity and obtain financial benefits for doing business by selling banking products, in turn, customers receive the necessary banking services in a much shorter time.

Significant development and dissemination of such technologies can reduce maintenance costs and operational risks. One of the main achievements of the banking sector in Ukraine is the introduction of an online citizen verification system called BankID. This is a special control system that allows you to verify the identity of the user via the Internet, using his bank details to ensure that the user is not a fraud [2, p. 74].

But along with the advantages, the development of digitalization has a number of disadvantages. In Ukraine, the Fintech market is developing - a place of interaction of technology companies that provide financial products that are essentially simpler, more flexible, adaptable and accessible to customers at any time and in any place [3, p. 328]. But now Fintech is a threat, because the understanding of the bank as a physical place is leveled, resulting in a reduction in the number of branches. This directly leads to a reduction in the staff of banks, as well as the reorientation of their knowledge and skills to the new requirements of innovation that have been introduced.

In addition, another problem is the ignorance of the use of digital technologies in the elderly. This calls into question the use of digitalization in the banking sector for this category of people.

It should be noted that digitization has a constant threat of interception and distortion of information. So, there are special hacking programs that allow attackers to carry out all sorts of cyberattacks. The most common crimes in the banking sector are fraud with the use of payment cards and their details, unauthorized withdrawal of funds from bank accounts, interference in the work of Internet banking, the spread of computer

viruses. This can significantly lead to the loss of the bank's capital and reputation. In Ukraine, cybersecurity is still underdeveloped and needs more attention, as the level of information crime has increased 2.5 times over the past 5 years [4].

Thus, digital technologies have already become an integral part of the banking sector, with which they can maintain their competitive position. But there are a number of problems along with this, so it is necessary to implement and develop digital strategies that can ensure further efficiency of the banking sector. The growth of digital technologies in the future will help make financial services more accessible, convenient and high-quality, and as a result there will be new opportunities for the development of the banking system of Ukraine.

LITERATURE:

1. Кльоба Л. Г. Цифровізація – інноваційний напрям розвитку банків. Ефективна економіка. 2018. № 12. С. 8
2. Абакуменко О. В. Діджиталізація банківського сектору України. Фінансові дослідження. 2016. №1. С.74
3. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. Економіка. 2018. № 10. С. 327—334.
4. Король М. М. Вплив цифровізації на банківську діяльність України. Економічна наука. №9. 2020 С. 99-104.

UDC 657.1.011.56:004

Mironchuk Z.P.
Assistant professor department of Accounting and Taxation, Lviv
Maletska O.I.
Assistant professor department of Accounting and Taxation, Lviv
National University of Nature Management t. Lviv

ORGANIZATION OF ACCOUNTING PROTECTION IN CYBER SECURITY INFORMATION

The modern worldview in the economic space can not be separated from the comprehensive use information technology, which is introduced into virtually all spheres human life and mass use, as well as the formation of a single information and digital space.

At the same time, number of abuses, offenses and other cyber threats aimed at various aspects of enterprises that operate, including in accounting, which generates information about all the facts of economic activity in the enterprise, is growing rapidly.

The issue of cybersecurity affects not only public institutions, but also the private sector and civil society. At the same time, the low level of cooperation between public authorities, non-governmental organizations and the private sector, as well as the lack of systematic normative documents describing threats to Ukraine in cyberspace, is a consequence of the lack comprehensive discussion of cybersecurity issues.

This information is formed in the system its accounting, which is characterized by a high degree of value and is a guarantee of stability, development and efficiency of such an enterprise, but only if it is reliably protected. However, total automation, which has not escaped the field of accounting and involves the introduction of specialized modern technologies and programs for its maintenance, despite the undeniable advantages, threatens information leakage, hacking attacks, hacking information networks, various frauds, etc. all credentials processed and stored in a digital environment. Under such conditions, the provision of a special type of information security - cybersecurity - comes to the fore.

In recent years, cyber attacks have also become more frequent in Ukraine due to, inter alia, national economic characteristics, such as lack of proper legal framework, large share companies using unlicensed accounting software, neglect of automated workplace protection rules, lack

of accounting specialists knowledge of the basics cybersecurity.

In the scientific literature during the demarcation the concepts of "cybersecurity" and "information security" threats to cybersecurity are defined in the vulnerability of critical infrastructure, government information resources to cyberattacks, as well as in the physical and moral obsolescence of the state security system secrets and other types of information with limited access. O.A. Baranov believes that the problem of assessing the state of cybersecurity should be considered in conjunction with the assessment possible or caused social damage or sociotechnical systems as systems higher order.

One can agree that unlike Information security is not about information in general, but about the information that circulates in cyberspace and is an important part of its content. It is clear that the loss of information which is stored on a separate computer and is important to the user of that computer, no can be seen as a threat to cybersecurity. However, the protection of information should be provided based on the value of information is not for themselves, and for criminals who build relationships solely on money. Management information can be attractive accounting, which contains trade secrets. It is becoming clear that cybersecurity issues must be on everyone's agenda enterprises regardless of its scale, level of complexity and commercial nature activities, as well as aware of all employees of the enterprise. The developers of the "Guidelines for cybersecurity from experts" appeal attention to what is usually a bigger initiative to reduce the risks that come from cyber threats, manifested by major international companies, although the same threats and risks are equal to some extent also apply to representatives medium and family business.

An example of a cyber attack in Ukraine was the event with the Pety.A virus. On the morning of June 27, 2017, there was a targeted virus attack on various institutions, including Ukrenergo, DTEK, Nova Poshta, Oschadbank, Boryspil Airport and Ukrposhta. Due to the failure of the systems, banks, government agencies and private enterprises stopped working. According to Microsoft in the company's blog, the hacker attack began in Ukraine and then took place in 64 other countries. A total of 12.5 thousand computers were infected. This cyberattack provoked the shutdown of electronic document management systems and the adoption of electronic reporting by regulatory authorities. After a series of studies and investigations, it was established that the Pety.A virus was spread through the accounting software for the formation and reporting of M.E.Doc. The

virus code was built into one of the latest updates to this software, which was installed by most users.

The risks faced by enterprises in the environment of cyber attacks can be considered in three aspects. However, the problems of cybersecurity (identification and grouping cyberthreats, taking measures to minimize or eliminate them, building an adequate system of protection of accounting information, etc.) have been little studied to date. Many of them, against the background of intensifying competition and the invention of new information technologies, remain unresolved and need to be thoroughly studied, especially in the context of taking into account the domestic peculiarities of accounting in enterprises.

First in all, deepening the automation of accounting work is inevitable and, in general, a positive phenomenon, because it saves a lot of resources, improve information processing, flexibility, mobility, innovation and efficiency of the accountant, accelerate its digital transformation, provide access to a wide range of modern accounting programs, cloud solutions and other information technology tools, etc. But one of the downsides computer technology is the vulnerability of credentials to cyber threats, which can be minimized by using the right protections.

Websites and web applications, servers (physical and virtual) and data warehouses are the most vulnerable to cyber threats in enterprises, and laptops and mobile devices are the least protected. Thus, effective communication and strategies between management, accountants, and auditors are important to reduce or protect against emerging threats to the accounting information system. Accountants and auditors need to be familiar with current and new technologies to properly assess potential risks.

Control of unauthorized access to accounting records is an important component of internal control. Access policies and passwords, encryption, digital signatures, disk locks, firewalls, and digital certificates are examples of controls that need to be identified, documented, communicated, and verified when evaluating the effectiveness of controls.

References:

1. Popivnyak Yu.M. Cybersecurity and protection of accounting data in the application of the latest information technologies. BUSINESS INFORM № 8. 2019 pp. 150-157.
2. Wind S.A., Svitlishin S.A. Protection of accounting information and

cybersecurity of the enterprise. Economy and society: electronic professional publication. 2017. № 11. S. 497–502

3. Kharlamov P. Pill from hackers: how business protects itself from cyber attacks. URL: [https://mind.ua/publications / 20192978-pigulka-vid-hakeriv-yak-biznes-zahishchae-sebe-vid-kiberatak](https://mind.ua/publications/20192978-pigulka-vid-hakeriv-yak-biznes-zahishchae-sebe-vid-kiberatak) (access date: 04 December 2020)

4. Chekh N.O., Konoplina O.O., Shahverdyan DS Ensuring information security of enterprise accounting. Municipal utilities. Series: Economic Sciences. 2019. Vip. 2. pp. 111-117.

УДК 338.2

Андрієнко О.В.
здобувач вищої освіти «Бакалавр»
ОП 192 «Будівництво та цивільна інженерія»,
Науковий керівник: Стеценко С.П.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Економічна безпека є складною економічною категорією, яку досліджують та теоретичні і практичні підходи до її забезпечення на рівнях підприємства, регіону, держави висвітлюють у своїх статтях, монографіях, та інших працях багатьох учених [1-5].

При цьому ряд вчених притримується думки про те, що основою економічної безпеки окремих держав є інституційна і правова основа функціонування бізнесу, яка не тільки є базою для стабільного розвитку економіки, але і забезпечує безперервний рух і підтримку ділової активності, сприяє розквіту конкуренції та дозволяє запобігати кризовим явищам під час фаз економічного циклу «спадання» та «депресія».

Відповідно до [1, с. 105]: «економічна безпека — це стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного, оборонного існування і прогресивного розвитку суб'єкта безпеки, невразливість і незалежність його економічних інтересів стосовно можливих зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів». Тобто стан економічної безпеки передбачає захист, невразливість економічної системи від будь-яких зовнішніх і внутрішніх впливів за допомогою засобів соціального, політичного, економічного, оборонного, екологічного та іншого характеру. При цьому національна безпека розглядається як низка взаємопов'язаних структурних елементів макросистеми [1, с. 105]:

- демографічна безпека;
- економічна безпека;
- духовно-моральна безпека;
- інформаційна безпека;

- екологічна безпека;
- політична безпека;
- оборонна (військова) безпека;
- соціальна безпека.

Відомо, що підприємства малого і середнього бізнесу є основою економічної системи, яка дозволяє відновлювати свій стан після будь-яких економічних або інших потрясінь. Розвиток економіки неможливий без створення інструментів забезпечення економічної безпеки економіки на як на рівні окремих бізнесів, так і на рівні інституціонального середовища. Тому актуальним напрямком досліджень є напрямок визначення суті економічної безпеки, розробки механізмів економічної безпеки на рівні підприємства, регіону, держави, визначення складових економічної безпеки, класифікації існуючих загроз та індикаторів.

Список використаних джерел:

1. Стеценко С. П. Економічна безпека: сутність і структура. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 24. С. 104–106.
2. Ізмайлова К.В., Боліла Н.В. Моделі прогнозування втрати фінансової стійкості як складова системи економічної безпеки підрядних будівельних підприємств. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2018. № 38. С.225-232. 141.
3. Шевченко Ю.С., Боліла Н.В., Цифра Т.Ю. Ефективне використання оборотних коштів будівельного підприємства як фактор економічної безпеки. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2020. № 44, С. 133-146.
4. Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential. *Scientific Journal of Astana IT University*. 2020. №3. 15-27.
5. Гусарова Л.В., Боліла Н.В. Екологічний компонент економічної безпеки як чинник сталого розвитку підприємств будівництва. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2020, №2 (68). С.121-124.

УДК 361.115

Багмет Л. А.
студентка заочної форми навчання спеціальності
«Адміністративний менеджмент»,
Науковий керівник: Славкова О.П.
д.е.н., професор, зав.кафедрою публічного управління
та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ

Сучасні умови розвитку суспільства, які характеризуються глобалізаційними, інтеграційними, трансформаційними процесами в усіх сферах життя, вимагають погоджених дій світового співтовариства не лише в галузі політики й економіки, але і в галузі освіти. За цих умов виняткового значення набуває роль керівників закладів і установ освіти, здатних забезпечити функціонування і їх розвиток в умовах становлення інформаційного суспільства. У сучасній освіті роль управлінського аналізу вкрай важлива, оскільки завдяки аналізу не лише фіксуються зміни і відхилення, а виявляються їх джерела, чинники, що стримують або сприяють досягненню стратегічних цілей. [1, с. 4].

Мета дослідження – є механізм удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування освітньої установи. Об'єктом дослідження є процес існування освітньої установи в умовах інформаційного простору, а предметом – формування системи забезпечення сучасного функціонування закладу освіти .

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі завдання:

1. Дослідити національну систему науково-технічної інформації України, її інформаційні ресурси та інформаційно-комунікаційні мережі.
2. Проаналізувати загальні підходи до розбудови інформаційної інфраструктури національної інноваційної системи.
3. Визначити напрями формування інтегрованого інформаційно-комунікаційного середовища системи та її інформаційно-ресурсної бази.

Проблема створення в Україні системи інформаційно-аналітичного забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності в умовах формування інноваційної моделі економіки, яка передбачає організацію стійкого повооку ефективних нововведень і переходу всієї вітчизняної економіки на наукомісткі технології, є нагальною і вимагає розробки принципово нових підходів до її розв'язку шляхом застосування передових інформаційних технологій [4].

Така система сприятиме ефективному управлінню інформаційними ресурсами та вирішенню питань, пов'язаних, зокрема, з необхідністю: удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з питань науково-технічної та інноваційної діяльності; розроблення державних стандартів у сфері науково-технічної інформації, гармонізованих із стандартами ISO, для забезпечення сумісності інформаційних ресурсів і можливості їхнього інтегрування; запровадження моніторингу інформаційних ресурсів, який сприятиме налагодженню ефективного інформаційного обміну та усуненню дублювання у створенні баз даних – як наслідок, запобіганню неоптимального використання бюджетних коштів; посилення розвитку державної системи науково-технічної інформації шляхом удосконалення її організаційної інфраструктури (подолання роз'єднаності у діяльності її суб'єктів); створення на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного середовища для забезпечення вільного доступу до національних і світових інформаційних ресурсів в Україні.

З метою забезпечення відповідності пріоритетних напрямів науково-технічного та інноваційного розвитку ЄС сучасним темпам розробки і впровадження ІКТ та формування новітніх підходів до проблем інформатизації суспільства на Лісабонській зустрічі у березні 2000 р. прийнято робочу стратегію економічного оновлення під назвою "Європейська наукова сфера досліджень". На виконання цієї стратегії у 2000 р. Європейською комісією започатковано розробку великого проекту, спрямованого на підтримку конкурентоспроможності Європи по відношенню до Сполучених Штатів Америки та Японії.

Відсутність ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування освітньої установи не дозволяє робити оцінку стану системи освіти, ресурсного забезпечення, прогнозування потреб ринку праці та обсягів очікуваного контингенту. Відповідно, стримуючими факторами будь яких аналітичних досліджень є недостатня

інформаційна культура, розбіжність між інформаційними потребами та існуючими статистичними даними, а також відсутність методології збору, обробки й аналізу. Інформація розглядається як стратегічний ресурс, що гарантує принципово нові підходи до організації статистичної діяльності, сприяє формуванню гнучкої системи інформаційно-аналітичного забезпечення органів управління різних рівнів та є фактором позитивного впливу обґрунтованості й прийняття рішень в системі управління освітніми установами.

Висновки. Інформаційного забезпечення потребують усі без винятку учасники інноваційного процесу. Водночас вони виступають як у ролі користувачів, так і генераторів інформаційних ресурсів, формуючи власні бази даних, створюючи власні веб- сторінки, засновуючи інформаційні мережі. Аналіз досвіду зарубіжних країн свідчить, що висока вартість процесів формування, зберігання і ведення інформаційних ресурсів, а також інформаційного обслуговування користувачів – це фактор, який обмежує конкуренцію в цьому секторі інформаційного ринку та визначає необхідність державного регулювання інформаційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід : монографія / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Н.В. Березняк, О.В. Прудка. – К. :УкрІНТЕІ, 2015. – 239 с.
2. Інформаційно-аналітичне управління освітніми системами: методичний посібник / Т.В. Волкова, Н.О. Величко, І.В. Гириловська, Д.О. Закатнов, та інші за ред. Т.В. Волкової. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 176 с.
3. Ляшенко, О. Організаційно-методичні засади моніторингу якості освіти [Текст] / О. Ляшенко // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2. – С. 34–40.
4. Пакуліна А. А. Удосконалення державного регулювання системи освіти // Проблеми економіки. – 2013. - № 1. – С. 333-337. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-1_0-pages-333_337.pdf
5. Про затвердження Державної програми „Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.2005. – №1153 URL: zakon1.rada.gov.ua.

УДК 658.8

Бінерт О.В.
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
ім. проф. Є. В. Храпливого,
Львівський національний університет природокористування,
м. Львів

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Маркетингова комунікація – це двобічний процес, який передбачає, з одного боку, вплив на цільові та інші аудиторії, а з іншого боку, одержання зустрічної інформації про реакцію даних аудиторій на вплив, що здійснює фірма [2]. Ці дві складові однаково надзвичайно важливі, а їхнє поєднання дає підстави говорити саме про маркетингову комунікацію як про систему, яку можна вважати успішною та вдалою виключно тоді, коли вона, безперечно, досягає поставлених цілей та відповідних завдань.

Загальна програма маркетингової комунікації підприємства називається комплексом просування і є поєднанням основних елементів системи маркетингових комунікацій. Розглянемо основні з них:

Реклама, найпоширеніший інструмент, – це платна форма неособистісного представлення та просування товарів та послуг, яку замовляє та фінансує спонсор. Для того щоб визначити економічну ефективність від її застосування, можна використовувати такі показники, як приріст обсягів збуту за певний період (час використання реклами); відношення приросту обсягів продажу товарів, досягнутого за рахунок рекламної компанії, до витрат на рекламу, а також відношення приросту прибутку, отриманого в результаті рекламної компанії, до витрат на її проведення, однак такий фахівець в галузі реклами, як О. Смирнова, пропонує використовувати наступну формулу для розрахунку зростання товарообігу під впливом реклами:

$$ТД = Тс \times П \times Д / 100, (1), \text{ де}$$

ТД – додатковий товарообіг, викликаний рекламними заходами (грн.);

Тс – середньоденний товарообіг до початку рекламного періоду (грн.);

Д – кількість днів обліку товарообігу в рекламному процесі;

П – відносний приріст середньоденного товарообігу за рекламний період порівняно з до рекламним (%).

Оскільки завдання реклами полягає у спонуканні до купівлі даного товару певним споживачем, рекламодавці мають знати, чи вдалося рекламі створити, підтримати та поглибити імідж підприємства та його товару (послуги), з'ясувати, чи спонукала реклама товару купувати його, чи створила вона коло постійних клієнтів тощо. Все частіше спостерігається використання маркетингових комунікацій підприємствами в Інтернеті, що дає змогу суттєво підвищити взаємодію всіх учасників комунікаційного процесу, дуже швидко знаходити необхідні обсяги інформації про наявних та потенційних споживачів-користувачів мережі Інтернет, конкурентів та інвесторів.

Рекламодавці активно використовують соціальні мережі, які дають унікальну можливість безпосереднього контакту зі споживачем.

Частки сегментів медійної інтернет-реклами розподілилися таким чином:

банерна реклама – 39,5%;

in-stream video (реклама у відеоплеєрі pre-roll, mid-roll, post-roll, pauseroll, overlay-реклама, picture-in-pause) – 40,6%;

in-page video (content-roll) – 4,7%;

інші нестандартні рішення (спливаючі вікна pop-up і popunder, формати catfish і screenglide, синхронні банери, фронтлайн, повноекранна реклама, звукова реклама в цифровому аудіопотоці, інші подібні прояви) – 5,7%;

спонсорство – 9,4% [2].

З огляду на пошкваллення використання маркетингових комунікацій в Інтернеті постає необхідність визначення показника комунікаційної ефективності від впровадження маркетингових комунікацій в Інтернеті, який розраховується наступним чином [3]:

$$\Delta K_i = \Delta S = S_2 - S_1, \quad (2), \text{ де}$$

ΔK_i – комунікаційний ефект;

ΔS – зміна числа звернень споживачів-користувачів Інтернету до підприємства; S_1 – число звернень споживачів-користувачів Інтернету до впровадження маркетингових комунікацій в Інтернеті;

S_2 – число звернень споживачів-користувачів Інтернету після

впровадження.

Використання зазначеного показника постає необхідним фактором для ефективної діяльності підприємств, які використовують маркетингові комунікації в Інтернеті, оскільки отриманий результат комунікаційного ефекту показує на те, наскільки ефективною є ця політика, а також те, що, можливо й необхідно в ній змінити, поправити, вдосконалити для досягнення максимального ефекту, а як наслідок, здобуття максимального прибутку.

Зв'язки з громадськістю (Public Relations) – це налагодження відносин між компанією та різними групами, шляхом створення сприятливої репутації компанії, позитивного іміджу компанії, з одного боку, й усунення або запобігання небажаних чуток, «шумів», з іншого боку. Основними інструментами зв'язків з громадськістю є контакти з пресою, формування репутації, корпоративні комунікації, зустрічі представників компанії та споживачів.

Стимулювання збуту - одноразове заохочення для стимулювання придбання конкретних товарів чи послуг. Ефективність системи стимулювання збуту підвищується, коли її інструменти використовуються в поєднанні з іншими видами та елементами просування продукту, такими як реклама та особистий продаж.

Прямий маркетинг (Event Marketing), який полягає у використанні різних засобів комунікації для безпосереднього спілкування з клієнтами з метою отримання конкретної відповіді. Він передбачає використання пошти, телефону та інших каналів і засобів зв'язку, які дозволяють охопити певну категорію споживачів або отримати екстрену відповідь.

Отож, сучасний стан розвитку ринку свідчить про те, що найкращих результатів досягає комплексне використання кількох засобів маркетингової комунікації.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєв І. Ю. Історія PR : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2016. 140 с.
2. Бест Р. Маркетинг от потребителя. Пер. с англ. Манн, Иванов и Фербер, 2019. 692 с.
3. Вікрі К. Нетворкінг для інтровертів. Поради для комфортної та ефективної комунікації. Київ : Vivat, 2020. 224 с.

УДК 338.984

*Боліла Н.В.
к.е.н., доцент кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Особливістю сучасного розвитку економічних систем більшості країн світу є тотальна цифрова трансформація усіх адміністративних і виробничих процесів. Вона здійснюється з метою посилення внутрішньої і зовнішньої інформаційної взаємодії усіх ланок економічної системи, насамперед підприємств у такий спосіб: внутрішнє середовище підприємства поступово перетворюється із низки окремих відділів, центрів відповідальності і прийняття рішень в єдиний інформаційний простір

Слід зазначити, що вже останнє десятиріччя ХХ ст. характеризувалося широкою комп'ютеризацією всіх видів діяльності людства – від традиційних інтелектуальних завдань наукового характеру до автоматизації виробничої, торгової, комерційної, банківської та інших видів діяльності. В умовах ринкової економіки конкурентну боротьбу вже тоді успішно витримували тільки підприємства, які застосовували у своїй діяльності інформаційні технології (ІТ), відповідні вимогам зовнішнього оточення [1].

Саме ІТ, поряд з прогресивними технологіями матеріального виробництва, дозволяють істотно підвищувати продуктивність праці і якість продукції і в той же час значно скорочувати терміни виробництва нових виробів, що відповідають запитам і очікуванням споживачів.

Запровадження цифрових технологій управління будівельними підприємствами має враховувати виробничу й економічну специфіку цього виду діяльності. Оскільки технологія будівельного процесу є досить складною, то помилка навіть одного робітника може привести до аварій на споруджуваних й діючих об'єктах, в результаті яких підприємство зазнає значних фінансових і матеріальних збитків [2].

Територіальна віддаленість об'єктів будівництва ускладнює управління процесом будівництва, що впливає на зростання

транспортних ризиків та ризиків втрати матеріальних цінностей.

Великий вплив на техніко-економічні показники будівництва має фактор часу, оскільки спорудження об'єкта будівництва триває місяці, а то й роки. Значна тривалість процесу будівництва приводить до відволікання капіталу з обігу. Складність прогнозування та планування фінансових потреб будівельного підприємства посилюється ще й тим, що потреби істотно варіюють протягом процесу будівництва. Наприклад, зміна цін на будівельні матеріали може викликати непередбачуване призупинення будівельного процесу і, як наслідок, привести до втрати іміджу суб'єкта підприємництва і значних фінансових втрат [3].

Будівництво також характеризується певними особливостями в кадровому забезпеченні. Більшість будівельних працівників, як правило, набирають для виконання певного етапу робіт, що впливає на відсутність згуртованості колективу, часті порушення трудової дисципліни та низьку якість робіт.

В умовах ринкової економіки до особливостей будівельної галузі України відносять правові колізії і корумпованість. Велике різноманіття юридичних інструментів у галузі будівельного права і специфіка договорів на виконання будівельних робіт призводять до невизначеності в розумінні і тлумаченні термінів, і, як наслідок, – до конфліктів між учасниками будівельного процесу [4].

Діяльність будівельних підприємств регламентується і контролюється органами влади. Для того щоб розпочати процес будівництва, необхідно отримати дозвіл на проектування, будівництво та узгодити із його низкою владних інституцій. Таким чином, діяльність будівельного підприємства значною мірою залежить від відносин зі структурами державної та місцевої влади. Також органами влади встановлюється або рекомендується і порядок ціноутворення у будівельній галузі [5].

До загальних особливостей, які слід враховувати в процесі цифровізації, слід віднести насамперед ті, що властиві всій галузі, незалежно від споруджуваних об'єктів і їх призначення.

Сучасний етап організації і управління знаменується переходом до безпаперових технологій, які забезпечують швидку і безпомилкову обробку документів різного типу.

Список використаних джерел:

1. Stetsenko, S.P., Tytok, V.V., Emelianova, O.M., Bieliienkova, O.Yu and Tsyfra T.Yu. Management of Adaptation of Organizational and Economic Mechanisms of Construction to Increasing Impact of Digital Technologies on the National Economy. Journal of Reviews on Global Economic. 2020. №9. pp.149-164.
2. Беленкова О.Ю., Титок В.В. Формування конкуренції на ринках первинної нерухомості: теоретичні передумови, моделі, чинники. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2020. № 44. С. 147–164.
3. Bieliienkova O., Stetsenko S., Sorokina L., Molodid O., Bolila N. System of preventive action of construction enterprises on the basis of identification of anticrisis potential. Scientific Journal of Astana IT University. 2020. №3. 15-27. Измайлова К.В. Финансовый анализ. К.: ЦУЛ, 2000. 148 с.
4. Stetsenko S., Sorokina L., Goiko A., Tsyfra T., Bolila N. CALS model for forming the anti-crisis potential of construction enterprises. Scientific Journal of Astana IT University. 2020. №4. 49-57.
5. Гусарова Л.В., КіщенкоТ.Є., Косовський Є. О. Калькулювання змінних витрат при визначенні вартості будівельних робіт. Науковий журнал «Молодий вчений». 2020. №2 (78). С. 324 -329.

УДК 681.518.3:528

*Винограденко С.О.
к.е.н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

ІННОВАЦІЙНІ КАРТОГРАФІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ВІД GOOGLE

Сучасний світ перебуває на етапі Шостого технологічного устрою, який, за оцінками провідних учених планети, має у своїй основі наноелектроніку, інформаційні, нано- та біотехнології. Із розвитком науково-технічного прогресу зростає роль діджиталізації як головного драйверу розвитку глобального світу. За оцінками експертів, сьогодні вже більша половина населення планети має доступ до швидкісного Інтернету, а індустрія електронної торгівлі за час локдаунів набула рекордних масштабів. Тому актуальності набуває дослідження сучасних цифрових можливостей геоінформаційних систем для потреб геодезії та землеустрою.

Під геоінформаційними системами (далі ГІС) розуміють цифрові технології дослідження та передачі об'єктів реальної дійсності, а також включають збирання, обробки, зберігання та передачі геопросторових даних різних географічних, промислових чи бізнес-об'єктів.

Геопросторові дані – це дані, які ідентифікують географічне місце розташування та властивості природних або штучно створених об'єктів, а також їх межі на Землі. Ця інформація може отримуватися за допомогою GPS, дистанційного зондування Землі (ДЗЗ), картографування й різноманітних видів знімків тощо [1].

Особливо корисним використання ГІС є у галузі картографування та віртуалізації рельєного простору. Сьогодні флагманом картографічних можливостей ГІС є американська корпорация Google, яка однією з перших запропонувала унікальну технологію оцифровки геопросторових даних. У результаті напруженої багаторічної праці сьогодні інноваційні ГІС втілені у продукти Google Maps та Google Earth.

Картографічний продукт Google Maps [2] було створено у 2005 р. і в ньому втілені можливості онлайн-перегляду географічних карт, а також супутникових знімків планети Земля. Для багатьох регіонів

також доступні високоякісні знімки з зображеннями високої роздільної здатності.

Основними опціями практичного використання застосунку є побудова маршрутів, перегляд доріг та вулиць у дво-, а інколи і тривимірних проєкціях, інтеграція застосунку з іншими сайтами, зокрема «Вікіпедія». Особливо цінним є використання застосунку Google Maps для просування бізнесу із нанесенням відповідних геоміток та скорочення логістичних маршрутів у містах з інтенсивним трафіком. Для геодезичної сфери геодани, що згенеровані у продукті є надзвичайно цінними у контексті коригування наземних зйомок місцевостей, особливо важкодоступних.

Водночас для землевпорядних робіт та формування кадастру дуже велике практичне значення має застосунок Google Earth [3], який на відміну від Google Maps, зображує простір у тривимірному форматі, включаючи рельєф поверхні. Основна маса геоданих застосунку отримана за допомогою супутників та високоточних аерофотозйомок, що дозволяє відображати окремі регіони Землі у безпрецедентно високій якості.

Інноваційним рішенням проєкту Google Earth є 3D-модельовання та використання віртуальної і доповненої реальності.

Для візуалізації зображення використовується тривимірна модель усієї земної кулі (з урахуванням висоти над рівнем моря), яка відображається на екрані за допомогою інтерфейсів DirectX або OpenGL. Саме в тривимірності ландшафтів Землі і полягає головна відмінність програми Google Earth від її попередника Google Maps. Користувач може легко переміщатися у будь-яку точку планети, керуючи положенням «віртуальної камери» [3].

А у 2016 р. компанія Google випустила апгрейд застосунку Google Earth із можливостями переміщуватись по простору із допомогою віртуальної реальності (VR) у режимі реального часу. Сьогодні це інноваційне рішення постійно удосконалюється та дозволяє будь-якому користувачу отримати доступ до якісних карт та знімків будь-якої точки Землі, не відходячи від ноутбука, планшета чи смартфона.

Цінність застосунку Google Earth для галузі геодезії та землеустрою полягає у доступі та можливості збереження великих масивів геоданих, а також зниження трудомісткості картографічних робіт і їх верифікації.

Таким чином, Google Inc. сьогодні є одним з чотирьох діджитал-флагманів, який постійно удосконалює існуючі та розробляє нові інноваційні продукти, що пропонують величезні картографічні можливості, які є корисними як для бізнесу, науки, туризму, військової справи, так і для цифровізації суспільного простору загалом. Відтак майбутнє галузі геодезії, картографії та землеустрою також залежить від впровадження ГІС у практичну діяльність фахівців та інвестицій у цю сферу.

Список використаних джерел:

1. Зацерковний В.І., Бурачек В.Г., Железняк О.О., Терещенко А.О. Геоінформаційні системи і бази даних: монографія. Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2014. 492 с.
2. Google Maps. URL: <https://www.google.com.ua/maps/> (дата звернення 31.03.2022).
3. Google Earth. URL: <https://earth.google.com/web/> (дата звернення 31.03.2022).

УДК 338.2

Волдаєв Д.І.
здобувач вищої освіти «Бакалавр»
ОП 192 «Будівництво та цивільна інженерія»,
Науковий керівник: Стеценко С.П.
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПРОЕКТНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Наразі у будівництві і проектуванні спостерігається тенденція до цифровізації усіх процесів, яка призводить до зміни усіх адміністративно-господарських та управлінських зв'язків, трансформації бізнес-процесів, зміни самої ідеології ведення бізнесу у цифровому просторі.

При цьому будівництво є галуззю, яка не може повністю здійснювати діяльність у цифровому просторі, оскільки характер будівельної продукції передбачає її стаціонарність, нерухомість, необхідність переміщення працівників, техніки між різними об'єктами, залежність від погоди та навколишніх кліматичних умов, безлічі фінансових, управлінських, організаційно-технологічних зв'язків, необхідності роботи багатьох виконавців у межах одного об'єкту, складною логістичною інфраструктурою тощо.

Сьогодні будівництво переходить на BIM-моделювання, яке передбачає формування цифрової моделі об'єкту, яка об'єднує у собі інформацію про проектно-конструкторську документацію, інформацію щодо зведення об'єктів (технологія, організація, фінансування, кошторисна документація, закупівлі, терміни будівництва) та щодо подальшої експлуатації протягом усього життєвого циклу об'єкту.

Більшість названих етапів сьогодні у сучасних BIM-моделях не реалізуються або реалізуються не у повному обсязі, оскільки існує безліч проблем щодо адаптації існуючої нормативної бази, уніфікації будівельних матеріалів, виробів і конструкцій, навчання персоналу та інших. Єдиною стадією, яка реалізується сьогодні у BIM-моделях у

повному обсязі є стадія Проектування. Тобто сьогоднішні будівельно-проектні фірми можуть забезпечити якісну реалізацію проектів у форматі BIM-моделей, а також мають потенціал розвитку персоналу у напрямку опанування навиками управління проектами у цифровому форматі.

При цьому перехід на нові інформаційні технології розглядається як інструмент управління збалансованим економічним розвитком [4], а також засобом економічної безпеки [1].

Можна зробити висновок, що цифровізація, розвиток існуючих інформаційних систем управління проектно-будівельними підприємствами у межах BIM-моделей проектів будівництва та створення нових є актуальним напрямком досліджень.

Список використаних джерел:

1. Tytok V., Bolila N., Ryzhakov D., Pokolenko V., Fedun ICALS Technology as a Basis of Creating Modules for Assessment of Construction Products Quality, Regulation of Organizational, Technological and Business Processes of Stakeholders of Construction Industry Under the Conditions of Cyclical and Seasonal Variations. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*. 2021. Volume 10, No.1. pp. 271-276.

2. Шумак Л.В. Особливості функціонування українського ринку проектних робіт та розвиток проектування в умовах пандемії. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2021. № 47 (2). С. 11-24.

3. Шумак Л.В., Сорокіна Л.В. Цифровізація як нова реальність в області проектування та будівництва в Україні. Нові запити та можливості. *Матеріали III Міжнародного форуму науковців та дослідників «SCIENCE AND STUDY 2021» (1 жовтня 2021 року)*, Асоціація сприяння глобалізації освіти та науки «СПЕЙСТАЙМ», Київ, Україна. 2021. С.72 – 79

4. Сорокіна Л. В. Інформаційні технології як інструмент оптимізації управління збалансованим економічним розвитком підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 10. С. 189–198.

5. Stetsenko S.P. The interrelation of digital technologies and organizational and economic mechanisms in construction: adaptation to change management. *International Review, Special Issues*, 2021. No. 1, Part I, p. 21-31.

УДК 339.187:619:615:65.018

*Гримак А.В.
к.е.н., доцент кафедри маркетингу,
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів*

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВЕТМЕДИЦИНИ

Удосконалення ринкових відносин передбачає зростання значимості маркетингових досліджень як механізму аналізу та інформаційного моделювання ринку продукції. Одним із завдань маркетингу є створення відповідної інформаційної бази для ефективного управління діяльністю підприємства по розробці, виробництву і збуту продукції із врахуванням усіх процесів, які відбуваються на ринку. Відповідно, серед основних функцій маркетингу є вивчення попиту на продукцію, її реклама, методи стимулювання збуту, планування асортименту, аналіз і співставлення техніко-економічних характеристик продукції підприємств-конкурентів. Вірно використані можливості маркетингу дозволяють обґрунтовано й економічно виправдано формувати політику підприємства, розширювати свою участь на ринку збуту продукції на основі збалансованого підвищення її якості і раціонального розподілу затрат на всіх етапах виробничого ланцюга. Основу маркетингових досліджень складає збір і узагальнення інформації про ринок збуту, споживачів та їх запити [3, с.2]. Для підприємств ветмедцини такий аналіз може конкретизувати і самі чинники ризиків щодо якості продукції, які можуть включати правові, технологічні, конкурентні, соціальні та економічні аспекти. Тому вище керівництво підприємств своє ставлення до процесу розробки й утвердження системи управління якістю продукції повинне формувати виходячи з розуміння суті даної системи, оцінки її ефективності за будь-яких обставин.

Система управління якістю продукції – це пріоритетна складова цілісної системи управління підприємством, що орієнтує його на одержання продукції з показниками якості, які відповідають запитам споживачів. Складові системи управління якістю включають вимоги

щодо забезпечення виконання всіх необхідних процедур виробництва, щоб кінцевий продукт був якісним і не шкідливим для споживача.

Маркетингові дослідження, на основі отриманих результатів, містять і рекомендації щодо ефективності управлінських дій на підприємстві, зокрема в частині розробки перспективи його розвитку. У зв'язку з цим, важливим у забезпеченні якості продукції є впровадження узагальненої маркетингової інформації про ринок продукції для ветмедицини, яка включає: аналіз кон'юнктури ринку і даних стосовно якості своєї продукції в порівнянні з продукцією конкурентів; коригування програм із виробництва продукції та поставок її в обіг на ринок; аналіз попиту споживачів та визначення реальних потреб у виробництві продукції в асортименті та обсягів її поставок на ринок; впровадження сучасних методів контролю якості продукції на всіх етапах виробничого ланцюга; забезпечення використання маркетингових узагальнених пропозицій всіма підрозділами підприємства, які мають безпосереднє відношення до розробки і виробництва продукції; використання результатів маркетингових досліджень у вдосконаленні системи управління якістю продукції на підприємстві.

Практичне забезпечення маркетингових досліджень дозволяє вітчизняним виробникам продукції для ветмедицини забезпечувати наступне [1, с. 77]: створювати умови зацікавленої співпраці із партнерами по виробництву та споживачами; визначати реальну необхідність і можливості модернізації виробництва з орієнтацією на сучасні технології, а це можливості формувати і доступні ціни на продукцію, які викликать зацікавленість на ринку і будуть прийнятними для споживачів; не витратити час на пошук різних причин, якими можна обґрунтувати збитковість виробництва, а впевнено працювати на перспективу, бачити себе у реальних і прийнятних ринкових відносинах; аналізувати результати маркетингових досліджень, оскільки вони є необхідними при розробці планів і стратегії розвитку підприємства.

Аналіз маркетингових досліджень ринку продукції для ветмедицини свідчить, що система управління якістю є особливо

актуальною вимогою часу і визнає лише конкурентоспроможність продукції, яка визначається її якістю та вартістю.

Управління маркетингом – це вплив на його функціонування через планування, організацію виробництва та контроль в досягненні маркетингових цілей підприємства. Управління маркетинговими дослідженнями включає [3, с.4-5]: планування маркетингової діяльності; організаційне забезпечення маркетингової діяльності; інформаційне забезпечення; контроль за повнотою маркетингової діяльності.

Щодо планування, то в цій роботі керівництво підприємств намагається зменшити ступінь невизначеності і ризику, формуючи свої плани на результатах маркетингових досліджень і забезпеченні ресурсами пріоритетних напрямків розвитку підприємства. У рамках організації маркетингової діяльності визначається роль маркетингу у загальній структурі управління підприємством, формуються функціональні обов'язки працівників, безпосередньо задіяних в маркетингових дослідженнях. А від інформаційного забезпечення залежить виконання всіх функцій маркетингу.

В той же час, контроль маркетингової діяльності направлено на оцінку результатів реалізації планів, програм розвитку виробництва, досягнення маркетингових цілей [2, с. 161-162].

Список використаних джерел:

1. Гримак А. В., Курилас А. В., Сенишина Т. Є. Інформаційне забезпечення ефективності маркетингу ринку продукції для ветеринарної медицини та тваринництва. *НТБ інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок*. Львів, 2021. Вип. 22. № 1. С. 74-78. DOI: 10.36359/scivp. 2021-22-1.07.

2. Ковальчук В. В. Маркетингова стратегія підприємства: суть поняття, особливості формування в сучасних умовах господарювання *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, 2018. №9. С. 156-165. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/i54D11knlfgQu5BCrEue.pdf>.

3. Амонс С. Е., Красняк О. П. Маркетингові дослідження ринку і його структурних елементів: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2020. №5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/108.pdf.

УДК 658.5:004

*Гурмус М.В.
викладач обліково-економічних дисциплін I категорії,
Стрийський фаховий коледж ЛНУП, м. Стрий*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Використання програмного забезпечення для управління підприємством і обліку його фінансово-господарської діяльності не є чимось новим, навпаки успішний досвід автоматизації багатьох компаній, здавалося б, повинен був розвіяти всі сумніви щодо впровадження інформаційних систем - звичайно, впроваджувати! Однак, для величезної кількості підприємств дилема «автоматизувати або не автоматизовано» залишається актуальною, рішення на користь автоматизації відкладається - вигоди не здаються очевидними [2, с. 10].

Вкладення грошей - це інвестиція, і, само собою зрозуміло, вона повинна принести прибуток. Впровадження інформаційної системи на підприємстві - інвестиційний проект, але яким буде ROI ? Складність визначення ефективності автоматизації змушує багатьох керівників відмовлятися від автоматизованого управління бізнес-процесами підприємства. І це далеко не єдина причина чому «ні».

Коли мова йде про автоматизацію управління бізнес процесами, часто серйозні труднощі виникають не на етапі «автоматизація», а на етапі «бізнес процеси» [1, с. 23].

Саме якісні бізнес-процеси за допомогою автоматизованого управління покликані підвищити ефективність діяльності підприємства, а «якщо автоматизувати хаос, то в підсумку виходить всього лише автоматизований хаос». Бізнес-процеси повинні бути чітко визначені і описані, розроблені процедури виконання процесів, адже це ті алгоритми, які і роблять процес керованим.

Перегляд процесів, їх оптимізація або повна модифікація часто виявляються бар'єрами на шляху до автоматизації: небажання керівника міняти структуру підприємства і усталений звичний спосіб управління діяльністю веде до відкладання прийняття рішення про впровадження інформаційної системи. [4, с. 45]. До інших причин відмови від автоматизації бізнес процесів можна віднести:

- високу вартість програмного забезпечення для автоматизації процесів;
- тривалість проекту впровадження системи;
- ризик недостатньої ефективності впровадженої системи;
- складність вибору програмного рішення для автоматизації;
- залежність використання системи від кваліфікації і здатності користувачів;
- залучення додаткового персоналу для реалізації проекту впровадження.

У разі якщо перераховані вище причини не вплинули на прийняте рішення автоматизувати управління бізнес-процесами, керівництво компанії отримує інформаційну систему, яка забезпечує:

- завжди достовірну і оперативну інформацію;
- можливість аналізувати інформацію в потрібний момент і приймати коректні управлінські рішення на її підставі;
- прозорість операцій;
- мінімізацію зловживань і крадіжок персоналом;
- економію коштів завдяки оптимізації бізнес-процесів і запобігання витрати ресурсів;
- мінімізацію людських помилок;
- запобігання втрати доходу завдяки ефективному управлінню діяльністю;
- запобігання втрати доходу завдяки виключенню нерентабельних продуктів і / або збиткових підрозділів;
- можливість ефективного управління групою підприємств і віддалених підрозділів;
- захист інформації;
- впорядковані відносини з клієнтами;
- можливість віддаленого управління бізнесом.

Автоматизація управління підприємством вимагає значних фінансових вкладень, і тут виникає абсолютно резонне питання «чи окупиться ця інвестиція?». На це питання складно відповісти в конкретних цифрах так само, як і складно з'ясувати, скільки прибутку втрачає підприємство зараз, не маючи єдиної інформаційної системи, через нерентабельні продукти, збиткові підрозділи, неефективних співробітників, втрачених клієнтів [3, с. 86].

В результаті впровадження інформаційної системи оптимізується структура організації, скорочуються витрати, ліквідуються продукти і

підрозділи, які споживають ресурси, але не приносять доходу, налаштовуються ефективні бізнес-процеси, компанія стає більш конкурентоспроможною на ринку.

Список використаних джерел:

1. Сучасні інформаційні системи і технології / В. Г. Іванов, С. М. Іванов, В. В. Карасюк та ін.; за заг. ред. В. Г. Іванова, В. В. Карасюка. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. – 347 с.
2. Лазор Я. О. Поняття та види інформаційних систем / Я. О. Лазор // Вісник Національного університету "Львівська політехніка"-2016. - № 837. - с. 80-86.
3. Клепікова О. А. Сучасний стан і місце інформаційних технологій в управлінні підприємством / О. А. Клепікова // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2016. – № 5. – С. 74-77.
4. Новак В. О. Інформаційне забезпечення менеджменту : навч. посіб. / В. О. Новак, Л. Г. Макаренко, М. Г. Луцький. – К. : Кондор, 2017. – 462 с.

УДК 69.003

*Кирилов І.О.
аспірант кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ

Цифровізація є однією із провідних визначальних тенденцій розвитку сучасної економіки [1]. Ця тенденція впливає на усі без винятку рівні економічної системи [3], вимагаючи їх трансформуватись, пристосовуючись до динамічних і дуже швидких змін і вимог ринкового середовища.

Не минули зміни викликані цифровізацією і сучасні девелоперські компанії. Сьогодні будь-який девелопер має враховувати вимоги, які висуваються до діяльності зовнішніми і внутрішніми стейкхолдерами, забезпечувати можливість співпраці при розробці проєктів будівництва, експлуатації і зведенні будівельних об'єктів багатьох учасників – проєктувальників, підрядників, служби замовника, постачальників, експлуатуючих організацій, експертів, представників державних і місцевих органів влади, консалтингових фірм тощо. Для цього необхідно постійно оновлювати сучасне програмне забезпечення, яке призначене для створення BIM-моделей об'єктів будівництва, розвивати компетенції та підвищувати кваліфікацію персоналу, здійснювати моніторинг ринку із метою виявлення нових тенденцій та засобів цифровізації. Тобто без зміни існуючих бізнес-моделей із врахуванням вимог цифровізації сучасні компанії приречені на суттєве скорочення або навіть припинення діяльності.

Цифровізація може також виступати новим напрямком забезпечення надійності забудовників, так як у цифровому форматі мають зберігатись усі дані, дозволи, інформація про порушення законодавства тощо, що має привести до більшої прозорості ринку та має стати позитивною тенденцією розвитку ринку будівництва. Так, починаючи із 01 грудня 2019 року набрав чинності Закон України 199-ІХ від 17.10.2019 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва та створення Єдиної державної електронної

системи у сфері будівництва», який має впроваджуватись поетапно із 2019 по 2022 рр. Закон передбачає здійснення усіх дозвільних, реєстраційних, погоджувальних процедур щодо об'єктів будівництва в електронному вигляді, формування електронного кабінету замовника, ведення єдиного електронного реєстру будівельної діяльності.

Переведення більшості реєстраційних та дозвільних процедур у електронний формат не тільки дозволить суттєво спростити та пришвидшити організацію будівництва об'єктів різних категорій складності, але і дозволить підвищити надійність девелоперських компаній, які мають подавати усю документацію повністю прозоро і у цифровому вигляді, що зменшує корупційну складову діяльності.

Для споживачів будівельної продукції переведення усіх процедур у електронний формат також дозволить забезпечити можливість перевірки надійності забудовника, дотримання заявлених термінів і якісних характеристик будівництва. При цьому існує декілька напрямків підвищення надійності девелоперів в умовах цифровізації, серед яких провідним є стандартизація бізнес-процесів [2, 4] і будівельних контрактів [5].

Список використаних джерел:

1. Tugai O.A., Hryhorovskiy P.Ye., Khyzhniak V.O., Stetsenko S.P., ... Chernyshev D.O. Organizational and technological, economic quality control aspects in the construction industry: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. 136 p.
2. Сорокіна Л.В., Стеценко С.П., Гойко А.Ф. та інші. Економетричний інструментарій управління фінансовою безпекою будівельного підприємства: монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. Л.В. Сорокіної. Київ: КНУБА, 2017. 404 с.
3. Беленкова О.Ю. Цифрова трансформація будівництва: механізм взаємодії бізнесу, науки, держави. *Будівельне виробництво*. 2019. № 66. С. 30–36.
4. Гойко А.Ф., Л.В. Сорокіна, Скакун В.А. Управління бізнес-процесами як важливий чинник підвищення якості продукції будівництва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2018. Вип. 18. С. 150–158.
5. Цифра Т.Ю. Авансові платежі в міжнародних будівельних контрактах. *Управління розвитком складних систем*. 2017. № 32. С. 186 – 192.

УДК 004.056.5

Лизанець А.Г.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту, управління економічними
процесами та туризму,
Пугачевська К.Й.*

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту, управління економічними
процесами та туризму,
Мукачівський державний університет, м.Мукачево*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Ефективність менеджменту організацій в сучасному бізнес-середовищі залежить від своєчасності та якості управлінських рішень, які багато в чому визначаються інформаційним забезпеченням.

Інтенсивна інформатизація господарських процесів, з одного боку, значно розширює можливості здійснення бізнес-процесів, а з іншого – створює ризики для них через загрози інформаційної безпеки.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, систем масових комунікацій, доступ до інтернет-ресурсів сприяли інтегруванню сучасних бізнес-структур до глобального інформаційного простору, створюючи передумови оперативного реагування на збурювальні чинники з боку внутрішнього та зовнішнього середовища. Своєчасний доступ та використання актуальної інформації є основою для формування конкурентних переваг організації. Використання інформаційних технологій сприяє налагодженню ефективної співпраці з партнерами, клієнтами та іншими стейкхолдерами організації, підвищує ефективність внутрішніх комунікацій між суб'єктами та об'єктами менеджменту.

Проте неконтрольоване поширення та необмежене застосування інформаційного простору веде до уразливості інформаційної складової у системі менеджменту організації. В сучасних умовах дедалі очевиднішою стає залежність загального рівня економічної ефективності організації від її інформаційної безпеки.

Найбільш розповсюдженим є визначення інформаційної безпеки як певного рівня захищеності інформації організації від незаконного ознайомлення, перетворення і знищення, а також захищеність організаційних інформаційних ресурсів від впливів, спрямованих на

порушення їх працездатності. Будь-який витік інформації може призвести до серйозних проблем для організації.

Погоджуємось з думкою Марущак А.І., що інформаційна безпека є ступенем захищеності життєво важливих інтересів суб'єкту господарювання, мінімізації шкоди, заподіяної незавершеністю, несвоєчасністю, недостовірністю інформації або негативним інформаційним впливом, через негативні наслідки функціонування, а також через несанкціоноване поширення інформаційних технологій [1].

Забезпечення інформаційної безпеки має бути спрямоване, насамперед, на попередження ризиків для інформаційних ресурсів організації, а не на ліквідацію їх наслідків. Саме прийняття запобіжних заходів із забезпечення конфіденційності, цілісності, а також доступності інформації є найбільш правильним підходом у створенні системи інформаційної безпеки.

Найчастіше в організаціях відбувається витік інформації, що міститься у документах фінансового характеру, конструкторська та технологічна документація, дані, які є комерційною таємницею бізнес-структур. Серйозної шкоди може заподіяти і витік персональних даних особового складу працівників. Проблемою є заволодіння незаконним способом логінами і паролями доступу до стратегічно важливих масивів інформації. Несанкціонований витік інформації може зашкодити бізнесу навіть через тривалий період після того, як це відбулося, потрапивши до рук конкурентів або представників ЗМІ.

До основних джерел загроз інформаційній безпеці сучасної бізнес-організації належать: протизаконна діяльність деяких економічних структур у сфері формування, поширення і використання інформації; порушення встановлених регламентів збору, обробки та передачі інформації; навмисні дії та ненавмисні помилки персоналу; помилки в проектуванні інформаційних систем; відмова технічних засобів і збої програмного забезпечення в інформаційних і телекомунікаційних системах тощо [2].

За цих умов зростає роль управління інформаційною безпекою, яке слід розглядати як окрему підсистему менеджменту. Історично управління інформаційною безпекою здійснювалося засобами технічного контролю, однак, як показує практика, більшість інформаційних витоків виникає з вини довірених співробітників. З огляду на це управління інформаційною безпекою стосується

стратегічних, тактичних та оперативних питань, пов'язаних із плануванням, аналізом, розробкою, впровадженням та підтримкою програм інформаційної безпеки організації. Воно охоплює управління людьми, політикою та програмами з метою забезпечення безперервності операційної діяльності при збереженні стратегічної узгодженості з організаційною місією [3].

Протидія та нейтралізація негативного впливу окремих загроз та забезпечення інформаційної безпеки організації забезпечується через розробку системи управління інформаційною безпекою. Головними складовими системи управління інформаційною безпекою організації є: реєстрація всіх ресурсів, які мають бути захищені; аналіз та створення переліку можливих загроз для кожного ресурсу; оцінка ймовірності появи кожної загрози; вжиття заходів, які дозволяють економічно ефективно захистити інформаційну систему [4].

Сьогодні спеціалізовані фірми пропонують широкий спектр засобів захисту інформаційних систем, які відрізняються за вартістю та функціональними можливостями. Найбільш прийнятним підходом при виборі певної системи є дотримання принципу «розумної достатності», тобто відповідності вимогам суб'єкту господарювання з огляду на здійснюваний ним вид діяльності, стратегії, активи, застосовувані ІТ. Таким чином, управління інформаційною безпекою повинно бути невід'ємною частиною менеджменту, яка при її належній організації сприятиме уникненню і подоланню множинних загроз для бізнесу в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Марущак А. І. Інформаційно-правові напрями дослідження проблем інформаційної безпеки. *Державна безпека України*. 2011. № 21. С. 92–95.
2. Литвинюк А.А. Основи інформаційної безпеки. Комплексна система захисту інформації: структура, встановлення та підтримка функціонування. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_4/visnik_st_08.pdf
3. Cazemier, J. A., P. L. Overbeek & L. M. Peters. (2000) Security Management (IT Infrastructure Library Series), Stationery Office, UK.
4. Батюк А.Є., Двудіт З.П., Обельовська К.М., Огороднік І.М., Фабрі Л.П. Інформаційні системи в менеджменті. Львів: «Інтелект-Захід», 2004. С. 343–384.

УДК 681.5

Лиса О. В.

*к.т.н., доцент кафедри інформаційних технологій,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

Мідик І.-М. В.

к.т.н., ІКТАМ,

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Тривалий розвиток комп'ютерних технологій змінив повсякденну наукову практику. Досягнення комп'ютерних технологій вшиті у вигляді комп'ютерних алгоритмів у рутинну діяльність автоматизованих комплексів виробництва, медицини, енергетики, транспорту, тощо. Зазначені сфери діяльності суспільства найбільше підлягають втручанню комп'ютерно-інтегрованих технологій, які щоденно змінюють світосприйняття, формуючи віртуальну реальність, а також так-звану ad-hoc реальність (фізичну реальність на вимогу). Саме її ми розкриємо на прикладі формування смарт-сенсорів, як визначальних елементів кіберфізичних систем сільського господарства та переробної промисловості.

Важливими якісними показниками продукції овочівництва є показники безпеки продукції, зокрема рівень наявності важких металів. Тому важливо розробити методологічне забезпечення та інструментальну підтримку у вигляді засобів вимірювання та контролю. При цьому засоби вимірювання можуть бути віртуальними, як найбільш оперативно реалізовані для відстеження вказаних показників. Кондуктометрія вважається перспективним методом, оскільки це – електричний метод, придатний для швидкого визначення вмісту солей, кислот, основ, тощо у розчинах. Його суть полягає у поданні змінного струму на досліджуваній розчин і аналізі відгуку. Показники, що характеризують неелектричні властивості продукції, вимірюють, перетворюючи фізико-хімічні властивості речовин та матеріалів на електричний сигнал за допомогою різних первинних перетворювачів. Серед них поширені параметричні сенсори, а саме імітансні [1, с.18]. Застосовуючи їх, об'єкт дослідження (речовину чи матеріал), поміщений в електричне коло, розглядають як комплексну пасивну величину (імітанс). Таке

описування більшості вимірювальних об'єктів змістовніше від виконаного за допомогою передавальних функцій або часових характеристик. Особливо це стосується оцінювання якості речовин та матеріалів, оскільки для оцінювання якості продукції важливішим є відображення її внутрішньої структури. Для цього використовують сенсори емнісного, індуктивного чи резистивного характеру [2, с.32].

Дослідження базується на вивченні кондуктометричних характеристик соків, отриманих із вирощуваної продукції. Насамперед, створюються експериментальні рідини, які складаються з овочевого соку та солей важких металів відомої маси. Вивчаються їх електропровідність у певному діапазоні частот. Далі досліджується на тому самому приладі в тих самих умовах сік, отриманий з досліджуваної продукції овочівництва. Результати 2-х серій експериментів порівнюються між собою. Зразкам природних соків приписують наявність тих чи інших домішок за збіжністю характеристик електропровідності (за значеннями адмітансу). При цьому, рідина стає об'єктом вимірювання. Її поміщають у кондуктометричну комірку - скляну посудину з установленими електродами, між якими знаходиться досліджуваний розчин.

Слід визначити сталу кондуктометричної комірки, що залежить від матеріалу електродів, їх площі, відстані між ними, температури. Для цього електроди під'єднують до джерела тестового сигналу, далі вимірюють значення напруги та струму, що характеризують об'єкт дослідження. Розроблено і досліджено віртуальні кібер-фізичні системи для потреб сільського господарства. За результатами досліджень з експериментальними рідинами виявлено: вимірювання вмісту домішок важких металів доцільно проводити на частотах, вищих від 4 кГц.

Список використаних джерел:

1. Мідик І.-М. В., Лиса О.В. Оперативний контроль якості овочів за електричними характеристиками / *Міжвідомчий науково-технічний збірник "Вимірювальна техніка та метрологія"*, 2018. Т. 79. Випуск 4 - С. 17-24.
2. Мідик І.-М. В. Оцінка якості продукції овочівництва за електричними характеристиками / *Міжнародний науковий журнал «Технологічний аудит та резерви виробництва»*, ASSN 2226 -3780, 2016. № 3/2 (29). - С. 30-35.

УДК 69.003

*Литвиненко О.В.
асистент кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ*

ВІМ-МОДЕЛІ У СКЛАДІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ БУДІВНИЦТВА

Якщо розглядати інвестиційно-будівельний процес у часі, то сьогодні надзвичайно важливим є урахування можливості забезпечення якісних характеристик будівель і споруд протягом усього життєвого циклу об'єкту.

Коли при проектуванні і зведенні об'єктів не враховується вартість, складність експлуатації, якість під час експлуатації, можливість довгострокового збереження проектних параметрів об'єкта протягом аналізованого періоду аж до введення в експлуатацію, умови експлуатації і інші параметри усього об'єкта або його окремих елементів, періодичність та вартість поточних ремонтів, необхідність здійснення заміни окремих конструктивних елементів або матеріалів, то вибір проектних рішень і матеріалів найчастіше відбувається за критерієм «ціна». Але короткострокова економія може обернутись додатковими витратами для інвестора при експлуатації об'єкта.

Перехід до ВІМ-моделювання у межах цифровізації проектів будівництва дозволить не тільки змінювати проектні рішення у режимі реального часу із донесенням інформації усім виконавцям проекту, але і дозволить зберігати і передавати майбутньому власнику об'єкта усі дані щодо матеріалів, виробів і конструкцій, а також проектних рішень, які використовувались [1-3].

Відповідно до стандарту ISO 19650, «ВІМ представлено не тільки як 3D-інструмент управління цифровою інформацією, але і як новий підхід до управління проектами, коли сторони контракту здійснюють обмін цифровою інформацією на всіх етапах реалізації проекту, охоплюючи проектування, закупівлі, введення в експлуатацію і будівництво» [4, с. 11], а також може охоплювати процес експлуатації будівлі чи споруди.

При цьому інформація накопичується у моделі поступово, відповідно до етапів реалізації проекту

Розглядаючи систему формування якості у будівництві з точки зору динамічного підходу, можна визначити, що переформатування системи управління якістю об'єкта має здійснюватися не тільки з урахуванням можливостей і переваг цифровізації усіх існуючих процесів, але і враховувати технічні, кваліфікаційні, інформаційні можливості підрядних підприємств використовувати сучасні надбання, їх здатність інтегруватись у єдину систему забезпечення якості не тільки на технічному і технологічному рівні, але і на рівні можливості формування єдиної інформаційної бази щодо виконання будівельних, монтажних робіт на об'єкті, можливих дефектів, використовуваних матеріалів, виробів і конструкцій тощо.

Формування такої бази надасть можливість службі замовника здійснювати управління якістю на усіх етапах життєвого циклу об'єкта, до введення його в експлуатацію, а експлуатуючій організації надає базу даних про архітектурно-будівельні, конструктивні, організаційно-технологічні рішення, а також матеріали, вироби і конструкції, що використовувались на об'єкті. Заповнена база даних дозволить із великою ймовірністю передбачати наслідки використання аналогічних рішень або матеріально-технічних ресурсів у наступних об'єктах.

Головним напрямком досліджень сьогодні має стати пошук критеріїв оптимальності та розроблення конкретних моделей, призначених для оцінки ефективності системи управління будівельним проектом на основі аналізу внутрішніх бізнес-процесів підрядного підприємства, та їх удосконалення з метою забезпечення ефективності, а також упровадження у навчальний процес [5].

Список використаних джерел:

1. Зельцер Р.Я. Інноваційні моделі і методи організації, управління і економічної оцінки технологічних процесів будівельного виробництва: монографія. Київ: «МП Леся», 2018. 208 с.
2. Лівінський О.М., Ключев В.В., Савенко В.І. та ін. Менеджмент якості в будівництві та виробничі організаційні системи: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 230 с.
3. Беленкова О.Ю. Тенденції розвитку будівельної галузі як чинники формування стратегічної конкурентоспроможності будівельних підприємств. *Будівельне виробництво*. 2014. Вип. 57. С. 24–30.

4. BIM та ISO 19650 – у контексті управління проектами
http://iceg.com.ua/wp-content/uploads/2019/11/EFCA_Flipbook_BIM_ukr_.pdf

5. Гриценко О.С., Гриценко Ю.О., Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю. Новітні інформаційні продукти як засіб удосконалення навчального процесу. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. вип.23. 2011. С.9 -13.

УДК 004

Марків Г.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ІНСТРУМЕНТИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ

Процеси цифровізації та цифрової трансформації виступають рушійними силами, що стимулюють зміни в корпоративному світі, основою яких є впровадження нових технологій у бізнес-моделі.

На рис. продемонстровано категорії інструментів, які використовуються в процесі цифрової трансформації бізнес-моделі.

Рис. Інструменти цифрової трансформації бізнес-моделі [1]

Кожна з категорій включає набір конкретних заходів і сервісів, наприклад *Digital Data* (цифрові дані): це збір, обробка та аналіз відцифрованих даних для полегшення та поліпшення прогнозів і прийняття рішень. *Automation* (автоматизація) включає поєднання класичних технологій штучного інтелекту, що дають змогу автономно працювати і самоорганізовуватися. Це зменшує кількість помилок, збільшує швидкість і дає змогу знизити експлуатаційні витрати.

Інструменти *Digital Customer Access* (цифровий доступ клієнтів) – це мобільний Інтернет, що відкриває прямий доступ до клієнта, забезпечує високий рівень прозорості та надання нових послуг. І останній набір інструментів – це *Networking* (мережа): мобільна або дротова мережа всього ланцюжка доданої вартості за допомогою високошвидкісних широкосмугових телекомунікацій дає змогу синхронізувати ланцюги поставок, що призводить до скорочення часу виробництва та інноваційних циклів.

Вищенаведений перелік інструментів може бути доповнений за необхідності більшою кількістю можливостей і сервісів.

Варто виділити чотири важливі бізнес-моделі, що найбільш інтенсивно піддаються впливу діджиталізації. По-перше, це *бізнес-модель платформ спільного використання ресурсів*. Слід зазначити, що дана бізнес-модель передбачає використання фізичних, інформаційних та людських ресурсів. Класичні приклади включають спільні кошти або трудові ресурси, але на цьому етапі це швидко зростаючий набір послуг, що охоплює всі бізнес-функції – від IT і управління персоналом до управління об'єктами і контрактного виробництва.

Логіка спільного використання ресурсів є досить переконливою: використовуючи загальний масштаб доставки певного процесу клієнту, провайдер може підвищити вартість за рахунок надійності, розвитку й якості одночасно, тим самим знижуючи витрати на спільних технологічних платформах.

По-друге, *модель мережевих сервісів*, вона часто зустрічається в традиційних галузях, таких як транспорт, банківська справа та управління ринками і біржами. Але тепер цифрові технології дали змогу неймовірно ефективно розробляти і використовувати ці види послуг. Мережеві сервіси – це, ймовірно, бізнес-модель, найчастіше пов'язана з перебоями в роботі, тому що вона пропонує абсолютно нові способи доставки вартості. Цю модель успішно використовують такі відомі компанії, як Spotify, Netflix, Uber, AirBnB, Amazon, eBay, Facebook і Google і багато інших. Ними створено високоефективні мережеві механізми, які дали змогу здійснювати великомасштабний обмін і участь декількох постачальників продуктів або послуг.

По-третє, *консалтингові фірми*, ця група сервісних фірм також однією з перших зазнає цифрових перетворень. Це юридичні фірми, консультанти з управління, архітектори, інженери, служби охорони

здоров'я, аналітики і багато інших. Усі ці професійні послуги стають набагато ефективнішими завдяки використанню цифрових інструментів, глобальних баз даних, платформ для спільної роботи і комунікаційних рішень.

Також вагомим є вплив цифрових технологій на *виробничі фірми*, оскільки робототехніка, автоматизація, 3D-друк, датчики і цифрові платформи дадуть змогу провести четверту промислову революцію, яка призведе до кардинальної зміни економіки, котра виходить за рамки традиційного компромісу між масштабуванням і налаштуванням. Ця революція руйнує традиційні ідеї, що стимулюють глобалізацію, даючи змогу миттєво виробляти продукцію на місцевому рівні з низькими витратами. Завдання для промислових підприємств має два аспекти: швидке освоєння цифрового мовлення за прикладом GE та прийняття руйнівних змін [2].

Наведені вище бізнес-моделі найбільш схильні до впливу цифрових технологій. Проте в інших секторах цифрові технології стимулюють компанії розробляти нові бізнес-моделі (наприклад, перехід Amazon на хмарні сервіси) або повністю трансформувати бізнес-моделі (як це зробила IBM, переходячи від продуктів до сервісів, а тепер знову до аналітики).

Отож, ефективне ведення бізнесу в умовах діджиталізації вимагає застосування цифрових технологій у бізнес-процесах, управлінні та бізнес-моделях у цілому, адже здатність підприємств до тривалого функціонування залежить від того, наскільки продуманими є їхні бізнес-моделі з погляду створення споживчої цінності.

Список використаних джерел:

1. Shalmo D., Christopher A. Williams, Luke Boardman. Digital transformation of bussines models – best practice, enablers and roadmap. International Journal of Innovation Management. 2017. Vol. 21(08). P. 1–
2. DOI : 10.1142 / S136391961740014X. URL https://www.worldscientific.com/doi/abs/10.1142/9781786347602_0005
3. Haanaes K., Oystein D. Fjeldstad Four types of businesses where technology is speeding up change. IMD. 2018. URL : <https://www.imd.org/research-knowledge/articles/which-business-models-are-most-affected-by-digital/>.

УДК 657

Мокієнко Т. В.
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Колотій В. Ю.
здобувач вищої освіти СВО бакалавр
спеціальності «Облік і оподаткування»
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

«MASTER: БУХГАЛТЕРІЯ»: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Питання вибору програми для ведення бухгалтерського обліку завжди є актуальним не лише для бухгалтера, а й для фінансиста, керівника підприємства тощо. Дослідження присвячене висвітлити загальну характеристику програмного продукту «MASTER: Бухгалтерія», її основні переваги на ринку бухгалтерських програм.

У сучасному світі ми все більше надаємо перевагу вітчизняним виробникам, і ринок програм для ведення бухгалтерського обліку не є виключенням. Тож далі пропонуємо ознайомитися з програмним продуктом «MASTER: Бухгалтерія» від української IT-Enterprise.

Дана програма з'явилася на ринку у 2017 році і стала новим українським рішенням для ведення обліку малого та середнього бізнесу, а також у державних установах.

У команді «MASTER: Бухгалтерія» працюють практикуючі бухгалтери та програмісти, що понад 30 років забезпечують великі промислові підприємства України новими інформаційними технологіями [1].

Дана бухгалтерська програма розроблена згідно усіх вимог щодо організації та ведення обліку на підприємствах різних галузей. Для того, щоб відповідати усім вимогам законодавства, програма постійно оновлюється. Функціонал, що потрібний для ведення бухгалтерського, податкового, управлінського обліку, обліку персоналу й розрахунку заробітної плати, розташований в одній базі та в одному, а головне – зрозумілому, інтерфейсі, що є ключовою перевагою програми [1].

Програмний продукт «MASTER: Бухгалтерія» має багатомовний інтерфейс: українською, російською та англійською мовами. У системі максимально автоматизовано всі процеси формування звітності, доступне ведення обліку для необмеженого числа

юридичних осіб, та введена велика кількість інших результативних інструментів [1].

Програма «MASTER: Бухгалтерія» забезпечує автоматизовану роботу підприємства за всіма його напрямками і це проявляється у наступних ключових моментах:

всі ділянки бухгалтерського обліку розташовані в одній системі;
забезпечується ведення обліку необоротних активів, ТМЦ і МШП, операцій з грошовими коштами, розрахунків з контрагентами, виробничих витрат та фінансових результатів діяльності;

можна легко і швидко вести бухгалтерський облік від формування первинного документу до формування балансу підприємства [2].

Для початку роботи в програмі в головному меню, після натискання на кнопку «Налаштування параметрів обліку» починається робота з системою. В цьому розділі вноситься вся необхідна інформація про компанію: банківські реквізити, адреса, контакти керівника та головного бухгалтера тощо.

В розділі «Загальносистемні довідники» користувачам уже доступні стандартні довідники. В програмі можна заповнити довідники автоматично, просто завантаживши їх з інших систем бухгалтерського обліку, які використовувались на підприємстві раніше.

Основними модулями програми є: покупка, покупка, складський облік, виробництво, ОЗ та НМА, кадри, зарплата, операції. Окремо є модуль для ведення податкового обліку.

«MASTER: Бухгалтерія» містить повний перелік аналітичних звітів:

- оборотно-сальдову відомість;
- аналіз рахунку;
- картку рахунку;
- шахову відомість;
- журнали-ордери;
- оборотно-сальдові відомості за аналітиками;
- картки аналітики;
- зведені проводки.

Програма автоматично формує головну книгу, універсальний звіт, звітність з ПДВ, регламентовану фінансову звітність та звітність із податку на прибуток [2].

Що ж стосується вартості даної програми, то вона залежить від того, яку версію системи обирати і скільки осіб працюватиме в системі одночасно. В цілому ціна програмного продукту «MASTER: Бухгалтерія» становить 6 999 грн на одного користувача. Такий тариф є доступним для малого і середнього бізнесу і не є великим на ринку бухгалтерських програм [1].

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт «MASTER: Бухгалтерія» – новий рівень бухгалтерського сервісу. URL: https://masterbuh.com/06_12_17_masterbuhgalteriya_novyj_uroven_buhgalterskogo_servisa (дата звернення: 07.04.2022).
2. Облік по-українськи – як працює вітчизняна альтернатива «1С». URL: <https://nachasi.com/creative/2017/11/21/mb-alternatyva-1s/> (дата звернення: 07.04.2022).

УДК 657

Мокієнко Т. В.
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
та економічного контролю,
Ставицька В. О.
здобувач вищої освіти СВО бакалавр
спеціальності «Облік і оподаткування»
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ВІТЧИЗНЯНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Наразі ринок ІТ-технологій в Україні досить насичений кваліфікованими кадрами, які розробляють інноваційні проекти, що стосуються багатьох сфер діяльності. Тим часом, в останні роки досить значного розвитку зазнала галузь програм для ведення бухгалтерського обліку. На просторах українського ринку можна зустріти як прості програми для бухгалтерів, для подання звітності у малих підприємствах, так і більш складні комплексні бухгалтерські програми, котрі розраховані на суб'єкти господарювання з широкою сферою діяльності, складною структурою та значні масштаби виробництва.

Звісно, як альтернативу, часто використовують і закордонні варіанти. Але і на вітчизняному ринку є досить вдалі програми, використання яких також є доступним, а подекуди й більш зручним, наприклад, за рахунок того, що вони розробляються одразу на українській мові та не потребують додаткового перекладу.

Отже, варто розпочати з такої української програми для ведення бухгалтерського обліку, як «MASTER: бухгалтерія», яка є однією з розробок компанії ІТ-Enterprise. Вона включає в себе необхідний функціонал для того, щоб провадити бухгалтерський, податковий та управлінський облік, а також вести облік персоналу і розраховувати заробітну плату. Усі ці функції розташовані в єдиній базі та в одному інтерфейсі. Також тут передбачена можливість створення необмеженої кількості об'єктів обліку, під якими розуміються окремі суб'єкти господарювання навіть у випадку придбання єдиної ліцензії, що є важливим для бухгалтерської служби, яка займається бухгалтерським аутсорсингом.

Ще однією перевагою програми «MASTER: бухгалтерія» є той факт, що спеціально для підприємств, які не просто розпочинають діяльність, а переходять з іншої бухгалтерської програми, передбачено механізм перенесення даних та залишків. Ця програма може бути використана для суб'єктів господарювання не лише приватної форми власності, а й застосовується такими користувачами, як Національне антикорупційне бюро України, Міністерством молоді та спорту, Міністерством освіти і науки України [1].

Також зручним рішенням для українського бухгалтера може стати програмний комплекс автоматизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності «Дебет Плюс». Цей комплекс включає в себе ряд підсистем, кожна з яких доповнює попередню: адміністратор комплексу, зведення бухгалтерського балансу, облік банківських операцій, облік касових операцій, облік товарно-матеріальних цінностей, облік заробітної плати та облік основних засобів. Під адмініструванням комплексу мається на увазі його цілісне налаштування і управління багатокористувацькою системою.

У програмі передбачено своєчасне та оперативне оновлення програмного забезпечення відповідно до вимог та змін законодавства України. У більшості випадків, для управління системою не є необхідною наявність програміста, також багато питань можуть бути вирішені шляхом телефонних або онлайн-консультацій [2].

На сьогоднішній день вже не є обов'язковим і стаціонарне місце роботи для ведення бухгалтерського обліку - з цим може допомогти онлайн-сервіс «Dilovod». У ньому передбачений віддалений доступ до акаунта бухгалтера для поточного контролю бізнесу. Цей варіант підходить для підприємства будь-якої форми оподаткування, а також завдяки тому, що має сервіс має формат онлайн, є передбаченим і своєчасне його оновлення згідно змін у законодавстві.

Крім того, є можливість створення не лише бухгалтерського акаунту, а і для ряду інших внутрішніх користувачів фінансової звітності. Також, хоч програма має онлайн формат, дані користувачів отримують надійний захист та не допускається їхньої передачі третім особам і є профілактика «кіберзагроз».

Сервісом «Dilovod» передбачено також варіант автоматичного створення архівних копій документів і є можливість подання звітності напряму до Державної фіскальної служби. Цікавим елементом системи є і облік роботи менеджерів, для котрих можна призначати

завдання, планувати ділові контакти та вести їхній облік часу[3] .

Таким чином, варто відзначити, що на українському ринку ІТ-технологій є цікаві та зручні рішення для бухгалтерської служби, які відповідають стандартам обліку і належним чином допомагають у виконанні її функцій. Наразі до ряду таких програм з плином часу додається все більше нових елементів функціоналу та більше робіт набувають автоматизації, що полегшує ведення обліку. Та при цьому ця ніша не має обмежень для створення і нових конкурентоспроможних проектів.

Список використаних джерел :

1. Офіційний сайт MASTER. URL: <https://masterbuh.com/> (дата звернення: 11.04.2022 р.);
2. Офіційний сайт Dilovod: онлайн-бухгалтерія. URL: <https://dilovod.ua>. (дата звернення: 11.04.2022 р.);
3. Офіційний сайт Дебет Плюс. URL: <https://debet.com.ua/> (дата звернення: 11.04.2022 р.).

УДК 69.003

Сисько О.Г.
аспірант кафедри економіки будівництва,
Страхов А.О.
аспірант кафедри економіки будівництва,
Київський національний університет будівництва і архітектури,
м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ РИНКІВ

Ринкова концентрація (market concentration) є величиною, яка показує кількість підприємств, які діють на деякому ринку та ринкову частку, що опосередковано вказує на розвиток конкуренції.

Моніторинг конкурентного середовища та визначення концентрації ринку є однією із функцій Антимонопольного комітету, який на основі цих даних приймає рішення щодо визначення монопольного становища фірми на ринку.

Концентрація ринку вимірюється за допомогою великої кількості показників, серед яких найбільшого поширення набули Індекси концентрації (concentration ratio, CR) та індекси Герфіндаля-Гіршмана (ННІ). Крім найбільш відомих двох названих вище чинників використовують [2]: «Дисперсію ринкових часток, Індекси Холла-Тайдмана, Розенблюта, Говарта (Hogwath index), комплексний індекс промислової концентрації (CCI), Індекс Ганана і Кея, Індекс ентропії, Індекс Гіневічуса, Індекс Джині, Індекси Лінда і Лернера, коефіцієнт Бейна, Тобіна, Індекс Ротшильда, Коефіцієнт ринкової влади А. Папандреу та інші показники».

Не дивлячись на великий перелік показників концентрації, найбільш поширеними є індекси CR та ННІ. Маючи досить велику кількість недоліків, серед яких складність визначення ринкової частки для великої кількості підприємств, меж ринку, та існування різних методичних підходів до розрахунку складових даних показників [2], вони усе ще залишаються найбільш розповсюдженими і відомими індикаторами розвитку конкурентних відносин. Дані показники знайшли розповсюдження у різних секторах економіки – від банківської сфери до будівництва [1, 3-5]. При цьому можна побачити, що для галузей із невеликою кількістю підприємств –

машинобудування, авіа- та залізничні перевезення, електро та газопостачання тощо, тобто для монополій та олігопольного ринку, розрахунки будуть більш точними і виконуватимуться легко, а для галузей із великою кількістю виробників або продавців розрахунки не мають викликати складнощів, а от збирання інформації та перевірка її достовірності будуть стикатись із деякими труднощами, викликаними великою кількістю підприємств, частка ринку кожного із яких є динамічною величиною.

Визначення меж ринків також має бути усебічно теоретично і практично обґрунтованим. Наприклад для нерухомості логічним буде географічний принцип визначення меж ринку, який якнайбільш відповідає нерухомому характеру продукції цього сектору економіки.

Визначення показників концентрації у динаміці дозволяють зробити висновки про те, як змінюється конкурентне середовище підприємства протягом досліджуваного періоду, а отже допомагає сформулювати усебічно обґрунтовану стратегію розвитку, яка урахує зміни конкурентного середовища та дозволяє додатково урахувати усі негативні та позитивні фактори макросередовища.

Список використаних джерел:

1. Nikolaiev V.P., Hryhorovskiy P.Ye., Khyzhniak V.O., .. Molodid O.S. Technical and economic aspects of real estate properties: collective monograph. Lviv-Toruń: Liha-Pres, 2019. 124 p.
2. Беленкова О.Ю. Стратегія та механізми забезпечення конкурентоспроможності будівельних підприємств на основі моделі сталого розвитку: монографія. Київ: Ліра-К, 2020. 512 с.
3. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Запечна Ю.О. Оцінка концентрації ринку первинної нерухомості м. Києва та Київської обл. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 6 (192). С. 196–203.
4. Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Царюк Т.М. Оцінка процесів концентрації та консолідації банківського капіталу в країнах СНД та у світі. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. Вип.23. 2012. С. 9 – 13.
5. Grytsenko, O. S., Zapiechna, Yu.O. & Lysak, I.V. (2017) Lysak Evaluation of concentration of new construction real estate market of Donetsk region. *Control of complex system development*, 32. 110-113.

УДК 334.021.1

*Федів І.М.
к.е.н., доцент,
Федів Р.Д.
ст. викладач*

*кафедра міжнародних економічних відносин та маркетингу,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ІТ-АУТСОРСИНГУ НА УКРАЇНСЬКОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

З глобалізацією світової економіки та прискоренням розвитку міжнародних економічних зв'язків швидко зростає роль і значення зовнішньоекономічної діяльності для економіки в цілому та окремих компаній. Для країн, що розвиваються, одним із популярних і актуальних напрямків зовнішньоекономічної діяльності на сьогодні виступає аутсорсинг інформаційних технологій.

Україна також активно залучена до міжнародного аутсорсингу ринку інформаційних технологій, який є однією з небагатьох галузей української економіки, що успішно розвивається в складних економічних і політичних умовах в країні.

Серед найбільш поширених на сьогодні видів ІТ-аутсорсингу слід виокремити такі:

- переміщення незначних бізнес-процесів в іншу країну, що вимагає значної кількості некваліфікованої робочої сили (ВРО – business process outsourcing);
- передача послуг вторинної підтримки інфраструктури в іншу країну (ІТО – infrastructure technology outsourcing);
- розробка та впровадження програмного забезпечення на замовлення [2-4].

Вже сьогодні розвиток аутсорсингу інформаційних технологій в Україні дозволяє досягти позитивного макроекономічного ефекту, що впливає на економічний розвиток країни. У довгостроковій перспективі ці наслідки можуть призвести до структурних змін, які сформуєть нові реалії в українській економіці. Чинниками розвитку інформаційних технологій аутсорсингу в нашій країні є:

- приплив іноземної валюти та покращання платіжного балансу країни;
- покращення структури ринку праці;
- зміцнення фінансової безпеки та платоспроможності держави;
- підвищення внутрішнього попиту на споживчому ринку;
- зниження рівня розшарування населення та одночасне формування середнього класу [1; 2].

Основна перевага індустрії розробки програмного забезпечення полягає в тому, що вона не потребує значних інвестицій в основні фонди для збільшення виробництва, оскільки основним активом ІТ-індустрії – є програмісти (використання людського фактору). Українські фахівці в основному займаються розробкою програмного забезпечення на замовлення для компаній із Західної Європи та США. Послуги самозайнятості також досить поширені в Україні. Самозайняті люди мають багато спільного з аутсорсингом інформаційних технологій – для компаній, які наймають фрілансерів і аутсорсують інформаційні технології, вони є сторонніми підрядниками.

Сьогодні Україна все ще не використовує свій потенціал для ефективного аутсорсингу інформаційних технологій, про що свідчить високий попит на висококваліфікованих ІТ-фахівців. Розважлива політика просування ІТ-аутсорсингу може зробити це потужною частиною економічного зростання.

Основні фактори, що гальмують розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні:

- 1) відсутність відповідного правового визначення та регулювання аутсорсингу;
- 2) недостатній розвиток вітчизняного ринку ІТ-аутсорсингу;
- 3) низький рівень володіння англійською мовою у національних ІТ-фахівців;
- 4) наявність високого ризику у зв'язку з підприємницькою діяльністю;
- 5) нестабільна економічна та політична ситуація, а також складне правове, податкове та підприємницьке середовище [1; 4; 5].

Таким чином, з наведеної вище інформації видно, що ІТ-аутсорсинг міг би стати одним із домінуючих напрямків українського експорту, але в цій сфері залишається багато проблем. При необхідній державній підтримці аутсорсинг інформаційних технологій може не

лише створити низку робочих місць, а й сприяти подальшій інтеграції вітчизняної економіки у передові міжнародні економічні процеси. Ця галузь має стати стратегічною. Це означає надання українським ІТ-компаніям переваг, а також доступу до кредитів. Можливість залучення коштів сприятиме «білим» економічним показникам – адже вони залежатимуть від обсягу капіталу, доступного для розвитку. Крім того, необхідні суттєві зміни в системі підготовки кадрів, зокрема роботи з компаніями, які забезпечують аспірантів першими робочими місцями – саме такі принципи успішно працюють у західних країнах.

Список використаних джерел:

1. ІТ в Україні: цифри, перспективи та бар'єри. URL: <https://dlf.ua/ua/it-v-ukrayini-tsfri-perspektivi-ta-bar-yeri/>
2. Литвин А.Є. Тенденції розвитку світового ринку інформаційних технологій. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць. ПДТУ. Маріуполь.* 2018. Вип. 2. С.132-137.
3. Логотова Т. Г. Інтелектуальні технології: проблеми розвитку та шляхи впровадження в Україні. *Вісн. Приазов. держ. техн. ун-ту. Сер.: Екон. науки.* 2014. Вип. 28. С. 254–258.
4. Шаманська, О.І. Застосування інформаційних систем та технологій як пріоритетного напрямку ефективного функціонування та розвитку дорадчої діяльності в Україні. *Ефективна економіка.* 2015. № 4.
5. Яремко З.М., Рудяк О.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології – платформа економічного зростання країн Європейського Союзу. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/153.pdf>.

УДК 004:657

*Ходаківська Л. О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку та
економічного контролю,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ЕЛЕКТРОННИЙ КАБІНЕТ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ: ПОРЯДОК ДОСТУПУ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЧАСТИНИ

Відповідно до наказу Міністерства фінансів України від 14 липня 2017 р. № 637 «Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету», запроваджено інформаційно-телекомунікаційну систему «Електронний кабінет» [1]. Цей Порядок розроблено відповідно до пп. 14.1.56-2 п. 14.1 ст. 14 розділу I Податкового кодексу України (далі – Кодекс) з метою реалізації платниками податків та державними, у тому числі контролюючими, органами своїх прав та обов'язків, визначених Кодексом, іншими законодавчими та нормативно-правовими актами [1]. Цим Порядком визначаються загальні засади функціонування інформаційно-телекомунікаційної системи «Електронний кабінет» (далі – Електронний кабінет), процедури ідентифікації користувачів, взаємодії з платниками податків та державними органами через Електронний кабінет [1].

Електронний кабінет – це інформаційно-телекомунікаційна система, створена для забезпечення реалізації платниками податків і державними органами своїх прав та обов'язків, визначених Податковим кодексом України, в електронному вигляді. Електронний кабінет – це безкоштовний сервіс, створений державою; він працює із січня 2018 року.

Офіційна сторінка електронного кабінету: <https://cabinet.tax.gov.ua>. За цим посиланням користувачі електронного кабінету отримують доступ до порталу, робота з яким здійснюється через мережу Internet та не вимагає використання чи встановлення будь-якого додаткового програмного забезпечення [2].

Електронний кабінет платника податків складається з двох функціональних частин: відкрита (загальнодоступна); приватна (особистий кабінет).

Користуватися послугами відкритої частини електронного кабінету

можна без ідентифікації особи. Через відкриту частину електронного кабінету користувача доступні такі можливості:

- 1) доступ до інформації з публічних реєстрів:
 - дані про взяття на облік платників;
 - реєстр страхувальників;
 - дані реєстру платників ПДВ;
 - реєстр платників єдиного податку;
 - інформація про РРО;
 - інформація про книги ОРО;
 - дані реєстру платників акцизного податку з реалізації пального;
 - реєстр осіб, які здійснюють операції з товарами;
- 2) інформація про граничні терміни сплати податків, зборів, обов'язкових платежів і подання звітності (податковий календар);
- 3) перегляд і друк бланків податкової звітності;
- 4) заповнення декларації про майновий стан і доходи для громадян;
- 5) контакти та адреси діючих центрів обслуговування платників.

У приватній частині електронного кабінету залежно від типу платника (юридична особа, фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, громадянин, посадова особа державного органу тощо) електронний кабінет надає доступ до таких сервісів:

- 1) персоналізований податковий календар;
- 2) перегляд облікових даних платника;
- 3) подання звітності в електронному вигляді до органів ДПС, Пенсійного фонду та статистики;
- 4) перегляд і друк раніше поданої звітності;
- 5) перегляд вхідних / вихідних документів;
- 6) листування з органами ДПС;
- 7) подання заяв, запитів для отримання інформації;
- 8) інформація про стан розрахунків з бюджетом;
- 9) реєстрація податкових накладних і розрахунків коригування до них у Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН);
- 10) інформація з Єдиного реєстру податкових накладних (ЄРПН);
- 11) інформація з реєстрів операцій та транзакцій у системі Електронного адміністрування ПДВ;
- 12) інформація з реєстрів операцій та транзакцій у системі Електронного адміністрування реалізації пального.

Робота у приватній частині електронного кабінету платника податків здійснюється з використанням електронного цифрового

підпису, що сертифікований у будь-якому акредитованому центрі сертифікації ключів (АЦСК), зокрема, безкоштовно в АЦСК Інформаційно-довідкового департаменту ДПС (<http://acskidd.gov.ua/>), Приватбанк, або в платних АЦСК «Україна», «MASTERKEY», «УСС» та інших.

Електронний кабінет здійснює підтримку електронних ключів, виданих основними акредитованими центрами сертифікації (АЦСК):

- Кваліфікований надавач ЕДП «Казначейство»;
- КНЕДП АТ «Ощадбанк»;
- КНЕДП АТ «УКРСИББАНК»;
- ДП «Дія»;
- КНЕДП ЦСК «УКРЗАЛІЗНИЦЬ»;
- КНЕДП «MASTERKEY»;
- КНЕДП ДП «УСС»;
- КНЕДП АЦСК АТ «АЛЬФА-БАНК»;
- КНЕДП ТОВ «ДЕПОЗИТ САЙН»;
- АЦСК Національного банку України та ін.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа [3].

Згідно статті 6 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» для ідентифікації автора електронного документа може використовуватися електронний підпис [3]. Електронний підпис є обов’язковим реквізитом електронного документа, який використовується для ідентифікації автора та / або підписувача електронного документа іншими суб’єктами електронного документообігу. Накладанням електронного підпису завершується створення електронного документа [3]. Відносини, пов’язані з використанням удосконалених та кваліфікованих електронних підписів, регулюються Законом України «Про електронні довірчі послуги» [4]. Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов’язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора, або підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронні довірчі послуги» [4].

Для забезпечення взаємодії засобами Електронного кабінету в приватній частині (особистий кабінет), яка є індивідуальною

персоніфікованою веб-сторінкою користувача, платник податків має здійснити електронну ідентифікацію з використанням ЕЦП відповідальних осіб платника (директора, бухгалтера, осіб, які мають право підпису), наданого будь-яким акредитованим центром сертифікації ключів.

Електронна ідентифікація – це процедура використання ідентифікаційних даних особи в електронній формі, які однозначно визначають фізичну, юридичну особу, або представника юридичної особи [4].

Приватна частина (особистий кабінет) Електронного кабінету забезпечує надання платнику податків послуг, перелік яких передбачено Податковим кодексом України.

Для забезпечення можливості незалежної перевірки коректності роботи Електронного кабінету у розділі «Електронна звітність» офіційного веб-порталу ДПС розміщено перелік тестових платників.

Вхід до Електронного кабінету здійснюється за адресою: <https://cabinet.tax.gov.ua>, а також через офіційний веб-портал ДПС.

Для платників податку запроваджено новий електронний сервіс, який надає їм можливість подати запит на отримання витягу щодо стану розрахунків з бюджетами та цільовими фондами за даними органів ДПС в електронному вигляді.

Подати запит на отримання витягу про стан розрахунків з бюджетами та цільовими фондами за даними органів ДПС можна через приватну частину (особистий кабінет) Електронного кабінету з використанням електронного цифрового підпису будь-якого акредитованого центру сертифікації ключів. Для цього в приватній частині Електронного кабінету платнику податків необхідно в меню «Заяви, запити для отримання інформації» обрати «Запит про отримання витягу щодо стану розрахунків з бюджетами та цільовими фондами за даними органів ДПС» (далі – Запит), підписати та надіслати. Форма Запиту заповнюється автоматично відповідно до реєстраційних даних платника податків.

Підтвердженням подання в ДПС Запиту є отримання платником податків квитанції в електронному вигляді, в якій зазначено дату та номер реєстрації відповідного запиту. Витяг за результатами обробки Запиту можна переглянути у вкладці «Вхідні документи» меню «Вхідні / вихідні документи» в не прикріпленому вигляді в загальному списку, або безпосередньо у розділі «Ведення звітності», натиснувши

на графу «Квитанція».

В Електронному кабінеті є досить корисна опція – перегляд реєстрів. Там можна отримати корисну інформацію про свого бізнес-партнера, дізнатися, чи має він податковий борг і т. д.; можна переглянути реєстр платників ПДВ чи єдиного податку, перевірити фіскальний чек по номеру, виданий касиром при покупці у магазині і т. д.

У розділі «Облікові дані платника» міститься вся податкова історія ФОПа чи юридичної особи, починаючи від дня Державної реєстрації – його КВЕДи, торгові точки, касові апарати, юридична адреса і багато іншого корисного. Даний розділ є лише в Електронному кабінеті; в звичайних платних програмах цієї інформації не буде відображено.

Імпорт із других програмних продуктів у Електронний кабінет не можливий, а експорт доступний при відкритій вкладці звіту; вгорі над документом є клавіша скачати, тоді звіт завантажується у загрузки у 2-х форматах – XML і PDF.

Отже, обмін електронними документами з контролюючими органами – це сучасний і зручний інструмент для суб'єктів підприємницької діяльності, завдяки якому можна зекономити час і кошти платників податків. Електронний документ обов'язково засвідчується електронним цифровим підписом створювача, який ідентифікує особу, що підписує документ, і гарантує його цілісність.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету: Наказ Міністерства фінансів України від 14 липня 2017 р. № 637 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0942-17#Text> (дата звернення: 15.03.2022).
2. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua>
3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 16.03.2022).
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05 жовтня 2017 р. № 2155-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 17.03.2022).

УДК 338.336

*Шеленко Д.І.
д.е.н., професор кафедри теоретичної і прикладної економіки,
Баланюк В.С.
старший викладач кафедри іноземних мов,
Шеленко В.І.
магістр кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ

Особливості електронної біржової торгівлі проявляються у бажанні учасників ринку укласти операції купівлі-продажу та посередників в операціях із заміною товарів, які здійснюються у певний момент час і у певному місці відповідно до запропонованих норм і правил.

На сьогодні в Україні спостерігається систематичне зростання інтересу до електронної біржової торгівлі, проте багато людей не знають про розмір і тип витрат на відкриття і проведення цього виду діяльності. Електронна біржова торгівля, покликана дати можливість клієнтам порівнювати продукцію, можливість надання інформації про наявність товарів, ціну товару за кілька місяців.

Електронна біржова торгівля може проходити у різних формах та моделях. Найбільш розвинена на сьогодні є Інтернет-комерція, за допомогою якої транзакції відбуваються з використанням мережі Інтернет або за допомогою смартфонів та планшетів.

Вивчаючи особливості форм та моделей електронної комерції, доцільно виділити працю В. М. Грудзевського та І. К. Гейдука, у якій науковці виокремили такі: онлайн-біржі, тобто платформи, на яких здійснюються операції з купівлі-продажу певних товарів і послуг; електронні магазини та тендери; інтернет-аукціони; рекламні агенції та медіа-будинки, які займаються, наприклад: створенням веб-сайтів, позиціонуванням сторінок у браузерях, збирання та аналіз даних на тему купівельної поведінки споживачів в Інтернеті; постачальників інформації; інкубатори електронних компаній, які організаційно та фінансово підтримують компанії електронної комерції; Інтернет-асоціації, які об'єднують кілька або більше підприємств, що співпрацюють на рівні управління електронної комерції [1, с.122-128].

Цікавими також будуть праці А. Чуприни-Новака, який аналізує, що при використанні електронної торгівлі не потрібно: брати співробітників, для безпосереднього обслуговування клієнтів та для роботи у відділах; орендувати або купувати приміщення для бізнесу [2, с. 40]. Саме це і вказує на те, що ведення електронної торгівлі має фінансові вигоди у порівнянні з традиційною торгівлею.

К. Бартчак, доводить, що електронна торгівля повинна відбуватися за допомогою різних типів та моделей, та не повинна обмежуватися тільки продажем/купівлею продуктів і послуг, а має охоплювати багато видів діяльності, що підтримують ці процеси [3, с. 61].

Особливості електронної торгівлі також є те, що вона може здійснюватися як пряма (включає замовлення нематеріальних товарів або послуг, їх доставка одержувачам та проведення платежів за них, в електронному вигляді) так і як непряма електронна торгівля (електронне замовлення товарів матеріалів, які потім доставляють одержувачам традиційним способом поштою або кур'єром [4, с. 90].

Доцільно також виділити перешкоди для розвитку електронної торгівлі з одного боку – це знання клієнтами традиційної торгівлі та розуміння проблеми безпеки Інтернет магазинів, а з іншого боку, складність і неоднозначність правового регулювання. До перешкод електронної торгівлі включають: недовіру до продавців і страхи щодо безпеки транзакції (імовірне несанкціоноване використання персональних даних, ризик втрати коштів); несвоєчасна доставка та висока її вартість; невідповідність товару із замовленням; гарантією та післяпродажним обслуговуванням; незнання та невикористання підприємцями систем і технологій, що підтримують електронну комерцію; недостатнє знання законів про електронну комерцію.

Позитивним моментом у нормативно-правовому регулюванні є прийняття Закону України «Про віртуальні активи» № 3637 від 17.02.2022 р. [5] відповідно до якого Національна комісія з цінних паперів матиме змогу регулювати ринок віртуальних активів. Прийнятий закон [5] дасть змогу по-новому розвиватися бізнесу в Україні, оскільки отримають правовий захист та можливість щодо: ухвалення рішень на основі відкритих консультацій із державними органами; формування та реалізації політики у сфері віртуальних активів; визначення порядку обороту віртуальних активів; отримання дозволів постачальниками послуг віртуальних активів.

Ще однією особливістю електронної біржової торгівлі є увага до

податкових норм країни, оскільки при отриманні іноземного дивіденду (виплаченого з джерела доходу, розташованого за межами України), ми повинні враховувати податкові норми країни, де здійснюються виплати і вони можуть бути інші, ніж українські. Тому немає правила – один раз податок на дивіденди стягується, інший раз ні. Є країни, де збирання податків дуже суворе, є юрисдикції, де стягнення податків менш формалізовано, а також є країни, де податки з тих чи інших причин не збираються взагалі. Тому не можна сказати, що іноземні дивіденди завжди оподатковуватимуться за подібними правилами, а це в основному означає, що учасникам ринку потрібно бути дуже пильними.

Також у світовій системі оподаткування платник податків може повернути надміру сплачений податок. Проте, найважливішими є статті, які містяться у ратифікованих Україною угод про уникнення подвійного оподаткування, але слід також враховувати наявність пільг, передбачених для нерезидентів внутрішніми правилами даної країни. Проблеми щодо процедури стягнення надміру сплаченого іноземного податку є складними, головним чином вини виникають через мовні бар'єри, відстань та фізичну недоступність.

Отже, проведене дослідження дозволяє прослідкувати думку про те, що електронна торгівля може спричинити певну економію у порівнянні із традиційною комерцією.

Список використаних джерел:

1. Grudzewski W. M., Hejduk I. K. *Przedsiębiorstwo wirtualne*, Wydawnictwo Difin, Warszawa, 2002, p. 192.
2. Czupryna-Nowak A. Koszty założenia oraz działalności sklepu internetowego, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie” 2013, nr. 64, p. 33-42. URL: https://yadda.icm.edu.pl/baztech/element/bwmeta1.element.baztech-0d372f68-aad6-4a5c-a2b7-48e33e947a8c/c/Czupryna_ZNOiZ_64_2013.pdf
3. Bartzak K. *Bariery rozwojowe handlu elektronicznego*. 2016. Wrocław: Exante. 164 p.
4. Barta J., Markiewicz R. *Internet a prawo*. Wydawnictwo Universitas, Kraków 1998, s. 90.
5. Закон України «Про віртуальні активи» №3637 від 17.02.2022 р. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213503.html>

УДК 330.356.7

Шеленко Д.І.

д.е.н., професор кафедри теоретичної і прикладної економіки,

Матковський П.Є.

д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,

Ємець О.І.

к.е.н., доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА У СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

У підприємницьких структурах, які функціонують у умовах турбулентності, виникає необхідність вибору та реалізації відповідної цільової стратегії, яка стосується управління витратами виробництва для досягнення довгострокових результатів. Для отримання конкурентних переваг варто використовувати стратегію лідерства у витратах, ефективно впровадження якої потребує застосування відповідних інструментів управління у системі контролінгу. Чинник витрат дозволяє підприємницьким структурам отримувати свободу у виборі стратегічних рішень.

Управління витратами виробництва у системі контролінгу є окремою підсистемою у загальній системі обліку та звітності підприємницьких структур за рахунок систематизації, вимірювання та обчислення понесених витрат на постійній основі та правильного їх віддзеркалення у фінансовій звітності. У той же час оптимізація відповідних рішень із врахуванням потреб контролінгу витрат включатиме розробку практичних рекомендацій контролером для збереження подальшого напрямку роботи підприємницьких структур.

На думку П.С. Вяткіна, витрати звітного періоду умовно можна розглядати як інвестиції у власний капітал, за рахунок того, що вони мають тенденцію до збільшення прибутку, а разом і з тим і до збільшення власного капіталу [1].

На сьогодні в управлінні витратами виробництва у системі контролінгу можна виділити недоліки щодо обліку у підприємницьких структурах: увага до оцінки товарних запасів та фінансових результатів; відповідність вимогам фінансового обліку;

оцінка витрат у короткостроковій перспективі; обчислення результатів фінансового-господарської діяльності на основі припущень про виробничі процеси; обмеження калькуляції до собівартості продукції.

Досліджуючи управління витратами, що орієнтовані на корпоративну стратегію, можна виділити спрощений метод обліку непрямих витрат та ретроспективний підхід до визначення вартості. Важливість стратегічних проблем у діяльності підприємницьких структур спонукала до обґрунтування обліку витрат на підтримку планування, реалізації та моніторингу стратегій.

Концепцію ефективності управління витратами доволі добре впроваджено японськими компаніями, а зокрема, в автомобільній промисловості, де акцент робиться на проведенні аналізу процесу їх виникнення та виявлення їх можливостей скорочення на різних виробничих стадіях.

Управління витратами виробництва націлене на координацію стратегічного та оперативного планування, моніторингу та включає комплекс прийомів і методів контролю вдосконалення діяльності, процесів і продуктів.

Послугуючись цією думкою, керівники докладають зусиль, націлених на оптимізацію способу розподілу ресурсів, підвищення ефективності їх використання у підприємницьких структурах, а також їх використання у найбільш прибуткових сегментах їх господарської діяльності.

Підтримуючи думку А.Г. Паскалової, “контролінг витрат” є підсистемою фінансового контролінгу, який методично та інформаційно підтримує процес управління витратами за рахунок планування, обліку, аналізу та контролю за витратами підприємства у цілому, окремих центрів відповідальності та бізнес-процесів, що забезпечує прибутковість та економічний розвиток господарюючих суб'єктів у довгостроковій перспективі [2, с. 38]. Інформаційне забезпечення контролінгу витрат повинно включати наявність інформації, яка генерує інформаційну базу щодо персоналу, інформаційних технологій та за сприянням яких генерується інформації про витрати (зменшення економічних вигод) за різними сегментами діяльності підприємницьких структур, з метою сприяння управління витратами [3, с. 380].

Отже, співвідносний вибір класифікаційних ознак є гарантією вчасного отримання необхідної управлінської інформації. Зважаючи

на описані вище недоліки та обмеження обліку витрат, можна засвідчити подальші напрямки його вдосконалення, які стосуватимуться: підтримки процесу стратегічного планування; обчислення витрат на реалізацію стратегії з урахуванням заходів оцінки нефінансової діяльності; підготовки звітів відповідно до потреб керівників підприємницьких структур.

Дослідження окреслених недоліків та обмежень, а також напрямків удосконалення витрат, передбачатиме, що у підприємницьких структурах має відбутися переорієнтація традиційного обчислення витрат. Облік витрат повинен більшою мірою задовольняти інформаційні потреби їх керівництва. Щонайбільше це торкається надання інформації про майбутні витрати у результаті прийнятих рішень.

Список використаних джерел:

1. Вяткін П. С. Управління витратами виробництва в системі контролінгу підприємства. URL: https://chdtu.edu.ua/files/feu/Pratsi/KEU/Viatkin/stat_upr.pdf
2. Паскалова А. Г. Фінансовий контролінг в управлінні витратами підприємств. Дис. на здоб. наук. ступ. к-та. екон. н., спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. Київ 2016. 247 с.
3. Остапенко Т.М. Інформаційне забезпечення контролінгу витрат *Проблеми економіки*. № 4. 2013. С. 375-383.

УДК 33

Юрченко О.В.
к.е.н., асистент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький
Трибой Н.С.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Неприбуткова організація – це самостійний суб'єкт господарювання за правами юридичної особи, який здійснює діяльність згідно установчих документів, має самостійний баланс, поточні рахунки в банках, печатку, веде бухгалтерський облік, подає звітність згідно із законодавством, не має на меті отримання прибутку. Визначення доходів та витрат неприбуткових організацій з метою оподаткування здійснюється на підставі Положень (Стандартів) та даних бухгалтерського обліку. Всі неприбуткові організації (як підприємницького характеру, так і ті, що не мають заборони на підприємницьку діяльність) об'єднані одним принципом: доходи, отримані в межах своєї статутної діяльності, використовуються винятково для фінансування видатків на утримання такої організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її статутними документами [1].

Результатом трансформації системи охорони здоров'я в Україні є створення на базі бюджетних закладів охорони здоров'я комунальних некомерційних підприємств для забезпечення всім громадянам України рівний доступ до якісних медичних послуг.

У цьому світлі потребувала радикальної трансформації система інформаційного забезпечення управління, зокрема система фінансового обліку та звітності. Фінансовий результат, як об'єкт управління, є специфічним для бюджетних установ. Ця специфіка посилюється, в сучасних умовах, зокрема невідповідністю поняття фінансовий результат співвідносно до таких суб'єктів управління як

некомерційні (неприбуткові). Також, мають особливості процеси формування фінансових результатів у сфері охорони здоров'я, що обумовлено значними обсягами цільового фінансування і його безпосереднього впливу на фінансові результати. Саме ці обставини обумовлюють актуальність дослідження проблем формування в обліку та звітності фінансових результатів некомерційних закладів охорони здоров'я.

Дослідивши діяльність неприбуткових установ, є підстави стверджувати, «що у законодавстві України відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би визначав їх правовий статус та врегульовував діяльність. Щоб вирішити проблеми визначення поняття «неприбуткова організація» у термінологічній базі законодавства України, доцільно узгодити норми податкового, господарського та цивільного законодавства» [3]. На сьогодні немає спеціального нормативу (стандарту) бухгалтерського обліку для неприбуткових організацій, тому на даному етапі неприбуткові організації застосовують при веденні бухгалтерського обліку всі діючі П(С)БО. Ми приєднуємось до думку фахівців які вважають недоцільним розробку окремого стандарту, проте доцільним є розробка методичних рекомендацій з ведення обліку некомерційних підприємств з врахуванням вимог П(С)БО. Ми приєднуємось до думки науковця Савченко В.М. яка «вважає, що прийняття рішень щодо застосування загального або спрощеного плану рахунків має знаходитись у компетенції суб'єкта господарювання. Прийняття рішень ґрунтується на аналізі розмірів діяльності відповідно до критеріїв які висвітлені у Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [3].

На підставі вивчення практики формування та подання звітності про доходи, витрати та фінансовий результат з'ясовано, що мають місце організаційні проблеми обумовлені невідповідністю формату фінансової звітності, що складається згідно вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» та формату відомчої звітності алгоритм формування та контролю якої ґрунтується на форматі фінансової звітності за НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Проаналізувавши є можливим позитивно оцінити запровадження відомчої звітності, проте потребують розв'язання організаційні проблеми та усунення методичних похибок. Доцільним вважаємо

розробку формату відомчої звітності для малих некомерційних комунальних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Кірдіна О.Г., Кудрявець Н.В. Особливості бухгалтерського обліку у неприбуткових організаціях. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 65, 2019. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/160782>

2. Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Гай О.М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 170. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 83-87 URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911>.

3. Савченко, В. М., Юрченко, О. В., Кононенко, Л. В. Зміна облікової парадигми та її вплив на перспективи формування моделі обліку діяльності некомерційних комунальних підприємств – закладів охорони здоров'я в умовах глобалізації. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 172. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 81-86. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/172-14>

УДК 657:004

Ярова В.В.

*к.е.н., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків
Ступницький Є.Р.*

*DipIFR, CAP, DipFA/CIPA, менеджер
Служби заступника директора з обліку, звітності та платежів,
«ДТЕК Сервіс», м. Київ*

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ ТА АУДИТІ: РИЗИКИ ТА ВИГОДИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Основою сучасних інформаційних систем бізнесу є інтернет-технології, які охоплюють глобальний економічний простір та трансформують традиційні підходи збору, зберігання та обробки облікової інформації.

Усеохоплююча роль інтернету зайвий раз довела свою ефективність під час пандемії COVID-19, перенісши акцент на використання хмарних технологій в обліку, аналізі та аудиті. За даними міжнародного звіту «Digital 2021: Global Overview Report» [1] у 2021 р. число користувачів інтернету склало 4,66 млрд. осіб (59,5% населення планети) порівняно із 1,3 млрд. у 2010 р. Водночас частка цифрової економіки у провідних країнах світу становить до 10% ВВП.

Саме по собі поняття хмарних обчислень або клауд-технологій (від англ. cloud - хмара) виникло ще у 1960-х рр. і передбачає перенесення обчислювальних інформаційних ресурсів на віддалені інтернет-сервіси зі зберігання великих масивів даних. Із розвитком інтернет-торгівлі, зокрема завдяки світовому гіганту Amazon хмарні технології набули суттєвого розвитку.

Обчислювальна хмара може бути розгорнута як: приватна, публічна, громадська або гібридна, персональна. Сама по собі хмара для зберігання інформації з погляду бізнес-суб'єкта є приватним доменом, який може надаватися провайдерами хмарних рішень на умовах купівлі чи оренди. Особливістю хмарних бухгалтерій є можливість доступу до інформації з будь-якої точки за допомогою смартфонів, планшетів чи комп'ютерів (рис.).

На сьогодні провідні розробники бухгалтерського програмного забезпечення (SAP, BAS, 1С: Підприємство, ERP FOSS, Master:

Бухгалтерія та ін.) вже також частково орієнтовані на використання хмарних сервісів зберігання та обробки облікової інформації.

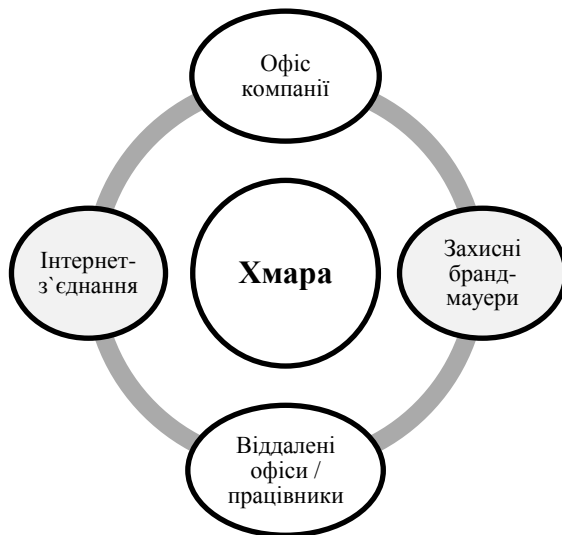

Рис. Принцип роботи хмарних сервісів

Джерело: авторська розробка.

Одним з лідерів українського ринку бухгалтерських програм є SAP, який одним з перших запропонував спеціальні рішення для пересення бізнесу в хмару. SAP Cloud Platform – це корпоративна хмарна платформа, яка працює за моделлю «платформа як послуга» (PaaS). Вона дає доступ до великої кількості готових мікросервісів, бізнес-додатків та дозволяє працювати з in-memory базами даних. Також вона дає зелене світло використанню машинного навчання, великих даних, інтернету речей та інших інноваційних технологій. Платформа дозволяє створювати, з'єднувати та розширювати власні хмарні програми без тимчасових та фінансових витрат на обслуговування IT-інфраструктури [2].

Головна вигода цифрової трансформації бізнесу та використання хмар у суттєвій економії коштів та часу, необхідного для обробки та аналізу великих масивів даних. Так, за даними платформи DataScore, цифровізація бізнесу знижує операційні витрати до 20% і підвищує ефективність компаній. Це також забезпечує ефективне управління витратами, що передбачає більш ефективний контроль процесів

виробництва та продажу. Цифровалізація також дозволяє компаніям створювати нові бізнес-моделі та джерела доходу [3].

Разом з тим, використання хмарних технологій сприяє покращенню рівня організації ключових бізнес-процесів та обліково-аналітичного супроводу управління бізнесом. Кейси реального сектору економіки свідчать, що ті компанії, які орієнтувалися на використання цифрових технологій під час пандемії COVID-19 були більш гнучкими та краще витримали наслідки світової кризи.

Серед одного з важливих ризиків хмарних технологій – необхідність постійної довіри до провайдерів з погляду безперебійності надання ними послуг. Також важливим фактором є постійне навчання персоналу бухгалтерських служб компаній, а також IT-фахівців, оскільки конфігурації хмарних сервісів періодично змінюються, а відтак і впливають на традиційні підходи обліково-аналітичного супроводу бізнесу.

Проте головним ризиком використання хмарних технологій в обліку – можливість кібератак, несанкціонованого витоку конфіденційної інформації, розкриття комерційної таємниці тощо. Як наголошує С.І. Василішин, серед найбільш поширених у бухгалтерській практиці діджиталізаційних ризиків, які часто призводять до порушення інформаційної оболонки підприємства, вірусні атаки внутрішньої комп'ютерної мережі (27 %), відкриття вірусних файлів, які надійшли на електронну пошту (24 %), збій електропостачання та фізичне пошкодження носіїв інформації (20 %) [4]. Відтак використанню хмарних технологій має передувати аудит кібербезпеки бізнес-суб'єкта.

Таким чином, постпандемічний світ, який зробив «гігантський стрибок» у розвитку IT-технологій черговий раз нагадав про вирішальну роль цифровізації як бізнес-середовища, так і соціально-економічного простору загалом. Підсистеми обліку, аналізу та аудиту, єдність та раціональна організація яких забезпечує ключових стейкхолдерів достовірною, своєчасною та повною інформацією, у майбутньому все більше орієнтуватимуться на використання цифрових технологій. Тому вже сьогодні слід зробити висновок про безперечне переважання вигод над ризиками впровадження хмарних технологій та готувати фахівців, здатних їх використовувати та удосконалювати, сприяючи зростанню бізнесу та покращуючи рівень обліково-аналітичного забезпечення управлінських процесів.

Список використаних джерел:

1. Digital 2021: Global Overview Report. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> (дата звернення 05.04.2022).
2. SAP Cloud Platform – облачная CRM система. URL: <https://atlantconsult.ru/technology/sap-cloud-platform> (дата звернення 05.04.2022).
3. How can your company benefit from digital transformation? URL: <https://mydatascope.com/blog/en/how-can-your-company-benefit-from-digital-transformation/> (дата звернення: 05.04.2022).
4. Василішин С. Удосконалення важелів управління діджиталізаційними ризиками економічної безпеки та формування кібербезпеки облікової системи. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1. С. 97-110.

РОЗДІЛ 6

МЕХАНІЗМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

UDK 81'243 : 331.101.3 = 111

Dobrovolska S.R.
Candidate of Economic Sciences, acting associate professor,
Chief of the Department of Foreign Languages,
Lviv National Environmental University, Lviv
Panchyshyn S.B.
senior lecturer of the Department of Foreign Language,
Lviv National Environmental University, Lviv
Опир М.В.
senior lecturer of the Department of Foreign Languages,
Lviv National Environmental University, Lviv

LANGUAGE COMPETENCE FOR INTERNATIONAL EMPLOYMENT

It's no secret that being fluent in a second language can help you get ahead in your career. Making the effort to master English – the global lingua franca – or indeed another language, can be the stepping stone that you need to make the leap up from junior to management, or even to the executive level.

Language skills quite literally open doors for new opportunities. Speaking more languages helps you understand the global marketplace better, as well as understanding the wants and needs of international customers, suppliers and partners. Being able to converse directly prevents potentially costly misunderstandings and improves accuracy; it also saves translation costs.

Second language-fluency can help you secure a respected job at a major international firm. US studies have revealed that demand for bilingual employees has more than doubled in the last five years, and that nearly 40% of US businesses plan to hire bilingual staff. When interviewers are faced with equally-qualified candidates, they show great interest in hiring the bilingual candidate [5, pp. 169-171].

Everything comes down to effective communication. Proficiency in a second language makes networking more effective, allows you to make the most of opportunities and begin potentially profitable conversations – both for you and for your business.

Outlining the role of language competence for subjective career success it is clear that language competence is a factor which affects this, especially

for individuals on a managerial or professional level for whom the effective communication and understanding of ideas is important if not crucial. Language competence has been shown to affect subjective career success directly, having implications for job satisfaction and career satisfaction, also by affecting the individual's ability to complete job related tasks, build relationships (social capital) and maintain a sense of professional competence. For individuals evaluating their own career success based on objective achievements, language competence can be seen to have an effect on the subjective career success of these individuals through affecting objectively observable career achievements such as recruitment, organizational mobility, promotion and remuneration, possibly also through affecting the performance of the employee and more indirectly through increasing the individual's social capital and informal status [4, p. 136].

The demand for foreign-language skills and multilingual employees in the corporate world are on the rise. This is due to for example increasing competitive pressures pushing companies to provide customer service in local languages, international mergers and acquisitions rendering individuals with appropriate language skills. A certain study has even indicated that eleven per cent of exporting European small and medium enterprises (SMEs) may be losing business due to insufficient language skills and the resulting communication barriers caused by this. Therefore, it would seem quite logical for businesses to pay attention to individuals' language skills when selecting, promoting and rewarding staff [2, pp. 15-26].

The use of English (and any other language) will vary of course, depending on the location of the office in question, and on the nature of the role. At root, the level of language proficiency you will need depends on two things: the type of position you are applying for; the country where you are applying for work. It may not be necessary to have any knowledge at all of the local language, but it will often be helpful. If you don't, then it is likely your skills in your native language and/or a major world language as English, Spanish, Mandarin Chinese or French will be the determining factor.

Language proficiency is commonly referred to in the following ways: *native*: this is your mother tongue, or you are so good that it may as well be; *fluent*: you have next to no problems with the language, but may make small errors occasionally, especially with regional language and slang terms; *advanced*: you are a confident user of the language, but make errors

occasionally and have incomplete knowledge beyond the subjects you are used to; *intermediate*: you are able to communicate with others but regularly make errors and often do not understand 100% of what is being said or written; *basic (or beginner)*: this category covers everything from your first word to a few sentences about who you are and everyday essentials. It will not be enough to use professionally [3, pp. 260-282].

To sum up, if you are fluent or native in English it should be possible to find many opportunities for work abroad. Native-level proficiency in any language can be especially valued. If you are able to speak, write and listen confidently in English, then you may be a very good candidate for certain positions that require advanced, but non-fluent, proficiency – especially for roles that require a combination of advanced English and your native language.

If you have advanced skills in a foreign language you may be well served looking for work in countries that use that language and host companies that do business in countries where you would be a native speaker. Or vice versa.

References:

1. Barner-Rasmussen, W. & Björkman, I. (2007). Language fluency, socialization and inter-unit relationships in Chinese and Finnish subsidiaries. *Management and Organization Review*, 3(1): 105-123.
2. Bloch, B. (1995). Career enhancement through foreign language skills. *The International Journal of Career Management*, 7(6): 15-26.
3. Charles, M. (2007). Language matters in global communication. *Journal of Business Communication*, 44 (3):260-282.
4. Huusko, M. E. (2008). English as a common corporate language in a multinational company: Employees' and managers' experiences and expectations during a transfer from local to distributed services. A pro-gradu thesis. *University of Jyväskylä* [online]. Available at: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18335/URN:NBN:fiju-200805165327.pdf?sequence=1> [Accessed 25.12.2010]
5. Kordsmeier, W., Arn, J. & Rogers, B. (2000). Foreign language needs of U.S. businesses. *Journal of Education for Business*, January/February, 169-171.

UDC 811.111-271(072)

Horodetska N.H.
PhD of psychological science, Assoc. prof.
of Foreign Languages Department,
Lviv National Environmental University, Lviv

CROSS CULTURAL BUSINESS COMMUNICATION

We live in a global village, but how well do we know and understand each other? Here is a simple test. Imagine you have arranged a meeting at four o'clock. What time should you expect your foreign business colleagues to arrive? If they are German, they will be bang on time. If they're American, they'll probably be 15 minutes early. If they're British, they'll be 15 minutes late, and you should allow up to an hour for the Italians [3, 2].

The British are happy to have a business lunch and discuss business matters with a drink during the meal; the Japanese prefer not to work while eating. Lunch is a time to relax and get to know one another, and they rarely drink at lunchtime. The Germans like to talk business *before* dinner; the French like to eat first and talk afterwards [4].

Taking off your jacket and rolling up your sleeves is a sign of getting down working in Britain and Holland, but in Germany, people regard it as taking it easy.

American executives sometimes signal their feelings of ease and importance in their offices by putting their feet on the desk whilst on the telephone. In Japan, people would be shocked. Showing the soles of your feet is the height of bad manners. It is a social insult only exceeded by blowing your nose in public [1].

The Japanese have perhaps the strictest rules of social and business behaviour. Seniority is very important, and a younger man should be never sent to complete a business deal with an older Japanese man. A 50-year-old Japanese (or Greek or Italian) manager would be even offended, if he had to negotiate with an aggressive, well-educated, but inexperienced American or German 20 years his junior [6]. You must exchange business cards immediately on meeting because it is essential to establish everyone's status and position. When it is handed to a person in a superior position, it must be given and received with both hands, and you must take time to read it carefully, and not just put it in your pocket! In addition, the bow is a

very important part of greeting someone. You should not expect the Japanese to shake hands. Bowing the head is a mark of respect and the first bow of the day should be lower than when you meet thereafter [5].

The Americans sometimes find it difficult to accept the more formal Japanese manners. They prefer to be casual and more informal. The British, of course, are cool and reserved. The great topic of conversation between strangers in Britain is the weather – unemotional and impersonal. In America, the main topic between strangers is the search to find geographical link.

References:

1. Семко Н. М., Городецька Н. Г., Була Н. Я. English for Business Communication : Англійська для ділового спілкування: навч. посібник: у двох частинах. Ч.1. К. : УБС НБУ, 2013. 222 с.
2. Городецька Н. Г., Психологічні особливості подолання інноваційних бар'єрів у педагогічній діяльності: автореф. дис. ... канд. психол. наук:19.00.07. Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України, Київ, 2009
3. Городецька Н., Гавришків Н., Камінська М. Напрями подолання педагогами перешкод до впровадження новацій під час навчання іноземних мов. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2018. №1. С.143-141.
4. Термін: його значення, смисл і переклад. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Збірник наукових праць*. Випуск 37. Том 3. Одеса. 2018. С.43-47.
5. Семко Н.М., Городецька Н.Г., Гавришків Н.Б. Семантична структура англійських термінів-назв машин для *філологічні студії*. Вип.13. Том 3. Видавничий дім «Гельветика»,2020. с.72-77.
6. Семко Н.М., Городецька Н.Г., Гавришків Н.Б. Шляхи розширення лексичного запасу студентів у процесі перекладу англійських та німецьких фахових текстів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип.35. Том5. 2021. С.121-126. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-18>

UDC 811.111-271(072)

*Horodetska N.H.
PhD of psychological science, Assoc. prof.
of Foreign Languages Department,
Lviv National Environmental University, Lviv
Havryshkiv N.B.
Senior teacher
Lviv National Environmental University, Lviv*

THE EFFECT OF GLOBALIZATION IN THE WORLD BUSINESS

Movement of humans across the globe is nothing new. Globalization connects business and customers across the world. One of the most obvious characteristics of the movement of people in the current phase of globalization is the speed at which they can travel. Developments in transportation technologies dramatically decrease the limitations that used to determine how fast humans could travel. As methods of travel have developed, distance is less a barrier than it used to be [3,1]. The development of communication technologies like video conferencing enables individuals to carry out face-to-face interaction without being physically present.

However, globalistic tendencies have never had such influence on the individual or mass consciousness as they have got after the Cold War and the final formation of the monopolar world. Now people are less limited by political borders than they used to be. In some parts of the world, people have the ability to live in one country and work in another country [2].

Certainly, the transnational corporations were first to react to those “green lights”, which gave them an opportunity to reach the unlimited sale, financial and job markets. Using the national legislations of the former “Socialist Camp” mostly unadapted to the modern challenges, the over-national giants attacked massively Terra Incognita of still new markets [4].

The movement of capital across national boundaries has become critically important. Following the liberalization of capital markets that began in the 1970s, the amount of private capital available for investment in companies and national economies has grown dramatically [5].

However, the globalization of money and goods has mixed effects. On the one hand, extending markets across political borders creates a need for

international regulations and norms, which help stabilize international markets. On the other hand, the rapidity with which private capital can move in and out of a national economy can have a sudden and dramatic destabilizing effect on a country's economy.

Alongside there is also globalization of risk, which involves the extension of the negative effects of actions in one part of the world to remote areas of the globe. In other words, the actions of individuals or organizations in one country may have important effects on the life chances of individuals in a distant country. They can involve health and environmental risk (such as Chernobyl), economic risk (with the liberalization of capital markets, the often unpredictable flow of huge sums of private capital can create financial crises for countries and entire regions very quickly). Globalization makes international communication and business management easier and efficient for world trade.

References:

1. Семко Н. М., Городецька Н. Г., Була Н. Я. English for Business Communication : Англійська для ділового спілкування: навч. посібник: у двох частинах. Ч.1. К. : УБС НБУ, 2013. 222 с.
2. Городецька Н., Гавришків Н., Камінська М. Напрями подолання педагогами перешкод до впровадження новацій під час навчання іноземних мов. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. 2018. №1. С.143-141.
3. Термін: його значення, смисл і переклад. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. *Збірник наукових праць*. Випуск 37. Том 3. Одеса. 2018. С.43-47.
4. Семко Н.М., Городецька Н.Г., Гавришків Н.Б. Семантична структура англійських термінів-назв машин для *філологічної студії*. Вип.13. Том 3. Видавничий дім «Гельветика»,2020. с.72-77.
5. Семко Н.М., Городецька Н.Г., Гавришків Н.Б. Шляхи розширення лексичного запасу студентів у процесі перекладу англійських та німецьких фахових текстів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип.35.Том5. 2021. С.121-126. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-18>

UDC 811.111-271(072)

Horodetska N.H.
PhD of psychological science, Assoc. prof.
of Foreign Languages Department,
Lviv National Environmental University, Lviv
Havryshkiv N.B.
Senior teacher
Lviv National Environmental University, Lviv
Semko N.M.
PhD. of philol. science, Assoc. prof.
of Foreign Languages Department,
Banking University, Lviv Institute, Lviv

ART OF NEGOTIATION IN BUSINESS

There has been a great deal of research into the art of negotiation, and in particular, into what makes a “good” negotiator. One point most researchers seem to agree on is that good negotiators try to create a harmonious atmosphere at the start of a negotiation. They are open-minded and creative, able to change according to the circumstance, able to build (to establish) a rapport, that is, to be versatile, to be adaptable. In other words, they are able to come up with ideas on how to repackaging the negotiation, as well as to manage conflict. They are able to manage pressure in a face-to-face negotiation [3,1].

Good negotiators generally wish to reach an agreement, which meets the interests of both sides. They therefore tend to take a long-term view, ensuring that the agreement will improve, or at least not harm, their relationship with the other party. On the other hand, a poor negotiator tends to look for immediate gains, forgetting that the real benefits of a deal may come much later [2].

Skillful negotiators are flexible. They do not “lock themselves” into a position so that they will lose face if they have to compromise. They have a range of objectives, thus allowing themselves to make concessions, for example, “I aim to buy this machine for £2, 000”. In addition, not “I must buy it for £2, 000.” Poor negotiators have limited objectives, and may not even work out a “fallback” position [5].

Successful negotiators do not want a negotiation to break down. If problems arise, they suggest ways of resolving them. The best negotiators

are persuasive, articulate people, who select a few key arguments and repeat them. This suggests that persistence is an important quality [4].

Finally, the ability to be able to look out is very important. There are small bits of language around proposals, like, *in the region of, roughly, probably, around about*, that will tell you that your counterpart has more negotiation room. So language is important as well as the control of the language, and the ability to listen. The more information you have, the more powerful you become, for information is power. It is also important to check frequently that both parties have understood everything.

References:

1. Семко Н. М., Городецька Н. Г., Була Н. Я. English for Business Communication : Англійська для ділового спілкування: навч. осібник: у двох частинах. Ч.1. К. : УБС НБУ, 2013. 222 с.
2. Зубаль Н.Г., Семко Н.М., Гошко Л.Я. Особливості методик викладання іноземної мови у немовному взр.*Реалізація основних принципів Болонської декларації при підготовці фахівців*: Матер. наук.-метод. конфер.–Львів. Львівський ДАУ,2005 С.143-141.
3. Семко Н. М., Городецька Н. Г., Гавришків Н. Б. Термін: його значення, смисл і переклад. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Збірник наукових праць*. Випуск 37. Том 3. Одеса. 2018. С.43-47.
4. Семко Н.М., Городецька Н.Г., Гавришків Н.Б. Семантична структура англійських термінів-назв машин для механізації тваринницьких господарств. *Закарпатські філологічні студії*. Вип.13. Том 3. Видавничий дім «Гельветика»,2020. с.72-77.
5. Семко Н.М., Городецька Н.Г., Гавришків Н.Б. Шляхи розширення лексичного запасу студентів у процесі перекладу англійських та німецьких фахових текстів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 35.Том5. 2021. С. 121-126. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-18>

UDC 330.341.1

*Kravchenko S.A.
Sc.D., professor, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAS, Kyiv*

METHODS OF SCORING EVALUATION OF INNOVATIVE BUSINESS PROJECTS

Innovative activity directly determines the activity of business activities and closely depends on the level of business activity in the economy. The objects of innovative infrastructure play the main role in the development of the level of initiatives in business and the economy. The creation of accelerators, technology parks and business incubators is a very capital-intensive project. The system for assessing the criteria for selecting business projects requires qualitatively new methods. The factor method of scoring evaluation of innovative business projects (Management of Developing Projects) allows you to evaluate projects taking into account the individual goals of innovation infrastructure facilities, is a flexible tool for analyzing the potential of projects and is a system of qualitative and quantitative indicators taking into account the model of behavioral preferences of the main economic entities [1, c. 2978-2990].

The method of scoring evaluation of innovative business projects reflects the system of quantitative and qualitative assessments of the potential of projects. The evaluation system allows you to consider the business idea from the standpoint of both economic efficiency based on financial indicators and taking into account the personal characteristics of the project initiators. The method of scoring evaluation of innovative business projects consists of four buildings: a model of behavioral preferences, combinatorics, social significance and economic efficiency. Qualitative components of the assessment are reflected in the corpora combinatorics, social significance, models of behavioral preferences; quantitative components of evaluation are presented in the corpus of economic efficiency [2, c. 4-30].

In the corpus of combinatorics, the project is classified according to the degree of novelty; the possibility of a prototype of an anti-object is evaluated; correlates with such groups as products - services, technologies, materials, sales market and marketing. When developing the model, a

classification of five types of innovations was used: new sales market - the development of a new sales market, that is, one in which this area of the industry has not yet been represented, regardless of whether this market existed before or not; new marketing – creative solutions in the field of marketing and sales; new technology - the introduction of a new, that is, still practically unknown in this industry, method (method) of production, which is not necessarily based on a new scientific discovery and which may also consist in a new way of commercial use of the corresponding principle; new materials – obtaining a new source of raw materials or semi-finished products, equally regardless of whether this source existed before or was simply not taken into account, or was considered unavailable, or it was yet to be created; a new good is the creation of a new good or the creation of a good of a new quality.

In the corps of social significance, it is possible to assess the capacity of the solution in the project of a social problem and the prospects for implementation in a particular industry. The level of significance is assessed from the standpoint of public benefit. The economic efficiency corpus reflects the assessment of changes in profit, relative dynamics of revenue, revenue volume for a certain period, relative dynamics of the number of employees and others [3, с. 91-100].

Thus, in the process of research, we found that the method of scoring evaluation of innovative business projects allows us to analyze projects taking into account the individual goals of the incubators. Moreover, promising projects are selected not only from the standpoint of economic indicators, but also taking into account the personality of managers - initiators. The use of qualitative indicators expands the ability of incubator experts to make decisions about incoming information on projects.

References:

1. Litau E. Scoring method as applied to innovation project evaluation for startup support. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2020. Vol. 7. № 4. pp. 2978-2990.
2. Spender J-C. Startups and open innovation: A review of the literature. *European Journal of Innovation Management*. 2017. Vol. 20. № 1. pp. 4-30.
3. Torun M. Assessing business incubation: A review on benchmarking. *International Journal of Innovation Studies*. 2018. Vol. 2. № 3. pp. 91-100.

UDC 336.1

Kravchenko S.A.

*Sc.D., professor, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
Malik L.N.*

*Ph.D., docent, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAS, Kyiv*

ENTREPRENEURIAL VITALITY MODEL

The Entrepreneurial Vitality Model combines all the important components that predetermine the development of entrepreneurship in the future. They provide an opportunity to take a fresh look at the development of the theory of entrepreneurship and to create from it a new science of the general humanistic cause, which will make it possible to transform economic activity from the sphere of material production into a spiritualized activity with a transformative force that is aimed at the benefit of mankind [1, с. 439-453].

The model of entrepreneurial vitality is formalized in the form of a function with variables - the sources of the emergence of entrepreneurial vitality. Model variables include: creativity - the ability to make innovative changes; it is of primary importance and is a meaningful core, without which the construction of the theory of entrepreneurship seems impossible; ethics - is the source of the study of morality, the style of permissible entrepreneurial behavior, taking into account the positions of the modern scientific paradigm of regulating relations, values, ideals; cognitive science - a science that allows you to analyze phenomena and establish ways of processing information that are related to entrepreneurial cognitive structures and processes; economy as a system of knowledge about the patterns of behavior of markets, management of systems of economic entities; aesthetics is the source of the transformation of the initially creative attitude of a person to reality into an active and transforming one on aesthetic ideals.

The variable components of the model can be set by the project team or by the person making the decision. The purpose of decision-making is to maximize an objective function, which can be specified as the number and purpose of entrepreneurial products that are planned to be created for a

specific period of time. The model of entrepreneurial vitality reflects the paradigm of creativity under the condition of equal opportunities, which are generally created in the system of organizations of innovation infrastructure. Restricting the commercialization of a product to entrepreneurial creativity can affect the production of a product in a variety of ways [2, с. 93-104].

Within the framework of the approach of reorientation of attention towards the forms of the product that have greater demand, it is better to consider the creative element of the formation of a commercial idea as a process of necessary optimization. The ideological inspirer of an innovative project acts as a rational maximizer of individual utility depending on internal and external constraints. the development of entrepreneurship will harmonize individual creative needs, maximize economic benefit and technogenic power of the individual. The methodological feasibility of cognitive mapping technologies with central research questions in the field of entrepreneurial cognition is the most important direction for the development of the theory of entrepreneurship [3, с. 27-50].

Thus, in the process of research it was established that the concept of vitalism is of great methodological importance for the development of the theory of entrepreneurship. The concept of vitalism contains the necessary theoretical potential that can convey the connections and ways of communication between the elements of the model of entrepreneurial vitality. The model of entrepreneurial vitality allows us to consider the issues of the theory of entrepreneurship not only through the prism of the traditional rational approach, but also as a creative position of innovative activity, the ethical foundations of economic activity and the aesthetics of entrepreneurship.

References:

1. Kickul J. Intuition Versus Analysis? Testing Differential Models of Cognitive Style on Entrepreneurial Self-Efficacy and the New Venture Creation Process. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2009. Vol. 33. № 2. pp. 439-453.
2. Mitchell R. Toward a theory of entrepreneurial cognition: rethinking the people side of entrepreneurship research. *Entrepreneurship: Theory and Practice*. 2002. Vol. 27. № 2. pp. 93-104.
3. Sanchez J. Entrepreneurial intentions: The Role of the Cognitive Variables. *Entrepreneurship: Born, Made and Educated*. Rijeka: InTech, 2012. pp. 27-50.

UDC 330.341.1

Malik L.N.

*Ph.D, docent, Leading Researcher of the Department
of Entrepreneurship, Cooperation and Agro-Industrial Integration
NSC "Institute of Agrarian Economics" NAAS, Kyiv*

POLICY OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

The main goal of the policy for the development of innovative entrepreneurship should be to give a new quality to innovation processes in Ukraine and overcome stagnation in innovative development. Despite significant state investments in the creation of infrastructure organizations to support innovative entrepreneurship, the volume of innovative goods is practically not growing, and the leading sector of information and communication technologies in the modern world practically does not affect the Ukrainian economy.

When considering the problems of the development of innovative entrepreneurship, it is necessary to identify endogenous problems, which are due to the essence of the processes of innovative entrepreneurship, and exogenous, which are associated with the peculiarities of the external environment and the business climate [1, c. 13-157].

Endogenous problems include: the market (entering the market or creating a new market sufficient in volume to ensure the return on starting costs and a high rate of profitability to finance further innovations, unfair competition from large competitors); financing (difficulties in finding non-standard resources and start-up capital, since conducting scientific developments and organizing production require significant costs and special equipment, and these investments are traditionally considered highly risky); personnel (the problem of attracting qualified personnel ready to work in highly risky innovative projects); resources (the problem of access to resources and technological infrastructure and their cost); technologies and information (the problem of access to new technologies, high-tech equipment, knowledge bases and analytical reports, etc.).

The standard procedure for assessing the effectiveness of an investment project, which is also used in assessing the effectiveness of a business plan, is the procedure for comparing investment costs with the positive effect (financial result, net profit - if we are talking about assessing commercial

efficiency; tax, budgetary, social, technical effects - in a more general case) that this project can bring to the initiator (investor, lender, other interested parties, participants).

In turn, the magnitude of the effect (financial result, if we talk exclusively about the assessment of commercial efficiency) has a direct dependence on the scale of the project. In addition to the return on costs already incurred, the continuation of the innovative activity of the enterprise requires the availability of financial resources for subsequent investments.

The availability of such resources cannot be ensured unless the profitability of the activity is sufficiently high. Financing the costs of research and development work is a rather specific type of capital investment. There are not many sources of such investments, characterized by a long planning horizon and high risks [2, с. 24-168].

Exogenous problems include: low solvency and limited market volume, difficulties of entering the world market under the Ukrainian brand; unreliability of relations with counterparties due to the low efficiency of the mechanism for protecting the interests of entrepreneurs in case of non-compliance with contracts; serious problems of finding investments due to the underdevelopment of venture investment, the reluctance of banks to lend to business without collateral, the complexity of attracting foreign investment due to the socio-political situation; more developed promotion technologies and financial capabilities of foreign competitors, actively supported by their governments, block the entry into the market of Ukrainian companies that do not have such support; limited availability of high-tech equipment for testing technological solutions due to the insufficient development of services of specialized laboratories and technology parks; high administrative barriers, which are one of the most important restrictions in the opinion of the current businessmen of the country; underdevelopment of the support infrastructure, lack of information about its capabilities, associated with its short life and changes; imperfection of the regulatory framework and the low quality of its implementation due to the high level of corruption, legal nihilism, low quality of enforcement of court decisions; lack of significant benefits for innovative and oriented business in the Ukrainian tax legislation; low cognitive abilities of management combined with opportunistic behavior of personnel and the development of the shadow economy and corruption

generate high transaction costs, significantly reducing the competitiveness of the commodity supply due to high cost [3, с. 6020-6025].

A significant problem is the relationship between the gross domestic products per capita of the country and the level of entrepreneurial activity. At low levels, activity manifests itself in the form of forced entrepreneurship, traditional types of business are developing that guarantee low income with minimal risk and without significant investments.

At the middle levels, entrepreneurial activity decreases, stable large businesses that work for the mass market begin to develop innovatively. The innovative sector of entrepreneurship is activated at a significant level of well-being of society, as there are free funds both for financing innovations and for the purchase of innovative goods and services.

The institutional storm contributes to the fact that highly risky innovative businesses, which in the future can become leaders of the world economy, become residents of more stable territories. It is necessary to harmonize disparate institutions through the purposeful development of the national innovation system, which is a set of state policy, knowledge infrastructure and institutional environment that interact.

Thus, in the process of the study, it was established that when assessing the business climate, the main elements are the institutional and resource levels, while both legally fixed parameters and actually achieved ones, as well as the "level of bad faith" of agents, are analyzed. An innovative economy is not able to develop in conditions of unfair competition, weak protection of intellectual property rights, high costs of information retrieval and access to international markets.

References:

1. Brooking A. Corporate Memory: Strategies for Knowledge Management. London; New-York: International Thomson Business Press, 1999. 182 p.
2. Mensh G. Stalemate in technology: innovation overcome the depression. Cambridge: Mass, 1979. 208 p.
3. Yaluner E. V., Chesnova O. A., Ivanov S. A., Mikheeva D. G., Kalugina Y. A. Entrepreneurship development: technology, structure, innovations. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. T. 8. № 2. С. 6020-6025.

UDC 81'276.6 : 811.111

Опыт М.В.
senior lecturer of the Department of Foreign Languages,
Lviv National Environmental University, Lviv
Dobrovol'ska S.R.
Candidate of Economic Sciences, acting associate professor,
Chief of the Department of Foreign Languages,
Lviv National Environmental University, Lviv
Panchyshyn S.B.
senior lecturer of the Department of Foreign Language,
Lviv National Environmental University, Lviv

BUSINESS CONTRACTS IN ENGLISH: STYLISTIC FEATURES AND PECULIARITIES

In the global world, business tends to cross the borders of one country and become international. Therefore, English, as a dominating international language of communication, has become the language of business, and majority of international contracts are made in English. Definitely, business activity, similar to any other field of English use, is characterized by some specific vocabulary and grammar that are determined by its nature and should be considered for the business success. The stylistic features of English, used in business contracts, should be analyzed in two aspects: lexical features and syntactic features [2, p. 135].

Lexical features primarily concern the use of formal words. They indicate that it is a specific occasion, not an ordinary discourse. Therefore, formal language is one of the vocabulary traits of contracts in English that is very formal. A lot of formal words, which are rarely used in general English, are used in English for business contracts, e.g. *approximately; commence/initiate; construe; convene; notify; execute; terminate*, etc.

Generally speaking, most formal words, used in business contracts, originate from Latin, French or other languages. They are used to intensify precision and avoid ambiguity, as well as to increase the seriousness of the business contract content. The formal English words, used in contracts, secure direct and clear specifications for the exact meaning, and wording has to be formal not to bring any personal emotional hint.

A distinctive feature of English for business contracts is the use of archaic words, which are frequently employed in legal documents, but not

commonly used in other spheres. Those words are often in the form of compound adverbs, e.g. hereto, herein, hereby, hereof, whereby, thereafter, etc. The archaic words are used to emphasize formality and to maintain exactness of the content. They make the texts rather concise and accurate. Nevertheless, sometimes archaic words are difficult to understand as they are not of daily use.

One more feature of business English is a frequent use of loan words, especially those that are of Latin or French origin. Those loan words are conserved in legal English for their preciseness and mono-meaning. Hence, they are also readily found in English for business contracts. The "force majeure clause" belongs to general provision that is widely used in business. Each contract is a legal document which is signed and obeyed by both parties. Therefore, the contract language should be characterized as exact and definite. It is embodied in the use of technical terms. The exact description of both parties' rights and obligations in business exchange needs using many legal terms. For example: *In processing transactions, the manufacturers never have title either to the materials or to the finished products.* According to American Heritage Student's Dictionary (2000), "title" in the above sentence means the legal right or claim to ownership or possession [3]. So, "title" should be viewed as a legal term rather than an ordinary word.

In legal English, one can often find cases when two synonyms are used together. It is a distinctive characteristic of contracts, for by using it, ambiguity can be avoided or reduced. Consider the following example: *The packing and wrapping expenses shall be borne by the buyer.* Synonyms, like "packing and wrapping", are used not just to respect the tradition, but to secure an accurate and complete meaning. Many linguists note that legal English adheres much to tradition. Here are some of such synonymous pairs: *customs and usages, terms and conditions, elderly and aged, import duty and tax, missing and disappeared person, settle claims and debts*, etc. Commonly used reduplications of synonyms or near-synonyms are the feature of legal English, whereas usage of them should be portioned.

English business contracts, as contracts in any other language, should be objective and show no personal emotions and attitude. Therefore, they should comply with some syntactic rules, distinctive for legal papers. In business contracts, sentences are longer as compared to the general English and their structure is more complicated and perplex. A single sentence compresses a huge amount of information that makes it long and

grammatically complex. Long sentences are often composed to describe the rights and obligations of parties. Unlike other styles of language, especially informal conversation, which prefers to convey connected information in a series of short or broken sentences, contract English tends to put all such sequences into the form of very complex sentences capable of standing alone. Some clauses of a contract are made of just one extremely long sentence. In business contracts, very long sentences are necessary for precise presentation and comprehension of meanings. An interesting fact is that the average length of an English sentence is 17 words, whereas a sentence in business contract may consist of up to 100 words. Thus, very long sentences are the distinctive feature of business contracts in English.

Another syntactic aspect, which should be considered while making a business contract in English, is the proper use of passive voice. It is frequently used in contracts mainly to emphasize the action but not the doer, and give predominance to the fact but not the individual feeling and personal will. Passive voice makes sentences more formal and objective, and that function determines its frequent use in the legal field. Passive sentences normally prevail in the provisions of packing, shipping, insurance, disputes resolution, payment and arbitration, etc. [1, p. 57]. Here are some examples: *The contract is written in Chinese and English only. When amendment is made to this contract and its appendixes, it shall not be valid unless a written agreement is signed by both parties and submitted to and approved by the original inspection authorities.*

To sum up, making business contracts in English needs careful consideration of the aspects of vocabulary and syntactic that are required for the contract to be precise, accurate, and totally clear for both parties. English for business contracts is a sub-variety of legal English. It takes up a large share of the languages used in business contracts, which work as legal documents and weapon to prevent all possible risks. Therefore, it is worth studying for its specific features.

References:

1. Garner, B.A. (1991). *The Elements of Legal Style*. Oxford: Oxford University Press.
2. Tiersma, P. M. (1999). *Legal Language*. Chicago: The University of Chicago Press.
3. *The American Heritage Dictionary of the English Language*. <https://www.ahdictionary.com/word/search.html?q=title>

UDC 811.111'27(100)

Panchyshyn Svitlana
senior lecturer of the Department of Foreign Language
Dobrovolska Svitlana,
candidate of Economic Sciences (PhD), acting associate professor,
Chief of the Department of Foreign Languages
Opyr Mariana,
senior lecturer of the Department of Foreign Languages
Lviv National Environmental University, Lviv

ENGLISH AS A GLOBAL LANGUAGE

With the globalization of the world economy, international business activities have become increasingly frequent. English is considered an important medium for communication across the world. It has evolved from centuries and has found a place in every country. All the countries are working with each other via business relations, and here the most important thing is communication. This is why one should learn English to explore global opportunities. Business English education is an investment that can bring economic benefits.

In the business world that continues to evolve with the times, English has become a very important aspect. English is a must for business people who want to be able to continue to grow in various fields of the world economy. This is because in the global market, a business will face very tight competition where they must survive with all their might, various supports, and advantages, one of which is English. Almost all major companies in the world prioritize the use of technology whose operations are carried out using English. Therefore, understanding and mastery of English is the main consideration if someone wants to work in large companies, both multinational and international to get a job in the business world. Companies that want to take steps and part in the international business world must have a high capability [1].

English and the business world have a very close relationship and influence each other. If a company is supported by human resources who have a good understanding and mastery of English, certainly, the company can easily enter a higher level at the international business level because they can automatically connect through direct communication with other international companies. Meanwhile, if a company is not supported by

human resources who understand English well, the company will automatically find it difficult to enter the world of international business and establish cooperation with international companies.

English is considered as the official language of international relations, focusing in particular on its role in the development of diplomacy. Language is not a simple tool, but it is often the core of the diplomatic profession [3].

In the twenty-first century, the entire world has become narrow, accessible, sharable and familiar for all the people living on this earth as English is used as a common language even though there are some variations in habits, cultures, traditions, regions and idiosyncratic aspects. As English has got the common qualities, it has been accepted as the global language among the speakers of thousands of different languages. The prevalence of English as a lingua franca is indicated by the fact that more than half of the UN member countries prefer communication in English.

In the modern business world, English is widely used for all the international business, trade and commerce. As a global language, English serves the purposes of the multi-national companies' needs and it is being used as a tool of communication between one business organization and the other. Using the latest technologies in business, the mode of communication such as emails, letters, documentations, video, fax, telephone, etc. are mainly done in English.

Another advantage of learning English is getting employment as most of the job providers ask for the language skills, especially, communication skills in English. This is because most of the companies are dealing with the international companies. At the time of the interviews also the interviewers test the candidates' communication skills in addition to their academic background. Even if the candidates' educational qualifications are excellent, the job providers concentrate mainly on their ability of expressing their ideas freely and frankly to the target people. As there are ample numbers of opportunities to work for the international organizations in the present global job market, everyone is trying his best to acquire the language skills in English. Once the job seekers acquire oral as well as written communication skills, they can work anywhere in this world. Even a majority of the Chinese and the Japanese are learning English in order to get better employment opportunities in this global era [2].

On the one hand, due to globalization, knowing English nowadays is something essential because this process of globalization has imposed a

vast change in economy and in businesses. In the business world, speaking this language can be the key to find a job and if it is perfectly spoken, it could be the door to access the best jobs in enterprises. Moreover, in today's globalized world, where there are no barriers and the global market runs through the borders via the Internet, it is important to learn English and other languages.

English is considered the language of business. Due to the globalization that has been previously mentioned, enterprises have to offer and sell their products abroad if they want to continue growing. In these processes, English is completely necessary if enterprises do not want to go bankrupt because it is essential to have one language to communicate with people from all over the world. Besides, the growth of the emerging countries such as China, India, Brazil and Russia, between others, has not diminished the leadership of English in international businesses (Gonzalez, 2012). In this way, knowing and speaking English is really important if we want to promote our business making use of marketing campaigns [4].

To sum up, speaking English perfectly is very important for job applicants and employees because English is the language of business. As we have seen, due to globalization, enterprises have to sell and buy products abroad. Therefore, having a common language to communicate is something essential as it is easier to have a successful communication. Accordingly, nowadays, almost every job requires having knowledge of English, and speaking it can be the door to achieving a good job.

References:

1. Cai, X. (2009). Business English Education and Regional Economic Development. China Adult Education
2. Crystal, D. (2003). English as a global language. Cambridge University Press.
3. Gjata, F. (2017). The Importance of English in the Development of International Relations and Diplomacy. "Aleksandër Xhuvani" University. Faculty of Human Sciences. Elbasan, Albania.
4. Rubinstein, A. (2000). Economics and Language: Five Essays. Cambridge University Press.

UDC 330.34.01:631(4:447)

Rulitska Karolina
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Economics,
Lviv National University of Nature Management, Lviv

PREROGATIVES OF DEVELOPMENT IN DOMESTIC AGRICULTURAL POLICY

One of the important factors of development today is the flow of information and wide availability of knowledge. The possibility of providing wide access to information is provided by the Internet, which promotes the development of new forms of product promotion and new forms of economic activity. It should be emphasized that the development of online tools promotes the activation of socio-economic partners, increases the dynamics of cooperation between partners in the network, as well as provides more effective access to information. The implementation of projects aimed at the development and construction of new online tools will have an impact on the effective and correct implementation of rural development policy. Measures to support the use of online tools for farmers, entrepreneurs and small rural communities are also fully contributing to the sustainable development of rural areas.

Innovation is an important factor in stimulating rural development. When we talk about innovation in rural areas, we do not only mean new inventions and the latest technologies. Innovation can take many forms:

- New methods of work: this may include the use of rural development solutions that use new ideas; use of new methods; focusing on alternative markets, establishing cooperation between different sectors and different actors through new networking methods to support priority groups, or finding new solutions to social, economic and environmental problems.

- Creation of new products and services: they are often the result of testing innovative working methods and can be created using new or original techniques, models, collaboration technologies, processes, research and thinking.

- Adapting proven solutions to new conditions: this is also considered to be an effective way to innovate rural development at the local level. This type of innovation is often facilitated by the flow of knowledge between regions and Member States.

EU rural development policy takes into account the importance of the above forms of innovation through available measures to support business innovation, organizations and individuals, which should promote innovation [5].

Rural development policy in the European Union has emerged as a separate area (a separate pillar in EU terminology) of the Common Agrarian Policy (CAP), which has been reformed and improved over the years, steadily evolving from agricultural support to rural development. In the process of evolution of the EU CAP, it is possible to observe a shift of emphasis towards the actualization of rural development as an important component of the regional policy of the European Union [3].

Although the SAP's primary objectives remained unchanged for half a century, their importance and priority did not change significantly, as the EU's progress from administering agricultural prices to supporting farmers' incomes and rural development became apparent. That is why it is extremely important to determine the main directions of further transformation of the EU SAP, which will help address pressing issues of stability in domestic agricultural markets, fair and rational distribution of financial assistance between farms and preservation of EU rural landscapes [6].

As individual EU countries and regions differ in their specific economic conditions and level of funding, rural development policy is pursued not only in the context of the EU CAP, but also within the framework of EU regional policy. Despite the fact that EU regional policy is formed as a separate area and the cost of its implementation ranks second in the community budget after the CAP, it is inextricably linked and consistent with rural development policy and influences the formation of cultural and spiritual environment in rural areas. new forms of cooperation and coordination of relations between historically formed regions, where mostly rural people live [7].

The object of regional policy is regional inequalities of different levels: differences in living standards and conditions, in employment and unemployment, in the pace of economic development of individual regions. The Structural Funds (SF, Structural funds) and the Cohesion Fund (1993), the legal basis for which was established in the Treaty of Rome, form the financial basis of the EU's regional policy aimed at ensuring the above measures and equalizing disparities between the richer and poorer regions of the EU.

The implementation of qualitatively new approaches to ensuring rural development policy is facilitated by the one created in accordance with the EU Law “On Support of Rural Development” [1].

Given that economists predict that meeting global demand in 2030 will require a 50% increase in crop production and an 85% increase in livestock production, this could lead to significant negative economic, social and environmental consequences.

Yes, food prices will rise significantly and become more volatile, which will increase the income of farmers working in the crop sector, but such changes will have a negative impact on the cost of feed used for the livestock sector and final prices for food consumers. This may provoke further exacerbation of the problem of food security [2].

For a long time, starting from the 70's of the twentieth century in the EU, which has been gradually expanding, there is a process of convergence (convergence) and unification (uniformity) of rural development policies in the participating countries. This experience should be the basis for the revision of state policy of rural development in Ukraine, which provides [4]:

- development of state and regional programs and strategies of rural development;
- development of methodology for typification of rural regions of Ukraine in order to ensure a differentiated approach to solving local problems;
- support and encouragement of local initiatives (on the example of the program "LEADER");
- creation of favorable conditions for the development of non-agricultural employment in rural areas, the development of small business, farming, etc .; support for the cooperative movement in the countryside.

In the historical context, the EU's rural development policy has been quite flexible, both in terms of its instruments of influence and in terms of its content and focus. The type of interaction between the state and rural residents, partially involved in agricultural production, varied depending on the degree of technical equipment of agricultural enterprises, development of market competition and infrastructure, the state of the environment and living conditions in rural areas, demographic trends and more. The current trend to support the EU agricultural sector is to increase funding for rural development, which cannot be identified as part of regional policy alone, as it is a powerful tool for covert subsidies to the

agricultural sector.

With the growing degree of openness of economies, the relationship between them and the creation of interstate economic entities (such as multinational companies) there is a need to converge approaches to policy development and unification of standards and tools for its creation. As a result, there is a correlation between the globalization of the economy and the convergence of rural development policies. In practical terms, there is a more intensive involvement of rural residents in the implementation of relevant policies.

References:

1. Gogol T. Priorities of the EU Common Agrarian Policy and their adaptation to the conditions of Ukraine's regional development. Available from: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Gogol.pdf> [The application date is April 4, 2022]
2. Benz A. Multilevel intertwining in the European Union. European integration. structure. : M. Yachtenfux, B. Kohler-Koch; lane with him. M. Yakovlev. K.: Published. Kyiv-Mohyl. Academy House, 2007. P. 208-231.
3. Gafurova O. Spilna agrarna politika Evropeyskoho Soyuzu: rozvytok zakonodavstva. Available from: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_pravo/2011_157_1/10gov.pdf [The application date is April 5, 2022]
4. Klymenko IV, Bugriy IV, Us IV Common agrarian policy of the European Union: opportunities and challenges for Ukraine: analyst. ext. Bugriy, IV Us. K.: НІСД, 2011. P 19.
5. Malko Yu. Convergence of rural development policy in the European space. Available from: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk14/fail/malko.pdf. [The application date is April 4, 2022]
6. Common Agrarian Policy of the European Union: Opportunities and Challenges for Ukraine [Text]. K.: NISD, 2011. P. 11.
7. Rural development 2014 – 2020 [Electronic resource]. Access mode: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_en.htm. [The application date is April 5, 2022]

UDC 336:338.43:631.16

Yatsiv Svitlana
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Economics,
Lviv National University of Nature Management, Lviv

INNOVATION AND INVESTMENT SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF DAIRY FARMING

Dairy farming as an agricultural industry is characterized by a number of features that affect the specifics of its development. If for the crop industry land is the main means of production, in the livestock sector it is only a territorial and spatial basis. Therefore, the impact of climatic conditions directly on the results of this production is quite weak. It can be manifested mainly through the provision of fodder to the livestock industry.

Consumption of a large number of different feeds requires the use not only of land, but also the use of natural lands, which creates conditions for the transformation of arable land into more environmentally sustainable types of land, and therefore has a high level of conservation in Ukraine.

The national economic significance of the industry lies in the fact that the sale of milk allows to continuously replenish the working capital of producers, provides raw materials to other industries, which together form a milk product subcomplex.

This subcomplex does not effectively fulfill its main task, which is to provide the population with dairy products. Indicators of their consumption per capita in our country are quite low. Data on consumption of milk and dairy products are given in table 1.

Table 1. Consumption of milk and dairy products in Ukraine, thousand tons [1].

Indexes	2018	2019	2020	2020 in % to 2018
Production	10064	9663	9264	92,05
Change in inventories	74	1	171	2,3 times
Imports	180	337	691	3,8 times
Total resources	10170	10001	9784	96,2
Export	807	593	440	54,5
Spent on fodder	996	969	904	90,7
Losses	12	11	10	83,3
Consumption Fund	8355	8428	8430	100,9
per 1 person, kg	197,7	200,5	201,9	102,1

During the study period, the consumption of dairy products did not change significantly. Imports of products are growing, the number of which has increased 3.8 times during this time.

In the future we will analyze the indicators of consumption of milk and dairy products in the Lviv region in particular. Table 1.2 shows data on consumption per capita.

Table 2. Fund for consumption of milk and dairy products [1].

Years	Lviv region	
	fund for consumption of milk and dairy products, thousand tons	per 1 person per year, kg
2018	518,3	205,2
2019	542,0	215,3
2020	565,9	225,9
2020 in % to 2018	109,2	110,1

If we analyze the situation with regard to the fund of consumption of milk and dairy products in general in Ukraine, it has the following form: during 2018-2020, this figure has not changed significantly, and increased by only 0.9%. In turn, the consumption of these products per capita per year, kg, which increased by only 2.9%, did not change significantly. The situation in the Lviv region has not changed significantly either. During 2018-2020, the fund for consumption of milk and dairy products increased by only 9.2%. In turn, did not undergo significant changes in consumption of this product per 1 person per year, kg., It increased by only 10.1%. That is, consumption of milk and dairy products has not undergone significant changes in Ukraine and in Lviv region in particular. The level of milk consumption directly depends on the volume of its production.

Gross milk yield in Ukraine in 2020 amounted to 9263.6 thousand. tons, and in recent years in Ukraine in general and in the Lviv region in particular there has been a marked decrease. More detailed information on the main parameters of dairy farming are given in table. 1.3.

The dynamics of milk production in the Lviv region is about the same as the average in Ukraine. In 2020, the region produced almost 7.0% of gross milk yield in Ukraine.

Table 3. Dynamics of livestock, productivity of cows and gross milk yield in all categories of farms [5]

Years	Livestock at the end of the year, thousand heads		Gross milk yield, thousand tons		Average annual milk yield per cow, kg	
	Ukraine	Lviv region	Ukraine	Lviv region	Ukraine	Lviv region
2017	2017,8	112,6	10615,4	751,2	4644	4180
2018	1919,4	103,6	10064,0	506,7	4922	4514
2019	1788,5	94,3	9663,2	480,9	4976	4654
2020	1673,0	84,8	9263,6	460,1	5129	4881
2020 in % to 2017	82,9	75,3	87,3	61,2	110,4	116,8

In order to strengthen its competitive position in production. Agricultural enterprises need to use innovative developments: to improve production technologies, which in the future will be reflected in improving the quality of products and reducing costs. A significant part of agricultural enterprises is still focused on the introduction of innovations in their production. In order for agricultural producers to introduce some innovative developments, they need to properly provide themselves with various types of resources. As a rule, agricultural enterprises are not innovative developers, such as usually scientific institutions or direct producers of material and technical means. How effective will be the introduction of innovations for agricultural producers depends primarily on what will be their support in the future. That is, what kind of supervision they will have when they start to be used in practice. What components of the infrastructure will be involved in the innovation process, this includes enterprises, institutions, services that form the infrastructure, which in the future will ensure the innovative development of agricultural production.

Currently, there is interest in introducing innovations only from large agricultural holdings or enterprises that are part of their structure. It is the activity of such enterprises that determines the scale and results of innovative development of agriculture in Ukraine. They focus primarily on their own sources of funding, which gives grounds for classifying financial-

industrial groups as the main elements of infrastructural support for innovative development of agricultural enterprises.

In order for agricultural enterprises to further develop the dairy industry, it must become profitable. Today, this industry is not so profitable, but not unprofitable, that it is possible to carry out expanded reproduction. The funds received are enough only for the process of simple reproduction, such a situation is typical for small and medium-sized agricultural enterprises. However, despite the positive trends in the dairy industry, the situation remains critical, one of the reasons hindering the development of dairy production is primarily the low investment attractiveness of this industry compared to other sectors of agriculture.

Therefore, one of the conditions for improving the situation in the dairy industry is to choose another path of development, which is to attract investment that will allow for innovative transformations in the industry. That is, companies must choose the innovation and investment path of development for this industry.

References:

1. Balances and consumption of basic foodstuffs by the population of Ukraine: statistical collection / State Statistics Service of Ukraine. K. 2020. P.59.
2. Voronkov S. Factors of development of innovative potential of modern enterprise. Scientific works of IAPM. 2013. Vip. 1. P. 168-172.
3. Svinous I., Ivanova L. Organizational and economic principles of milk production in agricultural enterprises of Ukraine. Sustainable economic development. 2014. № 3. P. 91–96.
4. Svinous I., Ivanova L., Radko V. Problems of increasing the profitability of milk production in agricultural enterprises of Ukraine. Economist. 2014. № 6. P. 61–63.
5. Livestock breeding of Ukraine: statistical collection / State Statistics Service of Ukraine, 2020 [Electronic resource]. Available from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

УДК 338.012

*Андрощук В.В.
слухач Кіровоградської Малої академії наук учнівської молоді
м. Бобринець, Кіровоградська обл.,
Науковий керівник: Пугаченко О.Б.
к.е.н., доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Європейська хартія малих підприємств визначає, що малі підприємства – це основа європейської економіки. Вони є ключовим джерелом робочих місць і благодатним ґрунтом для бізнесових ідей. Зусилля Європи з відкриття нової економіки матимуть успіх, тільки якщо малий бізнес буде висунутий на перше місце в порядку денному [1].

Малий бізнес є основною рушійною силою європейської економіки, стимулює її інноваційний потенціал та соціальну інтеграцію серед країн-членів ЄС. У країнах ЄС широко реалізуються програми адресної державної допомоги і підтримки розвитку малого бізнесу, основною метою яких є створення кращих умов функціонування, сприяння підвищенню конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості окремих суб'єктів, зацікавленість країни в існуванні цього сектору економіки.

У 2020 році внесок малих і середніх підприємств в економіку (ВВП) країн становив: Китай – 60%; Україна – 52%; США – 44%; Німеччина – 35%; Чехія – 29%; Угорщина – 28%; Польща – 26%; Словаччина – 25%; Молдова – 23%; Румунія – 20%; Велика Британія – 20%; Франція – 17%; Туреччина – 8% [2].

Кількість зайнятих у малому бізнесі в країнах Європи становить понад 70%, тобто 2/3 робочих місць. Основними сферами функціонування малого бізнесу в ЄС є торгівля – 21%; промисловість – 18%; транспорт і зв'язок – 14%; будівництво – 13%; послуги населенню – 12%; сільське господарство та послуги для підприємців по 11% [3, с. 497].

Текстильна промисловість європейських країн на 80% робочих місць забезпечується суб'єктами малого бізнесу, а в таких галузях, як

харчова промисловість, торгівля, будівництво малі підприємства складають від 4/5 до 9/10 загальної чисельності. Аналізуючи показники розвитку малого бізнесу у країнах ЄС, варто відзначити, що сектор малого та середнього підприємництва охоплює 23 млн. суб'єктів або 99% усіх європейських підприємств, забезпечує 57% загального обороту та 53% доданої вартості.

На малий бізнес у США припадає 47% загального обсягу продажу товарів, працює 77% зайнятих у приватному секторі та виробляється 50% ВВП. В Америці суб'єктами малого підприємництва керують у переважній більшості жінки з яких 60% працюють вдома, а 17% всіх зайнятих у малому бізнесі – на умовах неповного робочого дня. Близько 60% інновацій у США впроваджено за ініціативи малого бізнесу, який створив майже 75% нових робочих місць, а ефективність капіталовкладень у 9 разів вища, ніж у великому бізнесі.

У Китаї малий бізнес є рушієм національного розвитку та модернізації економіки, адже переважна більшість індивідуальних підприємств задіяна у виробничій сфері, результатом чого є розповсюдження китайських товарів в усьому світі.

Економічний підйом таких країн зі стрімким розвитком, як Індонезія, Сінгапур, Тайвань, також пов'язують із зростанням кількості суб'єктів малого бізнесу.

Прикладом країни розвиненого приватного підприємництва є Японія. «У ній до малого бізнесу відносять 5 млн. 738 тис. підприємств – 99% від їх загального числа. На них працює 88% усіх зайнятих. Малих підприємств найбільше у трудомістких галузях: у роздрібній торгівлі, громадському харчуванні, сфері послуг, будівництві та машинобудуванні. За формами власності половина з них – індивідуальні, тобто фактично сімейні» [4, с. 232]. Проте, наразі в Японії спостерігається тенденція до скорочення кількості членів сімей, а тому і зменшується чисельність суб'єктів приватного малого бізнесу.

Досвід зарубіжних країн показує, що «у сфері малого бізнесу здійснюється велика кількість всіх інновацій, що сприяє науково-технічному прогресу і формуванню середнього класу в суспільстві, як важливого фактору соціальної і політичної стабільності суспільства» [3, с. 497].

Згідно показників розвитку та рівня сприяння у подоланні найбільш важливих соціальних проблем, український сектор малого

бізнесу перебуває у гіршому становищі порівняно із зарубіжними державами (так, у Канаді на 10 тисяч населення припадає 937 малих підприємств, у США – 312, в Україні – лише 98). Недостатня увага у питаннях створення позитивних умов для покращення розвитку малого підприємництва зі сторони державних і громадських формувань перешкоджає суб'єктам малого бізнесу нашої держави існувати так само дієво, як у зарубіжних країнах. Корисним для українських реалій буде врахування досвіду економічно розвинутих країн у приділенні уваги розвитку малого бізнесу через реалізацію комплексної державної політики підтримки та стимулювання, що може стати стратегічним інструментом розвитку економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія малих підприємств : Міжнародний документ № 994_860 від 19 черв. 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_860/conv#Text (дата звернення: 27.03.2022)
2. Угніва С. Хребет національної економіки. Чим живе малий і середній бізнес в Україні та як він відвойовує свою частку у національному ВВП. *НВ-Бізнес*. 2021. № 48. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/maliy-biznes-v-ukrajini-umovi-roboti-perspektivi-chim-zaroblyaye-novini-ukrajini-50203466.html> (дата звернення: 27.03.2022)
3. Стегней М.І., Бошинда І.М. Сучасний стан малого бізнесу: європейський досвід, національні реалії та регіональні особливості. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал*. Мукачево, 2018. № 16. С. 495-499
4. Рібун Л.В., Лех Г.А., Васькович І.М. Зарубіжний досвід розвитку малого бізнесу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 230-235

УДК 657.01:005

*Бабінець В.М.
директор,
Івано-Франківський фаховий коледж технологій та бізнесу,
м. Івано-Франківськ
Паньківська С.О.
здобувач вищої освіти, група ОО-11
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ*

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, що побудована на взаємовідносинах між ними й має місце як на території України так і за її межами. Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється як на рівні уряду, так і на рівні окремих суб'єктів підприємницької діяльності. У першому випадку зовнішньоекономічна діяльність спрямована на співпрацю з іншими державами, створюючи правові відносини, регулюючи політичні механізми, стимулюючи розвиток і просування своєї держави за його межами. Ефективна зовнішньоекономічна політика держави може привести до збільшення темпів зростання національного доходу, просування науково – технічного прогресу, збільшення консолідації виробничих потужностей та ефективності вкладення грошових коштів в його розвиток.

Зовнішньоекономічна діяльність є основною частиною виробничих підприємств України. Розвиток і просування товарів за межами своєї держави дає величезні можливості, такі як перевага міжнародної кооперації, поліпшення виробничих завдань для здійснення своїх потреб.

Практично всі підприємства України, в більшій та меншій мірі, виконують зовнішньоекономічну діяльність. Якщо навіть підприємства не реалізують свою продукцію на зовнішніх ринках, тобто, не виконують експортну діяльність, то для виготовлення якісної та сучасної продукції, яка задовольнить вимоги внутрішнього ринку, вони часто імпортують товари та послуги, які необхідні для

виконання виробничого процесу. Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність для українських підприємств - це така ж діяльність як і всі інші види, які в комплексі забезпечують та створюють умови для випуску конкурентоспроможної продукції, і ця діяльність має бути ефективною.

У сучасних умовах для України є дуже важливою діяльність з країнами ЄС у розвитку економічних відносин. Незважаючи на те, що в країні існують певні проблеми із від'ємним торговим балансом, в експорті переважає сировинний складник, нерівномірність здійснення експортно-імпорتنих операцій у регіонах. Вирішення цих проблем всередині країни є запорукою в майбутній зовнішньоекономічній діяльності України з країнами ЄС.

Одним із найбільш істотних у зовнішньоекономічному договорі є розділ "Ціна і загальна вартість договору (контракту)". У ньому відповідно до вимог Положення № 75 визначаються ціна одиниці виміру товару, загальна вартість товарів або виконаних робіт (наданих послуг), що поставляються згідно з таким договором. Виняток складають випадки, коли ціна товару розраховується за формулою (наприклад, у договорі на поетапну поставку складного технічного обладнання, що вимагає монтажу, за умови виставлення окремого рахунка на кожному етапі здійснення такої поставки) [1].

Законодавство України не встановлює жорстких регламентацій щодо визначення суб'єктів, які відносяться до пов'язаних підприємств, проте вказується натомість, що підприємства самостійно визначають їх перелік. Такий підхід не сприяє ефективності як зовнішнього, так і внутрішнього аудиту та не відповідає зарубіжній практиці регулювання даної проблематики. Оскільки аудит пов'язаних підприємств має певну специфіку, для належного контролю за діяльністю таких підприємств необхідно встановити чіткі обмеження щодо визнання підприємств пов'язаними з боку законодавства. В цілях удосконалення процесу контролю за зовнішньоекономічними операціями пов'язаних підприємств необхідно розробити індивідуальну методіку щодо здійснення цього процесу, яка буде включати всі особливості даної сфери, які охарактеризовані в додаткових постулатах та деталізуватиме методологію аудиту [2].

У зв'язку з тим, що бухгалтерський облік ведеться в єдиному грошовому вимірнику – національній валюті країни, виникає

необхідність в перерахунку конкретних сум іноземної валюти в гривні при відображенні в обліку операції в іноземній валюті. Цим і пояснюються особливості бухгалтерського обліку валютних операцій, які полягають в порядку перерахунку іноземної валюти в гривні: коли, за яким курсом здійснити перерахунок на яку дату, з якою періодичністю і як чинити з виникаючими при цьому курсовими різницями.

Тому загального нормативного регулювання бухгалтерського обліку для таких операцій недостатньо, потрібна додаткова регламентація з урахуванням їх специфіки. Основним нормативним документом, який регламентує особливості обліку операцій в іноземній валюті, є Положення з бухгалтерського обліку «Облік активів і зобов'язань, вартість яких виражена в іноземній валюті». Положення є елементом системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку України і застосовується з урахуванням інших нормативів з бухгалтерського обліку.

На підприємствах України організація управління грошовими потоками знаходиться на низькому рівні, тому що відсутня система управління грошовими потоками. Система управління грошовими потоками не використовує інформацію, яку повинні забезпечувати підсистеми обліку, аналізу, аудиту і зовнішні дані, по тій причині, що систематизація і передача показників цих підсистем відсутня. Управління грошовими потоками обмежується інформацією, що представляється фінансовою звітністю та частковим використанням інформації регістрів бухгалтерського обліку.

Тож, система управління грошовими потоками – це взаємодія і розвиток відносин, виражена в законах, принципах, цілях, функціях, структурі, методах, процесі і механізмі управління в цілому. Управління грошовими потоками важливо для організації з точки зору необхідності, наприклад, щоб регулювати ліквідність балансу, прогнозувати економічне зростання та для планування капітальних витрат і джерел їх фінансування.

В Україні процес впровадження практичного менеджменту знаходиться на етапі становлення і затримка його розвитку відбувається за відсутності розробки теоретичної бази та забезпечення системи управління грошовими потоками систематизованою інформацією, яка повинна базуватися на показниках підсистеми обліку, аналізу, аудиту і зовнішніх джерелах інформації [3].

Інформація про грошові потоки, яка надходить з підсистем обліку, аналізу і аудиту відноситься до внутрішнього середовища підприємства. А інформація, що надходить з зовнішнього середовища впливає на побудову не тільки інформаційної бази щодо грошових потоків, а також на підсистеми обліку, аналізу і аудиту [3].

Аналіз ЗЕД підприємства являє собою комплексне системне вивчення проведення міжнародних комерційних операцій, функціонування відповідних структурних підрозділів підприємства з метою об'єктивної оцінки досягнутих результатів, виявлення причин відхилення та шляхів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності [4].

Є велика кількість методів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства. З одного боку, оскільки оцінка зовнішньоекономічної діяльності підприємства базується на одночасному врахуванні безлічі факторів зовнішнього й внутрішнього середовища підприємства, можна зробити висновок що необхідно застосовувати певний комплекс методів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства для отримання достовірної оцінки. З іншого боку, можливість залучити альтернативні методи в межах певного напрямку аналізу свідчить про те, що фахівець стикається з проблемою вибору найкращої сукупності методів аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Отже, завдяки аналізу сучасних тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, в тому числі й інвестиційної діяльності можна стверджувати, що Україна є активним учасником глобальних інвестиційних процесів. Ключовим аспектом, який може змінити негативну ситуацію в Україні, є активна експортна діяльність країни імпортозаміщення товарних позицій, а також розвиток галузей, що спеціалізуються на виробництві товарів з високою доданою вартістю. Тож заходи державного регулювання щодо розвитку інвестиційних можливостей України мають бути спрямовані на 1) аналіз існуючої економіки з урахування зовнішньоекономічної діяльності країни; 2) заміщення імпорту; 3) розвиток внутрішнього ринку; 4) розширення експорту.

Список використаних джерел:

1. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів, затверджене наказом МЗЕЗторгу від 05.10.95 р. №75 та зареєстроване

в Мінюсті 09.10.95 р. за №367/903.

2. Вічевич А.М., Максимець О.В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Львів : Афіша, 2004. 140 с.

3. Ясишена В.В. Облік, аналіз і аудит як підсистеми формування інформації щодо грошових потоків підприємств / В.В. Ясишена // Галицький економічний вісник. 2008. № 5 (20). С. 148-153.

4. Лобза І., Дмитрієв О. Зовнішньоекономічна діяльність: бухгалтерський та податковий облік // Все про бухгалтерський облік., 2000, №28 (453). с. 4-13.

УДК 339.972:004

Балазюк О.Ю.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ,
м. Вінниця*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

Сьогодні галузь інформаційних технологій є драйвером зростання української економіки і складовою презентації нашої держави, на міжнародній арені. З 2013 галузь демонструє стабільний приріст експорту і в 2020 році ІТ-експорт перевищив 5 млрд. доларів США. 2020 рік був кризовим для світової та української економіки, однак, експорт ІТ-послуг демонструє постійне і стабільне зростання.

Водночас загальний експорт України впав на 4,6%, що торкнулося, зокрема, й експорту товарів і послуг, разом з тим експорт ІТ-індустрії зріс на понад 20% за рік, або на \$853 млн.

Це дозволило комп'ютерним послугам охопити 8,3% загального експорту.

Варто зазначити, що в першому півріччі 2020 року українська ІТ-галузь відреагувала на економічні зміни сповільненням зростання — з 30% до 24%. Однак, згодом індустрія досить швидко поновила свої позиції. Зокрема, завдяки відновленню попиту на глобальному ринку та збереженню високої якості та конкурентної ціни. За даним Державної служби статистики України, у 2020 році українські компанії експортували за кордон ІТ-послуг на загальну суму понад 5 мільярдів доларів США. (рис. 1).[3] А за дев'ять місяців 2021 року цей показник сягнув майже річного обсягу 2020.

Епідемія COVID-19 стала чи не найголовнішим чинником, який обумовив зміни в багатьох сферах. А особливо стрімке зростання ІТ-галузі, що стартувало в 2020 році, продовжилось і у 2021-му. У липні 2020 року кількість відкритих вакансій в українських ІТ-компаніях зросла до 5 тис., що свідчить про її повернення на докризовий рівень рис.2. [1]

Найбільш активно використовуваною організаційно-правовою формою для функціонування фахівців у сфері розробки інформаційних технологій є приватні підприємці у 2021 році, їх частка

загального приросту серед усіх компаній склала більше половини (53%).

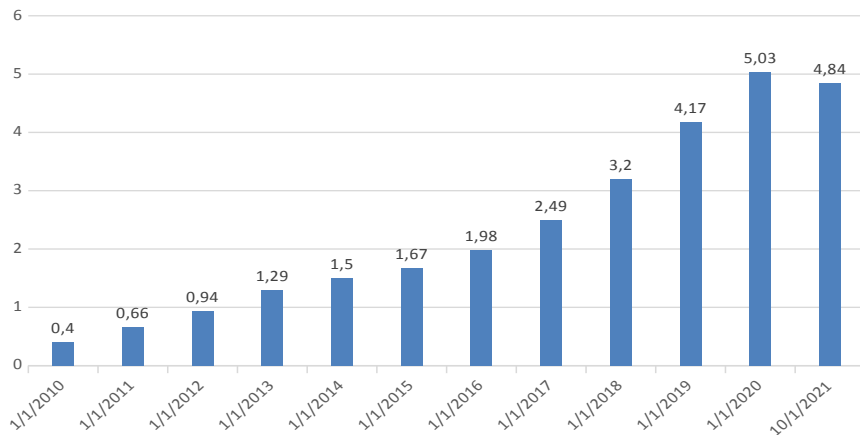

Рис. 1. Експорт ІТ послуг з України (млрд. дол.)

Джерело: складено автором за даними [1]

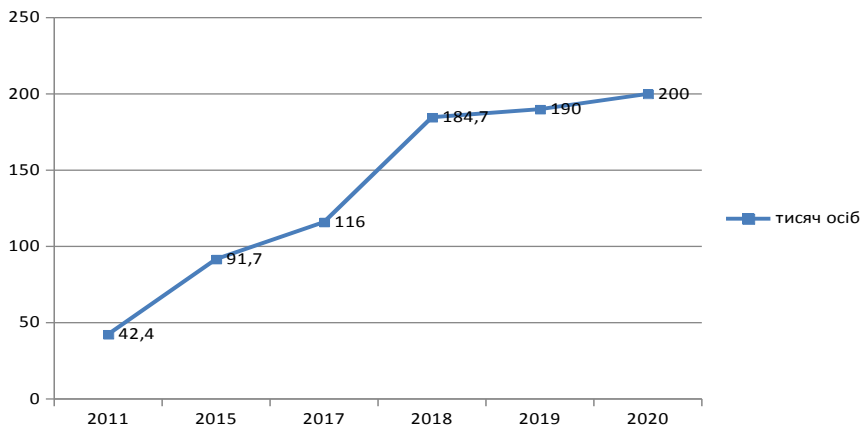

Рис. 2. Чисельність фахівців ІТ-індустрії за період з 2011-2020 рр.(тис.осіб)

Джерело: складено автором за даними [2]

У сфері інформаційних технологій їх кількість зростає за рік на 44,5 тис. (+26%), що не характерно для жодного іншого виду діяльності (рис. 3).

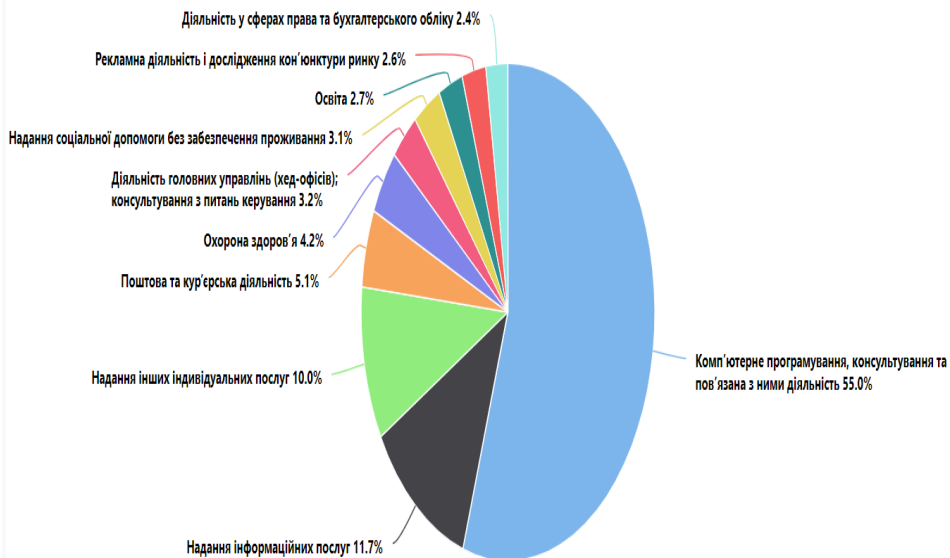

Рис.3. Долі зростання видів діяльності у яких працюють фізичні особи-підприємці, за 2020 рік

Джерело: складено автором за даними [3]

Беззаперечним є факт, що деякі види діяльності і кількість підприємців, що працюють у них не тільки не зростали, а й, навпаки, скорочували свою діяльність.

Однак, таке стрімке зростання кількості підприємців у сфері інформаційних технологій пов'язане в більшості з діяльністю аутсорсингових компаній, які наймають українських фахівців для роботи над зарубіжними проектами.

І поряд з тим, що доходи від галузі зростають, у такій ситуації є негативні моменти, зокрема, те що аутсорсинг, по суті своїй, це продаж часу та найманої праці фахівців, які б могли працювати самостійно у цій галузі під своїм брендом та отримували б вищі доходи, одночасно, підвищуючи репутаційний рівень України, як

високотехнологічної держави. І тут варто було б органам державної влади зайняти активну позицію у напрямку підтримки та розвитку ІТ-підприємництва в Україні, з формуванням максимально захищеного правового поля та послабленням податкового тиску, для подальшого розвитку галузі.

Список використаних джерел:

1. ІТ-експорт у 2020. <https://brdo.com.ua>. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2021/02/IT-eksport-u-2020-2.pdf> (дата звернення: 18.02.2022).
2. Кількість фопів за рік зросла на 83 257. Більше половини приросту складають ІТ-ФОПи. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2021> (дата звернення: 21.02.2022)
3. Balaziuk O.Yu., Sysoieva I.M., Pilyavets V.M. Control and accounting aspects of introducing agile methodology for software development projects. Financial and credit activity: problems of theory and practice, Vol.3 № 34 (2020), Pp. 94-102, ISSN 2306-4994 (print); ISSN 2310-8770 (online)

УДК 339.923:061.1

Брух О.О.

к.е.н., доцент кафедри МЕВ та маркетингу

Львівський національний університет природокористування, м.Львів

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Інноваційна діяльність у світовій економіці є одним із головних факторів підвищення конкурентоспроможності світових країн, в тому числі України, та має вагоме значення в умовах трансформації та глобалізації.

Втім, українська політика щодо інноваційної діяльності формується досить фрагментарно через незлагодженість планів й відсутність дієвості у діяльності головних стейкхолдерів в інноваційній діяльності.

Тому, у галузі інноваційного розвитку в Україні це веде до недостатнього застосування всіх можливостей в рамках угоди про Асоціацію між Україною й ЄС, угоди про Асоціацію в межах програм Горизонт 2020, Горизонт Європа, а також створює певні загрози.

В рамках інноваційної політики кадровий потенціал країни є вкрай важливий та актуальним. А підготовка наукових кадрів є пріоритетним завданням у розвитку трансформаційних процесів сфери науки й освіти всієї країни [5].

Однією із форм підготовки професійних кадрів у вищій освіті виступає аспірантура, що створюється на базі ЗВО та провідних науково-дослідних установ. Зміну динаміки підготовки аспірантів у ЗВО та НДУ показано на рис. 1.

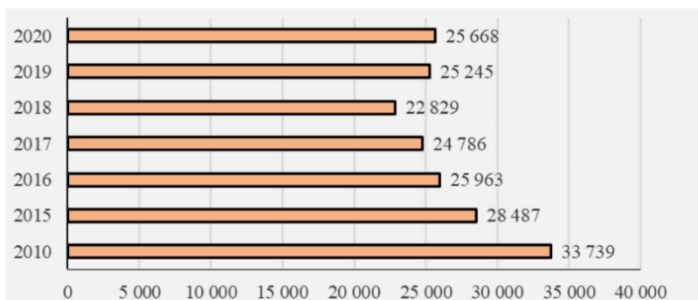

Рис. 1. Зміна кількості аспірантів з 2010 – 2020 рр., осіб

За 2020 р. загальна кількість організацій, котрі мають аспірантуру складає 231 ЗВО й 177 науково-дослідних установ, що на 2,2% зменшилася відносно 2019 р. У 2020 р. найбільша частка аспірантів, а саме 91,4% навчається виключно в ЗВО [7].

Проблематика у сфері підготовки українських наукових кадрів є розгалужена мережа ЗВО, незадовільний стан фінансового забезпечення, невідповідний стан науково-дослідної діяльності у ЗВО, низький рівень інноваційності освіти тощо.

За останні роки зроблені вже певні зрушення в напрямі оптимізації мережі закладів освіти за рахунок оптимізації ЗВО, проте потрібні й подальші дії щодо вдосконалення підходів в управлінні, фінансуванні сфери освіти, осучаснення методів викладання й навчання в університетах на основі європейських стандартів [5].

У 2020 році в Україні наукові дослідження й розробки (ДіР) забезпечували 769 організацій, що в порівнянні з 2019 роком на 19% менше. Основна причина скорочення – вагоме (більше, аніж вдвоє) зменшення кількості організаційних структур підприємницького сектору.

В Україні крім скорочення організацій, котрі здійснюють ДіР також зберігається тенденція щодо скорочення й кількості дослідників: у 2020 році – 51,4 тис.осіб, що на 82,3 тис.осіб менше, ніж у 2010 році. Це в свою чергу демонструє поступову деградацію наукового потенціалу. На рис. 2. відображено розділ наукових дослідників за основними секторами діяльності. Як бачимо, максимальна кількість наукових дослідників зосереджено в установах державного сектору (за 2020 р. – 52,5%) [7].

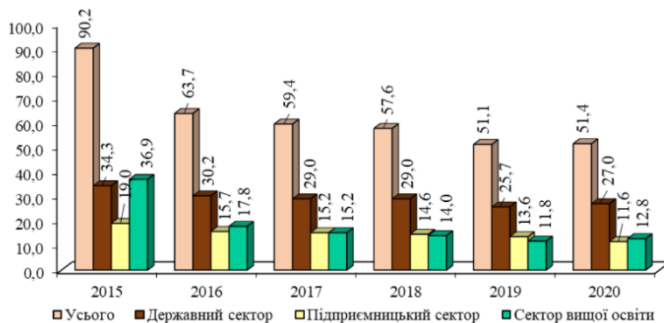

Рис. 2. Поділ чисельності наукових дослідників за секторами діяльності за 2015 – 2020 рр., тис. осіб

Отож, науковий напрям в Україні на сьогодні відіграє вагомий роль в розвитку економіки та наукового потенціалу в країні. Проте наукова перспективність з року в рік показує негативні тенденції: кількість установ і наукових працівників стрімко й неухильно скорочується.

Беручи до уваги світові тенденції, де відбувається залучення та мотивування молодих науковців, в цей час Україна втрачає найбільшу частку талановитих учених. Саме така тенденція – вимивання кадрів вищого фаху із науково-інноваційної сфери є вагомим підґрунтям для технологічного відставання держави.

Що стосується фінансування науки та досліджень, то обсяг витрат на виконання в Україні у 2020 р. становив по всіх джерелах фінансування 17022,4 млн грн. На сьогодні, наукоємність ВВП досягнуло критичного значення, а саме становило 0,41% (в порівнянні у 2013 р. – 0,7 %) За таких умов наука переходить в стадію не забезпечення економічної функції, а лише пізнавальної функції.

За структурою загального обсягу витрат щодо виконання ДіР в Україні найбільшу частку за 2020 р. становили кошти з державного бюджету – 43,1 %, кошти з іноземних джерел – 24% та кошти вітчизняних замовників –19,7 % [7].

Реальний стан в Україні демонструє недостатній попит та досить низький ступінь бюджетного фінансування наукової ДіР в Україні. Для покращення ситуації необхідне створення дієвих механізмів, котрі б здійснювали стимулювання української промисловості у напрямі використання наявних та нових вітчизняних розробок, а вчених – більш ефективно співпрацювати з бізнес сектором.

Загалом, у 2020 році рівень бюджетного фінансування ДіР становив 6055,24 млн.грн., проте таке фінансування залишається досить низьким [7].

Динаміка фінансування ДіР за пріоритетними напрямками показує, що основним напрямом фінансування в Україні є фундаментальні наукові дослідження (в середньому за три роки становить 66%).

Таке становище свідчить про всеохоплюваність даного пріоритетного напрямку, а також невиправданість вибору переваг на основі поєднання певних критеріїв обрання – тобто виду наукових досліджень (по зазначеному пріоритету) і відповідно їх галузевої направленості (для всіх інших зазначених пріоритетів).

Беручи до уваги інноваційний рух української економіки можемо констатувати обмежену фінансову, а також інституційну

спроможність держави, що не дозволяє в повній мірі використовувати наявні ресурси й науковий потенціал, що є засадою інноваційного розвитку кожної країни. За сьогоднішніх умов дефіциту українського бюджету лише правильне об'єднання ресурсів й старань держави, наукового осередку та бізнесових організацій дозволить вивести економіку на інноваційний рівень.

Інновації у завершальній стадії представляють собою готові до запровадження технології, котрі впроваджуючи на виробництві здатні збільшити ефективність виробничо-господарської діяльності будь-якого типу підприємницької діяльності.

Аналіз показує, що за 2018 – 2020 рр. кількість переданих технологій має тенденцію до зменшення. У 2018 р. це становило 1831 од, а в 2020 р. – 1298 од. створених технологій, що на 533 од. менше.

Частка створених і переданих технологій у 2020 р. становила 96,4 % від суцільного обсягу переданих технологій, котрі створені за кошти держбюджету. Більшу частину трансферу технологій за 2020 р. було здійснено на внутрішньому ринку (близько 97 %) та 3% (41 од.) лише на зовнішній ринок.

Загальний обсяг надходжень від переданих технологій за 2020 р. становить 225,8 млн. грн, що в порівнянні із 2019 роком на 12 % більше. Це відбулося за рахунок зростання даних надходжень на внутрішньому ринку, проте відбулося зменшення надходжень на зовнішній ринок у 3,7 рази [5].

Отже, важливим вектором у напрямі розвитку України є сформовані ціннісні орієнтири, що базуються на інноваційному розвитку. Всупереч невисоким міжнародним рейтингам інноваційності української економіки, населення країни досить схвально сприймає трансформації, що пов'язані з інноваційною діяльністю, демонструючи це у відкритості до науки, техніки, сучасних технологій, готовності використовувати ці результати. Втім, песимістичне ставлення до глобальних змін в ринкових відносинах, недовіра до обраного курсу, скептицизм в успішності здійснюваних реформ протистоять утвердженню ціннісних орієнтирів в інноваційному розвитку [6].

Тому Україна повинна активізувати формування цілісної моделі інноваційного розвитку за європейським зразком із метою зменшення суттєвого технологічного відставання, а також уникнення нових сплесків системної кризи у вітчизняній економіці. Досягти таких

позитивних результатів можна та важливо завдяки саме комплексному використанню всіх допустимих інструментів впливу, що пов'язані в першу чергу з дійовою інноваційною політикою країни.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко, О., Масляева, О. Роль інновацій в забезпеченні відтворювального процесу в агропромисловому виробництві. 2020. *Інноваційна економіка*, 5-6, с.5-10.
2. Гомон М. В. Оцінювання рівня потенціалу державного регулювання інноваційної діяльності підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 220–224. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.220
3. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Мазур, Н. А., Суліма Н. М. Інноваційна діяльність в Україні та Польщі: стан, особливості та перспективи. 2020. *Економіка, управління та адміністрування*, (4(94)), с.3–10. [https://doi.org/10.26642/ema-2020-4\(94\)-3-10](https://doi.org/10.26642/ema-2020-4(94)-3-10)
5. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: наук.-аналіт. зап. / [Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда, Т.К.Кваша та ін.]. К.: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.
6. Стратегія інноваційного розвитку України на період до 2030 року. Проект. <https://www.businesslaw.org.ua/strategiya-innovaciinogo-rozvyutku-ukrainy>
7. Статистична інформація: інноваційна активність [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 339.92:339.5

*Булик О.Б.
к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
та маркетингу,
Львівський національний університет природокористування, м. Львів*

ОСОБЛИВОСТІ ТНК ЯК ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Передумовою, що визначає, чи існуватиме сприятливе середовище для такого процесу як транснаціоналізація бізнесу, є, насамперед, готовність його власників забезпечити всі необхідні умови, щоб запобігти наслідкам криз, характерних для світової економіки протягом усього періоду розвитку та становлення індустріального простору.

Транснаціональних корпорацій на даний час налічується близько 63 тис., на які відповідно приходиться біля 800 тис. дочірних компаній за кордоном. ТНК мають під контролем 1/3 світового виробництва і торгівлі, 80% вільного капіталу, зайнятих понад 20% робочої сили і вони є головними інвесторами, які вкладають кошти в національну економіку. Однак, слід зазначити, що ТНК мають не лише позитивні, але і негативні наслідки як для економіки приймаючої країни, так і для світової економіки загалом [1].

Передумови створення та подальшого розвитку ТНК чітко показують їхнє місце в економіці окремих країн, а отже, і роль тих самих економік у глобальній економіці. Звісно, це корпорації таких країн, як Велика Британія, Швейцарія чи США, значення яких важко переоцінити ні на початку 20 століття, ні у 21 столітті. Цікавим є той факт, що якщо на перших етапах розвитку ТНК прагнули лише посилити свій вплив на нові ринки, а отже збільшити оборот і прибуток за рахунок дешевих виробничих ресурсів (робоча сила, сировина), то сучасний етап характеризується прагненням до диверсифікування власних ризиків шляхом зменшення залежності від ситуації в тій чи іншій країні [2, с.262].

За версією журналу *Forbes*, а саме списку з 2000 найбільших і найпотужніших компаній світу [3], який визначається шляхом оцінки компаній згідно чотирьох критеріїв: продаж, прибутку, активів та ринкової вартості, у 2020 році компанії США очолили цей рейтинг, за

якими слідували ТНК Китаю (в більшій мірі Гонконгу), вперше випередивши корпорації з Японії. У Європі найбільш активними були 486 компаній, яких на 20 більше було у 2019 році [3]. Тож слід відмітити, що кількість ТНК з країн Європи навіть у сумі не може перевищити кількість ТНК із США.

Зараз актуалізується потреба розробки та впровадження ефективної системи управління, а також нових форм організації бізнесу, це все пояснюється турбулентністю сучасної світової економіки і загостренням конкуренції. Взявши до уваги досвід найбільших ТНК слід відмітити, що у плані зростання їх інвестиційної привабливості та здатності адаптації до мінливої світової економіки найбільш важливою є система корпоративного управління, в рамках якої, на перше місце ставиться завдання забезпечити захист прав інвесторів та власників. Міжнародно-правові документи також зазначають значимість корпоративного управління як джерела конкурентоспроможності країн, вплив якого розповсюджується далеко за межі інтересів ТНК.

На сучасному етапі варто говорити про те, що відбулась зміна парадигми стратегічного менеджменту ТНК. А саме поява необхідності вибору для транснаціональних корпорацій найбільш ефективних конкурентних стратегій. У свою чергу, управління ТНК покликане оптимізувати виробництво, залучити інвестиції і формувати безперервний технологічний ланцюжок на основі інтеграції підрозділів.

Еклектична парадигма Дж. Даннінга, яка вдало використовується у аналізі основних конкурентних стратегій ТНК, виділяє три види переваг ТНК у порівнянні з національними компаніями [4]: переваги власності; переваги локалізації (джерелом їх виникнення є розміщення діяльності щодо створення доданої вартості за межами країни базування); переваги інтернаціоналізації (джерелом їх виникнення є заміщення ринків використання або створення активів, тим самим створюється потік доходів внутрішньофірмовими трансакціями).

Можливе комбінування трьох зазначених вище груп переваг у процесі дослідження ТНК шляхом використання традиційних підходів.

У стратегіях ТНК важливе місце посідають саме міжнародні стратегічні альянси, так як будучи учасником такого альянсу ТНК має змогу знизити витрати на дослідження і розробки, а також

розподілити ризики, щодо проведення таких досліджень, тим самим підвищивши швидкість комерціалізації інновацій та їх повернення.

Отже, в останні роки саме практика злиттів та поглинань стала однією з важливих форм ефективних стратегій ТНК на глобальних ринках, форм їх корпоративної стратегії, а також методом, що підвищує їх конкурентоспроможність у багатьох галузях світової економіки. Слід також зазначити, що глобальні стратегії корпорацій, які включають масштабні злиття і поглинання базуються на прагненні отримати певні конкурентні переваги аби досягнути лідируючі позиції на глобальних ринках. Такі переваги включають можливості постачання завдяки надійному доступу до джерел сировини та напівфабрикатів у кількох країнах, маркетингові можливості, реалізовані через знання та доступ до ринків у кількох країнах, диверсифікацію, яка, у свою чергу, знижує ризики бізнесу, а також досвід управління у кількох країнах.

Список використаних джерел:

1. Булик О.Б. Вплив транснаціоналізації на світову економіку. *Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи*: матеріали IV Міжнародної нау.-практ. інтернет-конференції молодих учених, 28-29 квітня 2021 р. Львів: Вид. Львів. політехніки, 2021. С. 124-126. URL: http://http://science.inem.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/01/CONF_NTSA_2021pdf (дата звернення 02.04.2022р.)
2. Булик О.Б. Транснаціоналізація суб'єктів міжнародного бізнесу. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 17-19 березня 2021 р. Ч. 2. Львів: ЛНАУ, 2021. С.261-264.
3. Global 2000. How The World's Biggest Public Companies Endured The Pandemic. By Andrea Murphy, Eliza Haverstock, Antoine Gara, Chris Helman and Nathan Vardi. May 13, 2021. URL: <https://www.forbes.com/lists/global2000/#5be2b8775ac0> (дата звернення 29.03.2022р.)
4. Dunning J. Theories and Paradigms of International Business Activity: The Selected Essays of John H. Dunning, Edward Elgar Pub (October 2002).

УДК 631.164.23

*Грицаєнко Г. І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Грицаєнко І. М.
доцент кафедри технічного сервісу та систем в АПК
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Інвестиційно-інноваційний розвиток агропромислового виробництва був та залишається об'єктивною необхідністю. В умовах глобалізаційних та інтеграційних перетворень особливої актуальності цей напрямок набуває внаслідок того, що агропромислове виробництво є найважливішою ланкою національної економіки, яка не тільки забезпечує продовольчу безпеку країни, але й визначає стан соціально-економічного розвитку суспільства в цілому.

Інвестиційно-інноваційний розвиток агропромислового виробництва забезпечує не тільки техніко-технологічне оновлення та переозброєння галузі відповідно до світових стандартів, але й обумовлює нарощування безпосередніх обсягів інвестицій в агропромислову сферу діяльності, суттєве розширення асортименту та поліпшення якості товарів продовольчих груп, збільшення експортного потенціалу, а також значного підвищення конкурентоспроможності агропромислової продукції на міжнародних ринках тощо. Беззаперечно, «... для розвитку національної економіки в цілому та аграрного виробництва зокрема потрібні значні інвестиції, для обґрунтування доцільності яких необхідно брати до уваги еколого-соціо-економічні критерії – тобто, орієнтуватися на сталий розвиток» [3, с. 8]. Незважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій стосовно інвестиційної діяльності, а також сталого розвитку економіки, окремі прикладні аспекти інвестиційно-інноваційного розвитку агропромислового виробництва залишаються недостатньо розкритими, що обумовлює перспективність та визначає цілі обраної теми дослідження.

За даними Державної служби статистики України в 2020 р. у

порівнянні з 2010 р. загальнонаціональні обсяги капітальних інвестицій збільшились у 2,7 рази і становили 508,2 млрд. грн. За відповідний період найшвидшими темпами зростали капітальні інвестиції у сільському, лісовому та рибному господарстві – в 4,4 рази, до 50,7 млрд. грн. в 2020 р.

На рис. 1 наведені капітальні інвестиції у сільському, лісовому та рибному господарстві за 2010-2020 рр., млн. грн.

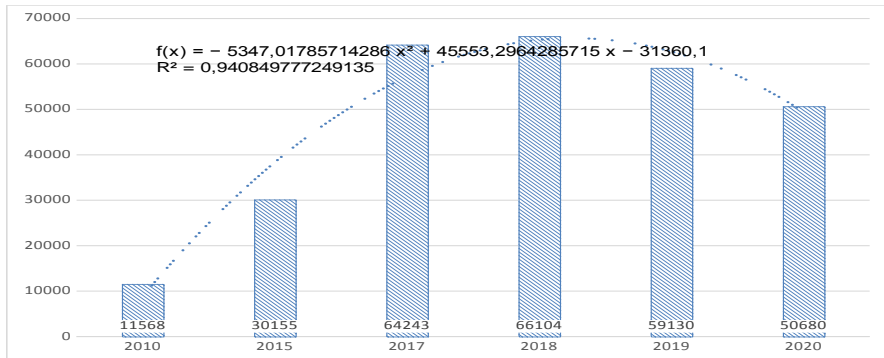

Рис. 1. Капітальні інвестиції у сільському, лісовому та рибному господарстві за 2010-2020 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Вважаємо, що інвестиційно-інноваційний розвиток агропромислового виробництва повинен бути спрямованим перш за все на технічне оснащення. В той же час дослідження його стану на кінець 2020 р. свідчить про те, що «... навантаження на сільськогосподарську техніку в Україні ... в рази перевищує відповідні показники розвинених країн, що перешкоджає виконанню необхідних технологічних операцій у встановлені строки і призводить до втрати врожаю» [4, с. 55]. Тобто, інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку агропромислового виробництва, яке спрямовано на технічне оновлення і переозброєння агротоваровиробників, є недостатнім. При цьому «... сільськогосподарські виробники переважно звертаються до вторинного ринку (вживаних автомобілів) та ринку відновлення техніки» [1, с. 35] через брак власних коштів, які в структурі джерел фінансування є основними. Пропонуємо «... як ефективне зовнішнє джерело фінансування інвестицій у технічне забезпечення сільського

господарства ... більш широко використовувати фінансовий лізинг» [5, с. 199].

Інноваційно-інноваційний розвиток агропромислового виробництва потребує формування необхідних умов для використання інноваційного капіталу його працівників, для чого необхідні соціальні інвестиції, «... реалізація яких потребує ефективної взаємодії міжнародних організацій, урядових структур, представників бізнесу і громадянського суспільства в цілому» [2, с. 80, 81].

За прогнозами ННЦ «Інститут аграрної економіки» в 2022 р. обсяг капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки міг би сягнути 72 млрд. грн., якщо б не втрати та додаткові ризики для інвесторів, що виникли після розв'язання Росією війни проти України. Вважаємо, що проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку агропромислового виробництва є комплексними, тому для їхнього вирішення потрібні відповідні заходи, в першу чергу із забезпечення прийнятних умов безпеки, а вже потім – з покращення його інвестиційної привабливості, зменшення інвестиційних ризиків, а також збільшення обсягів власних коштів для фінансового забезпечення інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Hrytsaienko N., Hrytsaienko I., Bondar A. and Zhuravel D. Mechanism for the Maintenance of Investment in Agriculture. *Modern Development Paths of Agricultural Production*, 2019. pp. 29–40.

2. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Інвестиції в сталий розвиток аграрної сфери економіки. *Підприємництво: інвестиційне забезпечення та економічна безпека* : Монографія. Мелітополь : Люкс, 2021. С. 5–94.

3. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Розробка інвестиційних проєктів аграрного виробництва: орієнтація на сталий розвиток. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету: електронне наукове фахове видання*, 2021. Вип. 11, том 2. <https://doi.org/10.31388/2220-8674-2021-2-20>.

4. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Інвестиції в технічне забезпечення аграрного виробництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2016. Вип. 12. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/14.pdf>.

5. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Технічне оснащення як пріоритетний напрям інвестування аграрного виробництва. *Економіка та суспільство*, 2017. Вип. 9. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-9>.

УДК 631.164.23

Грицаєнко Г. І.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,*

Грицаєнко М. І.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,*

*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток національної економіки залежить від інвестиційного чиннику, який є основним драйвером економічного зростання та створення позитивного соціального ефекту. В той же час активність інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств не відповідає сучасним викликам, що негативно впливає на ефективність їхньої фінансово-господарської діяльності. Одночасно наголошуємо, що «... для розвитку національної економіки в цілому ... потрібні значні інвестиції, для обґрунтування доцільності яких необхідно брати до уваги еколого-соціо-економічні критерії – тобто, орієнтуватися на сталий розвиток» [2, с. 8].

Проблеми інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств активно досліджуються та обговорюються в наукових колах, що обумовлює актуальність та пріоритетність обраного напрямку наукового пошуку.

Для визначення та обґрунтування напрямів активізації інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств необхідно провести комплексний аналіз інвестиційної привабливості економіки країни, тому що він «... є основою виявлення та розробки шляхів подолання недоліків у діяльності на мікро-, мезо- та макрорівнях, покращення можливості залучення інвестиційних ресурсів у пріоритетні галузі економіки, а також фундаментом побудови інвестиційної політики країни в цілому» [5, с. 81].

Інвестиційна активність вітчизняних підприємств характеризується розмірами і динамікою капітальних інвестицій національної економіки (рис.). Так, за даними Державної служби статистики

України в 2020 р. у порівнянні з 2010 р. обсяг капітальних інвестицій національної економіки збільшився в 2,7 рази і становив у 2020 р. 508,2 млрд. грн. При цьому його найбільша частка в 2020 р. припадала на промисловість (36% загального обсягу капітальних інвестицій країни), на другому місці – інші види економічної діяльності (31% загального обсягу капітальних інвестицій країни), на третьому місці – сільське, лісове та рибне господарство (10% загального обсягу капітальних інвестицій країни).

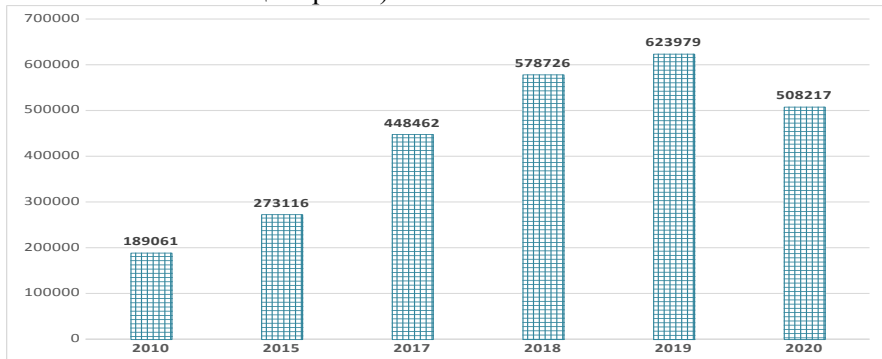

Рис. Капітальні інвестиції національної економіки України за 2010-2020 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики України

Останнім часом науковці особливу увагу приділяють питанням сталого розвитку економіки, тому активізація інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств повинна мати відповідне спрямування, тобто орієнтуватися на реалізацію економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства. Вважаємо, що окремої уваги вимагають проблеми енергозбереження та енергоефективності економіки, для розв'язання яких «... необхідні суттєві інвестиції в збільшення внутрішнього видобутку нафти і газу, а також розвитку потенціалу відновлюваної енергії, активізації заходів стосовно максимального збільшення ефективності використання та збереження енергії на всіх рівнях національної економіки» [3, с. 12]. Підкреслюємо той факт, що «в сучасних умовах, які характеризуються вкрай недостатнім рівнем фінансових можливостей переважної більшості не тільки підприємств та організацій, але й регіонів та сфер економічної діяльності країни, існує нагальна потреба в пошуку нових джерел фінансування

природоохоронних заходів, серед яких необхідно виділити «зелені» облігації та «зелені» кредити для бізнесу» [4, с. 10, 11].

Крім цього, необхідно враховувати той факт, що «... інструментом позитивних змін є соціальні інвестиції, реалізація яких потребує ефективної взаємодії міжнародних організацій, урядових структур, представників бізнесу і громадянського суспільства в цілому» [1, с. 80, 81].

Безумовно, активізація інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств можлива за умов безпеки, які були грубо порушені внаслідок розв'язання Росією війни проти України. Вважаємо, що після досягнення прийняттого рівня безпеки перспективними напрямами досліджень можуть стати можливості зростання власних коштів підприємств, які доцільно використовувати для фінансування інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Інвестиції в сталий розвиток аграрної сфери економіки. *Підприємництво: інвестиційне забезпечення та економічна безпека* : Монографія. Мелітополь : Люкс, 2021. С. 5–94.
2. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Розробка інвестиційних проєктів аграрного виробництва: орієнтація на сталий розвиток. *Науковий вісник Таверійського державного агротехнологічного університету: електронне наукове фахове видання*. 2021. Вип. 11, том 2. <https://doi.org/10.31388/2220-8674-2021-2-20>.
3. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Системний аналіз інвестицій в енергоефективність національної економіки. *Науковий вісник ТДАТУ*. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Вип. 11, том 1. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/tstt/wp-content/uploads/sites/6/naukovyj-visnyk-tdatu-2021-vypusk-11-tom-1.pdf>. <https://doi.org/10.31388/2220-8674-2021-1-9>.
4. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Екологічні інвестиції як пріоритетний напрямок розвитку аграрної сфери економіки. *Науковий вісник ТДАТУ*. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Вип. 11, том 1. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/tstt/wp-content/uploads/sites/6/naukovyj-visnyk-tdatu-2021-vypusk-11-tom-1.pdf>. <https://doi.org/10.31388/2220-8674-2021-1-12>.
5. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко М. І. Інвестиційна привабливість України. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 1. Pp. 80–93.

УДК 631.164.23

*Грицаєнко І. М.
доцент кафедри технічного сервісу та систем в АПК,
Грицаєнко Г. І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ТЕХНІЧНЕ ОНОВЛЕННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Технічне оснащення сільськогосподарських товаровиробників має пріоритетне значення, оскільки воно безпосередньо визначає рівень інноваційного розвитку аграрного виробництва, позитивної динаміки розширеного відтворення та продуктивності праці. Технічне оновлення аграрного виробництва сприяє не тільки покращенню якості та збільшенню обсягів виробництва продукції, але й підвищенню конкурентоздатності галузі в цілому. Для забезпечення своєчасного технічного оновлення власного виробництва сільськогосподарським товаровиробникам необхідні значні обсяги інвестицій, що актуалізує обрану тему дослідження.

Підкреслюємо той факт, що «... основою для подолання кризових явищ в аграрній сфері, розвитку ринкових відносин, забезпечення продовольчої безпеки країни є всебічна інтенсифікація сільського господарства, яка неможлива без адекватного розвитку матеріально-технічної бази та ефективних інвестицій у технічне забезпечення аграрного виробництва» [4, с. 53]. В той же час наполягаємо, що «... для розвитку національної економіки в цілому та аграрного виробництва зокрема потрібні значні інвестиції, для обґрунтування доцільності яких необхідно брати до уваги еколого-соціо-економічні критерії – тобто, орієнтуватися на сталий розвиток» [3, с. 8].

На жаль, стан наявності та використання сільськогосподарської техніки в Україні має суттєві недоліки, що свідчить про проблеми у технічному забезпеченні та оновленні аграрного виробництва. При цьому «... недостатня забезпеченість аграрного виробництва сільськогосподарською технікою призводить до того, що

навантаження на неї в Україні ... в рази перевищує відповідні показники розвинених країн, що заважає виконанню необхідних технологічних операцій у встановлені строки і призводить до значних утрат урожаю» [5, с. 195].

За даними Державної служби статистики України був проведений аналіз динаміки обсягів капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство та національну економіку в цілому. Так, розмір капітальних інвестицій національної економіки у 2020 р. порівняно з 2010 р. збільшився в 3 рази (до 398,5 млрд. грн.), в тому числі в матеріальні активи в 3 рази (до 377,9 млрд. грн.), в нематеріальні активи в 3,5 рази (до 20,5 млрд. грн.). Одночасно розмір капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарства України в 2020 р. порівняно з 2010 р. зросли в 4,8 рази (до 50,6 млрд. грн.), капітальні інвестиції в матеріальні активи зросли в 4,8 рази (до 49,7 млрд. грн.), в нематеріальні активи – в 15 разів (до 901,5 млн. грн.).

Обсяги капітальних інвестицій є визначальними у зміні продуктивності праці галузі. За даними проведеного кореляційно-регресійного аналізу, продуктивність праці (y) має прямо пропорційну залежність від обсягів капітальних інвестицій (x) відповідної сфери діяльності:

$$y = 8E-06x + 381,6; R = 0,9086; D = 0,8256.$$

За розрахунками коефіцієнт кореляції ($R = 0,9086$) має значення, яке близько до одиниці, що свідчить про наявність майже функціональної залежності.

Розміри капітальних інвестицій, які в 2020 р. були спрямовані безпосередньо на технічне оновлення сільськогосподарських товаровиробників, та які включали обсяги капітальних інвестицій в інженерні споруди, машини, обладнання та інвентар, а також у транспортні засоби, у сільському, лісовому та рибному господарствах становили 68%; у сільському господарстві, мисливстві та наданні пов'язаних із ними послуг – відповідно також 68%; у вирощуванні однорічних і дворічних культур 76%, багаторічних культур 30%, у тваринництві 32% від загальних розмірів капітальних інвестицій, які були спрямовані в національну економіку.

Сільськогосподарські товаровиробники в якості головного джерела фінансування інвестицій використовують власний капітал, для збільшення якого необхідно «... підвищити прибутковість виробництва шляхом покращення організації виробництва, мотивації

оплати праці та праці, логістики, маркетингу, використання інноваційних технологій тощо» [1, с. 36]. Разом з тим підкреслюємо, що з метою сталого розвитку сільськогосподарського виробництва необхідно особливу увагу приділяти соціальній складовій, тому «... інструментом позитивних змін є соціальні інвестиції, реалізація яких потребує ефективної взаємодії міжнародних організацій, урядових структур, представників бізнесу і громадянського суспільства в цілому» [2, с. 80, 81].

Головними умовами інвестування в технічне оновлення сільськогосподарських товаровиробників є досягнення миру та безпеки, які були порушені внаслідок розв'язання Росією війни проти України. Після цього перспективами подальших досліджень можуть бути теоретико-методологічне обґрунтування та практичне впровадження дієвого механізму державної підтримки інвестиційного забезпечення технічного оновлення сільськогосподарських товаровиробників.

Список використаних джерел:

1. Hrytsaienko H., Hrytsaienko I., Bondar A. and Zhuravel D. Mechanism for the Maintenance of Investment in Agriculture. *Modern Development Paths of Agricultural Production*, 2019. pp. 29–40.
2. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Інвестиції в сталий розвиток аграрної сфери економіки. *Підприємництво: інвестиційне забезпечення та економічна безпека* : Монографія. Мелітополь : Люкс, 2021. С. 5–94.
3. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Розробка інвестиційних проєктів аграрного виробництва: орієнтація на сталий розвиток. *Науковий вісник Таврійського державного агротехнологічного університету: електронне наукове фахове видання*, 2021. Вип. 11, том 2. <https://doi.org/10.31388/2220-8674-2021-2-20>.
4. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Інвестиції в технічне забезпечення аграрного виробництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2016. Вип. 12. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/14.pdf>.
5. Грицаєнко Г. І., Грицаєнко І. М. Технічне оснащення як пріоритетний напрям інвестування аграрного виробництва. *Економіка та суспільство*, 2017. Вип. 9. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal-9>.

УДК 331.101.3:331.108.2

*Грицаєнко М. І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,*

*Грицаєнко Г. І.
к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Мелітополь*

ІНВЕСТИЦІЇ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ HR-БРЕНДУ РОБОТОДАВЦЯ

Ефективність підприємницької діяльності залежить від ринкової позиції компанії, а також наявності та використання інтелектуального капіталу, професійного управління нематеріальними активами для найкращого використання інноваційного капіталу та отримання за рахунок цього додаткових конкурентних переваг. Складовою частиною як інтелектуального капіталу, так й інноваційного потенціалу компанії можна вважати HR-бренд роботодавця.

Зазвичай власники та менеджери компаній звертали увагу на створення та підтримку товарних брендів. В той же час працівники компанії можуть розглядатися як специфічний продукт, який має властивості продаватися і купуватися. Враховуючи той факт, що саме працівники формують імідж бренду продукції чи самої компанії, останні змушені будувати власну діяльність, використовуючи принципи соціальної відповідальності [1], яку «... доцільно розглядати як інститут сталого розвитку економіки, який функціонує завдяки закріпленню законодавчих та соціальних норм впливу бізнесу на суспільство та навколишнє середовище» [4]. При цьому «... першоосною для імплементації засад соціальної відповідальності бізнесу» [1, с. 24] є формування та ефективне використання соціального капіталу, який «... створюється на різних рівнях національної економіки, об'єднуючі як формальні, так і неформальні стосунки, що сприяє обміну інформацією, досвідом, надає доступ до ресурсів інших учасників або можливість більш ефективного використання власних ресурсів з їхньою допомогою» [2, с. 11].

Соціальна відповідальність бізнесу передбачає формування HR-бренду роботодавця – тобто, «... формування образу компанії як роботодавця в очах наявних та потенційних працівників, місцевої громади та суспільства в цілому» [1], що вимагає певних зусиль, в тому числі відповідних інвестицій.

Опрацювання наукових публікацій дає підставу виділити два основних спрямування побудови HR-бренду роботодавця (рис. 1):

- зовнішнє (створення в громаді позитивного образу роботодавця);
- внутрішнє (підвищення вмотивованості вже існуючого штату працівників компанії, а також формування в колективі необхідних умов для існування взаємних поваги та довіри) [3, с. 226].

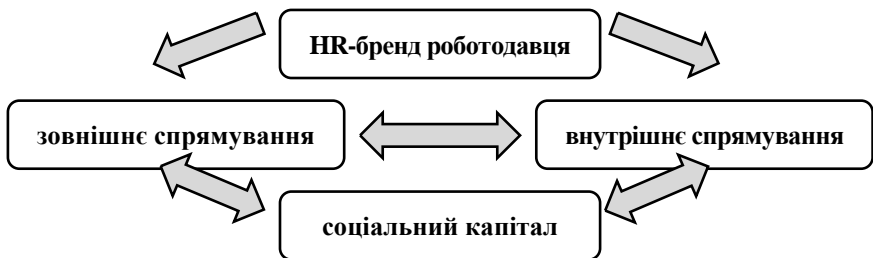

Рис. Основні спрямування формування HR-бренду роботодавця

Джерело: складено авторами

Аналіз досвіду багатьох компаній свідчить, що при формуванні власного HR-бренду вони частіше обирають зовнішнє спрямування для створення на ринку праці власного позитивного іміджу, який є привабливим для потенційного працівника. Але ми вважаємо, що більш дієвим є внутрішнє спрямування, яке може забезпечити більш ефективне використання інтелектуального капіталу працівників, які вже є в штаті компанії. В той же час досвід роботи провідних світових соціально відповідальних компаній свідчить про те, що більш ефективно працює стратегія побудови HR-бренду роботодавця, який орієнтований в обох спрямуваннях.

Безумовно, формування HR-бренду роботодавця потребує суттєвих інвестицій, а також «... переорієнтування підприємств з реалізації виключно фінансових цілей, пов'язаних з максимізацією прибутку, на задоволення багатьох суспільно важливих потреб, в тому числі підтримку прозорих механізмів ведення бізнесу, боротьбу з

корупцією, захист прав працівників, споживачів, постачальників і партнерів, а також підтримку екологічних та етичних стандартів ведення підприємницької діяльності» [5, с. 187]. Вважаємо, що ці заходи одночасно сприятимуть створенню та більш ефективному використанню соціального капіталу компанії та регіону.

На жаль, «... концептуальна невизначеність моделі формування та використання соціального капіталу стримує можливості його позитивного впливу на інклюзивний, сталий розвиток аграрної сфери та вітчизняної економіки в цілому» [6, с. 117]. Саме тому вважаємо перспективними подальші дослідження впливу соціального капіталу компанії на ефективність інвестицій у формування HR-бренду роботодавця.

Список використаних джерел:

1. Грицаєнко М. І. Роль соціального капіталу аграрного підприємства в імplementації засад корпоративної соціальної відповідальності. *Економіка АПК: міжнародний науково-виробничий журнал*, 2021. №5. С. 17–29. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202105017>
2. Грицаєнко М. І. Соціальний капітал в системі аграрного ресурсного потенціалу. *Науковий вісник ТДАТУ*, 2021. Вип. 11, том 1. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/tsst/wp-content/uploads/sites/6/naukovyj-visnyk-tdatu-2021-vypusk-11-tom-1.pdf>.
3. Грицаєнко М. І. Формування HR-бренду компанії як фактор впливу на її соціальний капітал. *Інновації управління продуктивністю та поліпшення якості зерна пшениці озимої, присвячена пам'яті професора Г. П. Жемели* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Полтава, 30 верес. 2021). Полтава : ПДАУ, 2021. С. 225–229.
4. Грицаєнко М. І. Формування соціальної відповідальності в економічному механізмі реалізації соціального капіталу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, 2021. Вип. 7–8 (280–281). С. 130–142.
5. Грицаєнко М. Інвестиції в соціальний капітал як інструмент реалізації соціальної відповідальності бізнесу. *Socially competent management of corporations in a behavioral economy: Collection of scientific papers / European institute of further education, Podhájaska*, 2021. Chapter II. С. 187–188.
6. Димчек Р., Шпикуляк О., Грицаєнко М., Саковська О., Грицаєнко Г. Соціальний капітал аграрної сфери: індикатори виміру умов формування та результатів використання. *Agricultural and Resource Economics*, 2021. Vol. 7. No. 4. Pp. 115–137. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.07>.

УДК 330.341.1:330.322

*Доценко І. О.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький*

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

В сучасних ринкових умовах розвиток інноваційного процесу можливий лише на основі зростання інвестицій. Саме інноваційна спрямованість інвестицій є потужним фактором економічного зростання, що забезпечує налагоджену систему механізму інвестування.

Взаємозв'язок інновацій та інвестицій відображається через модель їх взаємодії. Перша модель, інноваційно-інвестиційна – здійснюються інвестиції в інновації. Друга модель, інвестиційно-інноваційна, реалізується через пошук та використання інноваційних засобів ведення інвестиційної діяльності. При поєднанні даних моделей активізується, так званий, інвестиційно-інноваційний процес, який займає проміжне положення між інноваційною діяльністю і інвестиціями. Особливістю інвестиційно-інноваційного процесу є те, що він включає складові елементи і інноваційної, й інвестиційної діяльності. Інвестиції без інновацій безглузді і небезпечні, оскільки означають вкладення коштів у відтворення застарілих технологій, свідомо породжуючи неконкурентоспроможні товари і послуги. Інновації без інвестицій нереальні, адже результати науково-технічного пошуку, можливості технологічного прориву залишаються нереалізованими, що також веде до падіння конкурентоспроможності товарів і послуг, витіснення їх з внутрішнього та зовнішнього ринків.

На думку З. Литвин [1], інноваційна та інвестиційна діяльність мають в основі один мотив: необхідність поповнення ресурсів суб'єкта (інвестора) для підтримання наявного стану або розвитку в зовнішньому середовищі. Реалізується цей мотив через пошук і встановлення зв'язку з об'єктом, який спроможний, на думку інвестора, забезпечити його необхідними ресурсами. Тому, інноваційно-інвестиційний процес – це спрямована діяльність

окремих суб'єктів на пошук, зміну або створення об'єктів, що здатні забезпечити ресурсами, необхідними для підтримання стану динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем або розвитку.

Інноваційно-інвестиційний процес слід розглядати в комплексі, через поєднання інвестиційні та інноваційні принципів, методів та механізмів реалізації, критеріїв прийняття інноваційно-інвестиційних рішень [2]. В основу побудови механізму інноваційно-інвестиційного процесу покладені наступні принципи:

- принцип взаємоузгодженості – передбачає координацію діяльності інноваційно-інвестиційного процесу суб'єктів господарювання;

- принцип адаптивності – здатність миттєво реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі, враховуючи потреби споживачів в оновленні продукції та послуг;

- принцип реалістичності – відповідність можливостям ресурсного, інноваційно-інвестиційного та фінансового потенціалу;

- принцип ефективності – можливість суб'єктами господарювання виробляти товари та послуги, досягаючи максимальних кінцевих результатів при мінімумі витрат.

В основі інноваційно-інвестиційної діяльності застосовують ряд інструментів, які слід поділяти на два блоки: прямі та опосередковані. До прямих інструментів інноваційно-інвестиційної діяльності належать: нормативно-правові акти, програми, норми амортизаційних відрахувань, бюджетне фінансування, державні закупівлі тощо. До інструментів опосередкованого впливу відносять інструменти податкової, грошово-кредитної та зовнішньоекономічної політики держави.

Оскільки інвестиції – важливий ресурс для успішного створення і освоєння інновацій, на кожному підприємстві для забезпечення цієї умови необхідно створювати раціональну, ефективну й обґрунтовану систему фінансування [1]. Від своєчасності фінансування багато в чому залежить ефективність інноваційної діяльності. На кожній стадії інноваційного процесу потрібно мати певний обсяг інвестиційних ресурсів. Таким чином, основними джерелами фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності можуть бути як внутрішні (власні кошти суб'єктів господарювання), так і зовнішні (вітчизняні та іноземні) джерела.

Основним системоутворюючим чинником в інвестиційно-

інноваційному процесі є інформація. Інформаційне забезпечення механізму інноваційно-інвестиційного процесу посідає провідне місце, оскільки за його допомогою можна забезпечити підприємство економічною і комерційною інформацією та провести діагностику науково-технічного потенціалу, що, в свою чергу, контролюється та регулюється. Якщо інформаційне середовище буде слабким, то вести мову про системність інвестиційно-інноваційного процесу некоректно. В цьому випадку порушується зв'язок між його рівнями і спостерігається ситуація, коли окремі компоненти розвиваються незалежними траєкторіями, нерідко всупереч один одному. Регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку полягає в тому, що регулюються інноваційно-інвестиційні процеси та взаємодія підприємства з інвесторами.

Отже, інвестиційно-інноваційна діяльність – це об'єктивно обумовлений, системний цілеспрямований комплекс заходів, пов'язаних із економічним обґрунтуванням необхідності інвестицій, пошуком і вибором інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, упровадження новацій, принципово нових видів продукції, техніки і технології з метою одержання прибутку або соціального ефекту.

Список використаних джерел:

1. Литвин З. Б. Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій [голов. ред] та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного університету «Економічна думка», 2016.

2. Михайлов М. Г. Теоретичні засади інноваційно-інвестиційного підходу до розвитку матеріально-технічної бази підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 23. С. 38-42.

УДК 606:628.3/.4(4)(477)

Дубневич Ю.В.

*к.е.н., доцент, проректор з навчально-виховної роботи,
Войничка Л.Й.*

*к.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту
ім. проф. Є.В. Храпливого*

Львівський національний університет природокористування, м.Львів

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ: УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ РЕЦИКЛІНГУ

В Україні характер еколого-економічного розвитку можна охарактеризувати як техногенний, що супроводжується природоємним господарством, спрямованим на максимальне використання природних ресурсів. Тому сьогодні є нагальна потреба у вирішенні питань законодавства про поводження з відходами в рамках забезпечення сталого розвитку української економіки. На цьому тлі актуальним є питання впровадження європейської моделі поводження з відходами як однієї з передових економічних інструментів. Не вирішеним є питання стихійних сміттєзвалищ, кількість яких стрімко зростає. Підприємства забруднюють навколишнє середовище відходами, які повинні потрапляти, як мінімум на спеціалізовані полігони, а в ідеалі повторно перероблятися. В проєкті української моделі управління відходами стихійні сміттєзвалища отримують сою сходинку і надалі дане питання потребує негайного вирішення [1]. Варто зазначити, що, суб'єкти господарських відносин не зацікавлені в укладанні договорів про утилізацію відходів в свою чергу і стають причиною появи численних сміттєзвалищ, які здійснюють негативний вплив на довкілля.

Важливою складовою загальної системи поводження з відходами є процес рециклінгу, що дає змогу значно зменшити витрати коштів на їх зберіганні, мінімізувати їх негативний вплив на довкілля. Теоретичні і практичні аспекти цієї проблеми знайшли відображення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених [3]

Передові країни світу розробили п'ятиступеневу ієрархію управління відходами, яка базується на пріоритеті запобігання утворенню відходів, а якщо запобігти не вдається – докладаються зусилля для повторного використання, якщо і це неможливо –

здійснюється рециклінг (матеріали з відходів переробляються на продукцію, матеріали або речовини). Рециклінг включає перероблення органічного матеріалу, але не включає відновлення енергії чи перероблення на матеріали, що будуть використовуватися як паливо або матеріали для зворотнього заповнення.

Коли переробка (рециклінг) неможливі – застосовуються операції із відновлення енергії чи перероблення на матеріали, що будуть використовуватися як паливо або матеріали для зворотнього заповнення [2], тобто використовується концепція кругової економіки.

Сутність кругової економіки полягає в її прагненні повторити закриту природну систему, де все, що вироблено або використано, повністю переробляється всередині системи так, що не виникає екологічних проблем. Її мета – забезпечення максимальної ефективності від кожного процесу в життєвому циклі товару або послуги [5].

Перш за все, слід зазначити, що Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати Директиву 2008/98 / ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких директив. Відповідне законодавство України має базуватися на принципах цього документа. Важливо, щоб імплементация включала всі положення директиви. В іншому випадку ми маємо частково недосконале регулювання, яке не дає позитивних результатів. Іншими словами, інтереси кожного учасника повинні бути збалансовані з метою захисту навколишнього середовища та зміною політики в цій сфері щодо кругової економіки.

Якщо Україна не впроваджуватиме заходів для забезпечення чіткого регулювання та контролю процесу утилізації відходів, можливість розвитку інших рівнів ієрархії дуже мала. А основою має стати інвентаризація сміттєзвалищ та прийняття стратегічного документа щодо адаптації сміттєзвалищ, для яких вона підходить, а також будівництво нових регіональних звалищ. Введення «фінансової гарантії» має бути закріплено нормативно -правовими актами.

Тому процес реформування системи поводження з відходами є досить складним, що вимагає розробки низки законів, стратегічних документів та їх чіткого та неухильного їх виконання.

Дотримання цього пріоритету допомогло країнам ЄС досягти значних результатів. У рамках цих загальних принципів кожна з країн ЄС має різні практики утилізації відходів. Такий підхід наближає

реалізацію ідеї кругової економіки, яка базується на розумному споживанні за принципом «бери, виробляй, повторно використовуй».

Наша країна лише розпочала втілювати ідеї кругової економіки, тому, виходячи з Національної стратегії поводження з відходами, у цьому напрямку необхідно спрямовувати більше зусиль та уваги.

Список використаних джерел:

1. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://ecomapa.gov.ua/>
2. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/>
3. Виговська Г.П. Проблеми імплементації європейського законодавства у сфері поводження з відходами. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: www.waste.com.ua
4. [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://ecolog-ua.com/news/pyat-pryncypiv-efektyvnoyi-systemy-upravlinnya-vidhodamy-evropeyska-model>
5. Дубневич Ю.В. Впровадження концепції кругової економіки в Україні/ Ю.В.Дубневич., Р.Б.Попівняк., Н.Ю.Дубневич.[Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2020.03-04.027>

УДК 332:339.56

Жабинець О.Й.

к.е.н., доцент, с.н.с. відділу просторового розвитку,
ДУ «Інститут регіональних досліджень НАН України», м. Львів

ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА РИНКУ ЄС

Ринок ЄС є одним з найбільших ринків, на які орієнтуються вітчизняні виробники в експорті товарів та послуг. Серед регіонів України (рис. 1) лідерами за часткою експорту товарів до ЄС є м. Київ, Дніпропетровська, Донецька та Львівська обл. Водночас саме в цих регіонах України (за винятком Львівської обл.) внаслідок ризиків пандемії, зокрема порушення торговельно-економічних потоків та ланцюгів постачань, спостерігаємо зменшення експорту товарів у 2020 р. порівняно із 2019 р. Натомість географічна близькість Львівської області до країн-членів ЄС стала фактором сприяння торговельній діяльності у нових пандемічних умовах розвитку міжнародної товарної торгівлі, забезпечивши збільшення частки Львівської обл. на 1,7 в. п., що є найбільшим показником серед усіх регіонів України.

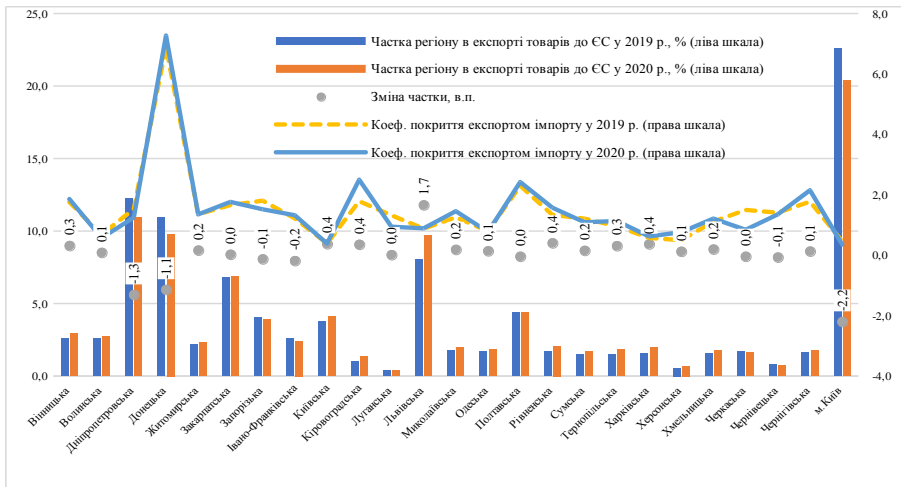

Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами з країнами ЄС за регіонами
Джерело: розраховано та побудовано за [1].

На відміну від товарної торгівлі частка експорту послуг з України до ЄС у 2020 р. порівняно з 2019 р. суттєво збільшилась (на 10,1%), незважаючи на обмеження внаслідок пандемії, зокрема за рахунок активізації експортної діяльності з України у 2020 р. до таких країн ЄС як Німеччина, Велика Британія, Польща та Кіпр (рис. 2).

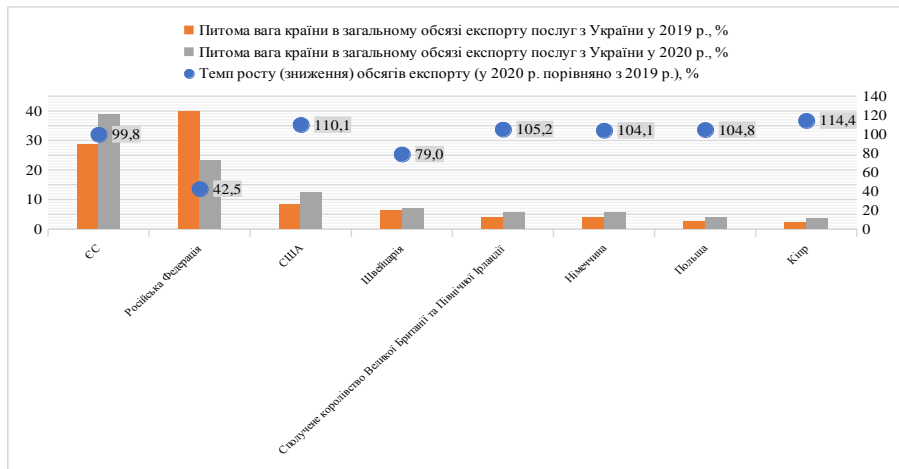

Рис. 2. Основні торговельні партнери України в експорті послуг
Джерело: розраховано та побудовано за [1].

Водночас обсяги експорту послуг з України до ЄС у пандемічному 2020 р. залишились на рівні 2019 р., незважаючи на загальне зменшення обсягів експорту у сфері послуг на 26,3%. Зазначимо також, що більш ніж на половину Україна скоротила у 2020 р. обсяги експорту послуг до Російської Федерації, а її частка в загальному обсязі експорту послуг з нашої держави суттєво зменшилась. У міжнародній торгівлі послугами лідерами за часткою експорту послуг до ЄС є м. Київ, Львівська, Закарпатська та Одеська обл., причому частка м. Києва у 2020 р. порівняно із 2019 р. зросла майже на 5 в. п., а Львівської обл. на 0,9 в. п. Таким чином, в експорті послуг спостерігається переорієнтація експортної діяльності із російського напрямку на європейський та американський.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 338.46

*Калініченко С.М.
к.е.н., доцент, завідувач кафедри туризму,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туристична галузь є важливою складовою світової економіки, а для багатьох країн – домінуючим джерелом робочих місць та надходжень до бюджету. При цьому туристична індустрія є однією із найбільш динамічно розвиваючихся сфер діяльності внаслідок посилення процесів глобалізації соціально-культурного та економічного простору, а також стрімкого розвитку IT-технологій.

Більше того, сьогодні туризм є складовою досягнення цілей сталого розвитку, визначених ООН до 2030 року [1] та запорукою просування нових знань, інновацій, що сприятиме економічному зростанню, інклюзивному розвитку суспільства та зміцненню екологічної стійкості у світі. За оцінками Всесвітнього економічного форуму, галузь туризму є однією з найбільш постраждалих внаслідок впливу світової пандемії COVID-19 (рис.). Внаслідок локдаунів та обмежень, введених туристичними центрами світу, кількість прибуттів туристів у 2020 р. знизилась на 1,1 млрд. осіб, що навіть менше рівня 1990 р.

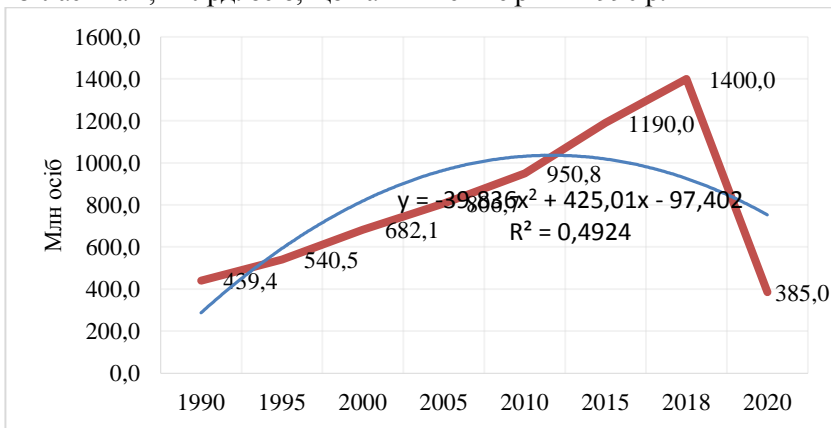

Рис. Динаміка кількості міжнародних прибуттів туристів у світі у 1990-2020 рр.

Джерело: побудовано за даними [2].

Під час пандемії вирішальну роль у світовій торгівлі та наданні послуг відіграли технології електронної комерції. «Вижити» під час локдаунів вдалося лише гнучким та високодіджиталізованим бізнес-суб'єктам. Внаслідок зростання рівня покриття Інтернет-мережею на планеті відбулася суттєва трансформація стилю життя мешканців усіх країн. При цьому важливу роль набув розвиток віртуального туризму як спосіб заповнити прогалини у подорожах під час локдаунів.

В основі концепції віртуального туризму лежить принцип заміни звичайної реальності віртуальними турами, екскурсіями чи іншими туристичними активностями, які задовольняють культурологічні, естетичні, освітні та інші спеціалізовані потреби туристів.

Віртуальний туризм набуває все більшого поширення у світі внаслідок стрімкого розвитку технологій 3D-моделювання та створення доповненої реальності. Наприклад, сьогодні за допомогою таких технологій, активно розроблюваних корпорацією Google, будь який користувач може здійснити подорож до будь-якої точки планети, чи навіть космічного простору.

Серед беззаперечних переваг віртуального туризму його низька вартість, комфортабельність, безпечність та широка доступність. Серед основного недоліку – нижча емоційна задоволеність туриста через відсутність можливості використовувати свої відчуття (запах, зір, дотик, смак та слух) під час огляду туристичного об'єкта. Проте віртуальний тур може бути попереднім етапом оцінки дестинації, після чого може відбутися і реальна подорож.

Найбільш популярними формами віртуального туризму у світі є:

- віртуальні тури та огляд всесвітньо відомих атракцій;
- віртуальні тури до музеїв та галерей;
- віртуальні екскурсії до зоопарків, національних природних парків та заповідників;
- віртуальні 3D-тури готелями;
- віртуальні подорожі до космосу;
- перегляд туристичного контенту в мережі.

В Україні також існують перші успішні кейси віртуального туризму. Для прикладу, у 2017 р. український офіс корпорації Google у партнерстві з Міністерством культури України оцифрували сім музеїв в різних регіонах України і створили спеціальний сайт «Музеї України просто неба», де можна здійснити віртуальну подорож, дізнатися більше про народну архітектуру і побут, відчувати всю самотність української культури. До

проекту долучилися Національний музей народної архітектури та побуту України (Пирогів), Музей народної архітектури і побуту у Львові «Шевченківський гай» (Львів), Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (Переяслав-Хмельницький), Закарпатський музей народної архітектури та побуту (Ужгород), Центр народознавства «Мамаєва Слобода» (Київ), Запорізька Січ – Національний заповідник «Хортиця» (Запоріжжя), Резиденція Богдана Хмельницького (Чигирин) [3].

Також сьогодні популярним є туристичний портал discover.ua, у якому зібрано цікаві фото та відеоматеріали, фотосфери та фототури по визначним місцям України [4]. Завдяки цьому порталу туристи з усього світу можуть здійснити віртуальну подорож найцікавішими місцями нашої прекрасної та мальовничої країни.

Проте, на нашу думку, на сьогодні потенціал віртуального туризму в Україні реалізовано не повною мірою, оскільки в нашій державі є багато унікальних історико-культурних, архітектурних та природних об'єктів, значно недооцінених туристами. І саме віртуальні тури до таких місць можуть заповнити цю «прогалину».

Тому вважаємо що необхідно внести зміни до Закону України «Про туризм», ввівши до діючої класифікації віртуальний туризм та сприяючи його всебічному розвитку і популяризації у суспільстві. Наголосимо, що із розвитком діджиталізації суспільного простору та технологій віртуальної реальності у подальшому віртуальний туризм стане важливою складовою туристичних дестинацій України і перспективною сферою підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Глобальні цілі сталого розвитку. Офіційний сайт ООН в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення 04.04.2022).
2. This is the impact of COVID-19 on the travel sector. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/01/global-travel-tourism-pandemic-covid-19/> (дата звернення 06.04.2022).
3. Віртуальний тур музеями України просто неба. URL: <https://cases.media/case/virtualnii-tur-muzeyami-ukrayini-prosto-neba> (дата звернення 06.04.2022).
4. Портал Discover.ua. URL: <https://discover.ua/> (дата звернення 06.04.2022).

УДК 330.322(100):332.1(477)

Линдюк А.О.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри МЕВ та маркетингу,

Брух О.О.

к.е.н., доцент кафедри МЕВ та маркетингу

Львівський національний університет природокористування, м.Львів

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ

Світова економічна наука та практика доводить, що до важливих та ефективних інструментів забезпечення економічного зростання будь-якої країни варто віднести іноземні інвестиції. Отже, від того, на скільки країна має позитивно сформований імідж серед потенційних іноземних інвесторів, або ж на скільки у країні забезпечено сприятливий інвестиційний клімат залежить обсяг залучених інвестицій із-за кордону і як результат, її соціально-економічне становище [9].

Сформоване іміджеве становище України серед потенційних іноземних інвесторів є індикатором для інвестиційних фондів. Зазначимо, що інвестиційна привабливість це не є універсальна категорія, яка є однаковою у всіх без винятків країнах. Так, в тому числі і в Україну, з одних країн з легкістю надходять інвестиції, а з інших - інвестори не бажають інвестувати кошти в економіку України. Це пояснюється багатьма історично сформованими чинниками та причинами.

В національну економіку України надходили інвестиції з багатьох країн серед яких окремі мають лідируючі позиції відносно інших. Найбільше інвестицій в економіку України у 2020 р. надійшло із Кіпру в сумі 15,5 млрд. дол. США, що становить понад 30 %. На другому місці за кількістю отриманих іноземних інвестицій в Україні є країна Європейського Союзу Нідерланди з якої надійшло більше 10 млрд дол США (20,4 %). Фактично на ці дві країни приходиться понад 50 % усіх прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

Частка інвестицій, які надходять в Україну із економічно розвинутих країн, що мають значний економічний потенціал є досить не суттєва. Наприклад, із Сполучених штатів Америки надійшло в

Україну лише 809 млн. дол. США (1,6 %), з Італії – 344 млн. дол. США, Польщі – 826 млн. дол. США. Загалом, це свідчить про загальну недовіру потенційних інвесторів цих країн щодо вкладання власних фінансових ресурсів в економіку України. Тобто, міжнародна інвестиційна привабливість України серед цивілізованих демократичних країн знаходиться на мінімальному рівні. В той же час з Кіпру, який відомий на увесь світ як країна із значеною кількістю офшорних компаній надходить чимало інвестицій [6].

Надзвичайно важливим при оцінці інвестиційної привабливості будь-якої країни є з'ясування стримуючих чинників. Серед цих чинників є об'єктивні, які можна аналітично дослідити, та суб'єктивні, які отримуються в результаті експертних оцінок потенційних інвесторів. Так, в Україні, на замовлення Європейської Бізнес Асоціації вже вп'яте проведено опитування іноземних інвесторів. Результатом цього опитування є вивчення різних чинників, які впливають на процес інвестування. Проведене опитування свідчить, що найвагомішими стримуючими чинниками для потенційних інвесторів є недовіра до судової системи, та широко розповсюджена корупція. Відзначимо, що із 2018 року ситуація у цих напрямках не покращилась, а на експертну думку інвесторів - ще більше погіршилась. Достатньо ускладнюють залучення іноземних інвестицій також проблеми пов'язані із монополізацією ринків та захопленням влади олігархами, обтяжливим та часто змінюваним законодавством, а також із складністю податкового адміністрування. Негативним є також те, що протягом досліджуваного періоду стан справ щодо цих проблем ще більш ускладнився з позиції інвесторів.

Дуже важливими є динамічні зміни думки іноземних інвесторів щодо перешкод процесу інвестування (рис. 1).

Якщо зробити рейтинг усіх перешкод для залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку за показником від одного до десяти, де один суттєво впливає, 10 – мало впливає, то бачимо, що протягом досліджуваних 5 років ситуація частково змінювалась. Єдиною незмінною є ситуація із двома найсуттєвішими перешкодами для потенційних інвесторів, зокрема, недовіра до судової системи, яка до 2019 року займала перше місце, та розповсюдження корупції, що постійно було на другому місці, проте у 2020 році вийшла на перше місце за вагомістю.

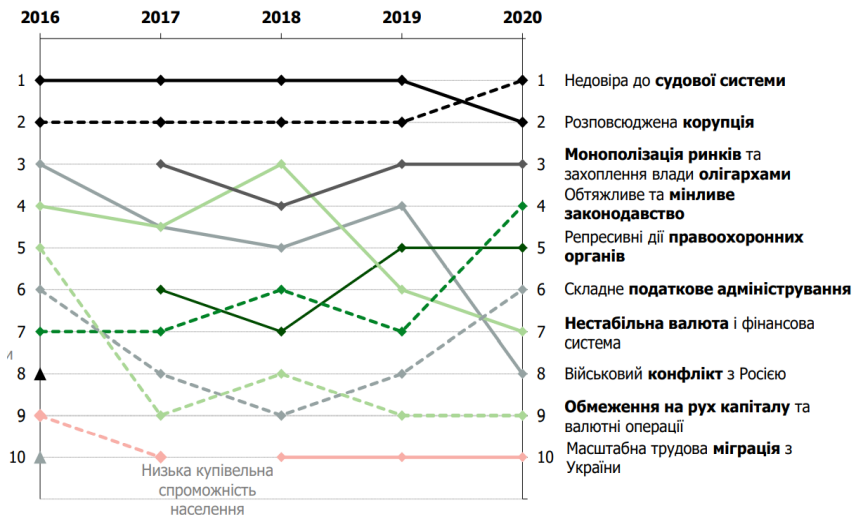

Рис. 1. Динамічні зміни думки іноземних інвесторів щодо перешкод процесу інвестування

Проте, практично незмінною і малозначимою перешкодою для іноземних інвесторів є масштабна трудова міграція. З іншої сторони, якщо у 2016 році на третьому місці за важливістю було названо військовий конфлікт із Росією, то вже у 2020 році ця перешкода за вагою знизилась до восьмого місця. За ці роки покращилась ситуація і із нестабільністю валютної та фінансової системи, а також обмеженням на рух капіталу та валютні операції, які за ці роки посунулись із п'ятого на дев'яте місце за негативним впливом на вплив залучення іноземних інвестицій в національну економіку України.

Враховуючи, що починаючи із 2019 року у світі розпочались кризові явища, які спричинені пандемією коронавірусної інфекції, тому актуальним є дослідження проблем впливу на міжнародну інвестиційну привабливість України на регіональному рівні.

Досить важливим є те, що для майже 50 % іноземних інвесторів посилення обмежувальних заходів не матиме жодного впливу. Це пояснюється тим, що ключовими галузями, куди скеровуються інвестиції є промисловість, та сільське господарство, які практично не залежні від жодних заходів пов'язаних із обмеженням в результаті

пандемії. Адже найбільше потерпають від цих заходів сфера обслуговування, готельне господарство, туризм тощо, на які припадає не значна частина усього інвестиційного ресурсу.

Зазначимо, що є і ті, хто повністю припинить інвестування, серед усіх іноземних інвесторів таких маємо 12 % , і ще 14,6 % будуть скорочувати обсяги інвестицій. Проте, з іншої сторони майже 2 % іноземних інвесторів передбачають, що в разі ускладнення ситуації щодо коронавірусу планують збільшувати обсяг інвестицій. Що цілком логічно, адже є галузі економіки, доходи яких мають зиск від запровадження обмежувальних заходів [8].

Дуже важливе значення, при формуванні позитивного інвестиційного іміджу країни є вирішення проблем, які пов'язані із легкістю ведення бізнесу і як результат покращенням показника міжнародної інвестиційної привабливості.

За даними Світового банку починаючи від 2010 року до 2020 року у загальносвітовому рейтингу легкості ведення бізнесу Україна піднялась із 147 місця, до 64 місця, що загалом є дуже позитивним явищем. Проте в динаміці до 2012 року ситуація в Україні погіршувалась і переломним в питання регулювання бізнесу став 2014 рік, протягом якого держава одномоментно покращила рейтингові позиції на 28 пунктів, а у 2015 році ще на 16 пунктів. І так до нинішнього часу щорічно позиції України у рейтингу легкості ведення бізнесу покращувались [7].

Отже, проведений аналіз засвідчив, що в цілому Україна має позитивну динаміку, у сфері формування позитивного інвестиційного іміджу серед потенційних іноземних інвесторів. Проте, варто відзначити, що динаміка покращення міжнародної інвестиційної привабливості нашої країни є на стільки не значною, що не має суттєвого впливу на загальне соціально-економічне зростання. Адже за більшістю показників Україна має в край негативний імідж у бізнесових середовищах цивілізованих демократичних країн. І попри значне покращення ситуації щодо легкості ведення бізнесу, починаючи із 2014 року, ряд інших проблем, особливо, що стосуються корупції та нереформованої судової системи на стільки мають негативний вплив, що переважають всі інші позитивні тенденції. Тому точкові, несистемні реформи не можуть в загальному покращити ситуацію щодо інвестиційної привабливості України, в цілому і її регіонів, зокрема.

Список використаних джерел:

1. Бурлака Н.І. Розвиток інвестиційної діяльності підприємств України. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 8. С. 37-44.
2. Заха Д. Ціна відкритості: який вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України. Економіка. Серпень, 2018. Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/tsina-vidkritosti-yakij-vpliv-pryamih-inozemnih-investitsijna-ekonomiku-ukrayini/> (дата звернення 01.05.2020).
3. Маркевич К. Хто і як інвестує в Україну. Центр Розумкова. Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iaк-investuie-v-ukrainu>.
4. Місце України у рейтингу Світового банку «Doing business». Міністерство економіки України : веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua>
5. Лендел О.М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. Ефективна економіка, 2016. № 9. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5156>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>
8. П'яте щорічне опитування іноземних інвесторів. Центр Економічної Стратегії, Dragon Capital, Європейська Бізнес Асоціації. Листопад 2020. URL:https://dragon_capital.com/content/uploads/2020_ForeignInvestorSurvey_Presentation_ua.pdf
9. Харчук С.А. Стан інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності. Журнал «Економіка та держава». 2020. №1. С. 66- 72.

УДК 330.322

Лисюк О. В.
к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Львівський національний університет природокористування, м.Львів
Балаш Л.Я.
к.е.н., доцент кафедри права та менеджменту
у сфері цивільного захисту
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м.Львів

СУЧАСНИЙ СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ ЗЕД У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Як відомо, основні засоби в процесі свого функціонування постійно зношуються, переносячи свою вартість на готову продукцію.

Тому на їх відтворення, розширення, реконструкцію і модернізацію постійно спрямовується певна частина коштів, які називаються капітальними інвестиціями.

Інвестиційна діяльність – один з головних чинників економічного зростання, завдяки якій тимчасово вільні фінансові ресурси спрямовуються на реалізацію економічних проектів з метою отримання економічної вигоди.

Прямі іноземні інвестиції нерідко називають рушійною силою економічного зростання.

За структурою капітальні інвестиції поділяють на:

- капітальне будівництво;
 - придбання (виготовлення) основних засобів;
 - придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів;
 - придбання (виготовлення) нематеріальних активів;
 - придбання (виросування) довгострокових біологічних активів [2]
- Джерелами фінансування капітальних вкладень можуть бути:
- бюджетні асигнування;
 - державні кредити;
 - довгострокові кредити за рахунок централізованих кредитних ресурсів Національного банку України – спрямовуються на витрати, пов'язані з реалізацією цільових програм;

- державно-комерційне фінансування;
- змішане фінансування;
- нетрадиційні джерела фінансування (випуск і реалізація державних цінних паперів);
- іноземні інвестиції за рахунок кредитів міжнародних фінансових організацій, приватних інвестицій іноземних інвесторів і в результаті надання технічної допомоги.

Інвестиційна ситуація, що сьогодні склалася у Львівській області характеризується відсутністю достатнього обсягу інвестицій через несприятливий інвестиційний клімат в країні і є досить нестабільною (рис. 1).

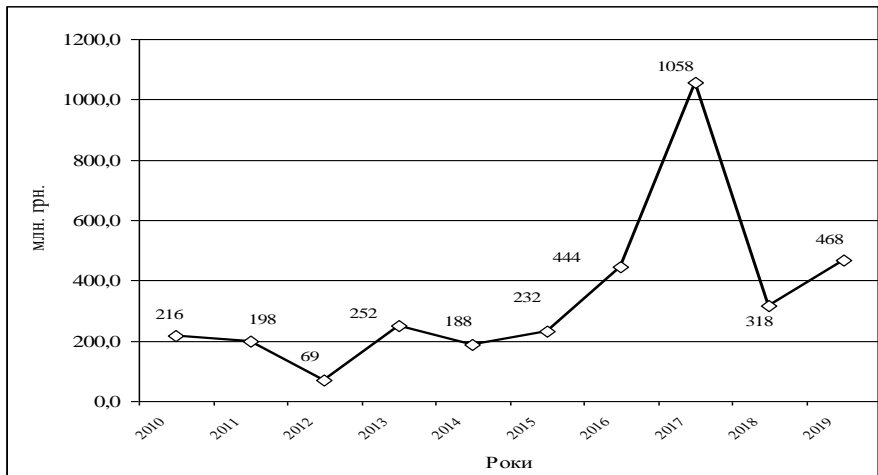

Рис. 1. Динаміка обсягів капітальних інвестицій від інвесторів-нерезидентів у Львівській області за 2010-2019 р.

З наведеної вище діаграми видно, що за період 2000-2019 рр. хоч і мала місце певна позитивна тенденція до нарощування обсягів іноземних інвестицій, втім вона носила доволі нестабільний характер.

Якщо ж розглянути такий відносний показник як питома вага коштів інвесторів-нерезидентів у загальному обсязі капітальних інвестицій у Львівській області та в Україні, то не важко побачити, що тут немає якоїсь спільної закономірності (рис. 2).

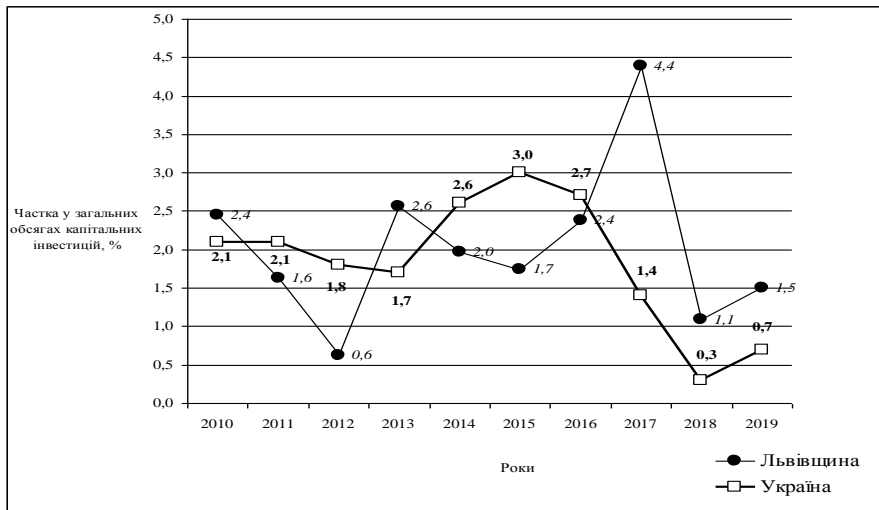

Рис. 2. Динаміка питомої ваги коштів інвесторів-нерезидентів у загальному обсязі капітальних інвестицій у Львівській області та Україні за 2010-2019 роки

Як свідчать дані Головного управління статистики у Львівській області на сьогоднішній день зберігається негативна тенденція щодо частки інвесторів-нерезидентів у загальній сумі капітальних інвестицій.

Одним з пояснень такого стану речей може бути вплив глобальної пандемії коронавірусу. Так, за оцінками Конференції ООН з торгівлі та розвитку, світові обсяги прямих іноземних інвестицій у 2020 році скоротилися на 40 % порівняно з попереднім роком.

Разом з тим, головною причиною недостатнього розміру іноземних інвестицій в українську економіку є низький інвестиційний імідж держави через високий рівень корупції та нереформовану судову систему.

Список використаних джерел:

1. Васюк Т.В. Методи дослідження та визначення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. Київ: Національна академія управління, 2015. №3(165). С. 131-136

2. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика URL / <https://subject.com.ua/economic/accounting1/126.html> (дата звернення: 10.03.2022).

3. Ганін В.І. Основи теорії економічного аналізу. Харків: Самміт, 2015. 105 с.

4. Основні тенденції соціально-економічного розвитку Львівської області у 2020 році / Головне управління статистики у Львівській області URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2021/DP0120211001.pdf> (дата звернення: 10.03.2022).

5. Хоменко Т.Ю., Круш П.В. Методичні підходи до оцінки ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102593> (дата звернення: 15.03.2022).

УДК 336.64

*Малій О.Г.
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків*

ДЕРЖАВНА ФІНАНSOVA ПІДТРИМКА ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Людський капітал і дослідження, креативність, навички, знаннєві та технологічні результати, можливості приваблювання талантів, відповідно світовим рейтингам, що оцінюють інноваційний потенціал є найбільш сильними складовими інноваційної конкурентоспроможності України. Нажаль, на протязі усього періоду реформ зберігається тенденція скорочення кількості дослідників, що призводить до поступової деградації наукового потенціалу. Останнім часом, урядом запроваджені певні ініціативи в напрямі підвищення ефективності та якості вищої освіти, підтримки науково-технічних розробок у закладах вищої освіти, однак через брак фінансування країна може втратити цю перевагу.

Так, вповодж останніх років зроблено певні кроки в напрямі оптимізації мережі ЗВО шляхом скорочення їхньої кількості. Станом на початок 2020/21 навчального року нараховувалося 515 закладів вищої освіти (619 – станом на початок 2019/20 навчального року). Кількість студентів на 10 тис. населення становить 275 осіб (343 особи – станом на 01.01.2020) [4]. За даними Держстатистики України в ЗВО України на початок 2020/21 навчального року працювало 135,2 тис. наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників (156,9 тис. – на початок 2019/20 навчального року), з них 44,8 % мають науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук), 12,4 % – доктора наук [2].

У 2020 р. наукові дослідження і розробки (ДіР) в Україні здійснювали 769 організацій, що на 19 % менше проти 2019 р. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, які мають науковий ступінь протягом останнього десятиріччя скоротився більше ніж у 2 рази (із 182,5 тис. осіб у 2010 році до 78,9 тис. осіб у 2020 році)[2].

На противагу світовим тенденціям, Україна втрачає найбільш талановитих учених. Темпи вимивання кадрів вищої кваліфікації з

науково-інноваційної сфери створюють підґрунтя для значного технологічного відставання країни.

Обсяг витрат на виконання досліджень за рахунок усіх джерел у 2020 році становив 17022,42 млн грн. Наукоємність валового внутрішнього продукту (витрати на наукові дослідження та науково-технічні розробки за всіма джерелами у відсотках до валового внутрішнього продукту) у 2020 році становила лише 0,41 відсотка, тоді як у 1991 році він складав 1,8%. Вітчизняна наукоємність ВВП в'ятеро менше середнього значення цього показника за країнами ЄС [4]. За оцінками фахівців, при наукоємності менше 0,9 % ВВП наука перестає виконувати економічну функцію.

На наукову та науково-технічну діяльність закладів вищої освіти та наукових установ у 2021 році передбачено 820,5 млн грн. бюджетних коштів. За рахунок цих коштів буде здійснено фінансування фундаментальних і прикладних досліджень у закладах вищої освіти та наукових установах за пріоритетними напрямками науки і техніки; підтримка наукових проєктів молодих вчених; підтримка науково-технічних (експериментальних) розробок.

Також у 2021 рік започатковано фінансування бюджетної програми «Пріоритетні напрями наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у закладах вищої освіти» в обсязі 100 млн грн. Видатки мають бути спрямовані, зокрема, на розвиток інфраструктури, оновлення та модернізацію матеріально-технічної бази для провадження наукової і науково-технічної діяльності.

З метою підтримки системних реформ у сфері, Радою виконавчих директорів Світового банку створено проєкт «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів», який націлений на підвищення якості вищої освіти, рівня її відповідності потребам ринку. Для реалізації проєкту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» у березні 2021 року, Уряд ухвалив розпорядження Кабінету Міністрів України щодо залучення коштів позики від Міжнародного банку реконструкції та розвитку у розмірі 200 млн доларів США. Реалізація проєкту відбуватиметься впродовж п'яти років [5].

У межах проєкту фінансуватимуться: модернізація обладнання, закупівля дослідницьких та навчальних лабораторій, деякі ремонтні та відновлювальні роботи закладів вищої освіти, зокрема тих, що

об'єднуються; цифрова інфраструктура для організації навчання в закладах вищої освіти для забезпечення безперервності освітнього процесу за допомогою технологій дистанційного навчання, розробки та запуску електронних систем управління навчанням; модернізація інформаційно-аналітичної системи вищої освіти; запровадження Національного опитування студентів та Єдиної електронної системи конкурсного державного фінансування наукових досліджень і розробок закладів вищої освіти, запуск і удосконалення цифрових рішень освітніх вимірювань навчальних досягнень [5].

В умовах дефіциту бюджету, доцільно наявні ресурси і науковий потенціал зосередити на підтримці досліджень, які є основою інноваційного розвитку країни, об'єднуючи ресурси держави, наукової спільноти та бізнесових структур. Вдосконалювати підходи до управління, модернізації методів викладання та навчання в університетах відповідно до європейських стандартів. Вдосконалювати систему взаємодії науки, освіти та виробництва, орієнтуючись на практичний результат та потреби ринку праці. Створювати дієвий механізм підтримки молодих учених та вдосконалювати інфраструктуру фінансування.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка «Реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та отримані результати у 2020 р.» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/informatsiyno-analitychni/2021/06/16/AD.Nauk.priorytety.2020>
2. Державна служба статистики України. Веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Малій О.Г. Джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2020. №4. С.72-77.
4. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науковоаналітична записка [Електронний ресурс] / Т.В. Писаренко, Т.К. Куранда, Т.К.Кваша та ін. К.: УкрІНТЕІ. 2021. 39 с.
5. Уряд ухвалив рішення щодо залучення коштів позики від МБРР для реалізації проєкту «удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-rishennya-shodo-zaluchennya-koshtiv-poziki-vid-mbrr-dlya-realizaciyi-proyektu-udoskonalennya-vishoyi-osviti-v-ukrayini-zaradi-rezultativ>

УДК 330.3

Мацьків Г.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,

Райтер Н.І.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі

та біржової діяльності,

Львівський національний університет природокористування, м. Львів

ГАЛУЗЕВА СКЛАДОВА ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Економіка України протягом тривалого часу перебуває в умовах гострого дефіциту національних інвестиційних ресурсів і різкого сповільнення темпів надходження прямих іноземних інвестицій. Несприятливий інвестиційний клімат спричинений відсутністю незалежної судової системи, слабким захистом інвесторів, відсутністю гарантій їх безпеки, затягуванням процесу приватизації, нестабільністю економічної ситуації, що підсилені російською військовою агресією на Сході України та негативними наслідками COVID-19 [4, с.70].

Шукаючи нові можливості для вкладення коштів, інвестор звертає увагу також на позиції потенційної країни-реципієнта у світі з-поміж інших держав у міжнародних економічних рейтингах (таб.).

Таблиця 1

Позиція України у міжнародних рейтингах*

Показник	2018	2019	2020
Рейтинг легкості ведення бізнесу (Doing Business)	80 (190)	76 (190)	71 (190)
Індекс сприйняття корупції (Transparency International)	130 (180)	130 (180)	126 (180)
Індекс економічної свободи (WallStreetJournal & Heritage Foundation)	166 (180)	150 (180)	147 (180)
Індекс глобальної конкурентоспроможності (World Economic Forum)	85 (138)	81 (137)	85 (141)

*Власне узагальнення авторів

Аналіз вище зазначених рейтингів свідчить про невисокі позиції України серед країн світу. Однак іноземні інвестори не полишають надії на розширення та поглиблення інвестиційних зв'язків з Україною через наявність багатьох інвестиційно привабливих чинників (значний ресурсний потенціал, найбільші запаси чорнозему у світі, дешева кваліфікована робоча сила, вигідне географічне розташування та інші).

Аналіз галузевої привабливості економіки України свідчить, що найбільш інтенсивно вкладення капіталу здійснюються у високорентабельні сфери діяльності, які забезпечують швидку віддачу, а саме переробна промисловість, оптова та роздрібна торгівля, фінансовий сектор і сектор нерухомості. Галузі, які належать до економіки знань (освіта, охорона здоров'я та соціальна сфера), практично не інвестуються, оскільки потребують великих інвестицій, віддача від яких є проблемою [1, с. 20].

Отже, сучасна галузева структура прямого іноземного інвестування в економіку України суперечить пріоритетам розвитку нашої держави і не здійснює ефективного впливу на її економічне зростання та формування інноваційної моделі розвитку українських підприємств в умовах економічної нестабільності [2]. Проаналізована структура прямих іноземних інвестицій не дає Україні повністю інтегруватися у глобальні ланцюги доданої вартості та є однією з причин низького відсотка експорту високотехнологічної продукції серед інших країн світу. Подальше продовження такої тенденції веде до закріплення сировинної спеціалізації української економіки на світовому ринку [3].

Для активізації інвестиційної діяльності та подальшого удосконалення інвестиційного середовища в Україні актуальною й надалі залишається реалізація системи заходів, пов'язаних із забезпеченням політичної і фінансової стабільності, забезпеченням високого рівня захисту інтересів та прав іноземних інвесторів, досягненням прозорості процесу приватизації та реального прогресу у боротьбі з корупцією, удосконаленням законодавчих актів із регулювання інвестиційної діяльності та гармонізацією українського законодавства зі стандартами ЄС, зниженням податкового навантаження, стимулюванням залучення інвестицій в інтелектуальний капітал, формуванням позитивного іміджу нашої країни серед закордонних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Василиця О. Б. Іноземне інвестування: загрози економічній безпеці України. *Економіко-правовий часопис*. 2016. Вип. 1. С. 12-22.
2. Заха Д. Ціна відкритості: який вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України. *Економіка*. Серпень, 2018. URL:<https://voxukraine.org/uk/tsina-vidkritosti-yakij-vpliv-pryamih-inozemnih-investitsijna-ekonomiku-ukrayini/> (дата звернення 01.04.2022).
3. Лендел О. М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. *Ефективна економіка*, 2016. № 9. URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5156> (дата звернення 01.04.2022).
4. Харчук С. А. Стан інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності. *Економіка та держава*. 2020. №1. С. 66- 72.

УДК 341.134

Рибка Н.В.
викладач економічних дисциплін,
Горохівський коледж ЛНУП, м. Горохів

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЯК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРУВАННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Фактори невизначеності та ризику поділяють на внутрішні й зовнішні. Зовнішнє середовище представлено суб'єктами ЗЕД, які фактично стають суб'єктами контрольних заходів, ефективність і дієвість яких прямо впливає на результати зовнішньоекономічних операцій. Внутрішнє середовище представлено системою митниць ДФС України, які у межах своїх повноважень здійснюють контроль за дотриманням суб'єктами ЗЕД вимог податкового та митного законодавства. Від ефективності проведених контрольних заходів залежать повнота і своєчасність надходження митних платежів, недопущення ввезення недоброякісної й контрафактної продукції та скорочення часу виконання митних формальностей.

Важливе значення у реалізації фінансово-економічної політики і забезпеченні процесу формування фінансових ресурсів країни має митний контроль, який здійснюється з метою мінімізації фіскальних та нефіскальних ризиків при переміщенні товарів.

Надмірне використання заходів митного контролю передбачає додаткові фінансові витрати для суб'єктів ЗЕД, пов'язані зі зберіганням товарів під митним контролем у спеціально створених зонах. В умовах спрощення митних процедур і полегшення міжнародної торгівлі надмірне застосування заходів виправдане лише в одному випадку – попередження порушень митних правил. В інших випадках проведення контрольно-перевірних заходів суцільним порядком не припустиме, необхідно використовувати вплив інструментів, за допомогою яких митниці спроможні із загального потоку переміщуваних вантажів виявляти найбільш ризикові, реалізуючи на практиці вибіркового контролю.

З точки зору забезпечення надійності митного контролю управління ризиками відображає якісно новий рівень гарантування

захисту національних інтересів України, спрощення умов переміщення та скорочення часу на митне оформлення товарів. Запровадження у митну практику вибіркового митного контролю – це не лише вимога часу, а й необхідна умова досягнення балансу інтересів усіх суб'єктів митних відносин.

В умовах воєнного стану набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 9 березня 2022 р. № 236, якою встановлено, що:

– на період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 під час ввезення на митну територію України товарів їх декларування та митне оформлення відповідно до митного режиму імпорту може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів, без пред'явлення таких товарів митному органу, шляхом подання митної декларації, заповненої у звичайному порядку, або в будь-якому митному органі в установленому законодавством порядку;

– митне оформлення товарів, зазначених вище, здійснюється без застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД (крім державного експортного контролю);

– Державна митна служба чи визначений нею митний орган можуть здійснювати відстрочення сплати митних платежів під час ввезення на митну територію України товарів за переліком згідно з додатком до цієї постанови на підставі письмової заяви платника податків, поданої одночасно з митною декларацією;

– внесення змін до оформленої митної декларації, пов'язаних із сплатою митних платежів, здійснюється шляхом оформлення аркуша коригування у встановленому порядку у строки, визначені законом.

Митні органи повинні прагнути до пошуку розумного та справедливого паритету між забезпеченням дотримання вимог законодавства і мінімізацією дисбалансів у законній торгівлі та життям суспільства, а також пов'язаних з цим витрат. Шляхом прийняття цілісного підходу до управління дотриманням вимог законодавства на основі оцінювання ризиків можна досягти оптимального рівня як сприяння торгівлі, так і здійснення контролю над нею.

Основна риса такого підходу – це активне стимулювання клієнтів

до добровільного дотримання вимог законодавства (низький ступінь ризику), в результаті чого можна буде виділити ресурси на здійснення контролю та роботу з управління ризиками й усунути високий ступінь небезпеки.

У кожній країні митні органи самостійно розробляють власну політику управління ризиками з урахуванням своїх стратегічних цілей і завдань. Політика управління ризиками та організаційний план мають відображати чіткі наміри, визначати підхід, компоненти й ресурси управління ризиками, які використовуватимуться у процесі виявлення і мінімізації митних ризиків.

До основних цілей управління ризиками належать забезпечення національної безпеки країни та безпеки зовнішньої торгівлі й застосування комплексу заходів із запобігання, прогнозування та виявлення порушень митного законодавства.

У світовій фінансовій практиці управління ризиками реалізується через вибір конкретних стратегій (цільових установок) ризик-менеджменту. Переважно такі стратегії будуються на основоположних принципах мінімізації фінансових ризиків, серед яких виділяють:

- стратегії неприйняття ризику;
- стратегії мінімізації ризику;
- стратегії прийняття ризику.

Ризики можна аналізувати або керувати ними лише після того, як вони будуть ідентифіковані й описані у зрозумілому форматі. На етапі ідентифікації ризиків здійснюються визначення та реєстрація всіх потенційних ризиків за допомогою систематичного процесу, спрямованого на визначення того, які ризики могли виникнути, чому і як.

Список використаних джерел:

1. Актуальні питання теорії та практики митної справи : моногр. / за заг. ред. І. Г. Бережнюка. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. с. 67.
2. Годованець О. В. Стратегічні орієнтири реалізації системи управління ризиками в митних органах. *Формування ринков. відносин в Україні*. 2014. № 10 (161). с. 103.

УДК 33

*Селищева Є.В.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет,
м. Кропивницький*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ІНТЕГРОВАНИМИ СТРУКТУРАМИ

Сьогодні спостерігається виникнення і розвиток принципово нових форм ведення бізнесу, які дозволяють швидко адаптуватися до мінливих вимог ринку. Найбільш прогресивними формами ведення бізнесу серед них є інтегровані структури, які застосовують інноваційні технології [3, 4, 6].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується фундаментальними змінами в усіх сферах життя людини, що обумовлено Четвертою промисловою революцією, яка призводить до активного впровадження інновацій [5, 7].

Використання інноваційних технологій в управлінні інтегрованими структурами спрямовано на оптимізацію формування і розповсюдження інформації, підвищення рівня її якості. Формування інформаційного забезпечення управління підприємством відбуваються у економічних інформаційних системах. Ці системи відносяться до складних, мають цілісну ієрархічну структуру з багатогранними зв'язками та складними функціями управління [2].

Сучасні інноваційні технології насамперед пов'язані із використанням інноваційних digital-технологій. Найбільш поширеними інноваційними digital-технологіями в управлінні інтегрованими структурами є: штучний інтелект (Artificial intelligence), хмарні технології і обчислення (Cloud technologies and computing), великі дані (Big Data), блокчейн (Blockchain).

Так, штучний інтелект (Artificial intelligence) в управлінні інтегрованими структурами використовується для вирішення завдань які регулярно повторюються (управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, витратами, грошовими потоками тощо) та для вирішення нестандартних завдань (управління товарними потоками, створення прогнозних моделей, встановлення шахрайських схем) [1].

Хмарні технології і обчислення (Cloud technologies and computing) застосовуються у разі необхідності резервного копіювання інформації, контролю та розширення доступу до інформації. Застосування цієї технології має наступні переваги:

- можливість мати доступ до інформації у режимі реального часу;
- дозволяє скорочувати витрати на обслуговування інформаційної технології (скорочення витрат на технічне та програмне забезпечення, утримання ІТ-спеціалістів, зменшення паперового та запровадження електронного документообігу);
- підвищує рівень доступності та безпеки, забезпечує резервне копіювання і аварійне відновлення.

Застосування великих даних (Big Data) доцільне при формуванні звітності, аналізі договорів, управлінні ризиками тощо.

Технологія Blockchain сприяє майже миттєвим операціям, забезпечує введення розумних контрактів (встановлюються правила договору і забезпечують дотримання угоди).

Використання інноваційних digital-технологій в управлінні інтегрованими структурами дозволяє суттєво підвищити якість та рівень ефективності процесу управління підприємством.

Основними перевагами застосування інноваційних digital-технологій в управлінні інтегрованими структурами є: обробка та збереження великої кількості однакових у структурному плані одиниць інформації; можливість здійснення вибірки необхідної інформації з великої кількості даних; достовірне і безпомилкове здійснення математичних розрахунків; оперативне отримання даних, необхідних для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень; багаторазове відтворення дій.

Проте, при застосуванні інноваційних digital-технологій при управлінні інтегрованими структурами виникає ряд проблемних моментів, а саме: необхідність захисту інформації, можливість кібератак, відсутність або недосконалість законодавчого регулювання.

Список використаних джерел:

1. Великанова М. М. Штучний інтелект: правові проблеми та ризики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. Т. 27, № 4. С. 220-238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2020_27_4_15 (дата звернення: 22.02.2021).

2. Кононенко Л.В., Юрченко О.В., Гай О.М. Теорія бухгалтерського обліку в умовах становлення глобальної економіки та інформатизації суспільства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. № 170. Дніпро: ПДАБА, 2021. С. 83-87 URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/911> (дата звернення: 15.02.2022).

3. Левченко О. М. Організаційно-економічні засади створення інноваційно-інтегрованих структур в умовах соціально-економічної нестабільності. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2018. Вип. 1. С. 9-20.

4. Селіщева Є. В. Інформаційне забезпечення функціонування інноваційно-інтегрованих структур. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. Вип. 6. С. 281-287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2021_6_29 (дата звернення: 17.02.2022).

5. Тоффлер Е. Третя хвиля. Переклад з англ., за ред. В.Шовкуна. К.: Всесвіт, 2000. 475 с.

6. Шалімова Н.С., Селіщева Є. В. Створення інноваційно інтегрованих структур як напрям оптимізації нарахування і сплати податків суб'єктами господарювання. Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в умовах переходу до Індустрії 4.0 : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 26-27 березня 2020 року. Рівне : НУВГП, 2020. С. 399-400. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/9975/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B53.pdf (дата звернення: 22.02.2021).

7. Шваб Клаус Технологии Четвертой промышленной революции / перевод с англ. Николас Дэвис. Москва: Эксмо, 2018. 320 с. : ил. (Top Business Awards).

УДК 339.72

Штогрін К.В.
асистент кафедри міжнародних фінансів,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ОЦІНЮВАННЯ АКТИВІВ У СУЧАСНІЙ ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасній теорії фінансів моделі оцінювання активів можуть бути категоризовані на теоретичні та емпіричні моделі. Основою теоретичних моделей оцінювання активів виступають припущення щодо причин зв'язку між характеристиками інвестиційних активів та їх очікуваною дохідністю. Найбільш відомим прикладом теоретичного блоку моделей є модель оцінювання капітальних активів (САРМ – від англ. Capital Asset Pricing Model). У цій моделі обґрунтовується припущення, що інвестори віддають перевагу акціям з низьким рівнем ризику за акції з високим ризиком і що існує чіткий, прогнозований зв'язок між систематичним ризиком акції та її дохідністю. Проте емпіричні дослідження не змогли повністю підтвердити запропоновані висновки САРМ [1].

Основою емпіричних моделей оцінювання активів виступають певні спостереження за фінансовими ринками для яких потім шукаються теоретичні обґрунтування. Однією з таких моделей виступає, зокрема, трифакторна модель Фама-Френча. У 1992 році Ю. Фама та К. Френч врахували недоліки однофакторної САРМ та розширили модель оцінювання капітальних активів запропонувавши два додаткові фактори до фактору ринкового ризику. Зазначене розширення САРМ було підтверджено в емпіричних дослідженнях Ю. Фама та К. Френча, які довели, що акції з високою внутрішньою вартістю або акції вартості (з англ. value stock) мають вищу дохідність за акції з високим потенціалом зростання або акції зростання (з англ. growth stock), так само як акції компанії з малою капіталізацією є більш дохідними за акції компанії з великою капіталізацією [3]. У 2014 році Ю. Фама та К. Френч доповнили трифакторну модель та розширили її до п'ятифакторної [2].

Зазначені моделі належать до неокласичної теорії ринків капіталу, яка ґрунтується на припущенні про раціональність учасників

фінансових ринків. Проте низка досліджень у 1980-1990-х роках спростувала це припущення на основі зростаючої кількості аномалій на фінансових ринках, що призвело до появи окремого напрямку наукових досліджень у фінансах як поведінкові фінанси. Подальший розвиток поведінкових фінансів призвів до розробки поведінкових моделей оцінювання активів, зокрема поведінкової моделі оцінювання активів (BAPM – від англ. Behavioral Asset Pricing Model) та емоціональної моделі оцінювання капітальних активів (ECAPM – від англ. Emotional Capital Asset Pricing Model). У поведінкових моделях оцінювання активів, звичайні учасники мають переваги та бажання, відмінні від раціональних, та/або формують переконання, які не засновані на раціональному аналізі інформації.

Х. Шефрін та М. Статман у 1994 році опублікували статтю, у якій піддали критиці модель CAPM та запропонували її альтернативу – модель BAPM [5]. Варто зазначити, що практичне застосування відмінностей моделей CAPM та BAPM полягає у доведенні чи спростуванні гіпотези про існування ірраціональних трейдерів у довгостроковій перспективі [4]. Відповідно до моделі CAPM, інвестори є раціональними та не мають когнітивних упереджень. Навіть якщо припустити, що деякі інвестори не є раціональними, то цей факт не зможе вплинути на ціну, оскільки інвестори взаємодіють один з одним у випадковому порядку, а тому фактор ірраціональності нівелюється [4]. Модель BAPM навпаки припускає, що інвестори поділяються на дві категорії: інформаційні трейдери та шумові трейдери (ірраціональні трейдери). Інформаційні трейдери — це раціональні трейдери, які поведуться строго згідно з моделлю CAPM. Шумові трейдери – це зазвичай непрофесійні трейдери, які у прийнятті інвестиційних рішень покладаються на неповну, недосконалу, неперевірену інформацію, ніж на фундаментальний та/або технічний аналіз. У результаті в межах теорії оцінювання активів Х. Шефрін та М. Статман поєднали разом інформаційних трейдерів, шумових трейдерів та механізми взаємодії між ними у поведінкову модель оцінювання активів.

Список використаних джерел:

1. Banz R. W. The relationship between return and market value of common stocks. *Journal of financial economics*. 1981. Т. 9. №. 1. С. 3-18.

2. Fama E. F., French K. R. A five-factor asset pricing model. *Journal of financial economics*. 2015. Т. 116. №. 1. С. 1-22.
3. Fama E. F., French K. R. Value versus growth: The international evidence. *The journal of finance*. 1998. Т. 53. №. 6. С. 1975-1999.
4. Ju X. Comparison and analysis of CAPM and BAPM models. *Proceedings of the International Conference on Mechatronics, Electronic, Industrial and Control Engineering, China*. 2014. Т. 14. С. 62-65.
5. Shefrin H., Statman M. Behavioral capital asset pricing theory. *Journal of financial and quantitative analysis*. 1994. Т. 29. №. 3. С. 323-349.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ ІV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ: ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ ЧАСТИНА 2

Відповідальна за випуск Прокопишин О.С.
Комп'ютерна верстка Прокопишин О.С.

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету управління, економіки та права
Львівського національного університету природокористування,
протокол № 7 від 04.05.2022 р.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК